

ČÍSLO 1.—2.

1912.

ROČNÍK XIII.

SBORNÍK HISTORICKÉHO KROUŽKU.

ČASOPIS HISTORICKÝ.

MAJITEL, NAKLADATEL A VYDAVATEL

DRUŽSTVO VLAST.

REDAKTOR :

DR. MAT. KOVÁŘ.

PRAHA, FERD. TŘÍDA Č. 6.

KNIHTISKÁRNA DRUŽSTVA »VLAST«.

Obsah 1. a 2. seš. ročníku XIII. :

Strana

<i>Dr. K. Řehák</i> : Konvent augustiniánů poustevníků v Domažlicích od svého založení až do počátku 19. století. (Pokračování)	1
<i>Dr. M. Navrátil</i> : Dějiny farní osady Kondrace pod Blaníkem. (Pokračování)	80
<i>V. Oliva</i> : Chroustovice (Pokračování)	48
<i>Dr. Ant. Podlaha</i> : Dějiny kolleji jezuitských v Čechách a na Moravě od r. 1654 až do jejich zrušení. (Pokračování)	57
<i>Fr. Štédry</i> : Stavivo k podrobné historii církve v Čechách. (Pokračování)	76
<i>Dr. M. Kovář</i> : † Professor Josef Vávra	84
<i>Dr. M. Kovář</i> : Mikšovicova kronika Lounská. (Pokračování)	88
<i>Jos. V. Bouchal</i> : Z farních matrik dlažkovických. Kus našich dějin z jazykového rozhraní na českém severu	93
Drobné zprávy a posudky	109

Knihy a časopisy redakci zasláné.

Editiones archivi et bibliothecae s. f. metropolitani capituli Pragensis X. Series praepositorum, decanorum, archidiaconum aliorumque praelatorum et canonicorum s. metropolitanae ecclesiae Pragensis a primordiis usque ad praesentia tempora. Concinnavit Dr. Antonius Podlaha. 1912.

Libri citationum et sententiarum. Tomus VII. 1490—1503. Edidit Dr. Bertoldus Bretholz. Brunae 1911.

Český časopis historický. Vydávají Jar. Goll a Jos. Pekař. Roč. XVIII Seš. 1. (1912.)

Věstník Jednoty katolických duchovních diecése brněnské. Ročník V. Čís. 1. (1912.)

Raciones silvarum arcis Carlstein de annis 1428—1431. — Carlsteinensis capituli 1452—1459, c. 1467, 1480 et 1496 annis urbarium et rationes. — Inventaria capellarum in arce Carlstein de annis 1501, 1515, 1645, 1650, 1705, 1745, 1759, 1761, 1780. Edidit Phil. Dr. Lukawsky Theophilus, Praeae 1911.

Předplatné na Sborník Historického kroužku, roč. XIII.,

obnáší 5 K, pololetně 2 K 50 h.

Administrace je v Praze, Žitná ulice č. 570-II.

Z družstva Vlast. — K družstvu Vlast přistoupili za zakládající členy: Fr. Brzák, posluchač varhanické školy v Praze, a Čeněk Pospíšil, mistr knihářský v Praze. — Zakl. člen splácí 100 K v 5 letech — chudší ve 23 letech. — Jakmile splatí tento 12 K a onen 10 K, obdrží zdarma členský podíl, t. j. vše, co družstvo Vlast a Tisková liga vydaly a není rozebráno. — Nejmenovaný kněz arcidiecése Pražské věnoval družstvu Vlast 1000 K. — Roku 1908 přinesl nám kněz z Moravy osobně spořitelní knížku, znějící na 7142 K 39 h; polovice z toho připadla družstvu, polovice Spolku na zakl. knihoven. Dobrodinec ten letos zemřel, i můžeme s vděkem uvést jméno jeho; je to: Jos. Kříž, konsist. rada v Brně, dříve farář v Šardicích na Moravě. — Nové členy, jejich vklady a dary přijímá: administrace družstva Vlast v Praze čp. 570-II.

SBORNÍK HISTORICKÉHO KROUŽKU.

ČÍSLO 1.—2.

— 1912. —

ROČNÍK XIII.

Konvent augustiniánů poustevníků v Domažlicích od svého založení až do počátku 19. století.

Na základě pamětních knih klášterních i jiných pramenů historických vypravuje

ThDr. Karel L. Řehák.

(Pokračování.)

24. Dne 23. května slavně požehnána byla kaple sv. Kolomana „na Hrůbku“ u Ždanova, hodinu cesty od Domažlic vzdáleném, kde již r. 1680 provinciál P. Jeroným Ebenauer posvětil sochu světce toho a pak o zřízení zvláštní kaple mešní se přičinil. Z důchodu konventu v Pivoňce vedl se na ni náklad po několik let obnosem 1400 rýnských.

Kaple vystavěna je nad prvotním hrobem (a proto se tu říká „na hrůbku“) blahoslaveného Kolomana.*) Týž světec žil tu i umřel. Kaple má obraz světce, malovaný od Belgičana Severina Nekera, zesnulého 1688. Tělo světce bylo převezeno do Pivoňky, kde odpočívá v klášterním kostele.

Vysvěcení kaple vykonal P. Hyacint Langauf, převor v Pivoňce, načež sloužil v ní prvou mší sv. P. Jindřich Hetzendorfer, převor domažlický.

K slavnosti této přibyla i tři procesí. Jedno přivedl ze Šitboře (Schüttwa) u Ronšperku tamní farář řádový P. Vincenc Schöber. Druhé, přehojné procesí přivedl z blízké Klenče tamní farář P. Kryštof Peška, rovněž ze řádu sv. Augustina. Třetí procesí přišlo z klášterního kostela v Domažlicích.

Procesí domažlické bylo zvláště slavné. Když se byli účastníci v chrámě klášterním shromáždili, učinil jim před odchodem provinciál P. Ebenauer nejprve přiměřenou promluvu. Pak teprve sestavil se průvod. Bratři a sestry kongregace mariánské de Consolatione (Matky Utěšitelky) kráčeli po dvou, majíce červené svíce v rukou. Při odcházení bylo jim slavně vyzváněno, vytrubováno i bubnováno, až došli ku bráně Horšovo - Týnské, kde se k nim připojil domažlický děkan i městský senát.

*) O jiném sv. Kolmanovi čili Kollomannovi, patronu Rakous, se vypravuje, že byl z královského rodu ve Škotsku, na pouti do Jerusalema byl ve Štokes-avě zadržen a jakožto domnělý vyzvědač oběšen. Suchá větev, na které byl oběšen, zazelenala se a tělo oběšeného na ni nehnulo. I seznali z toho, že oběšený byl mužem svatým, a pochovali pak tělo jeho počestně. Vévoda Jindřich uchystal pak mu čestný hrob v Melku l. P. 1014. Rakušané uctívají památku jeho dne 13. října.

Na to kráčeli v předu cechové se svými praporci, pak studující mládež, nesouc nosítka se sochou svého patrona sv. Augustina a zpívajíc latinsky. Potom šli bratři z kongregace mariánské se svícemi rozžatými a se svým štítem. Za těmi nesen byl obraz Panny Marie Brněnské, který nové svatyňce daroval provinciál P. Jeroným Ebenauer. Následovali hudebníci domažličtí, provinciál Ebenauer, P. Alip Ernst, profes pražský, P. Evod Grinseis, učitel humanitního učení, děkan Borovský, magistrát domažlický a přečetní měšťané. Za těmi kráčely v ozdobném stejnokroji panny, nesouce sochu Panny Marie Utěšitelky, patronky „opáсанých“ či páskem mariánským zasvěcených; pak šly sestry téhož bratrstva se svícemi rozžatými a za těmi ubíraly se ženy domažlické.

Průvod zakončovali přečetní sedláci a selky z celého okolí. Při průvodě zpíváno bylo střídavě latinsky, česky i německy.

Když byl celý průvod přibyl ke kapli sv. Kolomana, kázal mu P. Bedřich Popelka česky a P. Sigmund Duka německy, načež následovala mše svatá slavná, kterou měl převor z Pivoňky P. Hyacint Langauf.*)

Po dopolední slavnosti u svatyňky sv. Kolomana odešel obecný lid domů. Avšak studující domažličtí počali po obědě zpívati rozličné zpěvy na počest Bohorodičky i sv. Kolomana. Potom promluvil P. Evod Grinseis k bratrům i sestrám povzbuzující řeč, po níž několik nových členů přioděl posvátným pásem. Posléze vrátili se všichni za vedení jmenovaných kněží zpět do klášterního kostela v Domažlicích, kde celá slavnost zakončena byla požehnáním s nejsvětější Svátostí oltární.

25. R. 1685 dne 3. a dne 9. ledna přišli do konventu klášterního páni: Bedřich Kaplánek ze Sonnenfeldu, císařský sudí, Václav Lounský, primator, Jan Puffler, senator, a Karel Havlík, konšel, a chtěli visitovati školy. Toho jim ale řeholníci nedopustili, pravíce, že dle ujednání zástupcům obce přísluší o potřeby školy dbáti a i k veřejným zkouškám přicházeti, ale nikoliv též školy visitovati a při nich něco natizovati.

Tomu zle odpíral zejména sudí Kaplánek, jenž jal se řeholníkům vytýkati, že prý nemají sloužiti mši sv. jinou, leč poslední; že nemají kázati a žáky ke hraní divadla vésti a jiné nepatřičné věci.

Poněvadž však řeholníci nehodlali neoprávněného vměšování do vyučování i vychovávání svěřených sobě žáků trpěti, zastavil magistrát placení slíbeného nepatrného příspěvku na školy. Když tedy otcové města takto se zachovali a při svém stáli, otcové řeholní dne 14. prosince školy humanitní vůbec zavřeli.

Když domažličtí seznali, že si na řeholnicích ničeho nevyzdorují, ale jen svým vlastním synům ublížili, přišli jmenovaný

*) O tomto P. Langaufovi se vypravuje, že byl dle postavy 4 lokte vysoký, rodem Slezan z Nissy, bakalář v bohosloví a muž velice zbožný. Tuto kapli postavil na starých základech, kde prý byl světec pochován a kde stála „Boží muka“. Lid na místa ta chodíval a svatého poustevníka, prý z řádu sv. Augustina, tam horlivě uctíval. Zjevy světce na tomto místě P. Langaufa přiměly k tomu, aby se tu o kapli mešní přičinil. Zemřel jakožto sedmdesátník dne 7. dubna l. P. 1707.

Kaplánek, jak udal, jménem celého senátu, a s ním Rupert Pitzker, jirchař, Sebastian Janský, pekař, Wolfgang Haberle, provazník, Jan Kučera, krejčí, a Matouš Svoboda, biřic, do konventu a žádali, aby Otcové ve vyučování synků městských opět pokračovali. Konvent ukázal se ochotným žádosti jich vyhověti; avšak učinil si podmínku, že dluh obce za minulý rok až do vánoc vzešlý a pak i sobotáles od prázdnin opomenutý budou najisto nahrazeny. Ale pokud týká se dodávky piva, že konvent na pivo již nepočítá, ale ponechává ho k volnému užití obci.

Na to Kaplánek chtěl řeholníky přemluvit, aby jen dávku piva na splátku přijali, poněvadž prý je mohou opatrně a tajně prodati, jako on sám i konšelé městští deputát svůj opatrně prodávají. Tuto pokryteckou radu dal jim proto, aby otce řeholní uvedl v opovržení, když by se jí řídili. Otcové tedy, znamenajíce tu lest, nabídku tu s rozhořčením zamítli. Na to Kaplánek obrátil ihned řeč na jiné věci a rovnou popřel všechny urážlivé řeči, kterých byl v lednu otcům načinil, a to netoliko snad soukromě, ale i před četnými svědky.

Dne 21. března vznikl požár na radnici, směrem k náměstí, a strávil tři domy: Jana Bedřicha Vaky, jenž potom i ovdověv, vstoupil do kláštera augustiniánského, a pak dva domy přiléhající k malému náměstí a patřící Petru Koránkovi z Lumensteinu a Matouši Slavíkovi, pekaři.

26. R. 1686 převor P. S i m p l i c i a n H ü b n e r pořídil nový hlavní oltář z milodarů a zbytkem ze zboží klášterního.

Dne 22. října poslal magistrát dva konšely do konventu, by oznámili, že město pro ubytování vojska, vysoké kontribuce a vzniklé jí dluhy nemůže na školy klášterní tolik připláceti, kolik platilo posud, totiž na penězích a potravinách klášteru potřebných obnos 100 rýnských; i žádali tehdy a pak ještě opětně, aby žáci vyučováni byli toliko od jednoho učitele řeholního, na kterého město chce platiti 50 rýnských.

Převor takovéto nabídky se opřel, ježto město se vázalo řádnou smlouvou provinciálovi a jeho radům, že příspěvky dávati bude na učitele dva.

27. R. 1687 dne 12. března povolil konvent městu, aby mohlo skrze jeho grunt za mlýnem klášterním vésti dřevěné potrubí, avšak beze škody kláštera, tak že by je mohli představení klášterní vždy dáti odstraniti, kdyby zboží klášternímu jakolivě škodu působilo.

Dne 22. března přenesen byl ve slavném průvodě obého bratrstva „opásaných“, stojícího pod ochranou sv. Moniky, matky sv. Augustina, a sv. Sebastiana, jakož i velikého počtu jiných Domažlických, po slavných službách Božích ve chrámě farním, do chrámu klášterního zemřelý Jan Maxm. Petr Bělohradský z Kozmačova, znamenitý dobrodinec rodiny řeholní. Tu za pokoj duše jeho sloužena byla ještě mše sv., po které pak pohřben byl v hrobce klášterní po straně evangelia.

Dne 12. října propustil konvent z poddanství Maxmilianu Pipíkovu, že i s matkou svou byly dlouho klášteru věrně slou-

žily, zvláště při kuchyni. Na to dcera provdala se za Kryštofa Mouchu, kamnáře a měšťana domažlického, jenž pak z vděčnosti za to propuštění postavil nová, zelená kamna v refektáři.

Dne 18. října pocítěno bylo v Domažlicích z eměťresení. Strážci s věže městské utekli, domnívajíce se, že tento velkolepý památník dávných dob hrozí sesutím. V klášteře blíže kostela bylo slyšeti rachot, jako kdyby kdo shodil těžké závaží.

28. R. 1688 žádali páni domažličtí na konventě, aby jim vydal zpět školní lavice, když studie v klášteře přestaly. Stalo se tak proto, že město se zdráhalo slíbené příspěvky na školy konventu odváděti. Konvent jim odpověděl, že ochoten je školní lavice vydati, ale teprve potom, až mu město zapraví 50 rýnských, jež mu dluhuje ještě za první rok školní.

Dne 28. března spadlo v městských hradbách blíže kostela klášterního půl bašty, jež vysypala se do valů zevnitř. Kdyby bašta ta byla spadla celá, byla by kostelu klášternímu způsobila velikou škodu. Město zdráhalo se dříve dáti konventu dovolení, aby si mohl v místech těch prolomiti okno, prý z ohledů bezpečnostních; nyní utvořil se průlom sám a tak veliký, že probíhal jím volně i dobytek.

Dne 19. srpna skončil zbožnou smrtí farář v Klenči P. Kryštof Vojtěch Peška, načež měl místo jeho zaujmouti kněz světský a konvent měl opatřiti administraci fary té do příchodu jeho. Patron a gruntovní pán Lamingen chtěl míti farářem opět člena řádu sv. Augustina, poněvadž se nadál, že by byl daleko levnější nežli kněz světský; avšak augustiniáni odepřeli faráře mu dáti, poněvadž Lamingen, pro svou lakotu známý, ničeho nechtěl přidati k bidnému opatření kněze, aby týž mohl slušně býti živ. Farář neměl věru ani pole, ani piva, ale měl žiti toliko ze štoly a z některých příjmů nahodilých.

Když tedy Lamingenovi žádný farář uchytiti se nechtěl, pozval k sobě kdysi svého zámeckého kaplana, vetchého starce, kněze světského Tomáše Milíka, a snadno ho opiv, vylákal pak od něho připověď, že přijme faru v Klenči. Když však týž druhého dne vystřízlivěl, ihned fary opět se zřekl, udávaje za příčinu, že pro svůj vysoký věk a svou chorobu nikterak si netroufá při nedostatečném opatření faru řádně spravovati.

Na to povolán za administratora kterýsi dominikán až z Klatov, jenž dostával na výživu 4 rýnské týdně, až přišel nový světský farář Jan Ludvík Steyer, jenž pak po smrti děkana Borovského (r. 1692) zvolen byl jednomyslně za děkana v Domažlicích a později stal se i arcibiskupským vikárem na Domažlicku.

29. R. 1689 stal se převorem v Domažlicích bývalý převor v Pivoňce P. Hyacint Langauf.

R. 1691 konala se velkolepá slavnost na počest sv. Jana de Facundo, z řádu sv. Augustina, a to 8. července, jakožto v první výročí svatořečení jeho.

V týž den přišla slavná procesí do Domažlic z Pivoňky, Šitboře, Klenče a z Hory sv. Václava, vedená svými faráři. Těm vyšlo z Domažlic vstříc procesí bratrů a sester Matky Boží Utěšitelky a sv. Moniky se svícemi rozžatými v rukou. Uprostřed prů-

vodu nesena byla četná nosítka, na nichž znázorněny byly různé výjevy ze života sv. Jana de Facundo. Spojený průvod, několik tisíc hlav čítající, vstoupil do města za hlaholu zvonů, za veselého troubení i bubnování, provázen hudbou. Pak obešel celé náměstí, vešel posléze do kostela klášterního. Tam kázal potom česky farář z Klenče Steyer a po něm německy farář z Horšova Týna Adam Vavřinec Jungnikl. Po kázání sloužil slavnou mší sv. děkan domažlický Borovský.

Po slavnosti v kostele byla hostina v refektáři klášterním, které se účastnili při třech tabulích mnozí hrabata, baroni, rytíři, celý magistrát domažlický, celá rodina řeholní i mnozí kněží světší. Pro veliký počet hostů musela býti zřízena i prozatímní kuchyně v nádvoří klášterním.

O 5. hodině odbývány byly slavné nešpory, po kterých rozdávány knížečky, obsahující životopis jmenovaného sv. Jana, které pořídil větším dílem konvent v Pivoňce nákladem svým, protože se domažlickému nedostávalo prostředků.

Celá slavnost stála více nežli 105 rýnských a trvala tehdy, ovšem s menší slavností, po celý oktáv.

Krátce před smrtí děkana Borovského povstalo opět nějaké nedorozumění měšťanů s augustiniány. Proto když děkan dne 1. dubna 1692 zemřel, administrovali po něm faru kapucíni z Horšova Týna, jsouce ubytováni blíž (málo prostranného) děkanství, v domě senatora Kanice. Ale později nabídli domažičtí přece úřad ten domácím augustiniánům, kteří pak faru spravovali až do adventu, kdy děkanem zvolen byl farář klenčický J a n L u d v í k Steyer.

30. R. 1692 učinil děkan Steyer při svátcích svatodušních písemnou smlouvu s konventem, dle níž dá konvent vždy jednoho kněze svého za kooperatora či spolupracovníka děkanovi do duchovní správy k ruce, a ten bude také mimo jiné povinnosti s děkanem střídavě kázati. Děkan za tuto výpomoc slíbil dávat konventu ročně 40 rýn. a 4 sudy dobrého piva, jak on sám ho dostává z městského pivovaru.

Smlouva trvala takto jen půl druhého leta, poněvadž řeholníkům zdála se odměna za práce, od jejich člena konané, příliš hubená. I učiněna smlouva nová, dle které zavázal se děkan dávat konventu ročně 70 rýnských a 5 sudů piva.

31. R. 1693 zemřel farář v Kolovči u Nové Kdýně, napanství Srbici, kde byl patronem hrabě Leopold z Bubna. Týž dával sice řeholníkovi z řádu sv. Augustina po 16 neděl, v kterých týž zatím uprázdněnou faru spravoval, obvyklé opatření a dva rýnské týdně, ale za to zabral pro sebe farní desátky a plodiny z rolí farských. Znamenitý to věru dobrodinec!

32. R. 1694 dne 21. ledna zemřel smrtí příkladnou, po trapné nemoci, P. J e r o n ý m E b e n a u e r, bývalý provinciál řádu, rodák z Malé Strany v Praze, profes v Pivoňce a doktor v bohosloví, jsa teprve čtyřicátník. Byl muž nadmíru nadaný i přičinlivý, zejména horlivý i oblíbený řečník. K velikému zármutku svých řeholních bratří běh života pozemského dokonal v klášteře u sv. Dobrotivé, vystavěném na ostrově mezi rameny Červeného po-

toka a rybníkem, v okrese zbirožském, kam se byl na zotavení odebral.

Dne 15. května zemřel sudí Bedřich Kapláne k, šlechtic, jakých tehdy Domažlice hostily celou řadu. Týž postoupil r. 1680 konventu malý svůj dům, sešlý a více pastoušce podobný, avšak konventu se hodil přece, a to proto, že stál při rohu převorství, a mohl pro lepší pohodlí i bezpečnost s ostatními budovami klášterními býti upraven a přizpůsoben. Později byla na místě tohoto domku Kaplánkova postavena slušná budova pro školy humanitní. Kapláne k vymínil si za postoupený svůj domek výroční památku, ač dlouho přítelem konventu nebyl. Zanechal tři syny, z nichž nejmladší jako na odčinění nepřátelství otce svého vstoupil do řehole sv. Augustina a obdržel v ní jméno Bartoloměj.

Téhož roku zřídil při kostele sv. Antonína na předměstí stavitel a císařský celní v Bělé (Weissensulz) Štěpán Lintenthaler kapli loretanskou, kterou i štědře opatřil a přikázal kostelu klášternímu.

Téhož roku zaměnil konvent některé své pozemky s kovářem Simonem Houskou a se ševcem Václavem Votýpkou, aby si lépe zaokrouhlil pozemky své, a upravil je pro snadnější a výhodnější na nich hospodaření.

Dne 27. prosince zemřel Jan Zhor ský, magister filosofie, městský konšel a člen obou domažlických bratrstev při klášteře. Zůstal svobodným, jak se byl Bohu zaslíbil. Učinil při kostele mešní nadání a pro refektář klášterní pořídil svou podobiznu.

33. R. 1695 pořídil převor P. Alip Ernst ze stříbra cibor, monstranci a sošky sv. Augustina i matky jeho sv. Moniky. Spotřebováno bylo na ty věci 81 lotů stříbra a zlatníkovi v Praze zapláceno od zhotovení 147 rýnských.

V letech minulých stíženy byly Domažlice četnými požáry, jež městu načinily náramných škod a je zpusťořily i zohavily. Veliký požár stihl město již r. 1595, jiný zhoubný dne 19. června 1683.

Když tehdy děkan Borovský vyšel z chrámu, aby s nejsvětější Svátostí oheň zažehnal, provázeli jej přední muži města a při požehnání pokleknuvše, pozdvihli každý dva prsty k nejsvětější Svátosti a slibovali jménem svým i jménem celého města, že ušetří-li jich Bůh dalšího neštěstí od požárů, zbudují na blízkém vrchu kapli na počest sv. Vavřince, patrona proti ohni, kterýžto vrch je nad místem popravním a sluje odtud vrchem sv. Vavřince. Muži, kteří tehdy učinili ono zaslíbení, byli: Bedřich Kapláne k, sudí, Jan Sporer, primator, Matěj Havlík, konšel, Jan Jiljí Kacerovský, zástupce lidu, a ještě někteří jiní.

Požár přestal tehdy skutečně nových obětí vyžadovati; avšak slib, tehdy učiněný, nebyl docela splněn. Neboť místo slíbené kaple postavena byla toliko malá dřevěná kaplička pro několik osob. Tu se stalo, jako by světec s takovouto malinkou a dřevěnou kapličkou a nepatrnou počtou v ní mu činěnou spokojen nebyl, ale jako by očekával i vyžadoval od zámožného města Domažlic kapli větší i důstojnější i slibu přiměřenější, že povstávaly v Domažlicích požáry nové.

Tehdy rozesílal totiž francouzský král Ludvík XIV. najaté paliče do dědičných zemí císaře Leopolda I., s nímž válčil, aby města jeho zapalovali a tak moc jeho oslabovali. A ti najatí darebové neopominuli ani Čech, ani Domažlic.

Dne 8. července r. 1695 vypukl také oheň na dolejších předměstí a vypálil statek při kostele sv. Antonína i kostel i jiné zboží měšťanů; dále Janu Sporerovi, císařskému sudímu, spálil obilnici, ovčín a stodolu, Danielovi Královickému, primatorovi, stodolu a vdově Korankové stodolu naplněnou senem.

Za těchto poměrů uzrál po dvanácti letech, kdy se byly měšťané domažličtí sv. Vavřinci zaslíbili, ve zbožné matroně a měšťance Susaně Veselé, sestře klášterního bratrstva, úmysl, aby se na počest sv. Vavřince postarala o kapli novou, větší, kamennou, zaslíbení Domažlických důstojnou. A když pojala úmysl tento, utišila se ihned i mysl její, jež před tím dlouho byla vnitřním nepokojem zmítána.

Aby provedla úmysl svůj, obětovala Susana Veselá na vystavění nové kaple ihned 120 rýnských, jež měla dotud na úroky uložené u spoluměšťana a konšela městského Jana Felixe; a pak i měšťané, požáry postrašení, skládali při ní milerádi milodary pro záměr její. Zejména přispívali jí její spolučlenové v bratrstvu, také i proto, že byla vlastní sestrou P. Basila Slada a polosestrou P. Jiljího Nodina čili Knoflíčka.

Sotva měla Susana Veselá pohromadě polovičku obnosu, na vystavění kaple kamenné potřebného, spoléhajíc na pomoc Boží a přímluvy sv. Vavřince, dala se ještě téhož roku do stavby kaple na zmíněném návrší. Ale poněvadž nevěděla, jak brzo celý náklad sehnati, postavila zatím toliko předeek kaple z kamene a aby se do ní více lidu vešlo, přistavěla před část z kamene krytou předsín dřevěnou. Když pak později získala s důstatek prostředků nových, kázala tuto dřevěnou předsín odkliditi a nahraditi kamennou. Nebylo to dílo nákladné a umělé, ale spíše potřebě hovící, k němuž také značně napomáhal za pomoci konventu zmíněný P. Jiljí Knoflíček, veden jsa i náklonností k světci i přízní ke své polosestře.

Když kostelík tento na počest sv. Vavřince, pro víru v Ježíše Krista na rošti upáleného, byl konečně dostavěn a opatřen potřebnými věcmi, přenesla naň Susana Veselá všechnu svou lásku, podporována jsouc ještě i od syna svého Jana, jenž ji v horlivosti následoval, i od poustevníka, v sousedství žijícího. Návrší to, blíže vesnice Stráže se rozkládající, nazýváno odtud „Hora sv. Vavřince“, anebo také „Veselá hora“, a to i na počest Susany Veselé, jež se tu o svatyňku postarala, i také proto, že s vrchu toho je velice pěkná, ba z celého okolí Domažlic nejkrásnější vyhlídka do širokého — veselého — kraje.

34. Když syn Susany Veselé Jan zemřel, vzala si kostelík sv. Vavřince i poustevnu při něm sama na starost vdova po něm, Kateřina Veselá, rodem Kresslova, i se svými dětmi. I starávala se zvláště o okázalou slavnost poutní u sv. Vavřince. V týž den dávala děkanovi domažlickému za přivedení procesí tam a slavnou mši sv. jeden rýnský a 30 krejcarů, hudebníkům 45 krejcarů a zákusek. Odměnila se také kazateli i jiným přizva-

ným kněžím, kteří tam mši sv. sloužili, a vypravila jim i oběd. Opatřovala také svým nákladem svíce, vino, kadidlo i vše ostatní potřebné a udržovala ve všem vzorný pořádek. Vše to činila nezištně toliko pro větší čest a slávu Boží, na počtu sv. jahna Vavřince a pro požehnání Boží pro sebe i svou rodinu.

Za příkladem paní Kateřiny Veselé, rodem Kresslovy, činili pak i jiní měšťané domažličti, zejména její příbuzný Martin Kressl, měšťan a kostelník domažlický, jenž učinil hojné nadace na Veselé hoře, pro zvýšení bohopocty tam zvláště o pouti a na vyprošení ochrany sv. Vavřince.

Teprve císař Josef II., jako jinde činil bez ohledů, vztáhl ruku násilnou i na tuto svatýňku z milodarů vybudovanou i udržovanou. Ze zboží jejího odevzdáno bylo něco málo farnímu kostelu v Domažlicích a ostatek byl za babku rozprodán. Kostelík nebyl sice zrušen a až do základů pobořen, jak se jinde dělo, ale zůstal beze všech kapitolů na opravy a tak sám seponenáhlu rozpadal.

35 R. 1696 dne 2. listopadu zemřel smrtí náhlou, mrtvicí raněn, Wolfgang M xilian Lamingen v Trhanově, pověstný pro své chování k Chodům.*)

36. R. 1699 kázal převor P. Evod Grinseis z Jindřichova Hradce dotud otevřené ambity klášterní, hořejší i dolejší, zazditi a okny opatřiti. Větry byly totiž v otevřených ambitech různé nepříjemnosti působily.

Téhož roku kázal městský děkan na předměstí Horšovotýnském opuštěnou kapli sv. Jana Nepomuckého na bývalém hřbitově ze základů vystavěti a tutéž dne 16. května také posvětil i přiléhající hřbitov usmířil.

R. 1700 převor P. Evod lépe upravil sakristii i skříně v ní, a opatřil ji obrazy; zejména zavěsil v ní obraz sv. Augustina. Zřídil také novou kryptu, do které prvý byl pochován Bedřich Kacarovský, jenž založil mešní nadace při kostele.

Koncem roku opustil P. Evod Domažlice, stav se převorem v Pivoňce.

III.

Památky konventu domažlického z 18. století.

1. Počátkem 18. století vyvolen byl za vůdce či převora konventu domažlického P. Valentin Weydner, rodem z Litoštěvic; avšak úřadování jeho bylo jen na mále. Nebo sotva že byl zvolen převorem, zažádal hrabě Norbert Leopold Libsteinský z Kolovrat rádivou správu čili definitorium, aby mu téhož kněze propustili jakožto zámeckého kaplana a zároveň jakožto učitele ve věcech literních i vychovatele pro syna svého. Augustiniáni, aby si svého patrona i dobrodince nepohněvali, P. Valentina mu dle přání propustili. Týž zůstal sice dle jména převorem i na-

*) Srov. můj spis „Náboženské blouznění v Pošumaví“, se zvláštním zřetelem k Domažlicům, vydaný ve „Vlasti“. — Poněvadž tímto Lamingenem rod jeho po meči vymřel, prodali příbuzní jeho statky jeho za 560.000 zl. hraběti Jindřichu Stadionovi, proboštu v Bamberku, jenž v Trhanově založil kostel na počest sv. Jana Nepomuckého a chtěl, aby tam augustiniáni sloužili fundační mše svaté. Ti ale pro vzdálenost od Domažlic odmítli.

dále, avšak ve všem jeho úřadování zastával jej vikář jeho P. Tomáš Scharf.

Vikář P. Scharf učinil defnitoriu návrh, aby smlouva s děkanem městským Steyere m byla pozměněna tak, aby děkan povinen byl konventu platiti 100 rýnských na hotovosti a knězi, který by děkana zastupoval, 24 rýnské; ale aby tento kněz byl povinen děkanovi více pomoci poskytovat, a to aby měl týdně jednu mši svatou v kostele sv. Antonína a aby děkana zastupoval i v jiných úředních povinnostech, poněvadž týž byl i arcibiskupským vikářem v obvodě plzeňském a tedy zároveň nemohl vždy býti v Domažlicích. Dále žádal, aby týž výpomocný kněz na noc byl vždy v klášteře, leč by měl druhého dne kázati ve farním chrámě. V tomto případě aby však děkan povinen byl dáti mu snídani i oběd a ponechati mu také peníze, jež by obdržel při zaopatřování nemocných.

Ale když defnitorium tento návrh na změnu smlouvy s děkanem témuž oznámilo, pohněval se a odmítl další pomoci od konventu.

Potom přijal výpomoc jednoho kněze dominikána.

Avšak děkan brzo seznal, že uložil si tak ještě větší obtíž, nežli měl s výpomoci z klášteera augustiniánů, poněvadž musel dominikánovi poskytovat obživu celou a mimo to obstarati mu i byt, ježto ve faře, výstavbou nepatrné, pro něj nebylo místa. A také lid proti té záměně reptal, zvláště když augustiniáni počali ve svém kostele kázati česky místo v jazyku německém, jak bylo tam před tím v obyčeji. To zavdalo příčinu magistrátu městskému, aby se nabídl za sprostředkovatele mezi děkanem a konventem. A tak ve srozumění s děkanem přišli dva konšelé do klášteera žádat za opětnou výpomoc augustiniána, která se pak i na základě úmlavy poskytovala až do odchodu děkana Steyera.

Když nebylo naděje, že by P. Valentin byl od hraběte Liebsteinského brzo propuštěn, poděkoval se se svého úřadu listem ze dne 24. dubna r. 1703, v Náchodě napsaným, aby konvent pro jeho nepřítomnost netrpěl škody, a na jeho místo byl pak řádně zvolen P. Amand Puntzmann, rodem z Bělé.

2. Téhož r. 1703 v měsíci prosinci zemřeli ve Vídni v pozeňnaném věku Jan Jiří svobodný pán Hoffmann, tajný rada uherský, velice učený, mocný i spravedlivý, a také manželka jeho Marie Susana rodem Gellnerova. Manželé tito děti své výborně vychovali, tak že ony se Bohu zasvěcovaly, z nichž syn Jan Antonín Hoffmann přijal roucho poustevnické v klášteře v České Lípě, sdruženém s klášteřem domažlickým, dne 4. března r. 1690 a obdržel jméno Honorat. Týž vstoupiv do řehole, odkázal předem veškeré budoucí dědictví své na rozrnožení rodině řeholní.

Po smrti otce P. Honorata připadl na téhož, mimo jiné mnohé užitečné věci, podíl peněžitý, obnosem 6000 rýnských, z nichž připadlo 5600 konventu v Domažlicích. Z obnosu toho postaven nový oddíl klášteera, od sakristie ke hradbám, a pořídily se nové varhany. Knihovna, kterou P. Honorat spolu zdědil a jež obsahovala mnohé znamenité spisy; zejména právnické, byla zatím uložena v klášteře voršilek ve Vídni, kde byla sestra Honoratova

Josefa Antonie řeholnicí. Stalo se tak proto, aby knihovna nebyla lečjaks zmrhána, ale zůstala ve své celosti.

P. Honorat dokončil běh života svého pozemského v České Lípě dne 4. září 1712, maje chválu znamenitého kazatele, a byl tam pochován v kryptě nového kostela.

3. R. 1704 dne 28. dubna zemřel v Lukavici, v okrese Prestickém, v domě hraběte Morzína, P. Josef Schuster, vychovatel hrabat. Hrabě pak dal z vděčnosti za dobrodiní, jehož se domu jeho dostalo od P. Schustera, řádu augustiniánů nový klášter ve Vrchlabí a též jiným klášterům řádovým prokázal velikých dobrodiní. Zemřelý P. Schuster převezen byl do Domažlic a pochován v kryptě klášterní před hlavním oltářem.

K novému oddilu řeholní budovy, jenžto sestaven z dědictví P. Honorata, táhl se k hradbám městským a obsahoval dolejší i hořejší ambit s ložnicemi, do dvora hledícími, nemálo přispěli také hrabě Josef Trautmannsdorf, pán na Horšové Týně, v Hostivicích ald., a jeho vrchní správce statků Adam Ferdinand Kitter, z jichž rozkazu veškeren potřebný stavební kámen byl z lomů do Domažlic dovezen darmo od poddaných panství Horšovo-Týnského několika sty povozy, na odečtení roboty.

Poněvadž přístavba tato potřebovala okno, jímž by na ambit světlo přicházelo, požádal konvent magistrát domažlický, aby dovolil zeď hradební prolomiti v těch místech, kde již dne 28. března 1688 se vyborila sešlá bašta sama. Magistrát žádané svolení udělil, a okno bylo tedy do zdi hradební prolomeno. Ale když se již tak stalo, magistrát dané svolení odvolal, předstíraje, že obec nebyla vzata v poradu, když se o tom oknu jednalo. Ba magistrát neostýchal se vésti v příčině té stížnost u samého královského podkomořího, pána Jana Václava Ferdinanda Obitského rytíře z Vobitec, pána na Janovicích, Petrovicích a ve Zhoři, udávaje, že konvent dal zmíněné okno prolomiti bez vědomí, vůle i svolení magistrátu městského, k veliké prý škodě i k předsudku, s násilím.

Věc vyličená byla zkrátka tak, že se zdála dosti důležitou, aby k vyšetření a vyřízení jí svolána byla od místodržitelství zvláštní komise, ve které se ovšem řeholníci proti nespravedlivým nářkům Domažlických ohradili a vývodům jejich se opřeli. Komise místodržitelská řeholníky nespravedlivého obvinění sprostila, a věc ke konečnému vyřízení odevzdala jmenovanému podkomořímu, jenž ji také příznivě pro konvent vyřídil a vyřízení to také písemně magistrátu oznámil.

Ale konvent opominul opatřiti si pro svou bezpečnost přepis vyřízení toho. O čemž když magistrát městský zvěděl, nepřestal i dále konvent řeholníků, z něhož přece město mělo přečetná dobrodiní, znova sužovati a doléhati naň, aby okenný otvor ve hradbách dal opět zazditi, sice jinak že bude za to potupen.

4. Roku 1700 zemřel král španělský Karel II. bezdětný a různým nástrahám krále francouzského Ludvíka XIV. podlehnuv, ustanovil vnuka jeho Filipa nástupcem svým. Když se pak Filip chtěl odkazu svého ve Španělich ujmouti, povstala z toho válka o následnictví na trůně španělském, ježto i rod

Habsburský, z něhož král Karel II. byl poslední větví ve Španělech, usiloval tohoto dědictví po něm nabýti.

Tehdy vévoda bavorský Maxmilian Emanuel postoupil Belgii, jejíž byl správcem, dobrovolně králi francouzskému Ludvíkovi XIV., nepříteli císaře Leopolda I., a vstoupil s ním i ve spolek zároveň i s bratrem svým Klementem, arcibiskupem kolínským a jedním ze sedmi kurfirstů čili volitelů německého císaře. Pak za pomoci peněz i vojska z Francie sehnal za příměří, r. 1703 umluveného, na 85.000 bojovníků, ke kterým r. 1704 přidružil se ještě i francouzský vojevůdce Tallard s 30.000 muži.

Vojska tato způsobila ovšem velikou bázeň i patrné nebezpečí sousedním krajinám v Čechách i v Tyrolích, zejména když od nich obsazena byla města Kufstein a Innsbruck v Tyrolích, Ulm ve Württenbersku, dále Augsburg, Řezno, Meiningen, Pasov a jiná důležitá místa v Bavořích. Vypravovalo se, že vévoda Maxmilián Emanuel bavorský učinil pro svou bezpečnost kolem území svého valy, na mnoho mil dlouhé, a ty že zabezpečil ozbrojenými národy, ze všech stran tam stáhnutými, ba že celé území jeho jest zbraněmi i bojovníky přehojně opatřeno. I činil vévoda z tohoto opevnění svého skutečné výpady do bližšího okolí, zejména i do Čech.

Blízké Domažlice, jsouce bez obrany, hleděly tomuto počinání Bavorů s velikou obavou vstříc, zejména když nepřátelští harcovníci přepadali různá pohraničná města a nátisky činili již i na panství Stadionů, s Domažlicemi sousedícím; vydrancovali a surově poškodily Vseruby i s okolními vesnicemi a tak říši císaře Leopolda I. dráždili k odvetám.

V Domažlicích i v okolí povstal pak až bezhlavý strach, nadmírný nárek i pláč, a lidé pobíhali a vyhledávali skrýše, kam by sebe i majetek svůj uklidili do bezpečí. I sám císařský sudí Jirí Schmerfeld přiběhl celý udýchaný do konventu a s velikým nářkem jal se prositi převora za radu, kterak by sebe i zboží své mohl uchrániti.

Když takto Čechám nátisky byly činěny z Bavor, počalo se tu také konečně pomýšletí na branný odpor. Do kraje plzeňského byly od vlády císařské poslány zbraně, do Domažlic přibylo šest setnin husarů a dodány byly různé zásoby. Brzo potom přibyl tam i generál Hermeville s lidem svým a Domažlice na rychlo pečlivě opevnil. Pak přibyl tam i nejvyšší zemský purkrabí hrabě Jakub Herman z Chudenic, chtěje nebezpečí u Domažlic vyšetřiti osobně. Přišel uprostřed července r. 1704, kdy právě požár v městě nejvíce zuřil. I ubytoval se i s generálem Hermevillem v klášteře a byli tu oba řádně pohostěni. Když pak purkrabí seznal, co chtěl věděti, odešel dále dovnitř země, kdežto generál odebral se opět k vojsku.

5. Potom udeřil oddíl císařských husarů na bavorské harcovníky s velikou statečností, pobil jich značnou část a zabral jim kotist, kterou hodlali právě z Čech odvézti. Po této vítězné půtce pustili se rozjaření husari sami do Bavor a učinili tam způsobem mnohonásobným odvetu za škody, jichž byli před tím Bavoři učinili v Čechách.

Když o těchto věcech přišla bezpečná zpráva do Čech, valili se po stopách vítězných husarů Češi, velcí i malí, z měst i z dědin v zástupech do Bavor, přepadli i vyplnili pohraničí a městečko Brod (Furth), odnesli odtud, co mohli a rozházeli, rozlámali i zkazili, co nemohli odnésti, v odvetu za vše od Brodských dříve utrpené příkoří.

V dobách těch nebezpečných a ve zmatcích všude panujících odeslali také řeholníci domažličtí vzácnější své věci, zejména stříbrné náčiní kostelní, na uschování do kláštera sv. Tomáše v Praze.

Všechny další úklady Bavorů podvrátila a panující nebezpečí úplně odklidila pak vítězná bitva, kterou dne 13. srpna 1704 císařští vojevůdci princ Eugen Savojský a Angličan Jan Merleburg s vojsky bavorskými svedli u H ö c h s t a d t u. V bitvě té byl vrchní velitel vojska nepřátelského, francouzský vojevůdce Tallard, zajat a z bojovníků jeho buď padlo nebo zajato bylo na 40.000 mužů. Vévoda bavorský se zbytkem vojska musel se dáti na útěk, odloučen byl i od manželky i od dětí i od svých zemí zděděných a našel konečně útočiště již jen u krále francouzského Ludvíka XIV.

Když se Bavoři z této rány vzpamatovali, pokoušeli se sice o to, aby panovníka svého vyprostili z vyhnanství a zpět uvedli do země své. I sáhli za tou příčinou i s velikou mocí i chytrostí ke zbrání, avšak byli od císařského vojska opět poraženi i pokofeni, ač byli zástup až 30.000 bojovníků shromáždili.

6. R. 1705 dne 5. května zemřel císař Leopold I. a nástupcem jeho stal se syn jeho Josef I. i na trůně i na bojištích. Již císař Leopold byl vévodu bavorského Maxmiliána Emanuela pro jeho vzpuru prohlásil za zbavena i práva i hodnosti jeho kurfirstské, císař Josef prohlásil pak i jeho bratra, vévodu Klementa, arcibiskupa kolínského, jenž po porážce u H ö c h s t a d t u utekl rovněž do Francie, za zbavena území a podrobené Bavorsko postavil pod moc svého zástupce i vladaře, jimž ustanovil hraběte z L ö w e n s t e i n u.

Zároveň při té příležitosti rozšířil jakožto král český hranice království Českého do Bavor, a to tam, kde byli před tím panovníci bavorští území své bavorské na úkor země České posunuli do Čech. Na nové urovnání hranic mezi Čechy a Bavorsko sestavil císař Josef I. pak zvláštní komisi, složenou z členů českých i bavorských, jež zasedala nejprve ve Vserubech (Neumarkt) a pak v Domažlicích.

7. R. 1706 dne 3. října přibyli při poledni členové pohraniční komise do Domažlic. Byli to Antonín Jan hrabě Nostitz-Rienek, pán ve Falknově, Kraslici, Čochavě a Jindřichovicích (Heinrichsgrün), JMC. komorník i tajný rada; dále Ferdinand Arnošt z Herbersteinu, pán v Neidbergu (?), Jankovicích, JMC. komorník, tajný rada i postolní (Trugsess), z jehož rodu jmenovaný hrabě Nostitz měl manželku; a Václav Neumann z P u c h h o l z u, doktor veškerých práv v Praze, professor i advokát knížecí arcibiskupské konsistoře. Přijetí dostalo se jim nejčestnějšího, nade vše jich očekávání slavného. Vyšli jim totiž vstříc městští ozbrojenci a pozdravovali je polnicemi i bubny, načež uvítal je

městský magistrát. Hrabě Nostitz děkoval pak vřele za tak okázalé uvítání a na památku věnoval na zřízení nového oltáře v městském kostele Narození Panny Marie 1000 imperiálů čili 5000 rýnských se žádostí, aby se s dílem ihned začalo, poněvadž starý oltář byl málo ozdobný. I slibil také, že doplatí, co by se snad nedostávalo na zřízení vkusného a ozdobného oltáře.

Když komisse pohraniční dokonala dílo své v Domažlicích, odebrala se dále do Mutěšina (Muttersdorfu) v Plzeňsku ke svobodnému pánu Widerspergovi.

8. Toho roku opatřil přičiněním svým pro kostel klášterní stříbrný kalich sličné práce bratr laik Augustin Stadtherr.

Koncem roku bylo konventu uloženo, aby z každého sudu piva, jenž dovezen byl do sklepa jeho, platil jeden rýnský daně, ač konvent dostával pivo z pivovaru konventu v Pivoňce darem a ač tam již bylo jedním rýnským zdaněno.

Daň tuto uložil císař Ferdinand II. všem městům, jež se byla ke stavovské vzpouře proti němu připojila a „zimního krále“, Bedřicha uznala za panovníka zemského, když byl v bitvě na Bílé hoře r. 1620 nad vzpourou tou zvítězil, a daň ta zůstala pak i dědicům rebellů. Neplatily jí toliko Plzeň a Budějovice, jež byly zákonitému králi zachovaly věrnost.

9. R. 1707 ještě nesměli řeholníci dokončiti úpravu onoho okna, jež byli s dřívějším povolením magistrátu do zdi hradeb městských učinili, aby více světla získali v ambitech konventu. Poněvadž magistrát dokončení okna bránil a učiněným otvorem vítr, sníh i déšť vnikaly do budovy klášterní, byl otvor ten zatím zahrazen prkny.

Dne 11. března popraven byl po dlouhém žaláři Ondřej Wisler od kata, z Klatov do Domažlic povoláného. Týž byl však nešika takový, že teprve třetím seknutím odsouzení oddělil hlavu od trupu, načež hlava odpraveného přibita byla na šibenici a tělo jeho položeno na kolo. Popravený připravil se na smrt co nejlépe. Na popraviště provázeli ho, s ním se modlice, městský děkan Steyer a P. Sigmund Duka z České Lípy. —

Když byl nový kůr dokončen, bylo třeba také úhlednějších a lepších varhan. I učiněna byla r. 1708 smlouva s Janem Adamem Kanhauserem, měšťanem a varhanářem v Plané, aby za 650 rýnských z dědictví Hoffmannského (P. Honorata) postavil přiměřené varhany. Stalo se. Varhany měly 20 rejstříků čili řad píšťal a 6 měchů. I bylo poprvé na ně hráno o slavnosti sv. Moniky dne 4. května 1707 k veliké pochvale celého konventu, jenž proto dal na varhany zasaditi památní nápis a pro památku i jména svých členů, jimiž byli: Th. Dr. P. Leopold Schinko z Malé Strany, provinciál, P. Amand Punzmann z Bělé, převor, P. Prosper Gutmann, Pražan, P. Sigmund Duka z České Lípy, P. Valentin Weydner z Litoměřic, P. Bernard Schindler z Rokycan, P. Anselm Benischko z Nového města Prahy a fr. laik Didak Ernst z Lucemburku.

10. Dne 9. června zemřel na Malé Straně v Praze P. Gelasius Hillebrand, pocházející ze zbožného rodu rytířského, jenž mimo jiné mnoho dobrého prokázal i klášteru v Domažlicích.

Zemfely měl tři bratry, z nichž jeden byl jesuitou, druhý premonstrátem a třetí pánem na Jiřici, ve farnosti Kostelce nad Labem.

Dne 28. srpna zvolen byl Steyer, děkan domažlický, bývalý farář v Klenči, za kanovníka k velechrámu sv. Víta v Praze, kde býval kanovníkem i Jan Nepomucký, jehož on byl velkým ctitelem. Nástupcem Steyerovým v Domažlicích stal se Ludvík Blovský, rodem z Poděbrad, dotud superior v nadačním domě arcibiskupském v Klatovech. Než Blovský skutečně nastoupil, administrovali děkanství místní augustiniáni. Když se pak nový děkan skutečně ujal úřadu svého, učinil s nimi dne 2. února 1708 smlouvu takovou, že bude jim za duchovní výpomoci dávat ročně 80 rýnských pro konvent a 30 rýnských knězi vypomáhajícímu.

11. Dne 21. října vrátila se pohraniční komisse zpět do Domažlic. Byli v ní páni: Hrabě Nostitz, Václav Ignác hrabě Vratislav z Mitrovic, hrabě Arnošt Schaffgotsch, pán Przichovský, a Dr. Neumann z Puchholzu, zástupcové císařsti. Ze strany bavorské byli: hrabě Nothaft, baron Hagenau a jiní. Tehdejší převor P. Alip Ernst vyšel pánům těm vstříc a uctivě je pozval, aby poctu učinili i kostelu klášternímu, čehož učiniti nemohli roku minulého. I byl velice laskavě přijat a rád viděn.

Dne 4. listopadu slavil hrabě Nostitz v Domažlicích jmeniny Karla Rakouského, nápadníka koruny španělské a bratra císaře Josefa I. Slavné služby Boží v chrámě klášterním měl P. Alip Ernst za četné přísluhy, provázené troubením i bubnováním. Hrabě dal k nim 6 voskových liberek a 6 větších pochodní, jež při bohoslužbách drželi zvláštní nosiči v pláštích. Hrabě Vratislav dával za svého pobytu častěji hostiny v klášteře. S Domažlicemi rozloučili se pak komisaři dne 11. prosince.

12. R. 1708. Že dal hrabě Nostitz ve farním chrámě zříditi nový, krásný hlavní oltář, povzbudil tak Domažlických, aby se i oni starali o lepší výzdobu celého kostela svého. Tak se stalo, že při počátku března dali zřizovati pro kostelní zpěváky, literáty nazývané, novou vhodnou kruchtou z kamene, na sloupcích pískovcových postavenou, poněvadž kruchta stará, z r. 1612 pocházející, byla sešlá a také svým nevhodným sestavením světlu do kostela rádně přicházeti bránila. Rovněž pak odstranili z kostela stará, nevhodná sedadla, vyšlapanou podlahu chrámovou vytrhali a nahradili novou přiměřenou, zdi chrámové od mnoholetého prachu očistili a znova vybilili. Také sakristii nově zřídili, o sklaďiště pro věci kostelní rozšířili a novými dveřmi opatřili, jimiž pak bylo lze přímo vycházeti po straně evangelia k hlavnímu oltáři. Zatím co se tyto opravy děly ve farním chrámě, konaly se služby Boží až do 8. dubna v kostele sv. Antonína, ač i potom ještě stěny farního chrámu byly mokré.

Tou dobou zvelebován byl i klášterní kostel. Zejména dokončena byla 27. dubna ve velkém kůru krásná stalla pro dvanáct řeholníků. Stalla ta ze dřeva dubového vyřezal fr. laik Didak Ernst z Lucemburku.

Dne 7. července vyšlo z kláštera domažlického veliké procesí a odebralo se ke dřevěné kapli sv. Anny, jež stála na panství kouteckém, na vršku nad lesíkem, blíže Vserub, a později r. 1712 nahrazena byla kaplí kamennou. Kaple ta počala býti

proslavenou proto, že tam mnozí došli vyslyšení svých modliteb na přímluvy sv. Anny, matky Bohorodiččiny. Procesi odneslo tam velikou svíci jakožto dar města a vrátilo se po vykonané tam pobožnosti druhého dne opět do Domažlic.

13. Dne 22. července vrátili se jmenovaní již páni pohraničné komise opět do Domažlic a převor pozval je pohostinu do konventu. Císař Josef I. potvrdil posavadní práce komise o nových hranicích a komissaři uvedli dne 27. července Domažlice do držení znova nabytého a jim přiřčeného území.

Dne 27. srpna konala se slavnost sv. Augustina, kteréúčastnili se i komissaři pohraniční z obojí strany, a to i v kostele i v refektáři, mimo četné jiné hodnostáře stavu duchovního i světského.

14. Jako sprcha na tyto společné slavnosti působilo náhle se probudivší nepřátelství Domažlických proti konventu, jakoby duch starých husitů byl do nich vjel, jenž je poháněl k poškozování řeholníků, ač ti po všechna leta svého v Domažlicích přebývání vždy se vši ochotou Domažlickým ukazovali cestu k spasení.

Dne 31. července totiž, kdy se ještě pohraniční komissaři zdržovali v Domažlicích, by se odtud o správném zasazení pohraničných kamenů přesvědčovali, poslali konšel Ferdinand Manetinský a magistrát do konventu dva výbory, totiž Matouše Randu a Petra Královického i syndika Jiřího Pitzkera, aby převorovi P. Alipiovi Ernstovi a konventu se strany města oznámili, že obec nadále toho trpěti nehodlá,

1. aby konvent používal pastvy na pastvinách obecných a tedy aby si konvent dobytek i ovce na dále opatřil jinak;

2. aby konvent vyvážeti nebo vynáseti dával dříví z obecního lesa a

3. aby otvor pro okno, jež dal konvent do zdi městské prolomiti, nadále zůstal otevřen, sice že ho dá obec sama zazdítí, neučiní-li konvent opatření do tří dnů.

Záminku k tomuto náhlému nepřátelskému vystoupení vzali si otcové městští z toho, že prý konvent nechtěl zapůjčiti dalmatiky k slavnosti sv. Anny, kterou chtěl jakožto v den jmenin císařovniných hrabě Nostitz spolu konati ve farním chrámě. Avšak záminka ta byla lichá; nebo když poslové do konventu přišli žádat za zapůjčení dalmatik, převor, o ničem nevěda, byl zatím odešel na pout do Tejnice, klíče ke skladišti paramentů, jichž se používá jen o velkých slavnostech, nikomu nezanechav. Kdyby byl o žádosti Domažlických třeba ještě téhož dne před odchodem svým zvěděl, byl by jí se vši ochotou vyhověl. To bylo Domažlickým i řečeno, ale oni žádných omluv nepřijali.

I vyslali syndika, aby pastýři obecnímu pod přísným trestem zapověděl, by dobytek z kláštera, jako činival dřívě, již nepřijímal ke společné pastvě, ač se pozemky městské, na kterých se pásávalo, střídaly s pozemky konventními a obojích se zároveň užívalo za pastviště.

Následkem tohoto zákazu byl konvent druhého dne nucen hovězí dobytek svůj svěřiti k pasení zvláštnímu skotákovi, později skotačce nebo některému podruhovi, blíže kláštera bydlícímu, aby

jej honil na pastvu na pole, na luka nebo do vlastního lesíka při opuštěném statku v Rejkovicích u Drazenova.

A ještě větší potíže měl konvent s dobyt看em vepřovým. Poněvadž nemohl býti pouštěn na pastvu zároveň s dobyt看em hovězím, musel proň konvent opatřiti pastýře zvláštního, což způsobilo značnou výlohu.

Proto odebrali se dva řeholní kněži ke konšelovi se žádostí, aby pastýř městský aspoň vepře konventní se stády městskými honiti směl pospolu na pastvu. Konšel dovolil a pak magistrát i ony tři zákazy odvolal. Také směli pak sluhové a poddaní klášterní dříví, z jara pro klášter porážené, bez překážky odvážeti.

15. Ale brzo potom povstala konventu nová obtíž s městem. K poštování městského sudího, bývalého malíře, žádala obec od tří klášterních podruhů, spolu nádenníků ve statku, aby jako jiní selští dělníci, kolem města bydlící, platili roční daň za užívání pozemků městských, zejména že směli si i oni bráti pro svou potřebu dříví z městských lesů, ježto sbírali si v nich suché dříví, podobně jako činili podruzi měšťanů. Ale konvent se proti té dani, od jeho lidí vyžadované, ohradil, ježto se nikdy takových poplatků od nich nevyžadovalo. I musel soudce na konec se svým návrhem ustoupiti.

V tomto roce obdržel konvent také, ale opět nikoliv bez různého nepohodlí, obnos, připadlý mu z pozůstalosti zemřelého Vaky. Týž jsa muž učený i opatrný, býval v Domažlicích radním. Uvažoval častěji o slovích Páně: „Chceš-li býti dokonalým, jdi, prodej, co máš, a rozdej chudým a budeš mítí poklad v nebi i pojd a následuj mne!“*) I vstoupil pak do kláštera v Domažlicích a žil v něm po 20 let jakožto stálý klerik. V Pánu zesnul se vši zbožností dne 8. července r. 1722, a byl i v kobce klášterní pohřben. Když byl do kláštera vstoupil, byla jeho značná pozůstalost prodána.

16. R. 1709 vyšlo dne 20. ledna přísné nařízení, aby se vybírala nová daň, zvaná akcis, ze všech věcí, od největších do nejmenších, ze všech obchodů a na všech místech. I byli ustanoveni v branách městských zvláštní výběřčí, kteří vyžadovali daň ze všeho, co se do města neslo nebo vezlo, ať to bylo dříví, sláma, seno, dobytek, drůbež, vejce nebo cokolivěk jiného.

Tohoto roku byla tak krutá zima, že vody vymrzly a pro nedostatek vody mlýny nemohly mlítí.

Poněvadž obec Domažlická namítala, že onen otvor ve hradbě městské, pro okno do kláštera prolomený, jest příliš veliký a málo opatřený, zaslal dne 11. července převor magistrátu žádost německou, aby to jen při objemu otvoru toho zůstalo, an se uvcluje, že dá do něho hojnější i silnější mříže. Okna toho že je pro klášter třeba, aby nový trakt klášterní nabýval dostatečného světla. Tím že se umožní, aby mohla v klášteře přebývati hojnější rodina řeholní, což bude zajisté na prospěch i samému městu. K žádosti této odpověděl magistrát česky, že sám není oprávněn takovéto otvory do ohrazení města povolovati i že bude tudíž

*) Mat. 19., 21.

věcí konventu v příčině té rekurovati k slavnému úřadu podkomořskému.

17 Dne 9. října přibyl do Domažlic Václav Arnošt rytíř z Markvartu, pán na Hrádku atd., s velikým průvodem a přijat byl s velikou slávou u brány kostela. Na to ubytoval se, jako prve komisař pohraniční hrabě Nostitz, v domě konšela Ferdinanda Manetinského, výběrčího daní při císařských skladech piva i soli. Týž uložil Domažlickým, aby konventu v příčině zmíněného okna ve hradbě městské povolili, avšak aby mu uložili, by do něho dal vsaditi dvojnásobné úzké mříže, a pro případ nepřátelského vpádu aby byl povinen okno to zazditi. Tak uloženo, kdežto jednalo se o zeď z části stářím již pobořenou a ostatkem sesutím hrozící. Magistrát toto ustanovení neoznámil konventu, leč až po odchodu podkomořského.

Poněvadž městský sudí čili rychtář nebyl pozván na hostinu o slavnosti sv. Augustina, počal ze msty opět na to naléhati, aby klášterní nádenníci platili daň, a to činil tak dlouho, až z vůle podkomořského z Markvartu byl s úřadu svého složen jakožto „grobianus summus“!

Nástupcem jeho stal se měšťan Petr Královický, malíř („schmigmator“).

18. R. 1710 stal se městský děkan Blovický děkanem v Blatné a na jeho místo v Domažlicích nastoupil Antonín Příhoda, rodem z Domažlic, dotud farář ve vsi Donech (?) u Klatov.

Také v klášteře se stala změna, an převor P. Alip Ernst odstoupil a místo jeho zaujal P. Konstantin Flixius.

Toho roku žádali někteří měšťané domažličtí, aby konvent opět vyučoval syny jejich in humanioribus. Konvent žádosti jejich se podvolil s podmínkou, budou-li za žáka ročního školného platiti po 13 rýnských a to předem. I začalo se s vyučováním o Dušičkách. Avšak někteří žáci odešli pak do Klatov a jiní nemohli nebo nechtěli školného platiti a tak roku 1712 vyučování to bylo opět zastaveno.

19. R. 1711 odešli z Čech do Říma k volbě nového generála řádu P. Leopold Šinko a P. Leopold Pokorný, professor bohosloví u sv. Tomáše v Praze, oba doktoři bohosloví v Praze. K nim připojil se infulovaný kanovník svatovítský Jan Ludvík Steyer, bývalý děkan domažlický. Týž přinesl pak z Říma ostatky světců Modestiana a Severina a světic a mučenic Nominandy a Theodory, jež zatím ve farním chrámě uložil. Potom v den sv. Jana Nepomuckého byly tyto ostatky svatých před ranními službami Božími od vybraných panen v slavném průvodu nesený do kaple sv. Jana Nepomuckého, kterou Steyer zřídil r. 1686 ještě jakožto děkan domažlický, a tam byly po obou stranách oltáře uloženy. Pak vykonali tam řeholníci slavné služby Boží.

Pro uctění těchto ostatků svatých ještě okázalejší ustanoven den narození Panny Marie 8. září, kdy se slaví poutní slavnost ve farním chrámě v Domažlicích.

V týž den uspořádáno z kostela klášterního slavné procesí do chrámu farního, v němž vždy šest panen neslo obrazy svatých.

Procesí to, k němuž připojilo se i procesí z Klenče, svým farářem přivedené, ubíralo se za hlaholu zvonů, trub i bubnů, zpěv provázejících, ke hlavnímu oltáři. Pak bylo poutní kázání a slavná mše svatá, jež skončena byla chvalozpěvem „Te Deum laudamus“.

Slavnostní kazatel převedl k té slavnosti jména přinesených do Domažlic světců na jazyk český a pojmenoval je: Tichota, Šeberín, Jmínka a Bohdana. Zároveň vyslovil i přání, aby Domažličané, majíce ostatky těchto svatých ve svém středu, také je uctivali jakožto ochrance či patrony města, což přítomní také činiti slíbí i.

20. Roku 1712 přibyla do Domažlic vzácná návštěva. Moudrý a cílý panovník Josef I. r. 1711 neočekávaně zemřel na neštovice a na místo jeho zvolen byl dne 12. listopadu za císaře německého bratr jeho Karel VI., dotud král španělský i český. I odebral se týž ze Španěl, kde právě dlel v Barceloně, do Rakouska, aby se tu dal korunovati, choť svou v Barceloně zanechav, aby rychleji mohl cestovati. Na té cestě dorazil poštou pozdě večer dne 19. ledna do Domažlic, přibyv do města od Falce branou klášterní, a přijat tu byl se všemožnou slávou.

Sám ubytoval se v domě doktora Ferdinanda Manetinského, inspektora soli a důchodů z pití, konšela domažlického. Ale průvodci jeho, mimo jiné hrabě Schönborn, bývalý kanclér říšský a pak zpovědník císařův, kněz z řádu Tovaryšstva Ježíšova, přenocovali v klášteře augustiniánském, kde tou dobou byli pohostinu i P. Maurus Fintgut, opat benediktinského kláštera v Kladrubech v Plzeňsku, se svým průvodčím reholníkem. Ti se jen asi 5 nebo 6 hodin dříve před příchodem císaře v klášteře ubytovali, přinesše s sebou zázračný obraz Bohorodičky z Přestic. Obraz ten ještě téhož večera dali císaři uctiti, načež druhého dne ráno byla v domě Manetinského před obrazem tím u přítomnosti císaře i mše sv. sloužena. Po mši sv. pak odjel císař dále do Klatov a odtud po obědě do Horažďovic.

Hrabě Schönborn daroval konventu za pohostinství 18 imperialů. Císař nedal ničeho, poněvadž převor P. Konstantin Flixius ve své ostýchavosti opominul s opatem císaře pozdraviti, ač ho hrabě Schönborn byl k tomu vybízel a ač i jinak měl tak učiniti, když klášter založen byl od českého krále Václava II., praotce císařova.

Po odchodu císaře přenesen byl zázračný obraz Matky Boží přestické k uctění do kostela klášterního, kde pobyl do druhého dne. Později pořízena byla kopie tohoto obrazu a pověšena v zasklené skříni v sakristii.

Dne 28. února opustil převor P. Konstantin z příčin neznámých (snad pro výčitky, jichž se mu dostalo pro nepozdravení císaře?) svou důstojnost i klášter a odebral se do Říma, by navštívil velechrám svatých knížat apoštolských („limina apostolorum“). Po čtyřech měsících se z Říma navrátil, prokázav se zvláštním vysvědčením, že tam byl a pobožnost vykonal. Zástupcem jeho měl z nařízení provinciála P. Leopolda Schinka ze dne 10. března státi se P. Valentin Weyder, tehdy konventuál u sv. Dobrotivé. Ale když se ten z důležitých příčin zdráhal v úřad ten se uvázati, usta-

noven zástupcem P. Konstantina P. Kazimír Wencel z České Lípy, tehdy superior v Šopce.

21. Dne 21. března zemřel smrtí náhlou P. Moric Spachmann, rodem z Falknova, profes v Domažlicích, doktor v bohosloví a slavný kazatel. V řádě před tím zastával různé čestné úřady; posléze byl převorem v Pivoňce. V Domažlicích vykonal mnoho na výzdobu kostela; zejména pořídil při věži kostelní i hodiny, jež každou hodinu i čtvrt hodinu hlučně vybíjely. Pohřben byl do krypty klášterní. Z pozůstalosti po něm připadlo chudému konventu v Domažlicích 113 rýnských, drahocenné knihy a krásná stříbrná lžíce.

V červenci toho roku slavil padesátiletou památku složení svých slibů řeholních frater Augustin Stadtherr, jenž ze zvláštní úcty k sv. Anně dal vymalovati i vyzlatiti její oltář a daroval mu stříbrný kalich.

Tímto rokem pečali Domažličtí na svém území k opatření šachty na dobývání stříbra a mědi. Aby jim práce šťastně prospívaly a přinášely užitek hojný, vzývali za pomoc Boha a prosili za přímluvu i sv. Annu, dobrovolně se zavazující, že od toho roku chtějí svátek její dne 26. července slaviti každoročně jakožto svátek zasvěcený tak, jak byli i letos velice slavně začali. Stanovili, že chtějí slavnost tu konati vždy ve svém městském děkanském kostele, avšak za přísluhy i augustiniánů; kázání však že má býti nadále vždy jen české. Odtud také kázání německá v Domažlicích nadobro přestala.

22. Tou dobou Domažličtí konávali dobrovolně také slavnost na počest sv. Antonína Paduanského, jak sami si byli uložili. Poprvé slavnost tu konali o svátku světcově dne 13. června r. 1667, kdy chrámek jeho byl zhruba znova zřízen a od arcijahna a vikáře z Horšova Týna znova posvěcen.

Chrámeček na předměstí domažlickém blíže brány městské, kterou vychází se ke svatyni Všech Svatých, stál tu již od nepaměti. I byl dosti prostorný a ke cti nejsvětější Trojice a sv. Antonína věnovaný. Avšak pro nepohody časů a zejména asi za dob vzpour husitských rozpadl se v části, tak že z něho až dor. 1667 zbyly jen holé zdi. Městský soudi šlechtic Bedřich Kaplánek přičinil se tehdy o to, aby chrámek ten byl vyčištěn, obnoven a řádnou krytkou opatřen. Načež postaral se i o to, aby v něm postaveny byly opět hlavní oltář, kůr s positivem i ostatní náčiní kostelní a aby byl i znova vysvěcen. Pak opatřil nákladem svého bratra a pána Lintenthalera i dva oltáře postranní. Od doby nového vysvěcení svého nazýván byl nadále chrámek svatyní sv. Antonína.

Při té příležitosti se poznamenává, že tou dobou byly mimo kostel klášterní kostely městské v Domažlicích tyto:

- a) děkanský;
- b) sv. Antonína, tak zvaný od roku 1667;
- c) hřbitovní Všech Svatých na předměstí a
- d) svatých apoštolů Filipa a Jakuba, jenž byl ve spojení s kostelem hřbitovním.

Tento kostel kázal r. 1787 císař Josef II. zrušiti a se zemí srovnati.

(Dokončení.)

Osudy josefinských konfiskací na českém jihu.

Napsal FRANTIŠEK TEPLÝ.

(Dokončení.)

Ve Vodňanech postihl fiscus bratrstvo literatské. Před slavný magistrát královského města . . . složili relací starší z obce Jan a Franc Řídký takto: Nížepodepsaní dle dto 7. Augusti 1786 obdrženého nařízení týkajíc se zde vynacházejících rybníků a gruntů vyzdviženému kůru literatskému připatřících, skládají svou relací, jak následuje.

Rybníčky literatský:	Nro 1550	vyměřený	1466 ² / ₃	sáhu
	Nro 1551	"	914 ² / ₃	"
	Nro 1552	"	400	"

1 jitro 1181¹/₃ sáhu

vyšacováno za 110 zl. r.

Pole v Dřemlinách č. top. 605 pod 7 strychů tedy 3 jitra 558¹/₈ čtv. sáhu.¹⁾

Pole u Hliněného (či v Hliněnkách dle protokolu) čís. 961 pod 6 str. vyměřeno.

2 jitra 666 sáhů, šacováno 1 strych podle míry za 30 zl. r.

Licitaci vykonal sám Halbiger 22. srpna 1786 u přítomnosti píseckého krajského komisaře Ignáce z Rathů, městských radních: Antonína Jelínka, Petra Fialy a actuaria commissionis Františka Šípounského.

Licitantů se sešlo 16: (za obec) Filip Kellner, Jiří Gräbner, Fr. a Jan Řídký, Jiří Vaněk, Ignác Branžovský, Václav Šlegr, Vojt, a Josef Stožický, vdovy: Josefa Kunerova a Rosa Šafránková, Václav Tischer, Jan Hambek, Josef Košín, Jak. Kříž, Václ. Brejcha. Žádali, aby se prodávaly rybníky (3) společně, pole každé zvlášť. Vyvolány za 100 zl. a koupil je p. primator Kellner pro obec za 121 zl., pole v Dřemlinách provolané za 245 zl. Jiří Gräbner, pole u Hliněného (180 zl.) za 276 zl. Jiří Vaněk. Na protokole podepsání všichni po německu, jen Vojtěch Stožický a Jakub Kříž česky. Obec složila 50 zl., Gräbner 120, Vaněk 100 zl., na doplatky si vyžádali lhůty.

V Miroticích měli literati pole a luka.

Jedno pole na 3 mandele kostelníkovi staršímu se vždy zanechává pod 6 str., od něhož kalkantu plat přichází žita 2 str. Ostatní pole zádušní v počtu zádušním, kdo co platu dává a pod kolik strychů kdo užívá, specifice se vykazuje a poznamenáno jest. Též kůr literatský má dvě pole pod 5 str. na 3 mandele a ten užitek přichází na správu kůru literatského a muzikalní.

Item dvě louky: prima za vrchem, z ní přichází platu ročně 57 kr., druhá pod borky, z ní platu přichází 36 kr. na správu téhož kůrů a muzikalní instrumenta.

Podle specifikace purkmistra Lorence Tenglera, syndika Fr. Šrůta, radních: Kašpara Alše, Jana Procházky ze dne 14. srpna 1786 leželo pole č. top. 369 za šibeníkem ve výměře českých strychů (4. 1 větel 2 mírky, odhad 87 zl. 30 kr.), louky č. top. 370. tamže (výměra 3 str. 2 v. 1 m., odhad 53 zl. 26 kr. 1¹/₂ den.).

¹⁾ Věta z protokolu licitačního: v odhadu schází.

Licitace provedena 5. září 1786 v přítomnosti magistrátních pánů ut supra, kraj. komisaře z Rathů a Halbigera.

Vyvolával Fr. Brůžek jako *actuarius commissionis*, licitovali měšťani: Jan Švab, Jos. Pihera, J. Leitner, Jiří Polesný, Antonín Dvorský, Vojt. Hájek, Karel Klaniczser. Pole za šibenicí koupil (provolané 90 zl.) Jan Pihera za 130 zl., louku (54 zl.) týž za 105 zl.: dal 30 zl., zbytek na splátky.

V Lomnici políčka od literatského choru nechtěl r. 1786 nikdo. Proč, listiny nepraví. Až r. 1787, 11. 1. přijel Halbiger s Brůžkem na licitaci. Schwarzenberský správce Jan Julius Sosna, purkmistr T. Paleček, primator Jak. Čech, Vinc. Sýkora, *syndicus*, v ten den na radnici uviděli 17 licitantů: Jana Kartáka, Jak. Hrušku, V. Holejcha, Ant. Bartu, Jak. Kopřivu, Jos. Antonína a Karla Kartáky, Simona Holejku, Vojt. Kubeše, Ig. Zpěváka, Jak. Vojtu, V. Špačka, M. Spiláka, J. Aisnera.

4 kousky políčka „nad hlinkama“ získal za 38 zl. 10 kr. Jan Karták, jakož i pole „v Zástruži“ nedaleko vsi Kletec za 51 zl. 10 kr.

V Lomnici měl Halbiger útrat 11 zl. 11 kr. (povoz z Písku do L. 6 mil 3 zl.!).

Více než předešlé vynesla konfiskace kláštera dominikánského v Písku. Napřed se prodaly svršky a potom „šacovali“ budovy samotné. Z haldy listin vybíráme:

Obšacunk v král. krajském městě Písku na klášter s jinýma případnostma a stavení Panů Paterů Dominikánů v jakém stavu od nás mistrů tesařských natrefen jest, dle svého stavu, šacunku —

	zl.	kr.	d.
1. Krof se dvouma plášti se nachází na dvouch stolicích s krytinou prejšovou — dílka vynáší 30 sáhů též šířky 8 sáhů, v prostředním stavu se vynatrefuje	360	—	—
2. Vystavený nový krof pod tašky opatřený s dvouma stolicí (!) dílka vynáší 11 sáhů též šířka 4 ¹ / ₂ sáhu, kteréžto v dobrém stavu stojí	220	40	—
3. 26 pokojů spolu se refektářem, špajs a rorpuďnem (?) ²⁾ od tesařský práce á 2 zl. 15 kr. vynáší	58	30	—
4. Plášť nad pivovarem krytý šindelem bez stolicí (!) dílku vynáší 13 sáhů, šířku 5 sáhů, vynatrefen v stavu svém kor špatném	15	24	—
5. V pivováře spělací štok kor sešlý tak druhý štok chladící v stavu prostředním	12	—	—
6. Plášť nad kaplí spolu s menším přistaveným pláštěm, velký, vynáší dílku 9 sáhů 2 lokte, šířku 5 sáhů, vynacházejíc se v špatném stavu	21	—	—
7. Altan nad víním sklepem s prkny, ořezaný vynáší dílku 5 sáhů šířku 3 dto v prostředním stavu	10	30	—
8. Kulna nad pivním sklepem krytá šindelem vynáší dílku 8 sáhu, šířku 3 s. v špatném stavu	8	40	—

²⁾ Rohrboden ?

9. Sejpky s dvoji pŕidou pod ŝindelem v zahradě	zl.	kr.	d.
dílku 1 s. 1 loket, ŝírka 6 s. 2 l. vynachází se			
v stavu svém prostředním	60	20	—

Summa . . . 767 4 —

Sig. v král. kraj. městě Pisku dne 4. Septembris 1786.

Josef Mls, mistr tesarský.

Johanes Liška, mistr tesarský.

Obšacunk

na chrám Páně svatého Kříže velebného konventu panů Paterů Dominikánů spolu nacházejíce se s velkou věží v král. kraj. m. Pisku v jakým stavu jest natrefen v krovích od mistrů tesarských.

	zl.	kr.	d.
1. Krof pod prejem nad kostelem se nachází spolu s ležatýma stolicí (1) dílku svou vejš 31 sáh, též ve své ŝířce, 6 s. 2 l. viška (viška?) spolu stojící natrefen jest ve svém prostředním stavu . . .	400	30	—
2. Věž velká nacházejíce se při kostele, má své míry 4 sáhy do kvadratu pod ŝindelem: v svém prostředním stavu se nachází	40	20	—

Summa . . . 440 50 —

Josef Mls.

Johanes Liška.

Za tu práci vzali mistři od kostela měření 2 zl., od ostatního každý po 1 zl. 30 kr.

Strašnou němčinou napsal Anton Schwinghammer, mistr zednický, „Guttheislicher Abschätzungswerth über das . . . Dominikaner Kloster . . .“ ohledně zdí, fater, dverí, oken a kamen se vším příslušenstvím, totiž napřed

obytné stavení: v přízemí sestává z refektáře (napsal Reveckthor!), kuchyně, 6 malých klenutých světniček, klenuté chodby, schodů, pod nimiž sklep, všechno klenuté. V poschodí nacházejí se pokojičky neboližto celly 20, dva sáhy a 2 stopy dlouhé, tolikéž široké, potom jeden sit venia záchod: některé jsou klenuté, jiné s dvoji podlahou i příkrovem a nalézají se, když by se něco nutně opravily, v prostředním stavu a mohou se odhadnouti:

1. obytné stavení dolní i horní trakt za	1900	zl.
2. novostavba se 4 pokojiky podklenutá	900	zl. 40 kr.
3. pivovár	109	zl.
4. sýpka	104	zl.
summa budov . . .	3013	zl. 40 kr.

Kostel se vším všudy 1346 —

Kaple sv. Barbory 70 —

summarium . . . 4429 zl. 40 kr.

Výše se nedá odhadnouti, poněvadž na mnohých místech viděti, jak třeba oprav na výsost potřebných, aby se klášter nesesul.³⁾ Celkem klášter odhadován na 5637 zl. 34 kr.

³⁾ Vermög der abschätzung, desz oben benenten Klosters, dasz dieweilen nicht höher kan angesetzt werden, dieweilen in sehr villen deillen merchliche Reberaturen höchst nöthig, umb den Einsturz zu verbieten, in brauchbaren Standt herzustellen seindt.

Odhad od zedníků — a s ním spolu podepsal Václav Cihlář mistr zednický (česky) — stál 14 zl. 30 kr.

Halbiger by byl rád budovy prodal; ale nikdo jedinec se nehlásil, poněvadž úprava a oprava byla vypočtena :

bytů v přízemí na	100 zl.
v pivováře	179.—
v kapli sv. Barbory (hned, sice sletí)	200.—
sýpky	300.—
novostavby	80.—
poschodí nad refektářem	600.—
kostela klášterního	1000.—
celkem	<u>3459 zl.</u>

čímž by se získalo celkem 36 světnic. Kdo podnikne takový náklad, o němž předvídati slušno, že se ztratí a budovy zvenčí učiní přece dojem schátralého stavení?

Marně lákal Halbiger, že klášteru se ponechá „jus braxandi“, právo vaření piva — nikdo z měšťanů nechtěl ani slyšeti, obec právo popírala a sama písemně oznámila, že za těch tak těžkých dob na nákup nijak pomýšleti nesmí.

Halbiger shledával nájemníky; než ze 16 „hlásících se individuí“ se mu nelíbil nikdo. Sotva by platili! Na samý advent (28. 10.) dal změřiti 3 zvony na věži klášterní.

První 2 coule široký, 2 vysoký, druhý 18 coulů široký, 16 vysoký, třetí 15 coulů široký, 15 vysoký, všechny z čisté zvony; avšak ceny se nedověděl, an žádný zvonář v Písku nežil a cínař nechtěl „v tu věc se míchatí“. Konečně mu vzal starost solní bankal. Žádal sice hned r. 1786, 4. 9. František z Petrušů, úředník nad solí, aby mu klášter ponechal za skladiště — potom zase odvolal — až před 2. 12. t. r. žádost obnovil po úmluvě s výběrčím pivního tácu Janem Koberweinem, jenž se ucházel o část místností pro sebe i úrad. — Zajímavě zní důvody Petrušovy ke guberniu. Kromě sucha, rozsáhlosti zdají se mu kanceláře klášterní bezpečnější pro příjem a uschránění 90.000 zl. ročních příjmů za sůl a kdyby se i klášter na krásně svalil, sůl to vydrží, nehledě k tomu, že několik podpor pod klenutí nepříjde tak draho, jako opověděné opravy co nejdříve nutné. — Jen do kostela samotného by se mu vešlo 8000 beček, což kaple a pivovarní lokaly. Ze sýpky a novostavby mohou míti oba žadatelé laciný byt. — Co smluveno, nevíme.

Přihlédneme-li k tomu, že Halbiger měl dozor nad konfiskací klášterů: r. 1785 dominikanského v Budějovicích (42.034 zl.⁴⁾, paulánů v Pacově (64.729 zl.), cisterciáků v Zlaté Koruně — částečně — (465.235 zl.), r. 1786 karmelitánů v Pacově (105.237 zl.), augustiniánů regulovaných v Třeboni (146.708 zl.) již naznačenou dominikánů v Písku (23.077 zl.), začal r. 1788, kapucínů v Budějovicích (85.440 zl.), skončil minoritů v Krumlově (171.121 zl.), vzpomene-li si, že skoro v každém městěčku jeho rayonu fiscus zabíral nejméně jmění literatské bratřiny, nemůžeme se nediviti oné horečné a sílu člověka byl i energického přesahující a tytýž

⁴⁾ Číslice hlásají výnos konfiskace — vzaty z úředního seznamu archivu c. k. ministeria kultu: Klášterní acta fasc. 210.

vysilující činnosti vrchního Halbigerera. Stáli mu k ruce úředníci v Opařanech, účetní v Hradci, Táboře, Krumlově — leč vrchní vyřizoval skorem všechno sám, jakž viděti z rozsáhlých pozůstatků jeho korespondence do Hradce. Měl sice pár koní a kalosu k dispozici, než, přece nejraději jezdil „foršpanem“ Václava Vaňka, kterému platil od koní do Hradce z Vopařan 4, do Jarošova 5 zl., kromě mýta, mazání na vozy. Jel-li s penězi, vzal si konvojanta (ozbrojeného průvodčího), z Hradce obyčejně Josefa Jedličku za odměnu 1 zl.

Posel opařanský Matěj Pavlík při častých pochůzkách dostával za míli cesty po 9 kr., do Hradce 5 mil = 45 kr. (účty z r. 1792). Taková cesta vrchního k prodeji naturalních dávek do téhož místa — ztrávil na ni 3 dny — přišla na 29—32 zl. diet a útrat. Stravovné se počítalo per diem 1 zl. 30 kr., kočmu (Salitírníkovi z Jarošova r. 1792, 6. 5.) na mazání vozu (Schmergeld) za míli sem a tam à 10 kr., za škodu na voze (Wagengeld) rovněž za míli 10 kr.

Nahlédněmež do osobních účtů pana patronatního komisaře. Za jednu komisi v Hradci (1789. 22. 12.) padlo 5 lib. svíček à 15 kr., 6 lib. mýdla à 15 kr. R. 1790. 22. 1. potřeboval $1\frac{1}{2}$ tuctu hedvábných knoflíků 2 zl. 30 kr., $\frac{1}{2}$ lib. sardelek 20 kr., dal si poslati domů 45 lib. „štokfiše“ po $19\frac{1}{2}$ kr. = 14 zl. 34 kr. 3 d., 60 kusů herinka po $3\frac{1}{2}$ kr. = 3 30 zl., k čemuž upotřebil bedničku a špagatu za 15 kr. Dne 16. 2. t. r. kupuje mu účetní Raab 4 hry karet piquetových (Piquet-Karten) à 15 kr., jednu tarokových za 45 kr., 3 lib. kávy po 51 kr., ba i od hradeckého cínaře Hiebra měděný kotlík za 11 zl., později menší za 6 zl. s rožněm (1 27 zl.), 12 žejdlíků čocky po $4\frac{1}{2}$ kr., 1000 hřebíků prkeňáků, $3\frac{1}{2}$ lokte černého cajku à 1 15 zl., $\frac{1}{2}$ rysu kancelářského papíru ($1\frac{1}{2}$ zl.) a zase 5 lib. kávy tentokrát po 48 kr. Také pro hospodárství si v Hradci objednával semeno jetelové, 28. 4. uvedeného roku $2\frac{1}{4}$ míry po 14 zl. = 31 zl. 30 kr. Toť ovšem položky soukromé!

Kolik utržil při takové komisi? Opíšeme účet z r. 1791, 30. 3. :
 Za prodané dříví z kamerálních lesů za rok 1790, 37 zl. 30 kr.
 za $76\frac{1}{4}$ sudu piva po 7 zl. 533 „ 45 „
 za 396 lib. másla à 13 kr. 85 zl. 48 „
 „ slepice (úroční od jezuitských poddaných) . . 41 „ $43\frac{5}{6}$ „
 summatim . . . 698 zl. $46\frac{5}{6}$ kr.

Na to vydáno: cestovních útrat a diet 73 zl. 20 kr.
 censuum solicitatori 20 „ — „
 hajnému 6 „ 30 „
 jezuitskému sacristanu (Treinskému?) 48 „ — „
 celkem . . . 147 50 zl. ⁵⁾

Je to „Partikul-Bekenntnusz“ (účet částečný), jak sám Halbiger poznamenal.

V těchto dobách nepožíval již opařanský vrchní u gubernia celé důvěry. Neznámo, proč vyšetřovali účty gubernialní úředníci ponejprve r. 1788 a to pro jakousi položku, 50 zl. při kostele v úměři. Tamní administrator ve srozumění s purkmistrem obnos

⁵⁾ 1 zl. rýnský měl 60 kr.

prý proti vůli Halbigerově vynaložili nelegálně na tamní kostel: také účty probošství musel Raab opravovati pro 10 zl. R. 1790 v Říjnu musel vrchní do Vídně k dvornímu radovi a referentu paterovi von Czippe, u něhož po vyřízení své záležitosti se přimlouval za kaplana Zamečnicka, aby dostal uprázdněnou faru v Kumžaku.⁶⁾ Jmenovitě jakási recognitio na 291 zl. 40 kr. mu vadila; ale vymohl, by revisi vrátili do Prahy.⁷⁾

Hradecký účetní mu posílá peníze prostřednictvím bankéře von Sallaba se sdělením, že zástupce jeho v Opařanech správce Fleisner z Prahy úřaduje, jako by byl patron a vrchní sám. Ta zpráva Halbigerova značně dohřála: píše, že správce není oprávněn k takovému výkonu — mrzuté rozladění zakrývá zprávou o událostech ve Vídni, jakož i tím, že nemaje naděje k brzkému návratu, prodal pár koní za příčinou drahoty v hostinské stáji a sám se ubytoval u známého úředníka Dokera v Leopoldově Nro. 362. ve II. poschodí. 11. listopadu pojednávali o „záležitosti jeho“ v české kanceláři: 23. listopadu sděluje doslovně: Für nun sind in Wien ganz andere Fürgänge als bei Joseph's Zeiten . . . der Kaiser gehet am 8. Jänner zur Krönung auf Presburg, die Kaiserin ist etwas umpas, heute wurde hochselbter die Ader geöfnet . . . von Krieg ist alles ganz stille . . . Es heisst, dasz alles auf theresianischen Gang zurück kommen solle. 30. listopadu se dověděl, že královna francouzská přišla o život, král prý je poraněn a do české kanceláře došel rozkaz císařův, aby hned strhli vítěznou bránu, kterou chtěli v sobotu na počest císařovniných narozenin osvětliti.

Halbiger se vrátil s pořizenou před svátky přes Hradec do Vopařan, odkudž zástupce Fleisner před tím týž den odjel, kdy z Prahy paní vrchní Hyacinta Halbigerová se blížila (15. 12). Vesele hodovali přátelé Halbigerovi v Hradci: probošt Hennigar, Raab, kupec Hieber s ním u p. poštmistra a obdivovali jeho saně i bílé koníky, které si ve Vídni za staré nahradil. 29. 12. posílá vrchní bělouše panu proboštovi po schválním poslu, že si koupil jiné, ať p. probošt užije těchto, o smlouvenou cenu že se porovnájí. Zaplatí-li hned, aby Raab přijal do pokladny. Dvorní dekret, že Halbiger legaliter zase má nastoupiti svůj úřad, došel do Vopařan až ve středu 19. ledna 1791: patrně, že tedy Halbiger pro neznámé jinak přestupky byl tenkrátě suspendován a úředně vyšetřován. Také jemu milý kaplan Zámečník neobdržel Kumžateckou, ale Rosečskou faru — ale Halbiger Raabovi napsal, že provisorně, že ho usadí brzo na lepší osadu.

V lednu měl vrchní 2 pojížděky ke gubernu, mrzutě píše příteli Raabovi, že ústně mu vypoví, co všechno na něm guberniální panstvo požaduje: i vídeňský dekret nově ustanovovací prohlíželi.

Uplynula 3 leta. Hradecký účetní Raab se na smrt rozemohl. Spatruje poslední hodinu, dal si 7. září r. 1793 zavolati 2 spolumistry — při té příležitosti se dovídáme, že byl jehlářem (Nadlermeister) — Františka Zelenku, barvíře, Matěje Claudia, kteří přibravše sousedy: Vojtěcha Postelta a Josefa Pišu, šli poslechnout

⁶⁾ z korespondence s Raabem.

⁷⁾ Meine Anliegenheit ist bereits zur Besserung nach Prag abgangen, ich warte nur diese anher, dann werde bald den Rückweg (über Neuhaus) machen . . . ich habe Ursach alles gute zu erwarten.

nemocného poslední vůle, jakž se domnívali. Poslední dva se v protokole přiznali, že šli neradi a jen po domluvách žen a Claudiových; však že i museli, poněvadž jim jako radním osobám dal Raab prve vzkázati, že má úřední zprávu ohledně účtování kostelního. Účetní, ač umírající, byl při dobrém rozumu, zcela přítomný: jen těžko řeč mu šla. Jakmile radní vstoupili a něco slov křesťanské potěchy k nemocnému pronesli, hned vytasil se jeden z přítomných s listinou, šel s ní k účetnímu a tázal se: Je to pravda a správně, že v tomto seznamě zapsané úroční položky v celkové sumě 4495 zl. 16 kr. $\frac{1}{4}$ d. jsou k pohledávání za patronátním komisařem Frantiskem Halbigerem? Raab na to požádal, aby mu podali jisté účty. Když do nich nahlédl, vzal seznam (z ruky Claudiovy), přešel jej a zřetelně se vyjádřil, že ten uvedený obnos 4495 zl. 16 kr. $\frac{1}{4}$ d., vyjímaje tři položky (196·14 zl. + 142·18. + 40·14, tedy 378·46 zl.), na něž prstem ukazoval — tužkou je zatrhl — na jeho (Raabově) jmění nejsou k pohledávání, že patr. kom. Halbiger je má, že bez stvrzenky mu vydány byly. Potom účetní prosil, aby svědci si jeho výrok zapsali, což se ihned stalo. —

Za dvě hodiny po tomto projádrění Ondřej Raab zemřel.

Událost udeřila do života hradeckého jako hrom. Čekali, že Halbiger důvěrnému příteli přijede na pohřeb. Však poslal než potěšlivé psaní vdově, v němž dí, že úmrtí jejího manžela se ho hluboce dotklo a to tím citelněji, poněvadž zesnulého vždy vroucně miloval a si vážil. Ohledně účtů aby byla bez starosti, že současně píše zeti jejímu Hiebrovi — má přibrati osobu důvěry hodnou, k níž by měli náklonnost i naději, že se zachová co nejlépe. O všechno aby se radili s proboštem. Obratem psal Hieber do Vopařan, aby komisař hned přijel, že 18. t. m. probošt odjíždí pryč. Prosil, aby Halbiger pokladnu protokolárně přejal a tak vdovu velikých starostí zbavil.

Halbiger nejel, neodpovídal. Zatím se příběh nějak donesl na krajský úřad. I poslali zvláštní vyšetřovací komisi už 14. prosince a to: krajského komisaře Vojtěcha Walkony ho, úředníka státních důchodů Jakuba šlechtice z Unruhe. Na proboštví zavolali Václava Rohra, plnomocníka dědiců Raabovských, M. Claudiusa, liquidanta týchž dědicův.

Shledali, že pokladna se nachází v ohnivzdorné místnosti — v kostele. Úředníkům oznáměno, že poslední uzavírka účetní konána dne 18. září. I chtěli tito hned přistoupiti k vyšetření jmění, účtování, uložení hotovosti; leč tu zástupce Raabovských dědiců Claudius se vyjádřil, že mnohé předběžné jednání i účtování s Halbigerem překáží, aby se komisionální řízení dalo za nepřítomnosti patr. komisaře, jenž v první řadě správu a dozor nad kostelním jměním má svěřený a tudíž i on zodpovědným býti musí.

Komise uznala, že Claudius žádá věc samozřejmou. I běžel posel hned do Opařan, aby komisař přijel zítra — nepřijel. Poslali mu obsílku na 24. prosince (štědrý den!) — nedostavil se, na 29. prosince nepřišel. Uznala tudíž komise za potřebno, aby krajský úřad poslal druhého c. k. krajského komisaře osobně do Opařan pro liknavce, což se i stalo. Ale když tam dojel 31. prosince, řekli mu, že pan vrchní včera do Hradce odjel.

Krajský komisař slyšel tu podivnou historii. Vrchní jako by se rozumem pošel. Nedávno dal si donésti do své kanceláře všechny patronátní papíry, znamenité haldy. Rozházev je po podlaze, na nejsilnější vrstvu doprostřed pokoje si postavil pohovku a zapáliv listiny — usedl na ni, aby i s papíry shořel. Však po čmoudu a dýmu poznali spoluúředníci oheň, dvéře vyvalili, a vrchnímu neobyčejné autodafé překazivše, požár udusili, ulili .⁸⁾ Do Hradce nedošel.

Tři dny někde jezdil — konečně přišla komisi zpráva, že Halbiger v městečku Kardašově Řečici dne 1. ledna 1794 ranou z pistole se zastřelil.

Jakmile řečický justiciář zvěst písemně potvrdil, odjel Unruhe do Krumlova, komise požádala, aby jiný úředník na chvat zajel do Opatan k opatření pokladen — sami žádali gubernu, co a jak. Místodržitelství nařídilo nejpřísnější šetření. V Hradci trvalo od 13.—25. ledna.

Schodek Raabem prohlášený skutečně shledán — ale větší. Vyšetřován probošt, kaplan Ignác Knüpfer (ač těžce nemocný), bývalý kaplan, nyní lokalista ve Slovencích František Kuttner, zádušní výbor.

V Hradci scházelo všechno jmění kostelní a to:		
kostelu Nanebevzetí Panny Marie	893	zl. 9 kr. $\frac{1}{4}$ d.
„ Sv. Trojice	194	„ 45 „
„ sv. Jana Křtitele	196	„ 48 „
„ sv. Václava	194	„ 44 „ $\frac{2}{8}$ „
fondů na zvony	45	„ 24 „
úctům proboštsví	55	„ — „

Jinde:

kostelům v Žirovnici a Stranné	298	zl. 59 kr.
kostelu v N. Etinku	1	„ 45 „
kostelům v Pěné, Činěvsi a Blažejově	80	„ — „
kostelu v Kumžaku, fondu na zvony ibidem	231	„ 3 „
„ v Kard. Řečici	134	„ 6 „
„ ve Strmilově (s filiálkou a fondem na zvony)	533	„ 24 „
„ v Dráhově	46	„ — „
„ v Dráhově	276	„ — „
„ v Počátkách (s filiálkami)	327	„ 28 „ $4\frac{1}{2}$ „
všechněm nadacím v Hradci	840	„ 37 „
kromě toho různé menší nedostatky v celku	156	„ 16 „

summatim 4505 zl. 16 kr. $1\frac{1}{2}$ d.

⁸⁾ Probošt Vojtěch Juhn psal budějovické konsistoři 20. února 1829: . . . Es war mir nicht möglich alle Stiftsbriefe ausfindig zu machen. Es lässt sich daher vermuthen, dass der gewesene k. k. Patronatskommissär zu Woparzan F. Halbiger, der unsere Kirchen mehr als um 5000 fl. beraubte, bei der Gelegenheit, als er das Kirchenarchiv vom ganzen Patronat anzündend sich selbst durch diese Papierflamme verbrennen wollte, aber zum Glücke gerettet für den bald erfolgten Selbstmord aufbewahrt wurde — auch diese Urkunden verbrannte, denn einige gerettete Schriften haben noch ein Brandmahl . . . a opáleny až dosud leží buď v proboštském anebo zámeckém archivu (III. Kap. proboštsví).

Komise shledala, že některé účty celoroční zůstaly nedokončeny, účtů z r. 1791, 1792 nenalezeno vůbec, účty se za ta dvě leta ani neskládaly, většina jich nebyla ohlášena napřed, bývaly posílány farářům, proboštovi k pouhému spolupodepsání, 2 klíče k pokladně měl při smrti účetní, třetí Halbiger; ale i u probošta ležel jeden. Halbiger směl si čítati ročně zvláštní remuneraci za obtížné účtování až 100 zl., čítával až 1000 zl. — skutečně, a bylo mu liquidováno i od gubernia.

Vyšetřování vyneslo na jevo, že r. 1792, 6. března Halbiger, dav suspendovati Jana Josefa Richtra, opařanského důchodního, vyžádal si na tamní účtování pražskou kommissi: fiskálního adjunkta Josefa Krtičky, důchodního zemského soudu Jana Jablonského, Šimona Černého, administrativního adjunkta Josefa Stocka, důchodního téže administrace Jana Bergmanna a Josefa Hesa. Tato commissio fisci et administrationis shledala tenkrát mezery v účtech co do položek:

461	zl.	48	kr.	4 $\frac{1}{2}$	d.	z r.	1777/9
2717	"	50	"	3	"	z r.	1789
194	"	8	"	—	"	sine dato	
363	"	53	"	3 $\frac{1}{2}$	"	z r.	1790
100	"	1	"	2 $\frac{1}{4}$	"	z r.	1785
481	"	9	"	—	"	sine dato	
363	"	53	"	3 $\frac{1}{2}$	"	z r.	1786

Prijmy tyto nenacházely se v hlavní knize, ovšem však v přílohách, které se shodovaly se saldovanými, komisí z Prahy přivezenými účty jednotlivých účetních krumlovského, hradeckého, táborského. Uvázly v Opařanech. K některým (481 a 100 zl.) se přiznal suspendovaný Richter, k ostatním položil Halbiger kauci ve stejné výši — odečteme-li od hořejších položek obnos Richtrem zpronevěřený, nabudeme skoro číslice, kterou udal před smrtí Raab, patrně tudíž, odkud Halbiger kauci vzal — zaručiv se, že v nejbližší době sestaví příčiny, proč peníze v hlavním účtě se nepoložily.

Vyšetřující komise dále konstatovala, že probošt Henniger anticipando vybral 200 zl. na kostelní potřeby, což odporuje praxi, která velí, že kněz má ze svého služného kostelní potřeby zakládati. Probošt dí, že na ně dal stvrzenku a že požádal dokonce o 398 zl. 20 kr. zálohy, poněvadž pro výlohy na opravu kostela tak se vyčerpal, že mu nebylo možno leda bráti na dluh aneb anticipando. Žádá však, aby se konstatovalo, že při jeho nastoupení r. 1775 mělo celé záduší hradecké jmění 8600 zl., nyní pak 16.906 zl. — a to jeho přičiněním a nebude proň žádnou příhanou, když v nedostatku požádal — zálohu. O hospodaření v lesech kamerálních probošt nechtěl věděti ničeho. To že je záležitost dozorce Josefa Jenského, nádlešního v Opařanech. Z proboštských bere ročně 131 sáhů, od Blažejova 33, u Oldříše 19, tedy 183 sáhy, jež obdržel vždy správně. Ohledně lesa u Strážovic (Drössowitz) a Stranné brávali probošti 41 a 74 sáhy, ale nyní po regulaci pozemkové daně o nich dosud rozhodnuto není.

Klíče od pokladny od něho nežádávali, leda při jednom účtování: ani nevěděl, že týž u něho leží. Komu důvěruje vláda, proč by mu nedůvěřoval probošt? Přiznává, že Halbigerovi sou-

kromě dluhuje 100 zl. (nedoplatek za koně?), rovněž Ondřej Beyer, někdejší účetní (kde?) — oba slibují, že do čtrnácti dnů zaplatí.

Komise nachází, že v pokladně schází i vykázané na hotovosti 502 zl. 52¹/₂ kr. po srážce proboštské zálohy, z nichž hrazeno jen 32 zl. 52 a půl kr. příloženou poukázkou Raabovou, co slíbila zaplatiti vdova.

Není možno reprodukovati protokol výsledků 12 dní trvajících, víc a víc lidí do zpronevěry zaplétajících. Jméno Halbigerovo i s uvedenou kaucí 4364 zl. propadlo státu, ač vdova protestovala, že to většinou její věno: prozatím zachránila jen 700 zl., o které fiscus vedl spor ještě po její smrti až do r. 1827. Celkem vytržili za pozůstalost 5767 zl. 7 kr., passiva nečitaje. Vzpomenutého úředníka von Unruhe našla prostřednictvím advokáta Vincence Appeltauera z Pelhřimova vdova Hyacinta Halbigerová, že do zpronevěry vsunul obnos circa 1300 zl. později, po smrti vrchního, kdy už zodpovědným býti nemohl. Raabovští dědici, najmě hradecký Hieber svalovali také vinu na Halbigera — případ se tak zamotal, že se vlekl „modo ungarico“ (podle poznámky na aktech) do nekonečna.

Výsledek — na světlo nevyšel, sotva: aspoň po známém patentě finančním z r. 1811 záleželo vládě na tom, aby konfiskační processy respective jejich sporné výsledky nestanuly před kritikou obecnstva.

Celkem patronátní komisař Fr. Halbiger umřel s obnosem 13.877 zl. 26 kr. 2 d. — podle rozsudku appelačního soudu v Praze ze dne 16. ledna 1798. Z poiožek vysvitá, že se ztratil ještě obnos za rybník u Počátek (94 zl.), při stavbě kostela v Roseči 128 zl. 3³/₄ kr. a že zlato i stříbro z Krumlova do účtů nepřišlo, ač „praemium“ za dobrý prodej obnosem 29 zl. 30 kr. si vrchní vyplatiti dal.

Z r. 1817, 12/9. zachovalo se předběžné rozdělení ztráty, náhrady celé defraudace.

Na hotovosti v opařanské pokladně r. 1794

nalezli 194 zl. 49⁴/₅ kr. (co v hradecké)?
propadá kauce 436 „ 49 „
za jmění Halbigerovo strženo 4559 „ 38⁴/₅ „; ale to nelze počítati, poněvadž na ně činí nároky dědicové a neví se, jak celá „procedúra“ skončí. Tedy zůstává na kostely jen 4559 zl. 38⁴/₅ kr., kterýžto status activus navrhoval opařanský vrchní Ignác Thum jakožto správce konkursní podstaty Halbigerovské rozdělit takto:

	Zpronevěřeno		Náhrada z konkursní podstaty		Ztráta	
	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.
Proboštský kostel v Jindřichově Hradci	1331	10 ³ / ₄	875	46	455	24 ³ / ₄
Kostel sv. Václava v Jindř. Hradci	700	6 ¹ / ₂	460	38	239	28 ¹ / ₂
„ sv. Jana „ „	98	24	64	41 ¹ / ₂	33	42 ¹ / ₂
„ Nejsvět. Trojice v Jindřichově Hradci	802	7 ¹ / ₂	527	42	274	25 ¹ / ₂
fond pro zvony v Jindřich. Hradci	170	6	111	54 ¹ / ₂	58	11 ¹ / ₂
„ „ dříví „ „ „	82	30	54	16 ¹ / ₂	28	13 ¹ / ₂

	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.
farní kostel v Horní Pěně (Oberbaumgarten)	24	—	15	47 ¹ / ₂	8	12 ¹ / ₂
filiální kostel v Čiměři (Schamers)	72	—	47	22	24	38
„ „ v Blažejově (Blauen-schlag)	64	—	42	4 ¹ / ₂	21	55 ¹ / ₂
farní kostel v Kumžaku	333	—	219	4 ¹ / ₂	113	55 ¹ / ₂
fond pro zvony v Kumžaku	13	34 ¹ / ₂	8	55 ¹ / ₂	4	39
farní kostel ve Strmilově	495	12	325	47	169	25
filiální kostel sv. Ondřeje ve Strmilově	160	—	105	40	54	20
fond pro zvony	56	—	36	51	19	9
farní kostel v Lodhétově (Rieger-schlag)	72	9	47	28	24	41
farní kostel v Řečici Kardašově	268	12	176	2 ¹ / ₂	92	9 ¹ / ₂
filiální kostel v Drahově	430	1 ¹ / ₄	282	55	147	6 ¹ / ₄
farní kostel v Dráchově	92	—	60	33 ¹ / ₂	31	26 ¹ / ₂
„ „ „ Novém Etinku	23	30	12	10	1	12
„ „ „ Roseči	18	30	12	10	6	20
děkanský kostel v Počátkách	581	9 ¹ / ₂	382	20	198	49 ¹ / ₂
filiální kostel Corporis Christi v Počátkách	141	36	93	9 ¹ / ₂	48	26 ¹ / ₂
filiální kostel S. Catharinae v Počátkách	26	24	17	22	9	2
farní kostel ve Strážci	57	26 ¹ / ₂	37	47	19	39 ¹ / ₂
„ „ v Žirovnici	488	46 ³ / ₄	321	34	167	12 ³ / ₄
filiální „ ve Stranné	109	12	71	50 ¹ / ₂	37	21 ¹ / ₂
farní „ v Jarošově	13	45	9	5	4	40
„ „ v Opařanech	92	19	60	41 ¹ / ₄	31	37 ³ / ₄
„ „ v Bernardicích	125	18 ³ / ₄	82	26 ¹ / ₄	42	52 ¹ / ₂
kaple v Dobronicích	8	16	5	26	2	50
Celkem	6930	47	4559	39	2371	8

Komu tedy josefinská konfiskace v našem kraji prospěla?

Dějiny farní osady Kondrace pod Blaníkem.

Sestavil *Dr. Mich. Navrátil*, mag. sekretář v Praze.

(Pokračování.)

Paměti školy v Kondraci.*) Bývalá Kondracká škola jež stála položená proti faře a proti kostelu. Vystavěna byla r. 1810 na místě staré dřevěné, jež stála 125 let. (Kde však před r. 1685 se vyučovalo, známo není.) Byla stavěna na náklad milostivé vrchnosti vlašimské. Zdi v ní na hlinu dělány. Byla pobita síndelem. Toho času byl na Vlašimi pánem kn. Vilém z Auersperku, generál a klíčník císaře Fr. J. I., patron školy kondracké. Úředníci knížecí byli direktor Beitler a hospodářský inspektor Jan Kodrle. Duchovní v Kondraci byli Ant. Wender, farář, dohlížitel školní Matěj Roubých. Představení obce byli: Tom. Petera, rychtář v Kondraci, Tom. Štěpánek, rychtář v Dubě č. 15., Jos. Lejško, svobodnický

*) Z pamětní knihy školní, již po r. 1810 založil učitel Ant. Navrátil.

rychtář v Krasovicích, Jos. Prokop a v témž roce po něm Jak. Vavrouš, rychtář ve Vracovicích, Loula, konšel v Ostrově. Ve škole byla založena podlaha z cihel a v bytelní světnici z prken.

R. 1818 dal udělati vel. p. farář Hanikýř 6 venkovních neb zimních oken bez Blindrámmů u školy, která od záduší zaplácena byla. U bydelní světnice venkovní 2 okna dal učitel na svou útratu udělati, poněvadž při stavění školy vrchnost žádná venkovní okna dělat nedala. — R. 1821 přistavěl se kvelbik. Vrchnost dala materiál a učitel zaplatil řemeslníky. — Starý kvelbik přišel k vypuštění k světnici, do něhož tuplované okno a dveře, pak předělání menšího sklepa pod školou učitel sám dal udělat. — R. 1832 když se kostel taškami pokrýval, byla škola proti polední straně tím starým šindelem z kostela tuplovaně pobita. — R. 1833 byla nová prkenná podlaha do školy dávána. — R. 1835 zhotovena nová almara na knihy chudých dětí a spisy školní. — R. 1840 bylo 8 nových Blindrámmů z venku u oken zaděláno a od povětrnosti vytlučených tabul 10 nových osazeno a pak nové dveře u školy i se zámkem, nové futro u sklepa a u chléva, též kus uhnílé podlahy ve škole cihlami vysazeno. Zároveň byla druhá psací, již obstarožná tabule do školy od vrchnosti dána.

R. 1841 byla nová 3 futra zadělána u školy, síně a u průchodu do kvelbiku, a poněvadž u školy a síně Verkleidung byl shnilý, dán byl nový, pak k 4 oknům, vnitř ve škole dáno 8 nových okenic a pokryto kousek střechy s 400 šindele. — R. 1842 v srpnu bylo nad školní světnicí na půlnocní straně as 5 sáhů střechy novým šindelem stuplováno a ostatní střecha dle možnosti spravena. Nový záchod pro děti vystavěn a nové dveře dány k chlívu a za poklop k sklepu. — Dne 20. října obdržela škola jeden nový stůl a 2 židličky. — R. 1843 9. února byla 2 nová škamna s lavičkami do školy přidělána. Od 16. do 22. března ukazovala se při hvězdnatém ponebí hned z večera něco přes 10 hodin taková bělavá velmi dlouhá prouha mezi hvězdami a táhla od Kondrace na Velíš. Vídeňský hvězdář Litrow vypočítal tuto novou vlasatici, udávaje, že tento světlý ohon 12 milionů mil dlouhý a 4 miliony široký jest, tedy prostor 48 milionů mil zaujímá a že byla 22. března 17 milionů mil od země a 16 milionů mil od slunce vzdálena. — R. 1844 přistavěn nový chlív pod špižní komorou. V něm jsou 3 malá okýnka a dveře s panty a řetězem. Ze starého chlíva vyhotovila se bydlitelná světnice, v níž jsou 2 tuplovaná okna s kováním a zámkem. Nová prkenná podlaha dána do téže světnice a do malého kumbálu. Nový chlív spolu se špižní komorou byl pokryt taškami. — R. 1844 dle nového kat. měření měla škola 77⁰, zahrádka ke škole podle krchova 71⁰, zahrádka u farních chlívů 103⁰, a polí školních 2 jitra 5⁰. — R. 1845. 29. prosince postavena do nové světnice učitelovy nová černě glacirovaná škamna nákladem vrchnosti. — R. 1845 1. dubna zemřel Matěj Roubych, školní dohlizitel v Kondraci č. 15. — R. 1848 15. března udělil císař Ferdinand Dobrotivý ústav zemský čili konstituci.

R. 1852 přidělen škola k střídnictví vlašimskému, do téhož roku patřila k bystrickému. — R. 1853 v červenci dalo se na opravu střechy na škole 1¹/₂ tisíce starého šindele z panských

stodol ve Vlašimi. Tuplovala se s ním střecha od začátku mlátku na půlnocní straně a kus nad stodolou na polední straně. — R. 1854 4. února byla stará železná k a m n a do malého pokojíku neb kumbálku postavena — v březnu tři l a v i c e do školy přidělány. — 24. dubna u příležitosti sňatku císaře Frant. Jos. I. sázely se od školních dětí 3 lípy u sv. kříže podle hřbitova a 12 kaštanů na místním place okolo silnice z obou stran. (Dnes největší z nich je kaštan proti Štětínovům). — V červenci bylo kus s t ř e c h y 3000 nového šindele proti polední straně od Vaňkových až po velký komín pobito. Ostatní kus střechy opraven. — R. 1854 v září byla nová černě glasirovaná k a m n a nákladem knížete do malé světnice postavena a železná z malého kumbálku do školní světnice přestavena. — R. 1859 v červenci škola pobita od komína ku předu a chlívky na dobytek vepřový novým šindelem.

R. 1862 místo starých rozlámaných škamen 2 nová š k a m n a a 6 nových tabul do o k e n, jež byla od k r u p rozbita. — R. 1868 5. června konala se poslední veřejná zkouška za přítomnosti k. a. vikáře P. Ant. Sklenáře. — 1871 po vyhoření školy 12. května vyučovalo se v č. 14. do prázdnin a v č. 21. v hostinci u Štětínů celý školní rok 1871—72. Jelikož počet dítek vzrostl na 190, místo mlátku v školní budově zřízena nová učebna pro I. třídu a v I. patře vystavěn byt pro podučitele. Přestavbu školy prováděl Alex. Průcha, stavitel ve Vlašimi. — R. 1871 14. června zemřel Fr. Sedláček, školní dohlížitel, rolník v č. 4 v Kondraci. — R. 1871 byl školním dohlížitelem Jos. Kohout z č. 22. v Kondraci. — R. 1875 chodili děti z N. Mlýnů do Velíše. — R. 1878 27. října zavítal korunní princ Rudolf do Vlašimi, kde večer hrála vojenská kapela a zapálen ohňostroj. Druhý den byl hon, na němž následník zastřelil mnoho zvěře. Ježto se mu zde líbilo, slibil budoucí rok návštěvu tu opěťovati, což také splnil. — R. 1879 24. dubna na paměť stříbrné svatby císaře Frant. Jos. I. zasazeny stromky.

R. 1881 9. května večer na počest sňatku korunního prince Rudolfa bylo osvětlení domů a průvod s lampiony. — R. 1883 22. prosince N. Mlýny opětně přískoleny ke Kondraci, neboť sem odjakživa patřily. — R. 1885 6. ledna zemřel kn. A d o l f A u e r s p e r g, býv. ministrpředseda, bratr býv. patrona školy, a 10. ledna ve Vlašimi pochován. — R. 1891 krasopisné sešity žáků v Kondraci od okr. škol. rady v Benešově uznány za způsobilé a ty zaslány byly do jubilejní výstavy. — 1892 1. ledna I g n. B o h d a n e c k ý, c. k. okr. hejtman v Benešově dán na pensi. Jeho úřad prozatímně vedl J. Kropáč. — 11. října otevřena 1třídní škola ve V r a c o v i c í c h, kam přiděleno 52 žáků: z Vracovic, Částovic a ze dvora Skalkova. Nová budova vystavěna na místě býv. hospody č. 1. a 21. srpna byla posvěcena tamním rodákem P. D o m. B r á z d o u, kaplanem v Cerhovicích. — R. 1895 V á c l a v P a b l a s k o, okr. hejtman v Benešově a čestný občan v Kondraci, přeložen do Rakovníka. Na jeho místo se dostal Ad. Heinz, m. stodrž. tajemník. — 1896 byl zde na inspekci zem. školní inspektor Fr. W e n i g. — R. 1902 uspořádána ve škole o prázdninách výstava o b r a z ů z kraje podblanického, již uspořádal A u g. S a t r a, akad. malíř, (31./3. 1909 v Clevelandě v Americe zemřelý). — 1904 uspořádána š k o l n í v ý s t a v a. — R. 1908

24. března konala se na počest 60letého jubilea Frant. Jos. I. slavnost stromková. Byly zasazeny 2 kaštany na tělocvičisti mezi kostelem a farou a 2 javory u kříže Skalkovského. — 13. července podnikli žáci výlet do Pravonína. — R. 1909 A. d. Heinz, okr. hejtmán benešovský stal se místodrž. radou v Karlíně. Po něm nastoupil Dr. Bedř. Hejda, vrch. okr. komisař.

Počet žáků v I. třídě byl v škol. roce 1907—08 46 žáků, v II. třídě 63 žáků. Z těch byli 2 židé. Mimo to navštěvovali 3 žáci měšťanskou školu ve Vlašimi, 1 žák byl hluchoněmý a 2 zmrzačení, 2 dívky byly mateřského jazyka německého. Osvobozeno bylo od školného 30 žáků.

Počet svazků knihovny učitelské byl 18, žákovské 139.

Dvůr znosimský (Ovčiny) v katastru obce Dub je přiškolen k Vlašimi, kamž také velkostatek vlašimský platil zaň školní přirážku. Daň a přirážku obecní platil však do Kondrace. R. 1902 počínaje platil velkostatek i školní přirážky do Kondrace die školního rozpočtu kondrackého a obec Kondrac odváděla je do Vlašimě. Tím byla obec Kondracká zkrácena o 90 K ročně, neb dostává ze dvora školní přirážku kondrackou 10—12%, musí však platiti vlašimskou 20%.

R. 1909 v dubnu školní budova, jež stála 99 let, byla rozbouřána a na jejím místě postavena nová jednopatrová budova, v níž v přízemí je byt říd. učitele a I. třída a v I. patře II. a III. třída a kabinet. Stavbu provedl zednický mistr Hromas z Neveklova za 30.000 K.

Místními školními dozorcí byli: Jan Hauser z Krasovic č. 12 r. 1884, Mich. Navrátil, říd. učitel r. 1895, Karel Zvára z Kondrace č. 14 r. 1899, M. Navrátil r. 1902, Jos. Kohout z Kondrace č. 4 r. 1908.

Předsedy místní školní rady byli od r. 1869 Matěj Roubych, starosta v Kondraci, od r. 1873 Jos. Kohout z č. 22, od r. 1889 Fr. Brázda, od r. 1895 Ant. Roubych.

Posledně zvolena místní školní rada 15. března 1908.

Patron školy. Kníže Karlos Auersperg, maj. panství vlašimského, byl až do r. 1883 patronem školy v Kondraci a přispíval ke škole té jednou třetinou veškerých výloh, totiž 28 zl. jakožto paušálem za školní přirážky ze dvora Skalkov, ke Kondraci přiškoleného.

R. 1884 zřekl se patronátu a odepřel tento poplatek místní školní radě dávat, poněvadž odváděl přirážky do obce Bolinské, kamž dvůr Skalkov číslem přidělen jest. Rozhodnutím však okres. školní rady v Benešově byly přirážky ty přiřknuty škole kondracké.

Školní dříví. Jeden z nejstarších denníků v archivě školním v Kondraci je „Rejstřík na vození dříví ke škole z vrchnostenského pro obec Kondrac“, založený anno 1818. Patronem školy byl kníže Auersperg, majitel panství vlašimského, který každoročně dával škole 5 sáhů dříví deputátního a rozhodnutím ze dne 23. září 1824 povolen byl ještě 1 sáh měkkého dříví pro opakující hodiny nedělní. Dříví vozilo se z Častrovického, Bolinského, někdy z Nesperského revíru neb z Roudného. Mimo to dával též učitel suchý deputát ze dvora Skalkovského, a to: žita

7 $\frac{1}{2}$ m., ovsa 2 měrice a 1 $\frac{1}{2}$ m., jak poznamenáno v denníku v letech 1826—50.

R. 1836 tázal se Ant. Navrátil, učitel v Kondraci, pražského magistrátu o udání zákonné délky dříví při sáhu. Bylo mu sděleno, že v pražských školách farních dodává se dříví v dol. rak. sázích, t. j. sáh široké a vysoké a každé poleno musí býti český loket dlouhé.

R. 1854 dávaly z obecního jmění ke škole dříví obec Kondrac 1 sáh, Vracovice 1 sáh, Dub $\frac{1}{2}$ sáhu, Krasovice $\frac{1}{2}$ sáhu, a Ostrov $\frac{1}{4}$ sáhu. Sáh dříví r. 1858 stál 6 zl. 12 kr. cm.

R. 1872 a 1873 zaplatila dříví c. k. okresní školní rada v Benešově.

R. 1874 a 1875 dával patron opětně po 2. a místní školní rada po 4 sáhách.

Na r. 1876/7 dostával učitel 21 metrů, od r. 1888/9 28 m.

Rovněž zajímavá ve výš jmenovaném Rejstříku jsou poznamenání pro pamět, která obec kterého roku školu bilit a pucovat nechala:

Anno 1819 z jara obec Vracovská nechala bilit. 1820 obec Dubská. 1821 obec Krasovská. 30. augusta 1822 obec Ostrovská. 1823 obec Kondracká.

V témže rejstříku je též Poznamenání restů od zeleného čtvrtka 1834 vajec z jednotlivých vesnic (2 neb více z jednoho domu).

Mimo to je tam poznamenání pro pamět, která obec při slavnosti neb o visitaci příležitost pro pozvané duchovní neb pro p. vikariusa koně dala: Anno 1821 o pouti sv. Bartoloměje dala příležitost pro duchovního hosta do Louňovic a o visitaci pro p. vikariusa obec Dub. Anno 1822 o pouti sv. Bartoloměje obec Vracovice k Loretě.

Mimo to je tamže v rejstříku německá poznámka o dávaných hodinách (lekcích) u židů v domě r. 1819 v měsíci lednu ráno od 7—8 a večer od 6—7.

Míra dříví. R. 1833 obrátil se učitel v Kondraci Ant. Navrátil na vikariatní úřad, by opatřen byl skříní pro úřední spisy. Zároveň stěžoval si, že se mu dodává školní dříví v nepatřičné délce; totiž polena pouze $\frac{4}{4}$ t. j. krátký loket místo $\frac{5}{4}$ t. j. dlouhý loket, čímž škola od r. 1814 do r. 1833 byla zkrácena u patronátního dříví o 24 $\frac{1}{2}$ sáhu, u dříví obecního o 13 $\frac{1}{2}$ sáhu.

Bystřický vikář P. Schauř ve Vrcholečovicích poukázal však stěžovatele, aby se nejprv obrátil na vysokou vrchnost a teprve, když by mu nebylo vyhověno, by dožadoval se assistence.

Knihy pro chudé děti. R. 1854 bylo školních dítek 148. Mezi těmi bylo v I. třídě chudých 20, v II. třídě 12. Pro tyto chudé obdržela škola od okr. hejtmanství v Benešově 10 slabikářů, 10 malých čítanek, 10 katechismů, 6 I. dílů čítanek, 6 čítanek pro II. třídu, 6 mluvnic, 3 evangelia a 1 výtisk školních zákonů.

Almužna učitelů. Když r. 1857 v Kondraci potlouklo, darovali mu občané z Vracovic 18 snopů žita a 1 otep ječné slámy, občané z Kondrace 20 snopů žita, z Dubu 8 snopů žita, 2 snopy ječmene, 2 snopy ovsa, z Krasovic 1 snop žita, 1 snop ovsa, z Hradiště 1 snop žita, dohromady 3 mandele 3 snopy.

Školní zahrádka. Tomáš Navrátil byl v Kondraci 52 let školním učitelem počínaje od r. 1759. Když nebylo u školy zahrádky, a ten výpustek kopcovatý za farskými chlívy trním porostlý a žádný to místo si neosvojil, on to trní vykopal a kopeč vyrovnal, pak plotem okleskovým ohradil a tak ji jako za svoji pár let užíval. Po těch pár letech, když kanonická farní a školní visitace se držela, dal si ho pan farář a pan vikář do fary zavolat a do pamětní knihy (Memorabilienbuch p. 21) sepsal se tento protokol: „Že mně nížepsanému velebný p. Matěj Karel Paběnský, farář Kondracký v r. 1768 dovolil, abych za chlívy farskými proti gruntu Vaňkovskému podle cesty ke Krasovicům, na místě, které se tenkrát nepotřebovalo, zahrádku pro mou potřebu školní, sobě udělal, dokaváde by ji sám nepotřeboval, nebo jinší v. páni successores, jakož právo věčné mají, jméno své a příjmení podepisuji.

Datum v Kondracké faře, dne 25. října 1768.

Tomáš Navrátil,
učitel kondracký.

V přítomnosti své dne 25. října 1768.

Jan Václav Beránek,
děkan Divišovský, arcib. vikář.

Na to přišlo Josefinské měření. Tu byla zahrádka k obci přiměřena. Zahrádku však dále učitel užíval a po jeho smrti r. 1811 jeho nástupce syn Antonín. Až v roce 1841, když zase nové c. k. měření bylo, hlásil se tehdejší farář Jos. Hanikýř u c. k. komise, by zahrádka k faře přiměřena byla. Komise však nevyplnila jeho žádost, jelikož již přes 80 let ke škole za stromovní školku od obce nechána byla.

R. 1848 farář Jan Materna podal u vrch. úřadu ve Vlašimi stížnost, v níž udával, že zahrádka v gruntovních knihách jako farský pozemek je poznamenána a prohlásil, že pro pachtování její v podzim r. 1846 na učitele je neplatné. Vrch. úřad vlašimský dne 15. listopadu 1848 po č. 2002 učinil rozhodnutí, „že dle důkazu farních archivů od r. 1788 jest vyzdviženo, že zahrádka pod N. Top. 4 per 51□° Kondracké obci náležela a že se v užívání učitele vynacházela a uzavřel propachtování této zahrádky na učitele ponechati a p. faráře v právní cestu odkázati.

V r. 1852 když zase c. k. komise jakožto revise v Kondraci držena byla, připsala zahrádku ke škole a učitel platil z ní od té doby daně.

Od r. 1871, kdy farář P. Macháček dal si zahrádku tu ohradit, užívají ji nadále faráři kondračtí.

Vysvědčení učitele T. Navrátila z r. 1776. Cís. Pražské normální školní ředitelství uděluje tímto panu Tomášovi Navrátilovi v Kondraci toto vysvědčení, že týž obcoval přednáškám, jež se konají dle předepsané metody ve škole venkovské a tím nabyl potřebných vědomostí k paedagogice. Pročež uděluje se mu . . . , ježto ve svém skutečném vyučování dítek prokázal jak přirozenou způsobilost k učení, tak dosaženou schopnost nabytých vědomostí; pak svými mravy stal se oblíbeným a naučenými

vědomostmi způsobilým, že v poslední zkoušce z čtení, psaní, počítání a . . . za učitele české triviální školy hodným nalezen jest.

Stalo se v Praze, 9. prosince 1776.

(Pečeť.)

Amand Schindler,
ředitel normálních škol.

Dekrét učitele Ant. Navrátila z r. 1811. (V jazyku německém na kolku 6 kr.) Ant. Navrátil ustanovuje se vzhledem ke své pro školní službu uznané způsobilosti a dobrému chování na základě zákonné presentace knížecí vlašimské vrchnosti tímto dekrétem za školního učitele v Kondraci. Nadějeme se, že též službu neprodleně nastoupí, a hodným se stane horlivým plněním všech svých povinností potvrzení vysoké zemské vlády.

Z k. a. konsistoře v Praze, 25. dubna 1811.

Jos. svob. p. Bretfeld,
kancléř.

Fr. Xav. Hain,
prelat arcidiakon, gen. vikář a oficiál.

(Pečeť.)

Potvrzovací dekrét učitele A. Navrátila z r. 1827 Ant. Navrátilovi, škol. učiteli v Kondraci. (V jazyku německém na 15 kr. kolku.) Č. 8812. Praesentatum v Kondraci, 21. května 1827.

Ježto školní učitel v Kondraci A. Navrátil řádně školní službu obdržel, a při předepsané školní prohlídce svou způsobilost, svou služební horlivost a své dobré mravy způsobem vyhovujícím prokázal, udílí se mu k jeho vyznamenání a upokojení tento potvrzovací dekrét v naději, že se vždy hodným učiní této milosti nejprísnejším plněním nařízení, vydaných v příčině úřadu učitelského a ve všech věcech školských, patřičnou úctou a ochotnou poslušností proti svým představeným, konečně životem křesťanským, mládeži školní a celé obci za vzor.

V Praze, 16. dubna 1827.

V zanepráznění J. Excellence pana nejv. purkrabího:

Podpis nečitelný.

Druhý podpis: Jankov.

Žádost učitele za pensi r. 1854. Veleřídostné školní dozorství národních škol a střídnictví okresu Vlašimského!

V hluboké uctivosti já níže psaný se z následujících příčin z učitelské služby v Kondraci děkuji a sice:

1. Již před 12 lety přišel jsem náhle skrz nastuzení o sluch, ku kterémuž mě zase trošku spomoženo bylo, ale musel jsem přece hned na své útraty pomocníka vzít, až v roce 1844 se na něj, dle přiloženého na rychtáře opisu, příspěvky vyjednaly a stvrdily.

2. Moje stáří, jenž dne 12. června 1783 narozený jsem a churavost tělesná nestačí již k tomu, abych mohl školu a chrám Páně obstarati, čehož v pravdě přiložené vysvědčení lékařské důkazem jest.

3. Skrz těžkou nemoc Domašínského učitele musel býti podučitel ode mně přesazen. Já pak s pomocí velebného Pána faráře 4 měsíce jsem vyučoval, až dne 18. května 1853 byl mně jistý p. Tomáš Kuželka, který již dříve samostatným učitelem ve Voslově v Budějovské diecési byl, za učitele přidán. Nedostatečnost svou, vysokým stářím, tělesnou mdlobou a churavostí způsobenou na-

hlížeje, osmělil jsem se Jeho Osvícenost knížete Pána Karla z Auerspergu, jakožto patrona Kondracké školy snažně prosit, aby mého syna Michala místo mě za učitele přijal, což on také vyslyšev moji a synovou žádost, jemu presentační dekret milostivě udělit ráčil.

Pročež tímto listem resignací na mou školu Kondrackou a na všechny jakéhokoliv jména s ní spojené příjmy a výhody, zasílám s poníženou prosbou, by na základ mé nedůstatečnosti k všeliké školní a kostelní službě milostivě přijata byla — spolu za všechna skrz celý běh mého učitelského úřadování mi prokázaná dobrodíní v nejslušnější uctivosti děkuji.

Ant. Navrátil dán po 47letém učitelování — na odpočinek bez pense. Místo jeho obdržel syn Michal.

Úřední knihy. Nejstarší kniha o návštěvě školních dětí, česky psaná, má tyto rubriky: Jména míst. Vzdálenost místa od školy. Jména rodičů. Jejich stav. Jména dětí. Pohlaví, chlapci, děvčata. Čas narození. Stáří. Patří do I. neb II. třídy. Nápis na knize však je německý: Beschreibungsbuch oder Consignation der zur Kondratzer Schule angehörigen schul- und wiederholungsfähigen Kinder, anfangend vom 1ma Septembris anno 1825 für das Schuljahr anno 1826. Končí r. 1833, další počíná r. 1843 a končí r. 1853. Pak už následuje český nápis: Kniha na sepsání všech ke škole schopných a připatřících dětí pro školní rok 1854. R. 1846 poprvé zapisovány někde též dívky 5leté. Z Vracovic chodily dívky počínaje teprve sedmým rokem. Od r. 1872 počíná Sepis všech schopných a ke kondracké škole patřících od 6 až 13letých dětí.

Další inventární číslo je Katechetický protokol ve škole Kondracké, založený 4. září 1843 a do něhož z počátku podučitel J. Suchý zapisoval námět katechetického přednášení z katechismu a z biblické kroniky a evangelium, od r. 1847 zapisoval si tam sám farář Materna do r. 1858.

Další kniha je jednací protokol, Gestionsprotokol bei der Schule Kondrac anno 1837. Kreis Kourzim. Dom. Wlaschim. Do něho psal z počátku farář Materna a pak učitel Ant. Navrátil německy, od r. 1842 česky.

Zapsáno tam též, že 29. ledna 1854 dána výpověď p. podučiteli Tom. Kuželkovi skrz velebný farní úřad.

Kromě toho chová se tu Consignation opakující mládeže pro anno 1842, pak Seznam opakující mládeže pro školní rok 1855. Končí školního roku 1871.

Dále je tu Nro I. Abc Rejstřík školních attestů mužského pohlaví při škole Kondrac od r. 1810 et Nro II. obojího pohlaví začínajíc r. 1843.

Od zimního běhu 1817 počíná seznam nedbalců, který stále byl psán německy po více let. Nadpis má „Anzeige der nachlässigen Schul- und wiederholungsfähigen Kinder“. Děti ohlašovány byly vrchnímu úřadu, který rodičům diktoval pokutu.

Catalog pilnosti a vydaných attestů, začínajíc od r. 1813. Zapisovalo se tam číslo domu 3, číslo attestu 377. Jméno žáka Karel Navrátil, syn Ant. N., učitele z Kondrace. Počet

školy (dnů) 1283 Pilnosti (kolik dnů navštívil) 1283. Rok vykročení ze školy 1842, léta jeho 12. Léta, mezi kterými vesměs do školy chodil 1837—1842. Klasy do 11 let. Náboženství dobře. Čtení. Psaní. Počty výborně. Mravy velmi dobré. Čas vyzdviženého attestu. Dále byly rubriky: Attesty z opakujícího cvičení. Počet opakování. Pilnost. Klasy z opakujícího cvičení. Náboženství. Čtení. Psaní. Počty. Mravy. Čas vyzdviženého attestu. Znamky z mravů byly též dobře. Z předmětů též dobře, prostředně, špatně, před r. 1832 byly známky Eminenc, první s předností, první, druhý.

Dále je tu Hlavní Prüfungsextract z prvního 6tiletého i opakujícího školního cvičení mužského i ženského pohlaví, začínajíc léta Páně 1843. Rubriky byly tyto: Číslo domu 3. Číslo attestu 62. Jméno Navrátil Jan, syn učitele z Kondrace. Začal chodit do školy 1. 9. 1839. Vstoupil do II. třídy 1. 9. 1841. Počet šestiletého držení školy 1306 (dnů) a pilnosti 1306 (dnů). Rok vykročení 1845 a léta jeho 12. Naučil se: Náboženství. Čtení tisknutého, psaného. Krasopsaní. Dobropsaní. Diktando. Počítání. Úvod k vlastnímu psaní. Schopnost. Pilnost. Mravy. Vesměs dobře. Vyzdvihl attest.

Další rubriky: Z opakujícího. Vstoupil do opakujícího cvičení. Počet 4letého držení opakování a pilnosti. Rok vykročení a jeho léta. Naučil se náboženství. Čtení. Psaní. Diktando. Počítání. Úvod k hotovení spisků. Pilnost. Mravy. Vyzdvihl attest. Znamky byly: velmi dobře, dobře, prostředně, špatně.

V Tabelle über den Zustand der Volksschulen des bystritzer Bezirks in der Prager Erzdiözese für das Jahr 1846, Kouřimer Kreis. Schulort Kondrac, podával učitel zprávu každoročně vikariátnímu úřadu o stavu školy. Byly v ní tyto rubriky: Jméno fary. Místo školy. Škola trivialní, katolická, s českou vyučovací řečí, celoroční, pro obojí pohlaví, spojena s nedělní školou, přiškolené obce, počet jich domů, počet dítek školních dle pohlaví a víry, nepřiškolené obce, počet dítek školou povinných vůbec a školu navštěvujících zvlášť dle pohlaví a víry, a mnoho li méně neb více školu děti navštěvují než je školou povinných, jméno místního duchovního Jos. Hanikirž, farář, jméno katechety Fr. Soukup, kooperator, jméno učitele Ant. Navrátil. Jeho kvalifikace vyplněna od katechety. „Pan učitel ztěžka doslýchá [a proto je na čas své nemoci školní služby osvobozen. Ostatně jest velmi mravný.“ Příjmy školní: z školního fondu 9 zl. 31¹/₂, z místních pramenů v hotovosti 82 zl. 3 kr., v naturalích 52 zl. 26¹/₂. Jméno pomocníka Jan Suchý. Kvalifikace vyplněna rovněž od katechety. „Pan pomocník jest velmi pilný, dovedný, mravný a nedá se vůbec ničeho proti jeho zacházení s dítkami namítati.“ Jméno školního dohlizitele Fr. Sedláček. Školní budova je vlastní, v dobrém stavu. Patron Karel kn. Auersperg. Poněvadž učitel r. 1841 ohluchl, bylo mu od vikariátního úřadu dovoleno, držeti si podučitele. Poněvadž ale nebylo mu možno, by sám ho platil, ustanovena od kraj. úřadu Kouřimského delegovaná komise, při níž v přítomnosti starostův a obyvatel přiškolených obcí usnešeno, by z obec. pokladen na vydržování pomocníka se dávalo ročně 22 zl. konv. mince a od obyvatel přiškolených obcí 15 zl. 32¹/₂ konv. m. Ačkoliv usnesení to stvrzeno c. k. zem. vládou 16. dubna 1844, č. 10607, přece někteří

usedlíci nechtějí připadající na ně obnos 6 kr. ročně zapravovati, takže za r. 1844 a 1845 přes 12 zl. dluhují. Učitel obrátil se na vrchní úřad ve Vlašimi o odpomoc, ale marně. Poněvadž věci tak se mají, musí učitel žítí téměř v bídě a neví si opravdu rady, co počítí.

Sbírka v pondělí velikonoční na ošacení chudé mládeže vynesla 13 kr.

Školní kázání konalo se 9. list. 1845 a 26. dub. 1846.

Učitel přikázán pensijnímu ústavu od jeho zřízení.

Dříví dodává vrchnost 6 sáhův a obce 3 sáhy.

Dobývání školného spojeno je s mnohými obtížemi.

Další kniha je „Anzeige der nachlässigen Schul- und wiederholungsfähigen Kinder“, kamž zapisování nedbalci od r. 1817 až do r. 1848, jak je učitel oznamoval vrch. úřadu ve Vlašimi a svobodnickému úřadu v Řimovicích (děti svobodníků z Krasovic a z Dubu). Pokuty od vrch. úřadu odevzdány r. 1817 faráři pro chudé školní dítky. Chudí pokuty neplatili. Nejmenší pokuta byla 4 kr., největší 2 zl. 46. R. 1846 vůbec nestalo se oznámení zanedbané školní návštěvy.

Kniha zlatá, jejíž obálku zdobí zlatý papír, nalézá se v archivě školním a pochází z r. 1841. Zapisovalo se do ni do r. 1863, kdy projevil k. a. vikář Ant. Sklenář přání, by nová kniha cti byla pro školu pořízena, což se stalo zásluhou faráře Macháčka. Nadpis její je každého roku: Vyznamenání oněch žáků a žákyň, kteří sobě v školním roce 1841 skrz jejich pilnost a učení a mravné chování pochvaly zasloužili. Byl to mezi jinými: Navrátil Jan z Kondrace, potomní říd. učitel v Chotýšanech, r. 1842 Dušek Prokop z Vracovic, po té starosta v Ml. Vožici, Karel Navrátil z Kondrace, potomní hl. farář u sv. Jindř. v Praze, 1843 Rzonek Jan z Kondrace, technik, 1853 Fr. Příkop, býv. professor paedagogia v Jičíně, 1857 Ant. Růžek z Rovné, rodem z Mitetic, notář v Hořicích, 1858 Kopecký Karel z Ostrova. lékárník v Černovicích, 1860 Roubych Ant., starosta v Kondraci.

R. 1853 byl zde podučitelem Tomáš Kuželka, který se podepsal školní mládeže vyučovatel.

Školní vysvědčení z r. 1849. Josef Půta, žák druhé třídy farní školy Kondracké velmi pilně školu navštěvoval, v mravech se velmi dobře choval, a předepsaným předmětům dle rozřídění se naučil: náboženství, čtení latinskému tisknutému, psanému, počítání, české mluvnici, pravopisu, diktando psaní, úvodu rozličných písemností, dobrému vyslovování — velmi dobře.

Dle schopností zasluhuje tento žák do první třídy výtečně postaven býti. V Kondraci dne 4. července 1849.

Vysvědčení z Kondracké školy z minulého století. Školní attest Františka Sedláčka bednářského učedníka z opakujiho cvičení.

Attest. (Kolek 6 Kreuzer.) Prot. I. pag. 10.

Nro 117.

Níže podepsaný svědčí, že ukazatel téhož František, vlastní syn Matěje Sedláčka, celolánika z Kondrace, u p. mistra bednářského Fr. Podhrázského v Krasovicích v učení jsouce, v témž čase

jako učedník opakující školní cvičení navštěvoval, při tom však vždy velmi mravně se choval a následující předměty školní se naučil. Totiž:

náboženství . . . dobře
 čtení dobře
 psaní prostředně
 počty prostředně

Na potvrzení téhož následují vlastnoruční podpisy.

V Kondraci dne 30. oct. 1826.

Hanikirz
 Pfarrer.

Ant. Navrátil
 učitel.

(Fara Kondracká.)

Školní vysvědčení z r. 1849. Že učedník Jak. Novák jsouce v učení u p. mistra krejčovského Mich. Houdka v Kondraci, opakující cvičení od 1. září 1846 až do konce dubna 1849 pilně navštěvoval, při křesťanském cvičení od 1. září 1846 až do konce dubna 1849 vždy přítomný byl a při předsevzaté zkoušce dobrý prospěch z obojího cvičení učinil a velmi mravně se choval, protož se mu toto vysvědčení uděluje, aby za vyučen. u dostatí mohl.

A. Navrátil, učitel.

Ustanovení učitele. Bystřický vikář zaslal 4. listopadu 1841 učiteli v Kondraci tento přípis: Přítomný Jan Suchý, an již 1 rok jako pomocník školní sloužil a ze zdejšího okresu jest, hlásí se o pomocnickou službu. Přijmou ho tedy a toho cizího propustí; bude-li se jim, jak se nadějí, dobře šikovat, dají mně vědomost, aby se mu dekret dal a před vojenským stavem chráněn byl. Z bystrického vikariatu ve Vrcholtovicích.

Schauff, vikář.

Poznamenání příležitostí pro jemnost pána vikariusu při visitaci, která kdy obec ves, a totiž: 1832 obec Krasovská do Houšovic, 1833 obec Ostrovská do Velíše, 1834 obec Kondracká do Vlašimě, 1835 obec Dubská do Louňovic, 1836 obec Vracovská do Zdislavic, 1837 obec Kondracká do Načerace, 1838 obec Dubská do Načerace, 1839 obec Vracovská do Načerace, 1840 obec Krasovská do Zdislavic, 1841 obec Ostrovská do Zdislavic, 1842 obec Dubská do Zdislavic (měla ji dát Kondrac), 1843 obec Vracovská do Načerace, 1844 obec Kondracká do Načerace, 1845 obec Krasovická do Načerace, 1846 obec Ostrovská do Zdislavic, 1847 obec Dubská do Zdislavic, 1848 obec Kondracká do Načerace, 1849 obec Vracovská do Zdislavic.

Poznamenání pro paměť, kdy která obec nechala školu bílit: 1833 Kondrac, 1834 Vracovice, 1835 Dub, 1836 Krasovice, 1837 Ostrov, 1838 Kondrac, 1839 Vracovice, 1840 vrchnost, poněvadž se blindramy z venku zadělávaly a kus podlahy se cihlami vydláždila, 1841 vrchnost, poněvadž se nová futra u školy a u síně zadělávaly, 1842 vrchnost, 1843 vrchnost.

Příspěvek pro učitelský ústav vdov r. 1830 platil učitel Ant. Navrátil v Kondraci 5 zl. 25, Jos. Bubeník na Hrádku 4 zl. 30, Jan Chleborád v Stebuzevsi 4 zl. 10, Jan Chotaš v Chotýšanech 5 zl., Jos. Dušek v Radošovicích 4 zl. 1 kr., Ant. Heller ve Vlašimi 10 zl. 53, Jan Jilichmann v Louňovicích 10 zl. 25, Fr.

Kocian v Třeběšicích 5 zl. 12, Jak. Neděle v Zdislavicích 4 zl. 54, Vojt. Šípek v Načeraci 10 zl. 48, Václ. Seidl v Sternbergu 2 zl. 55, Jos. Tischler ve Velísi 5 zl. 31 a Matěj Biskup v Domašíně 15 zl. Mimo to dluhoval 44 zl. 15 kr.

Nedbalé odvádění posnopného. Kondracký učitel si stěžoval r. 1854, že občané z Polánky posnopné neodvedli. „Jestli se takový odvod až posaváde nestal“, píše benešovský okr. komisař Rotky (který tuším později stal se sekčním chefem v ministerstvu vnitra ve Vídni) obec. úradu ve Lhotě Nesperské, „tak se ti samí poukazují, jejich povinnost mezi 8 dnima tím více v pořádku odvést, an sice k tomu exekucí nuceni budou.“

Připomíná se, že odvádění posnopného v kontraktu předepsáno býti nemusí, poněvadž tato dávka nepochází z kontraktu, nýbrž na živnosti pojištěna jest.“

Také čeština. C. k. podkrajský úrad v Benešově 2. dub. 1850 píše učiteli: „V zmítnění jeho zde zadané žádosti se tenšamý š navračením dvouh příloh žádosti, tímto dorozumíva, že vykazané dlužníky k tamný škole povinovaného školního platu š deyšym vidáním od dnešního dne skrze týkajčý představený obějch nařízení obdržely tento plat nejdéle mezy 2 neděli dočela odvedšť . . . atd.“

Příjmy učitelovy. Nejstarší písemná zpráva o škole v Kondraci chová se v archivě arcibiskupském z r. 1683, když jednalo se o zřízení fary, kde bylo stanoveno, aby škola v nastávajícím jaře byla vystavěna. Kantorovi však mezi tím by propůjčen byl k přebývání obecní domek, kde bydlel zesnulý purkrabí. Další zprávy nalézáme v zem. archivě v Registrách urbárních panství vlašimského z r. 1699 a v duchovní priznávací tabelle z r. 1713, již sestavil farář Urbanides. Dočítáme se v ní těchto podrobností: „Škola mistrem školním zaopatřena je Kondracká při farním kostele. Náklad od záduší se na ni vede. Zdislavická od ohně pustá, při filialii. Školní mistr má posnopné od osadníků okolo 20 mandel žita a ovsa, od zádušních polí pod 3 strychy se mu zanechává k užívání pro lepší živobyti. Kantor neb školní mistr přichází na svůj mandlný ročně na 7 zl. služby peněžité, nemá jen posnopné jak nahore.“

Druhá písemná zpráva o škole Kondracké jest Inventarium všeho, co patří kterému kostelu na ten čas mně potvrzenému a řízenému, záduší Kondrackému z roku 1749, sepsané farářem Jiřím Ign. Klinckem. Čteme tam: „Item pole zádušní, které užívá kantor Kondracký, ležící mezi Komárovým a Pišovým. co se jde k horám pod 2 strychy 2 věrtele, z kterehožto pole se nyníčko nic neplatí k záduší.“

Další zmínky o příjmech učitele kondrackého obsaženy ve staré knize vesnické z r. 1667, uložené v knihovně okr. soudu vlašimského.

R. 1774, když stal se nový zápis na Vítův mlýn pod Hradštěm, byl držitel každoročně povinen kantorovi vydati posnopného 1 snop žita, 1 snop ječmene a 1 snop ovsa.

Když téhož roku stal se zápis na dominikální chalupu v Krasovicích pro Tom. Mrkvu, byl nový majitel povinen odvésti kantorovi každoročně posnopného jeden snop žita a jeden snop ovsa.

Když r. 1774 učiněn zápis na grunt M. Půty v Kondraci č. 10, byl též povinen odváděti kantorovi ročně posnopného 2 snopy žita a 2 snopy ovsa a koledy dle libosti.

V kontraktě sedláka M. Kozla v Kondraci č. 4. r. 1827 zavazuje se též učitelu posnopné odváděti.

Příjmy učitelovy r. 1854. Když M. Navrátil dekretem k. a. konsistoře v Praze ze dne 22. břez. 1854 byl do Kondrace ustaf noven, žádal školdozorství okresu vlašimského, „by mu příspěvk-pro podučitele až do smrti jeho otce stvrzené zůstaly, jakož taky by z Velišské osady, totiž ze Lhoty Nesperské 1 zl. 13¹/₂, Choboé 1 zl 34¹/₂, a z půl Ostrova a to čísla 3, 4, 6, 7, 8 52¹/₂ kr., kteří posnopné vykoupili, z toho vyplývající úrok dle vydaného platícího listu pro školu kondrackou do smrti jeho otce bráti mohl.“

Příjmy učitelovy za staré doby: Novoroční groš per 3 kr. z každého domu odváděn byl ve fassi z r. 1790 a od r. 1844 dle krajskouředního výnosu z 14. máje 1844 č. 6131 při ustanovení podučitele pro kondrackou farní školu byl též obnos převeden na konvenční minci a od toho času od dotyčných majitelů domů obnosem 6 zl. 30 kr. konv. mince odváděn.

Za starých dob chodil učitel na den sv. rehoře po vej-cích. Jako kantor byl povinen na počátku roku choditi po zápisu po vesnicích a sestaviti soupis duší osady Kondracké, do něhož se zapisovali všichni majitelé živností i čeleď, jakož i nově narozené děti. Soupis děl se ve dvou exemplářích, z nichž jeden dostal farář pro konsignaci postní. Při této příležitosti dostával učitel od jednotlivých hospodyň po několika vejcích. Zápisy tyto uschovány v archivě školním a farním od r. 1830 až do r. 1888.

Koláče dostával učitel o posvícení od jednotlivých obyvatelů přifařených obcí, kdy nosila mu je vždy stará žena.

Příspěvek služného. Učitel dostával ročně 9 zl. 31¹/₂ kr. konv. mince z c. k. normálního školního fondu dle gubern. dekretu ze dne 19. dubna 1853 č. 1452 jakožto příspěvek služného.

Příjmy učitelovy r. 1855. Všech ke škole schopných dětí bylo 142, za chudé uznáno 44. Zůstane 98, z nichž ještě přijde odrazit 10. Zůstává k placení sobotalesu 88 dětí. Z nichž přijde týdně po 1¹/₂ kr. 2 zl. 12. Vynáší ročně 103 zl. 24.

Vezme-li se ale 30 po 1 kr. 30 kr., 28 po 1¹/₂ kr., 42 kr. 30 po 2 kr. 1 zl. činí zase 103 zl. 24.

Vezme-li se však 36 po 1 kr. 36 kr., 24 po 1¹/₂ 36 kr., 28 po 2 kr. 56 kr. (summa týdně 2 zl. = 8), činilo by ročně 100 zl. 16 kr.

Štola (taxa) dělala v r. 1850: 6 zl. 4, 1851 5 zl. 23, 1852 2 zl. 53, 1853 3 zl. 40, 1854 3 zl. 6, dohromady 21 zl. 6 kr. 5letý průřez dělá ročně 4 zl. 13 kr. Ze školní základní kasy ročně 9 zl. 31¹/₂, koleda 7 zl. 6 kr., Moudrovská fundace 4 kr., od kostela kondrackého a hradišského 1 zl. 9 kr., obecní pole u Korfešta 1 zl. Činilo by potud 123 zl. 19¹/₂. K tomu přijde za posnopné z Dubu a z Hradiště, počítajíc snop po 5 kr., dělá 7 zl., za vykoupené posnopné po odrážce k Velišské škole 20 zl. 19¹/₂, ze 16 strychů zádušních polí po 2 zl. 30 dělá 40 zl. Činí úhrnem 190 zl. 39 kr., od toho přijde odrazit čištění školy 12 zl. Zůstane

čistý příjem 178 zl. 39. Kdyby na 300 zl. měl býti příjem zvýšen, musili by osadníci mimo koledy přidat ročně 121 zl. 21 kr.

Novoroční příspěvky učitelovy. V staré době bylo povinností majitelů domů na celé osadě odváděti z každého čísla učiteli 3 kr. konv. mince a od r. 1859 5¹/₂ kr. rak. čísla. V některé obci placen byl naposled ještě roku 1873, jinde již dříve. Z Kondrace odvádělo se novoročního 1 zl. 81¹/₂, z Dubu 1 zl. 26¹/₂, z Krasovic 71¹/₂, z Ostrova 71¹/₂, z Vracovic 2 zl. 64, z Hradiště 82¹/₂ kr. Mimo to obec Hradišť dávala každoročně 1 zl. za to, že učitel chodil do tamního filiálního kostela každou 4. neděli na mši sv. zpívat na kůr.

Příjem školy Kondracké z kapitálu. Z příspěvků vyvazovacího fondu zakoupena obligace národní půjčky č. 19.500 ze dne 1. ledna 1855. Úroky vyplácely se z kostelní kasy, a to ročně pro Kondrackou faru 16 zl. a pro školu 2 zl. 15.

Sobotales v naturalích. V archivě školním uložen jest

„Ruční rejstřík na poznamenání přijmutého sobotalesu za třetí čtvrtletí 1847.“ Učitel tam zapisoval, co z každého čísla hotově a kdy obdržel, aneb co místo sobotalesu dostával. Tam čteme tyto zajímavé položky, z nichž zjevno, že učitel spokojiti se musel naturalii místo peněz.

17. máje 1847 vozil hnůj 33 kr., 30. máje oddělal 48 kr., oddělal šitím 20 kr., oddělal vorbou 1 zl. 12 kr., 13. června oddělal plátnem, 11. července od 40 loket plátna 1 zl. 44.

16/2. 1849 tkadlec M. Švejda udělal 30 loket kanafasu, od 30 loket přijde po 7 kr. 3 zl. 30 kr., v r. 1848 dělal 25 loket po 6 kr. 2 zl. 30. Náhrada od zvedání měchu 12 kr. Na to sobotales za 1848 52 kr. a za r. 1849 40 kr. c. m. Zůstal jsem mu dlužen 2 zl. 22 kr. v. měny. 5. září dal 6 paklíků tabáku, 3. října vozil 2 dni zeměčata 52 kr., 23. října dal 1 bečku švestek, 6. prosince odpracoval, 20. prosince odmlátila, 30. prosince dal 2 libry lnu 38 kr.

7. září 1848 dal za mě za husu 35 kr., 14. září dal 1 měřici švestek 26 kr., dala 1 bečku švestek 1 zl., 17. září dal za mě na rest za maso 1 zl.

19. října sraženo od práce, od cesty do Prahy, 21. října za 1 měřici hrachu sraženo, 16. listop. oddělal šitím bot, 21. list. dal 4 husy 2 zl. 32, 11. prosince 6 lib. lnu po 16 kr. c. m., kovář oddělal 1 zl. 44.

16. ledna 1849 1 měřici hrachu 1 zl., má napřed 14 kr., 20. února za 2 kapouny a zajíce, 24. dubna dal 1 strych ovsa, 1 strych žita, za 8 žejdlíků jehle 58 kr. Za jeden den orby 36 kr., 22. srpna zaplatil ouřad za celý rok 1 zl. 34. 2. listopadu za husu, bičku a zajíce, 23. prosince oddělal seči a mlácením, dal za mě za sůl 2 zl.

10. máje 1851 dělal 32 lokte lněného plátna 1 zl. 42 a 1 den od seče žita 12 kr., v srpnu dal 4 kachny, 1 zl. hotově a 1 den vozil hnůj.

27. října 1853 za hrách a švestky 52 kr., dal bečku švestek a hrušek za 1 zl. 30.

1854 odvedl p. představenému za druhou čtvrt leta pokutu 48 kr., z toho mně přišlo 39 kr.

V archivě školy Kondracké nachází se nejstarší Výpis na školní plat pro školní rok 1850. Čtvrtletní povinnost za dítě větší činila 26 kr. c. m., týdně 2 kr., za prostřední 20 kr. a za malé děti 13 kr., týdně 1 kr. Školní rok počínal 1. září.

Za chudé školní děti platili r. 1855 obec Kondrac za 10 15·40, Dub za 5 7·50, Krasovice za 5 7·50, Ostrov za 3 4·42, Vracovice za 19 29·46, dohromady 65·48.

Školní plat r. 1855 za měsíc září za 38 dětí z Kondrace činil 2·54, za 23 dětí z Dubu 1·44, za 20 dětí z Krasovic 1·42, za 13 dětí z Ostrova 1—, za 46 dětí z Vracovic 3·10, za 2 děti z Malovid —·14, za 6 dětí ze Skalkova —·42. Školu Kondrackou r. 1855 navštěvovalo 148 dětí.

R. 1856 činil školní plat za obec Kondrac 65·43, Dub 41·46, Krasovice 37·16, Vracovice 71·11 $\frac{1}{2}$, Ostrov 14·54, rozptýlené domy 7·12, dohromady 238·2 $\frac{1}{2}$ zl. Mimo to za chudé obec Kondrac 4·58 $\frac{1}{2}$, Dub 2·48, Vracovice 6·24, rozptýlené domy 1·36, dohromady 15·46 $\frac{1}{2}$.

Kromě toho v archivě školním v Kondraci uložen „Rejstřík na odvádění školního platu pro obec Dubskou na školní rok 1858, jež pan radní Josef Štětina od občanů povinných vybírá.

Dne 5. prosince 1857 dán výtah na 1. čtvrtletí i s resty 17·31 $\frac{1}{2}$ zl., dne 1. března 1858 dán výtah na 2. čtvrtletí 11·32; celkem 29·3 $\frac{1}{2}$ kr. Novoroční dávka 1·9, celkem 30·12 $\frac{1}{2}$. Odvod. Na to dne 14. ledna 1858 obdržel 4—, 10. února 6·24, 10. března 5·24 k. c. m., 13. února 1859 odvedl pan radní novoroční dávku za 20 čísel 1 fl.

Obec vracovská odvedla za první čtvrt leta září, říjen a listopad na počátku r. 1855 starobylý sobotáles 9 zl. 19 kr. — 1856 srazilo se šenkýři za pivo 1 zl. 12.

Za školní r. 1854/5 dostal sobotálesu z Kondrace 44 zl. 12; z Dubu 23 zl. 4 $\frac{1}{2}$, z Krasovic 23 zl. 4 $\frac{1}{2}$, z Ostrova 14 zl. 37 $\frac{1}{2}$, z Vracovic 40 zl. 16, z rozptýlených domů (Vítův Mlýn, Částrovic, Skalkov, Oulehle, Korfešovy, Malovidy) 11 zl. 22 $\frac{1}{2}$.

Za děti v I. třídě platilo se 1 zl. 18 a 1 zl. 37 $\frac{1}{2}$, v II. třídě 1 zl. 57.

V r. 1869 činil školní plat z Kondrace 68 zl. 59 kr., z Dubu 55 zl. 56, z Krasovic 14 zl. 50, z Ostrova 26 zl. 76, z Vracovic a Částrovic 87 zl. 66, ze Skalkova 16 zl. 89.

Týdní školní plát odváděl se z dítěte 3 $\frac{1}{2}$ kr. a 4 $\frac{1}{2}$ kr. v I. třídě a 5 $\frac{1}{4}$ kr. v II. třídě.

Když rodiče školné neplatili, učinil učitel seznam nedoplatek, a zaslal jej představeným, aby částky dluhující vybrali, jinak že učitel bude nucen obrátiti se na úřad, by zakročil. Uvádím tento příklad:

Výpis na školní plat pro obec Kondrac od 1. září 1854 do konce července 1855. Poněvadž ale sousedi kondračtí skoro všichni již polní práci něco odpracovali a ještě pracovati budou, tak se s nimi po skončené polní práci podepsaný vypořádá a protože není zapotřebí teď jejich školní plat zde vypisovat, toliko

následující, jenž za r. 1854 dle s nimi zavedené pořádnosti zůstali dlužní a letos ještě nic neodpracovali, totiž . . . K tomu přijde ještě sobotales od 10 chudých, počítaje od jednoho dítěte týhodně jen po 2 kr., činí ročně 15 zl. 40. O které se snažně žádá, by p. představený peněžité částky v 8 dnech podepsanému proti kvitanci odvedl.

M. Navrátil.

Seznam všech příjmů při škole Kondracké na penězích r. 1854. 1. školní plat, 2. koleda čili novoroční groš z každého čísla 3 kr. konv. mince, 3. ze školního základu bývalo 23 zl. 48 $\frac{1}{2}$, vid. m., nyní 9 zl. 31 $\frac{1}{2}$, 4. od záduší Kondrackého 2 zl. 15, hradištského 38 kr., dohromady 2 zl. 53, nyní 1 zl. 9 $\frac{1}{4}$, 5. obec hradištská dává ročně 1 zl., 6. fundace Půtovská 1 zl., 7. Moudrovská fundace 10 $\frac{1}{2}$ kr. vid. měny, nyní 4 kr. 8. Výkup posnopného bylo 24 zl. cm. (3 zl. 40 $\frac{1}{2}$ připadá k Veliši), tedy zbývá 20 zl. 19 $\frac{1}{2}$ kr., 9. z důchodenské kasy knížecí ze 2 zl. 25 kr. kapitálu jen zbytek od výkupu byl uložen, % činí ročně 7 $\frac{1}{10}$ kr.

O koledě na den sv. Štěpána byla v Hradišti mše svatá. Předě mši chodil učitel tam po koledě a z každého čísla dostával 3 kr. c. m.

Příjmy podučitelovy — jak byly skvělé, o tom poučují nás „Rejstřík na vyplácení školního pomocníka v Kondraci začínaje rokem 1844.“ Pro Anno 1844 povinnost dle vyjednaných a od vys. slavných instancí stvrzených příspěvků na pomocníka, byl učitel povinen mimo stravy na penězích ročně vyplácet 20 zl. Odvod: z obec. kasy Vracovic 8 zl., Kondrace 6 zl., Ostrova 3 zl. 40 kr., hotově 20 kr., hotově porozličně 2 zl.

R. 1845 dostal pomocník od 28. srpna do 28. prosince 11 zl. 10, od 9. do 30. ledna 1846 8 zl. a porozličně do 15. března 50 kr.

R. 1846 obdržel porozličně hotově 1 zl., 22. července 1 zl., 15. srpna 1 zl., 22. srpna šel do Kácova na pouť 30 kr., 8. září k Loretě na pouť 2 zl., 24. září 14 kr., 4. října od podšíť bot 2 zl. 10, 7. ledna 1847 hotově 7 zl., 17. ledna 2 zl., 29. června na pouť do Zdislavic 40 kr., 17. srpna cesta do Pečky 1 zl.

R. 1857 darovaly jednotlivé obce na podučitele, a to: Kondrac 20 snopů žita, Vracovice 18 snopů žita a 1 otep ječné slámy, v Dubě 8 snopů žita, 2 snopy ječmene, 2 snopy ovsa, Krasovice 1 snop žita a 1 snop ovsa, v Hradišti 1 snop žita.

Pro 4 kr. měl chodit učitel každoročně do Prahy. Z Moudrovské nadace z kapitálu 10 zl. bral učitel jako ředitel kůru ročně 4 kr. r. č., t. j. čtyři krejcarey rak. č. Očolnost, že tyto nadační úroky každoročně bezprostředně u c. k. kamerálního platebního úřadu v Praze musely býti vybírány, byla toho jedině příčinou, že učitel Ant. Navrátil od r. 1811 až do r. 1835 je nevyzdvihl. Teprve k zvláštnímu podání ze dne 18. února 1835 byl gubern. dekretem poukázán berní úřad vlašimský, aby každoročně obrovskou sumu tu 10 $\frac{1}{2}$ kr. vid. měny proti řádně koramisované kvitanci šťastnému oprávněnci vyplácel.

Pole zádušní na přilepšenou učiteli. Kondracký farní kostel měl r. 1817 orných pozemků 59 strychů, 2 větele $2\frac{1}{4}$ měric a louku 3 větele 3 měrice. Z těchto pozemků bylo 42 strychů 3 větele $2\frac{1}{4}$ měř. za 127 zl. bankoceduli neb 25 zl. 24 víd. měny propachtováno. Ostatní i s loukou požíval učitel, za nějž platil kostel od r. 1800 i daň 6 zl. 19 kr. Proti tomu stěžoval si podáním ze dne 28. února 1817 farář Hanikýř u zem. gubernia, poukazuje k tomu, že farář má toliko 10 měr, kdežto učitel 23 měr polí a zároveň žádal, aby učiteli bylo nařízeno, by specifikaci svých skutečných příjmů podával u úřadu ve Vlašimi u přítomnosti faráře a rychtářů. Koncept této stížnosti nalézá se ve školním archivě.

Příjmy učitelovy za službu varhanickou. R. 1880 dostával posnopné 2 mandele 12 snopů žita po 50 kr. a 2 mandele 12 snopů ovsa po 30 kr., dále úroky z kapitálu vyvazovacího dle obligace od 1. června 1852 N. 537 po 5% per 480 zl. a konečně úroky z Moudrovské nadace 7 kr. Z obligace oné připadlo ročně 3 zl. $40\frac{2}{4}$ k. m. učiteli ve Velíši za desátek připadlý škole velišské od školy kondracké, kdežto učitel v Kondraci dostával 20 zl. $19\frac{1}{2}$ konv. m.

Náhrada učitelům za vyučování chudých dětí. Vikář vlašimský r. 1860 vydal učitelům školního okresu svého tento oběžník: Výnosem ministerstva vyučování z 8. dubna 1854 č. 12.749, kterýmž školní plat byl zvýšen, ustanoveno, že opravdu chudé děti (ku kterýmž také nalezení pražští náležejí) od platu školního posud vyňaty jsou a p. učitel takové děti jako dříve zdarma vyučovati povinen jest; jenom tam, kde skrovnou má kongruu, má se to vyprostředkovati, by obec, která je s to, aspoň za částku různých dětí jakýsi paušál učiteli platila.

Páni učitelové vlašimského okresu obtěžují prý neustále okr. úřad vlašimský žalobami z příčiny v restu pozůstalého platu školního za chudé děti. Jelikož prý všechny školy vlašimského okresu dostatečnou mají kongruu, tedy za vyučování chudých dětí náhradu od obcí požadovati právo nemají, má se učitelům oznámit, aby pro budoucnost žádné výkazy restu školního platu, povinnovaného od chudých dětí, neb obcí za chudé děti, okr. úřadu ve Vlašimi nezanášeli. Ant. Hoffer, proz. zástupce školdozorce kn. arc. školdozorství obvodu vlašimského v Divišově, 12. května 1861.

Vyzvání od školy kondracké na představenstva obcí v příčině chudých dětí. V následku skrz sl. střídnický úřad obdržené a od vysoce slavných instancí stvrzené fassé všech příjmů pro učitele se tímto představenstvu oznamuje, že ve sl. ck. buchhalterie z nařízení vysoce sl. ck. ministerstva ze všech školních dětí chudých i možných zvýšený školní plat vypočetla a také jakož takový za příjem ve fassé ustanovila a ztvdila, s tím však podotknutím, že za ty, již nižší sobotales plati, obec za nětu zvýšenost doplatiti má, jakož také za uznané chudé děti zvýšený sobotales od obce zapravovati se musí, tedy dle tohoto vysokého ustanovení bude povinna obec za lni čtvrtletá 1857 za méně možné zvýšenost doplatiti a za chudé zcela zvýšený sobotales zaplatiti.

Pakli by ale za ty méně možné ten doplatek obec nechtěla zapravít, tedy p. představený jim nařídí, by každý svou celou povinnost odvedl.

Ant. Navrátil.

Palouk místo školního platu.

„Dobrovolné vyrovnání mezi učitelem kondrackým a počestným představenstvem obce kondracké týká se restu školního platu za r. 1855 za chudé děti 13 zl. 98, aby však p. učitel nějak odměněn byl, učinily obě strany dobrovolné vyrovnání: Učitel má zpachtovaný obec. palouk na Libošovicích, z něhož až do konce r. 1860 roční činži i s kontribucí 1 zl. 69 kr. do obec. kasy odváděl. Za výš psaný rest nechává obec ten palouk pod výminkou na 8 let a to za první čtyry leta nebude učitel ani činži ani kontribuci platit, toliko starou činži 1 zl. 69 do obec. kasy odvádět, s tím dorozuměním, že ačkoli za 2 leta nový pacht na obec. grunt přijde, ten palouk se pachtovat nebude. Aby však každá strana měla důkaz v ruce toho vyrovnání, zhotovily se k tomu cíli dva originály.

Že s tím dobrovolným ujednáním obě strany docela spokojeny jsou, stvrzují to vlastnoručními podpisy.

Jenž se stalo u představenstva obce kondracké, 20. května 1861.

M. Navrátil, učitel. Mat. Roubých, představený.

Příjmy učitelovy za kostelní výkony. Jako řiditel kůru býval učitel placen od svateb za to, že hrál na varhany při mši sv. a od pohřbů. Pokud se týče prvých funkcí, nenachází se v archivě školním žádný zápisník.

Za to je tu Rejstřík na příjmy od funusů, založený r. 1820.

Týž rok bylo 15 pohřbů, jeden z nich byl zdarma. Za ostatní obdržel 71 zl., z kteréhožto obnosu dal hudebníkům 25 zl. 48 kr. Nejmenší odměna byla 30 kr. od pohřbu dítěte, od pohřbu sedláka nejvyšší příjem byl 17 zl.

Z nejmenšího příjmu dostali hudebníci 6 kr., z největšího 6 zl. 20 kr.

Taxa štoly vynesla r. 1837 5 zl. 55 kr., 1838 2 zl. 57, 1839 3 zl. 1, 1840 3 zl. 44, 1841 2 zl. 15 kr., 1842 6 zl. 47, 1843 3 zl. 12, 1844 2 zl. 37 a r. 1845 2 zl. 51.

Mich. Navrátil, který byl regenschorim od r. 1854 do roku 1893 vedl si denník příjmů za pohřby. Za dobu tu celkem 1106 osob zemřelo, zdarma bylo pohřbeno 324 osob. Od 782 pohřbů obdržel za 39 let 3229 zl. 26 kr. Z toho obdrželi hudebníci 483 zl. 87 kr., tak že učitel zbylo 2745 zl. 39 kr., čili průměrně 70 zl. 40 kr. ročně.

Největší příjem byl r. 1886 159 zl. 29 kr., nejmenší r. 1878 26 zl. 85 kr. Největší plat od jednoho pohřbu obnášel r. 1886 30 zl. od sedláka z Vracovic.

Jak nepatrně byl učitel honorován, svědčí ta okolnost, že na př. r. 1856 obdržel od pohřbu dítěte 4 kr. — R. 1863 dostal 9 žejdlíků másla místo 4 zl. — 1868 odepsáno za fůrspan 3 zl., od přivozu žlabu ze Zahradky 4 zl., oddělal si za 1 zl., odepsáno

za 5 lib. jetele 1 zl. 25. — 1873 okoval kovář nápravu. — 1874 jeden hospodář z Kondrace nechtěl dát od pohřbu své ženy 4 zl. s hudbou, rači nic; tak také ji přinesl tak k hrobu. — 1878 bylo requiem za papeže Pia IX., který zemřel 7. února. — 1883 5 zl. bylo odraženo za šaty, 10 zl. od kramáře za vybrané věci. — 1887 odepsáno kováři 5 zl. za dílo, jiný dal hrábě, jiný dlužník slíbil sekát louku, jiný dal hrách, cestář dělal hromádky. — 1895 dlužník něco pomůže. — 1896 pochováno dítě slejfiše. Učitel nebyl pohřbu přítomen. (Pokračování.)

Chroustovice.

Stručné a soustavné dějiny¹⁾ místní. Napsal Václav Oliva.

Ve vlnité rovině východních Čech mezi Chrudimí a Vysokým Mýtem tuhá se příjemná osada, městys Chroustovice,²⁾ která s okolím, bývalým to panstvím chroustovickým, tvoří skupinu naší vlasti ne sice přírodně krásnou a divokou, ale přece milou a utěšenou.³⁾ Osada sama může se počítati, když již ne mezi nejstarší, tož mezi první křesťanská sídla v Čechách. Alespoň jméno k tomu poukazuje. Možno totiž odvozovati je od staroslovanského (cyrillského) slova Gorazd, což značí člověka výmluvného (homo disertus). Příjímí Gorazd je sice původem bulharské, ale v Čechách zdomácnělé od časů sv. Cyrilla a Methoděje. I žák a nástupce sv. Methoděje v biskupství se nazýval Gorazdem. Značí tedy Chroustovice osadu obydlenu čeledí Gorazdovou, člověka to křesťana, člověka výmluvného, či širitele a hlasatele křesťanství, nebo osadu katexochen*) křesťanskou. Může ovšem vyložiti se slovo to i od názvu chraští, což značí hromádku dříví nebo menší lesní podrost a jemuž podnes tu a tam ekrust se říká. Pak Chroustovice značí osadu na vymýtném chraští t. j. menší lesní podrostlině.⁴⁾ Nevím, kterému výkladu by se přednost měla

¹⁾ Prameny: 1. Pamětní knihy fary Chroustovické. Jsou tři: nejstarší Liber memorabilium od r. 1734, druhá Liber memorabilium od r. 1833 a třetí Memorabilienbuch od r. 1846. Cituji je číslicemi I. II. III. 2. Matriky a archiv fary Chroustovické. 3. Aug. Sedláček: „Chrudimsko“ a mn. j.

²⁾ Otitův sl. naučný (XII. 417) nazývá Chroustovice starobylým městečkem ve vých. Čechách na pravém břehu Olšinky v hejtm. a okrese Vysokomýtském, kdež nalézá se kostel, 3třídní škola, četnická stanice, pošta, cihelna, mlýn. Omylem uvádí se též pivovar. Dříve, v letech 70tých XIX. věku byl tu pouze lihovar. Chroustovice mají 4 výroční trhy. Městečkem uvádějí se od r. 1418 seznakem tímto: ve zlatém poli na zeleném spodku jest sv. Jakub Vel. Než tento právě znak dává tušiti, že byly městečkem daleko před rokem 1418 a to hned po založení kostela, alespoň z počátku XIV. století.

³⁾ Chroustovice leží na 49° 55' severní šířky a 33° 40' vých. délky od ostrova Ferro, 2 míle od Chrudimí k východu a 3 míle od Vys. Mýta severně v „příjemné poloze.“ Táhne se pak osada tato od východu k severu. Protéká jí řeka Olšinka či Novchradka (III. 12).

*) t. j. obzvláště, po výtce.

⁴⁾ „Krok“, kalendář studentstva na rok 1863 má článku „Gorazd a haroždi a odvozená od nich jména místní,“ kdež se píše: „Postavili jsme zde Gorazd a haroždi vedle sebe, protože dojistá určití se nedá, zdali jména místní, která uvedeme, od toho neb onoho původ svůj vzala. Osobní Gorazd souvisí dle mého zdání s gotickým gorazds a s cyrillským (staroslovanským) gorazd, kteráž slova mají tentýž význam co latinské disertus (výmluvný). Nápadná taktéž shoda jesti mezi cyr. gorazd a českým časoslovem horazditi (toben, schelten) a tuším — ne bezprávně — že jak od gorazds a gorazd, tak i od horazditi kmen jest: razda (loquela, slovo, řeč). Dle toho tedy jest osobní Gorazd tolik co „výmluvný člověk“ (homo disertus.) Až toto jméno jest bulharské,

dáti. Výklad druhý poukazuje do dob již pohanských a vzhledem k celému okolí zdá se mi býti pravdě nejpodobnějším, uvážíme-li, že na blízku jest město Chrašt, osada Přestavky a p. a dále, že krajina, v níž Chroustovice jsou, byla původně asi hodně močálovitá tak, že o nějakém bujném a mohutném lese těžko se dá souditi, ale spíše na malý podrost či chrustl jest mysliti. Než, ať již přijmáme výklad první či druhý, jsou Chroustovice vždy osadou starobylou *) a tudíž i památnou.⁶⁾

V Chroustovicích stávaly kostel, fara a tvrz již od dob nejstarších. Kostel s farou připomínají se v roce 1349, ač byly původu mnohem staršího. O tvrzi⁶⁾ činí se zmínka při roce 1372. Toho roku totiž hofmistrem dvora královnina byl Hereš, který se mezi lety 1380—1382 psal z Chroustovic. Místní pověst jde dále a tvrdí, že před tvrzí Chroustovickou byly tvrže na „Vrančí“ a v Rakovci. Pověst ta jest jen částečně pravdiva, ovšem máme li pouze zření k stoletím pozdějším. Jisto jest, že v R a k o v e i „tvrz“ stávala, ale teprve v XVII. stol. Důkazem toho jest křestní zápis v matrikách chroustovických při roce 1665, kde se dč: „Dne 29. září pokřtěn jest Albrecht Ladislav, syn vysoce urozeného pána Gustava Karla Kapouna z Rakovce, z vysoce urozené manželky Marie též z Rakovce. Kmotrové: urozený pan Václav Štastný Haugvic, urozený rytíř pan Adam Smohař (?), hejtman panství Chroustovického, urozená paní Lucie Haugvicka, urozená paní Sobyně Lukavská“ (Matrika I. 4.) a zápis v pamětní knize farní při roce 1733, kde se připomíná, že chroustovický farář ze dvorů: chroustovského, rakovského, ostrovského a bukovského dohromady běže štych pšenice, 15 štychů žita, 16 štychů ovsa a štych hrachu. Zda na V r a n č í také stávala tvrz, pověděti neumím, ale domnívám se, poněvadž místo to leží při hlavní silnici, po které již v šeré dávnověkosti cesta vedla od hradu Vraclavského k Chrudimskému, že na obranu cestujících knížecí vládou malý jakýsi

přece i v Čechách bylo známo, čehož důvodem, jak se mnozí domýšlejí, jsou některá jména místní v Čechách, zvláště ale v kraji piseckém, ježto se od toho jména osobního odvoditi dají, tak i Horažďovice (že Horažďovice z Gorazdu (Horazdu) vznikly, o tom pronesl již r. 1834 (Mus. čes. 400) F. S. Sláma své domněni, později stvrzené Palackým v jeho Dějinách I. 1. 157. Nesrovnává se však onen s tímto, odvozuje původ Chraští od osobn. Chrasta, kdežto Palacký drží za kmen Chraští osobní Gorazd-Gorazďovice), Chraštice (Gorazdice, Hrazdice, Chrazdice a Chraštice) a zdobnělé Chraštíčky. Rovněž jako tato mají původ svůj z Gorazdu následující dvojce místa zvaná Chrašt (Gorazd, Grazd, Hrazd, Chrazl a Chrast), taktéž Chrašto (s německým přívěskem o) a konečně Chrašťany (Horazdeny, Hrazdany, Chrazdany a Chrastany). Však všecka tato místní jména lze vyložití též způsobem jiným, ovšem neodporujícím ani pravdivosti, ani obyčejí Staroslovanů, kteří jak dle osob a rodův osadu nějakou založivších dle okolností místních, totiž dle povahy a porostu místa, na němž neb u něhož byla založena, svá sedliska pokřesťovali. Přichází totiž v češtině slovo: horažď (Konečný: „Kapesní slovník“), kteréž co do významu vyrovná se německému: Reis, Reisi, změnou a v o (jako častěji ve slovanštině se děje) vzniklo horažď; z toho pak knene tuším Horažďovice (Horažďovice). Pravdy příliš vzdálený není domysl můj, že v haražďi hledati sluší původ chraští čili chraštu neb chraští, což tolik jako v něm. Gebüsch, Gestrippe, Gestrauch, Reis a Reisi, neb změny slova toho předsebráti se mohly as způsobem tímto: haražďi, hražďi, z toho pak, poněvadž dříve písmena s pro nedostatek vhodných známek se za s, š, z a ž zároveň kladla, vzniklo hrastí a konečně chraští.“

*) Krajina kol Chroustovic obydlena byla již v dobách předhistorických, jak svědčí žárové hroby u Ostrova a nález zbraní u Vinar.

⁵⁾ Na výklady tyto upozorňuje „P. kn.“ III. na str. 101.

⁶⁾ Ottův sl. klade vystavění tvrže do doby kol. r. 1349. Než tvrz tu byla mnohem dříve, neb alespoň s kostelem, tedy již na počátku století XIV. čili koncem století XIII.

sруб či tvrzka i tu zřízena býti mohla. Ale dodati musím, že vedle těchto tvrzí současně, ba pokud se týče tvrže v Rakovci, daleko před ní, stávala tvrz⁷⁾ a nikoliv dobou po nich, i v Chroustovicích a to tam, kde se nyní prostírá zámek.

Tvrz chroustovickou v r. 1395 drželi Bernart a Bartlin, měšťané hradečtí, pak bratři Petr a Přibík z Týnce, jinak z Chroustovic,⁸⁾ Frencl⁹⁾ z Chroustovic. Tehdy patřily sem mimo Chroustovice tvrz, poplužní dvůr s dvojným poplužím a městečko s podacím, ještě vsi Vojské, Most, Poděčely, Městec a Lipček.¹⁰⁾ Husité Chroustovice s celým okolím vypálili, ježto Přibík jako katolík byl jim trnem v oku.¹¹⁾ Proto když r. 1421 od Chrudimě táhli k Vysokému Mýtu, dobyli Chroustovice, tvrz spálili, kostel vydrancovali a faráře zabili. Přibík po té spuštěné zboží Chroustovické opustil a válčil proti Husitům. Padl asi roku 1423. Tehdy alespoň naposledy se připomíná.

Kolem roku 1440 držel Chroustovice horlivý utrakvista Jan Šlechtic z Mrdic a z Chroustovic, který po celých čtyřicet let s malou přestávkou,¹²⁾ kdy Chroustovice připadly Janu Caltovi z Kamenné hory, Chroustovicemi vládl¹³⁾ nejprve sám a později se svou manželkou Klarou ze Střeziměřic. R. 1481 držel zboží chroustovické Petr Kdulinec z Ostromiře a po něm vladykové z Mezilesic.¹⁴⁾ R. 1488 koupil je Bernart z Petrkova za 1615 kop.

⁷⁾ Sedláček tomu přisvědčuje slovy: „Zda-li na tom místě (co stojí nyní nejší zámek) stála prvotní tvrz vladyk Chroustovských a pozdější zámek Slavatův a pánů ze Žerotína, není známo, ale podobá se pravdě, že použito hlavních zdí u starých sídel, obyčejně velmi silných ke zřízení nového zámku (totiž Slavatova) a že po způsobu tehdejších tu něco prolámáno, tam opět kamenem a maltou zaděláno“.

⁸⁾ Dne 4. listop. 1403 dali na Chroustovicích dědictví své Vraťšovice v manství a pod léno bratřím z Rosic. Část Chroustovic patřila jim již r. 1397. Později držel Chroustovice sám Přibík (Petr podržel si zboží Týnecké) a 3. října 1412 nabyl toho práva, jak náleželo Bočkovi z Poděbrad.

⁹⁾ Dne 21. prosince 1406 zapsal Bočkovi z Poděbrad na tvrzi Chroustovické a zboží k ní patřícím 817 kop grošů.

¹⁰⁾ Dne 2. března 1412 věnoval Přibík zápisem do desk manželce své Anně na tvrzi v Chroustovicích 250 kop věna, k nimž 10. června 1418 přidal 50 kop a bratru svému Petrovi z Týnce 1000 kop. Zdá se, že dítek neměl.

¹¹⁾ Byl osobním přítelem Jana, biskupa litomyšlského, a r. 1419 s jinými katol. pány jako stoupence Zikmundův opověděl nepřátelství Pražanům.

¹²⁾ Dne 17. března 1440 na sjezdě čtyř východních krajů v Čáslavi pomáhal r. 1448 Poděbradským osazovati Prahu a r. 1451 obdržel zápis na Seslavce, Úřetice a Rosice. Roku 1454 měl soudní spor. Po nastoupení Ladislavově se shledalo, že král má úmrtní právo po Přibíkovi a jeho manželce na tvrz a městečko Chroustovice, na vsi Městec, Poděčely a Most. I vyprosil si právo toto, po svolání v Chrudimi, dvořenin králův Jan Calt z Kamenné hory. Ale na Chroustovicích vázl dluh 300 kop pro Hrocha z Údimě a Jan Šlechtic také měl právo pevné. Uzavřena tedy úmluva smírná r. 1455 a Calt svých nároků se vzdal. R. 1457 sám vyprosil si všechn nápad královský na Chroustovice, Svojsice a Úřetice a na zboží Městecské po Ojřívi z Mrdic. Tyto osady však drželi jiní vladykové; nastaly tedy dlouhé spory. Zboží Městecské ztratil nadobro, za to Chroustovice mu ponechány. Na Chroustovicích dal polovici své manželce.

¹³⁾ R. 1469 přitáhl v únoru Matáš s 10.000 jízdných a 6000 pěších přes Litomyšl a Mýto až ke Hrochovu Týnci, „kdež všude daleko široko dal páliiti, loupiti, vražditi a zajimati lidi dle obyčeje uherského tak, že mnoho vesnic lehlo popelem a také několik tvrzí dobyto na cestě a vypáleno, jakož Uhersko-bliž Mýta“ (Tomek, VII. 236).

¹⁴⁾ Připomínají se: Vaněk z Mezilesic při r. 1486 a Jan Mikuláš z Mezilesic, který r. 1488 je prodal a to tvrz Chroustovice s dvorem popl. a městečko, Městec, Poděčely, v Mostě dvůr popl. a mlýn poplatný.

a zůstavil¹⁵⁾ své manžele: Anežce z Chlumu a Košumberka. Ježto tato byla bezdětná, dostaly se Chroustovice jejímu bratru Albrechtovi z Chlumu a Košumberka,¹⁶⁾ při kterémžto rodě¹⁷⁾ trvaly¹⁸⁾ až do r. 1606,¹⁹⁾ načež odprodejem přešly v majetek Jana Diviše ze Žerotína. Dne 6. prosince 1612 koupil Chroustovice Jiří Gerštorf z Gerštorfu na Cholticích, Svojsicích a Řestokách. Štěpán rytíř Gerštorf z Gerštorfu a z Malšvic, syn Jiřího, máfe účastenství ve vzpouře proti císaři Ferdinandovi II., pokutován byl dne 18. února 1623 za své provinění ztrátou dvou třetin svého majetku. Komora královská ujala statky jeho Choltice, Svojsice u Přelouče a Chroustovice. Chroustovice a to tvrz s poplužním dvorem a se dvory Žilovickým a Radhošským odhadnuté na 39.555 kop. 14 gr. 2 pen. mšs., prodány byly 11. září 1623 Janu Webrovi z Pisenberka za 39.555 zl. rýn. 34 kr. 2 pen. a tak zase dostaly se do rukou vrchnosti katolické.²⁰⁾ Za Gerštorfů vedlo se poddaným velmi zle.²¹⁾

Kateřina Vorskla, dcera Webrova, provdala se za hraběte z Abensperka a Trauna a dostala v červenci r. 1655 věnem zboží chroustovické, jež však ihned 1. srpna téhož roku prodala Karlovi Ferdinandovi z Valdšteina. Týž pro dluhy 10. května 1661 postoupil Chroustovice Alžbětě Barboře Eusebii hraběnce z Valdšteina, rozené Berkovně z Dubé, která dne 24. dubna 1663 prodala je zase s celým příslušenstvím Františkovi Karlovi říšskému hraběti Libšteinskému z Kolovrat na Rychnově za 35.000 zl. rýn. a 100 dukátů klíčného. Hrabě František zřídil v Chroustovicích duchovní správu a vystavěl nový²²⁾ zámek²³⁾. Byl velice zbožný, mírný a k poddaným milostivý pán. Jeho vnuk František Karel prodal dne 21. března 1721 zboží chroustovické Jeronymovi hraběti de Capece a markraběti de Roffrano za 426.100 zl. a 1000 dukátů pro man-

¹⁵⁾ Bernart stížen těžkou nemocí dal se na nůších mezi koňmi nésti na léčení ke Šternberku na Moravě, kdež umřel.

¹⁶⁾ Po smrti Albrechtové, který zemřel bezdětek, zdědil Chroustovice jeho bratr Slavata.

¹⁷⁾ Diviš Slavata z Chlumu, syn Slavatův, uvedl králi Ferdinandovi I. pro vzpouru r. 1547 v manství panství Košumberské a Chlumské. Ke Košumberskému zboží náležely: hrad Košumberk se dvorem, městečko Luže, vsi Voletice, Lozice, Srbce, Bělá, Jenšovice, Martinice, Mentoury, Mravín, Štěnec, městečko a tvrz Chroustovice, Most, Lipeč, Městec, Vostrov, Sedlec, Svařeň, Pušice, Popovec, Domanice, Radovesnice, Božce. Slavata musil za toto manství konati manskou službu s osmi koni.

¹⁸⁾ Synové Diviše Slavaty se r. 1577 o jmění rozdělili a Chroustovice připadly Zachariášovi Slavatě, pak synu Kryštofovi Šťastnému a r. 1600 prodány Kunce Slavatové.

¹⁹⁾ Kunka, majic za spoluporučnicka Albrechta Slavatu, pána na Chrastí, odevzdala Chroustovice r. 1603 synu Divišovi Lacembokovi z Chlumu a Košumberka.

²⁰⁾ Štěpán rytíř Gerštorf z Gerštorfu a z Malšvic, když Sasové v roce 1631 vtrhli do Čech, vrátil se s nimi a chtěl zmocniti se svého bývalého panství. Poněvadž pak Sasové tehdy do Chroustovic nevtrhli, alespoň z daleka vyhrožoval majetniku Chroustovic tím nejhorším (Kronika č. m. V. 738).

²¹⁾ Po bitvě Bělohorské dva z nich, když útekem z tvrze Svojsické chtěli se zachrániti, od svých sedlákův byli jati a zabiti, zajisté dokládá se, „ne pro přílišnou lásku ke svým podaným“. Dřeli tedy v pravém slova smyslu tyto luterané či spíše čeští bratři poddaný lid bez nože.

²²⁾ Starý zámek poskytoval sice držitelům v dobách dřívějších „pohodlí a prostranství“, ale své době jednak nestačil, jednak sešlostí volal po důkladné opravě, která by se vyrovnala nové stavbě. Proto hrabě zvolil toto poslední.

²³⁾ Stavěti se začalo r. 1676.

želku prodávajícího. Marie Terezie markýzka z Roffrana zdédila Chroustovice a přinesla věnem Leopoldovi hraběti Kinskému z Vchynic a Tetové. Táž vystavěti dala v Chroustovicích nynější chrám Páně Byla zbožnou a velmi dobročinnou paní.²⁴⁾ Synové její František Ferdinand a Filip Kinští ze Vchynic²⁵⁾ zdédili rovným dílem. Filip odkoupil dne 27. listopadu 1779 polovici bratrovu za 213 000 zl. a stal se pánem celého panství. Tyž prodal²⁶⁾ Chroustovice Karlovi Alexandrovi knížeti z Thurnu a Taxisu roku 1823 za 1,200 000 zl. kon. m. ²⁶⁾ Od té doby panství Chroustovské náleží knížatům z Thurnu a Taxisu, sídlícím v Řezně. Nynějším majitelem jest J. J. kníže Albert Maria Lamoral.

Kostel stával uprostřed hřbitova blíže fary a to až do r. 1743. Byl stavěn z kamene ve slohu gotickém asi v polovici XIV. stol. Před ním, jako všude jinde, tak souditi můžeme, na témže místě stávala dřevěná, pak kamenná kaple, jež několikráte byla rozšířena a opravena. Dlužno tedy rozeznávati kostel trojího způsobu: kapli, chrám kamenný uprostřed starého hřbitova a kostel nejnovější z r. 1744.

O kapli nemáme naprosto žádných zpráv. O kamenném kostele gotickém zachoval se „inventár záduší chroustovského sv. Jakuba apoštola, co se také při témž chrámu Páně všelikých a rozličných věcí kostelních při přistoupení Petra Koupila, souseda chroustovského za staršího kostelníka leta Páně 1700 dne 5. února vynacházelo a leta Páně 1713 5. srpna zase obnoveno a přehlédnuto bylo, jakž následuje totiž: m-n-strancí stříbrná pozlacená, za kterouž dáno 150 zl., vážící 3 libry a 4 loty.“ Mimo to měl kostel: kalich „stříbrný starodávny“ s patenou vážící 1 libru 11 lotů, jiný kalich stříbrný pozlacený, ciborium, 4 oltářní kříže, kříž velký a dva malé, pak kostelní prádlo dosti hojné, darované jednak od paní hraběnky Kinské, od Hjaugvicové rozené Strakovny z Nedabylic a od pana Oušteckého i jeho pan. Z jiných věcí zasluhuje zmínky: „bible starodávni“ a 6 svíců dřevěných postříbřených na velkém oltáři.

Oltář měl tento kostelík tři: hlavní sv. Jakuba, v němž byl ostatky sv. mučedníkův Pia a Coelestina, vedlejší sv. Vavřince, v němž byly ostatky mučedníkův Ben gna a Valentina a třetí oltář Rodičky Boží Bolestné Mnoho rouch pořízeno v letech 1716, 1718 a 1719 od dobrodincův

²⁴⁾ Po smrti Leopoldové podruhé se provdala za hraběte de Brechainville v roce 1760. Zemřela 1778 a psávala se v listinách pouze Terezii hraběnkou Kinskou. Měla 2 syny a 2 dcery: Marii Terezii, provdanou Poňatovskou († 1806) a M. Annu, provdanou Šafgočovu, pak Filipa nar. 1742 a Františka Ferdinanda nar. 1738 Filip Kinský oddal se vojenství a dosáhl hodnosti polního zbrojmistra. R. 1788 vystoupil ze služby vojenské a zemřel 1827. Manželkou jeho byla Terezie hraběnka z Dietrichšteina. Dítěk neměl. Psal se: pán na Rychmburce, Chroustovicích, Bürksteině, Matzen a Angern, rytíř sv. Stanislava a bílého orla v Polsku, a tajný skutečný rada J. C. K. Veličenstva.

²⁵⁾ Koupí uzavřeli rytíř von Müller, dvorní rada Vilém Benda a Dr. Wolfram, jimž ibned zámek s celým zařízením byl předán. Kníže Karel Alexandr zemřel 15. července 1827; následoval Maximilian Karel. Po jeho smrti v Řezně 10. listop. 1871 nastoupila ve správě statků až do zletilosti dědičného prince Maxmilian Maria Lamoral (jenž byl synem Maximiliana Antonina Lamoral, zemřelého již 26. června 1867 a vnukem Maximiliana Karla), Helena Karolína, vévodkyně Bavorská († v květnu 1890). Maximilian Maria ujal se vlády roku 1884 a zemřel zánětem plic ve stáří 23 let v Řezně 2. června 1885; následoval jeho bratr Albert Maria Lamoral od r. 1886, který 15. července 1890 byl v Pešti oddán s arcivévodkyní Marketou, dcerou arcivévodky Josefa.

²⁶⁾ Podrobněji vypsál jsem posloupnost majitelů panství chroustovického ve článku: „Radhošť“ ve Sbor. Hist. kr. IX. 179 pozn. 16.

R. 1716 kostel byl vybilen, ač tak se nestalo před tím po celých 42 let.

V presbytáři byla hrobka, do níž pochovávali se okolní šlechtici, hlavně Haugvicové z Biskupic.²⁷⁾ Pokud zjistiti jsem mohl, odpočívají tu: „urozený a statečný rytíř Albrecht Přibek ze vsi Čankovic, pohřben v chrámě Páně Chroustovském“ (zemřel 28. června 1666), „urozená paní Lucie Haugvicka, rozená Strakovna, z Březovic, pohřbena v chrámě Páně chroustovském“ (z. 3. května 1667), „urozená paní Marie z Vlkanova, rozená Přibkovna, ze dvora svobodného Lysová“ (z. 2. prosince 1672), „uroz. statečný rytíř pan Václ. Haugvic z Biskupic, pán na Březovicích J. M. C. krajský hejtman, pohřben jest v chrámu Páně chroustovském“ (z. 30. října 1675), „urozený pan Johannes Viktorin Hoffmann, ten čas hejtman panství Chroustovského, pohřben jest a položen v chrámu Páně chroustovském“ (z. 16. února 1679), „urozený pán Fendrych Stehno, hejtman panství chroustovského, položen jest ve skřípku v chrámu Páně chroustovském“ (z. 21. dubna 1683), „urozená paní, pí. Anna Alžběta Haugvicka, rozená Strakovna z Nedabylic a na Březovicích, pohřbena jest v chrámě Páně chroustovském, ve skřípku“ (z. 1. května 1685), „urozený a statečný rytíř pan Jindřich Lev Haugvic, rozený z Biskupic, pán na Březovicích a Brčkových a pohřben jest v chrámě Páně chroustovském dne 30. Junii“ (z. 28. června 1686), „herula Caecilia perillustris et generosa Dni Venceslai Rudolphi Haugvic de Biskupic filia 1¹/₂ anni, et sepulta est in crypta Eae Chroustovicensis“*) (z. 20. června 1710), „Johanna Barbara slečinka J. Mti. pana hejtmana Františka Haugvice z Biskupic pohřbena 15. listopadu v chrámu Páně Chroustovském ve stáří 28 let“ a ještě snad někteří jiní.

Po zrušení kostela zůstaly nad bývalou kryptou pouze tři náhrobní kameny, jichž nápisy jen z části lze přečísti.**) Na kamenech těchto možno v obrysech znamenati znaky pánů z Biskupic a Albrechta Přibka.²⁸⁾ Vystavené deštům bez všeliké ochrany oprchaly a pomalu se rozpadávají.

Věž byla dřevěná, snad stála i mimo kostel. V útech roku 1746 přichází položka „tesařům od rozbírání staré věže, vystavení a přikrytí nové márnice . . . denně po 7 kr.“

²⁷⁾ Hrobka, jak ve starých inventářích se čte, jest zděná se skřípkem. Na jednom z náhrobních kamenů je znak pánů z Biskupic (beraní hlava) kolem prý s nápisem: Václav Haugvic z Biskupic, hejtman královský kraje chrudimského, písmem latinským, již jen částečně zachovalým. Druhé dva patří Jindřichovi Haugvicovi (se znakem) a Albrechtovi Přibkovi (též se znakem dvou prutů pokosem) kolem s nápisy, nyní zcela zmizelými. Ani z dřívějších dob opisy jich se neuchovaly.

*) To jest po česku: „Cecilie, dceruška vznešená a urozená pana Václava Rudolfa Haugvice z Biskupic, stará 1¹/₂ roku. Pochována byla v kryptě kostela Chroustovickeho.“

**) Karel Čupr ve článku: „Chroustovické panství jindy a nyní“, vyšlém v „Osvětě lidu“ (dne 24. března 1908.) píše: „Chroustovický kostel stával na starém hřbitově, jak o tom svědčí náhrobní kameny. První nese nápis: „I. leta Panie 1675. 30ho sbru usnul v Pánu urozeny a statecny pan pan Haugwitz z Biskupitz na Březowiczych a Brčekolych G. M. C. negwjssj wachmistr a kralowskeg heglman kraje Chrudimského.“ Pod druhým kamenem pochována jest manželka tehož Anna Eliška roz. Strakova z Nedabylic. O třetím kameni dnes již ničeho nevíme.“ R. 1910 ohledal jsem všechny tři tyto kameny důkladně. Na prvním přečetl jsem pouze: „Usnul . . . Haugwitz z Biskupitz . . .“ Ostatní již jest nečitelné. Na druhých dvou kamenech slova naprosto zmizela. Za to však na všech daly se ještě po delší důkladné prohlídce znamenati obrysy znaků Haugvicův a Přibkův.

Při kostele²⁹⁾ pochováni byli: „Maximiliana Alžběta, dítě malé urozeného pána Frydrycha Štastného, pána z Vlkanova ze svobodného dvora ze vsi Lysové, pohřbena jest při chrámu Páně chroustovském“ (z. 3. února 1673), „urozená panna Mařenka, rozená Příbkovna z Otoslavie ze dvora svobodného ve vsi Čankovicích a pohřbena jest při chrámu Páně chroustovském“ (z. 25. ledna 1674), „Antonín, mladý pánáček, syn urozeného a statečného rytíře pana Rašna ze Svojanova, zůstávající na ten čas na pobyt týž malý pán u urozené paní Kateřiny, vdovy Haugvicové, rozené Strakovny, ve Březovicích, pohřben jest při chrámu Páně chroustovském“ (z. 27. srpna 1679) a jiní.

Proč tito členové šlechty v hrobce pochováni nebyli, pověditi neumím. Buď nebylo tu místa, buď hrobka určena byla výhradně jen a pouze pro majitele Březovic.³⁰⁾ Toto druhé je pravdě podobnější:

Z jiných osobností odpočívají, ovšem mimo kněze, buď v chrámu Páně, nebo při něm: „Jan Novák, rychtář z městys Chroustovic, pohřben jest při chr. P.“ (z. 10. dubna 1676), „Jindřich Štefcus, kantor chroustovský, pohřben při chr. P.“ (z. 6. května 1684), „paní Zuzana Božanova, paní matka veleb. pana Patera, a ten čas faráře kolatorství chroustovského a radhoštského, pohřbena při chr. P.“ (z. 24. února 1690), „Zuzana Kvítkova, ten čas hospodyně J. M. pana faráře chroustovského, pohřbena jest při chr. P.“ (z. 10. srpna 1693) atd.

Kol kostela vinul se hřbitov, na kterém pochovávalo se až do roku 1893³¹⁾, kdy zřízen nový za osadou. Půda starého hřbitova³²⁾ byla přičtena³³⁾ po delším úředním jednání za majetek chrámu Páně. Obec chroustovická činila si sice nároky na ni, ale byla odmrštěna . . .

Nynější kostel sv. Jakuba, v časovém pořadí, jak shora uvedeno, již třetí, pochází z r. 1744 a byl vybudován³⁴⁾ nákladem hraběnky Terezie Kinské, rozené markraběnky de Capece, manželky hraběte Leopolda Kinského z Vchynic a Tetové, pána na Chlumci, Vyklekách a Vinarech v Čechách, pak v Matzen a Angern v Rakousku, majitele panství Chroustovického. R. 1833 byl popsán takto: „Jest kamenný, šindelem krytý o jedenácti oknech, trojích dveřích dubových, zámky opatřených. Má dvě věže, větší při vchodu a menší nad presbytářem.“ Postaven byl v zahradě, jež patřila Václavovi Kolkovi z čísla 7. Kolek daroval místo

²⁹⁾ O rodině Příbků bude doleji při stati o Březovicích a Holešovicích pojednáno.

²⁹⁾ Údaje tyto vypsals jsem z chroustovických matrik.

³⁰⁾ Příbkové bývali kdysi majiteli Březovic a právo hrobky při prodeji si asi vymínili.

³¹⁾ Tento konfessionální hřbitov posud se udržuje a má 515 (čtver. sáhů či 18 arů 52·3 m² výměru. O nový hřbitov počalo se jednati r. 1886. Na udání obce dotázalo se hejtm. ve Vys. Mýtě patronát. úřadu v Rychnbuřce: chce-li zřídití nový hřbitov. Ze Řezna došlo rozhodnutí, že ano, patron že dá pozemek, materiál bude s obcemi platiti dle daní, a obce dají práce potažní a ruční. Ale přífařenci na schůzi 19. prosince 1887 těchto nabídek nepřijali a vystavěli si hřbitov obecní, ježto měli za to, že bude lacinější nežli konfessionní, poněvadž musí na něj přispěti všickni dle daní bez rozdílu vyznání a i majitel velkostatku, ač v místě nebydli. (III. 421.) Posvěcen byl ndp. biskupem Brynychem.

³²⁾ Kříž uprostřed starého hřbitova darovaný od Jana Suka, nájemce chroustovického dvora, byl posvěcen 31. května 1852.

³³⁾ Nový kříž dřevěný, který byl posvěcen 8. září 1872, na starý hřbitov daroval Josef Stehlík z Chroustovic.

³⁴⁾ Začalo se se stavbou 1743 a stavba trvala až do r. 1748.

pro chrám Páně zdarma. Inventář z roku 1807³⁵⁾ dožívá o kostele, že nalézá se na místě vůbec slušném a příhodném, jest 65 kroků dlouhý, 20 široký a 24 stop vysoký tak, že slova kněze z kazatelny i od oltáře dobře slyšána bývají. Stál pak dle Pam. knihy mimomateriál, robotu pěší a potahovou, jež za darmo dány od patrona, ještě 7000 zl.,³⁶⁾ jež hrazeny jednak jménem vlastním, jednak kostelů filiálních v Radhošti a v Uhersku.³⁷⁾

Na evangelní straně v presbytáři jest hraběcí oratoř, do níž jak od hlavního oltáře presbytářem, tak se strany od zámku vedou dveře. Před ní jest křtitelnice.³⁸⁾ Na protější straně je sakristie, téže podoby jako kaple hraběcí, tak že kostel nabývá tím lépe podoby i z venčí. Vchod jest ze silnice pod věží.

V nitřek chrámu jeví soulad a skýtá od hlavního vchodu uslechtilý pohled. Kazatelna nalézá se na straně epistolní vedle sakristie. Hned u vchodu po pravé i polevé straně jsou lavice pro literáky a dále v novém oddělení pro věřící.³⁹⁾

Jmění kostela vždy bylo velmi skrovné nebo žádné. R. 1833 měl dluhů 4024 zl. 48 kr. 3 $\frac{1}{2}$ h. (Radhoštskému kostelu dluhoval 1397 zl. 21 kr. 3 $\frac{1}{2}$ h. a Uherskému 2627 zl. 27 kr.) a ostatek ani pozemkův, ani jakýchkoli realit; pouze z r. 1761 ponecháno mu 696 zl. jako kapitál na krytí nejnnutnějších potřeb (200 zl. u panství a 496 zl. u jednotlivců). R. 1807 před tím čítá se příjem jeho takto: v hotovosti 28 zl. 21 kr., v kapitálech 2064 zl. 44 kr. a v různých příjmech 2 zl. 4 kr. „Kapitály tohoto kostela jsou uloženy buď u zemských stavů českých, buď u soukromníků na hypoteku“. R. 1907 měl kostel příjmu 302·14 K z uložených kapitálů a 59 K 96 h. v hotovosti; vydání bylo 281·02 K. Kostelu náležela: budova chrámu, kostnice a starý hřbitov.

Z toho patrně, že kostel sotva kryje příjmem nejnnutnější vydání. Poněvadž kostel sám je staršího zřízení, měl zajisté v hojnosti pozemků, jak tomu bývalo pravidlem všude. Přišel o ně, kdy a jak nedá se určit, ale pouze tušiti. Bylo to asi již jednak v dobách pohusitských, poněvadž

³⁵⁾ Inventarium parochialis ecclesiae sub titulo s. Jacobi Apostoli majoris in oppido Chroustovice existentis in conformitate ordinationis a reverendissimo episcopali Reginachradecensi consistorio sub dato 8. Octobris 1807 emanatae confectum. (Vicariatus: Chrastensis).

³⁶⁾ Částka tato není zcela správná; v účtech uvádí se obnos mnohem vyšší. Je to pouze 7000 zl. hotových peněz bez počítání toho, co řemeslníkům jednotlivým i staviteli patronem bylo vyplaceno.

³⁷⁾ Jednak též ze sirotčí kasy. Tak na př. v účtech r. 1743 uvádí se na stavbu nového kostela ze záduší Uherského 1772 zl. 33 kr. 3 $\frac{3}{4}$ d., Radhoštského 722 zl. 54 kr. 2 $\frac{1}{2}$ d. a z Chroustovského 840 zl. 31 kr. 1 $\frac{1}{2}$ d.; r. 1744 dáno z Uherska 1970 zl. 8 kr. 3 $\frac{3}{4}$ d., z Radhoště 1167 zl. 44 kr. 2 d., z sirotčí kasy 942 zl. 19 kr. 2 $\frac{3}{4}$ d., z Chroustovic 1369 zl. 23 kr. 1 d. atd. Při dokončení stavby účty vyrovnány a zůstalo splatiti dluhů: kostelu Radhoštskému 1397 zl. 21 kr. 3 $\frac{1}{2}$ d., Uherskému 2627 zl. 27 kr. a sirotčí kase 217 zl. 39 kr. 1 $\frac{1}{4}$ d.

³⁸⁾ Křtitelnice r. 1808 se popisuje: „Jest cínová o třech nobách, pokrytá víkem taktéž cínovým a dřevěnou soškou křtu P. Ježíše a má kolem nápis gotický, ale nečitelný. Váží asi 36 liber.“ Přidělány k ní byly hlavičky, jež nápis pokazily. Pouze rok 1510 možno přečísti (MCCCCCX).

³⁹⁾ Střecha kostelní opravena 1851 za 223 zl., jež daroval patron, znova r. 1869, 1910 a jindy.

tehdy majetky kostelů, jež byly zbaveny kněží, stávaly se kořistí kde koho, jednak ve století XVIII., jak o tom svědčí knihy⁴⁰⁾ purkrechtní.⁴¹⁾

Pamětní listina o dokončení stavby kostela, ovšem latinská, v překladě zní: „Léta Páně 1744 za panování císařovny Marie Terezie, královny české a uherské, když král pruský Bedřich Čechy napadl a zmocniv se Pardubic táhl ku Praze, uprostřed válečných těchto bouří kostel farní v Chroustovicích sv. Jakuba Staršího dosáhl roviny stavební za majitelky panství J. Jasnosti paní, paní Terezie Kinské, rozené markraběnky de Roffrano, kněžny de Capece manželky J. Jasnosti p. p. Leopolda Kinského z Vchynic a Tetové, pána na Chlumci, Kratonohách, Vyklekách a Vinarech v Čechách a v Metzen a Angern v Rakousích, nejmilostivější královny nejvyššího lovcího, jejího komorníka, a předsedceho velkého soudu zemského. Z tohoto vznešeného rodu žily čtyři děti: František Ferdinand, Alžběta, Terezie a Marie. Přítomni byli: dp. Jan Škrochovský, arcibiskupský missionář, Pavel Gubernator, hejtman panství, Antonín Škrochovský, místní farář, rodem z Hradce Králové, Jan Svoboda, rodák tábořský, místní kaplan, justiciář Vích, rodák solnický a František Kraffer, obročník, rodák klatovský. Učiteloval tehdy Jan Du-

⁴⁰⁾ Nejstarší kostelní účty jsou z roku 1743. V roce 1742 vykazoval kostel peněz 3772 zl. 5 kr. 2¹/₄ h. Příjem roku 1743 obnášel 271 zl. 25 kr. 2¹/₂ hal. (mezi jiným též z krav a rolí z ádušních se sešlo 21 zl. 4 kr. 4 hal., dále peněz gruntovních při soudech purkrechtních k záduší chroustovickému propuštěných 22 zl., z nichž splatili Václav Poláček 3 zl., Frant. Novák 6 zl., Jiří Žaloudek 3 zl., vesměs z Chroustovic — Jakub Novák z Městce 3 zl., Jiří Bubeníček z Ostrova 3 zl. a Jakub Navrátil z Opočna 4 zl. — tyto obnosy platili jednotlivci za pole, jež jim propuštěny byly od kostela a jichž stali se majiteli; bývala to pole buď příliš vzdálená nebo méně úrodná), čímž celého jmění bylo 4043 zl. 30 kr. 4³/₄ h. Vydání činilo naproti tomu 136 zl. 41 kr. 3 h. — Jak se hospodařilo s jměním kostelním, svědčí zápis v účtech roku 1746: „Dle knihy purkrechtní obce Stradounské vynašlo se při držaných soudech roku 1746, kterak v roku 1728 od Anny a Magdaleny Nevyjelových z léze vesnice Stradouně, jejich na gruntě Jiříka, nyní ale Mikuláše Sedláka též v Stradouni, jim patřící praetensí totiž 51 kop 22 gr. 2 d., což činí na rýnsko 59 zl. 56 kr., se k záduší chroustovskému za poloviční peníze t. j. za 29 zl. 58 kr. 5 h. skoupila, kteréžto vydané peníze však v počté zádušním tak, jak jest patřilo, za vydání se nepcložily, nýbrž od bývalého zdejšího hejtmana pana Kruťáka, při jeho odstupování nebožtíkovi panu Gubernatorovi po srážce těch roku 1732 a 1733 v knize purkrechtní odepsaných a témuž Kruťákově skutečně složených 64 kop, ještě 25 zl. 17 kr. 5 h. likvidovány jsou; nebožtík Gubernator ale na tytéž peníze jemu likvidované, jak kniha purkrechtní Stradounská dosvědčuje, od r. 1735—1744 inkl. 31 kop hotových peněz přijal, což činí 36 zl. 10 kr. a dle liquidace Gubernatorovské do dne 11. října 1746 složené, přece ještě se na gruntě Jiříka Sedláka vykazuje, což také dle knihy skutečně klásti patří 19 zl. 6 kr., kterežto obě částky dohromady činí 55 zl. 16 kr. Když pak se z této sumy od Kruťáka liquidovaná částka 25 zl. 17 kr. 5 d. odrazí: tak vyplývá, že ta druhá polovice těch skoupených peněz ne z áduší, nýbrž p. Gubernatorovi k dobrému přišla, kterežto se tuto témuž záduší vynahrazuje a do příjmu potahuje.“ Po mnoho let vyazuje se v účtech: „za bývalým chroustovským hejtmanem Ferdinandem Kruťákem zůstává 17 zl. 56 kr.“

⁴¹⁾ Knihy purkrechtní tolik co zákupné. Poněvadž šlechta v nejstarších dobách vládla velikými a rozsáhlými statky, jež nemohla čeledi svou vzdělávati, snažila se zabezpečiti si vzdělání půdy připoutáním zemědělců k statkům svým. To dalo se zejména tak, že těm, kdož k službě na panském poli se zavázali, byly vykazovány částky pozemků, obyčejně méně úrodných a odlehklých, k trvalému užívání za povinnost k panským službám. Člověk stával se takto vlastníkem propůjčeného mu pozemku, začez odváděl pánovi pozemku jisté platy (úroky), nebo odváděl část úrody z polí, nebo konal roboty. Podobně dávala se lidem i půda zádušní. Tato darování se strany pána či kostela a zakupy se strany jednotlivců zapisovala se do knih purkrechtních.

šánek a rychtářem. byl Václav Poláček. Tato budova vybudována jest vlastním nákladem Její Jasnosti a to darováním staviva a robot jak péšicli tak jízdních a nákladem filiálek sv. Jiří z Radhošti a kaple Uherské Rodičky Boží na nebe vzaté nákladem kol 7000 zl. Stavěl ji pan Donat Maratzi z Chrudimi. Dokončena byla za jásotu všech farníků dne 22. října 1744.*

(Pokračování.)

Dějiny kolleji jesuitských v Čechách a na Moravě od r. 1654 až do jich zrušení.

Napsal Dr. ANT. PODLAHA.

(Pokračování.)

IV. Kollej Kutnohorská.¹⁾

Po válce třicetileté bylo nutno veškeren zřetel obrazeťi k napravení škod způsobených na státcích kolleje. Když vše to zase uvedeno bylo do pořádku, pomýšleno bylo na stavbu nové kolleje, jelikož dosavadní budova nikterak nestačila. Návrh vypracován byl v letech 1664 a 1665, i došel schválení.

R. 1666 1. října označeno bylo staveniště, brzo započato s bouráním domů na místě tom stojících, beztoho téměř na spadnutí. Nesnáž způsobovala nerovnost místa; samo urovnání místa vyžadovalo mnoho práce a velikého nákladu, tak že ani prostředky kolleje na to nestačily. Tu vypomohl P. Daniel Krupský, tehdejší provinciál, darovav na tyto počáteční práce 1100 rýnských. Litmír Viduna František Obitecký ryt. z Obitec²⁾ daroval 3000 rýn.; obec Kutnohorská věnovala na urovnání cesty vedoucí k chrámu svaté Barbory 113 rýn.; také jiní darovali příspěvky v hojně míře.³⁾

R. 1667 8. května, čtvrtou neděli po velikonoci, P. Jan Scribonius, jenž stavbu řídil („fabricae praefectus“) měl kázání a P. rektor požehnal kámen základní, jež položil na ono místo, kde potom byl prah a vchod do kláštera. Při bourání domů v těchto místech stávavších nalezen byl peníz prastarý, na jehož líci byl nápis „Dominus providebit“, na rubu „Vigilandum tamen“, což za dobré znamení bylo vykládáno („bono, ut spes est, omine“). V létě roku 1667 byly provedeny základy prvního traktu. Jeden člen tovaryšstva daroval na stavbu 1000 rýnských, P. provinciál 2000, jiní příznivci v letech následujících 2950 rýnských.

¹⁾ Srvn. „Historia collegii Kutenbergensis Societatis Jesu ab initio fundationis, id est ab anno Domini MDCXXVI. usque ad annum Domini MDCCXIII. deducta“, chovaná v knihovně S. J. u sv. Ignáce v Praze. Tento pramen bude dále citován označením „Hist. Coll.“

²⁾ Tento veliký příznivec kolleje Kutnohorské zemřel 17. června r. 1671. Byl pánem na Janovičkách, Petrovicích a Souticích, cís. radou a přisedicím soudu zemského. Jakožto výborný znalec hospodářství býval kolleji ochotným rádcem. O pokrok stavby kolleje živě se zajímal, jakoby šlo o vlastní jeho podnik. Aby rychleji pokračovala, daroval další 3000 s podmínkou, aby jeden tisíc připadl semináři a zatím aby tam místo úroků vydržování byli dva jinoši, druhý tisíc aby časem obrácen byl na výzdobu kaple Dušiček, z úroků třetího tisíce aby v kapli té vydržována byla lampa. Hist. Coll. 143.

³⁾ Miller III., 509.—510.

R. 1673 farář Jan Slavík odkázal 500 rýnských na stavbu kolleje.⁴⁾

V letech následujících pokročila stavba tak, že se do ní 1. listop. 1678 ze starého příbytku větší část jesuitů mohla přestěhovat. Den před tím přenesena byla nejsv. Svátost, dům benediktován, jak brána, tak jednotlivé místnosti. Po té dřívější obydlí upraveno bylo pro gymnasium. Hořejší patro staré této budovy musilo býti však při této úpravě sneseno, aby se zdivu ulehčilo.⁵⁾

R. 1689 dokončen byl v nové budově refektář, jehož klenba pěkným plastickým dílem byla vyzdobena.⁶⁾

V následujících letech ve stavbě časem ustáváno, časem zase pokračováno sněrem ke chrámu sv. Barbory, kterážto nová část r. 1710 uvnitř tak byla upravena, že se páter kazatel a profesoři mohli do šesti nových pokojůk vestěhovat.

R. 1721 dne 2. října provinciál položil základní kámen pro poslední věž kolleje, na jejíž stavbu toho léta vynaloženo bylo více než 2000 rýnských.

Cesta, jež podél kolleje vede k basilice sv. Barbory, byla upevněna zdi paralelně jdoucí. Na zdi té umístěny byly postupně pěkné sochy svatých z kamene tesané: sv. Ignáce a sv. Xaveria r. 1709 nákladem kolleje, sv. Josefa týměž nákladem 1710, sv. Isidora téhož roku nákladem Isidora Obiteckého ryt. z Obitec, r. 1711 sv. Aloisia nákladem Adama hraběte z Trauttmansdorffu, a sv. Floriana, kterouž měšťané Kutnohorští dali postaviti. Roku 1712 sochu sv. Karla Velikého na svůj náklad postaviti dal Karel Kubín Hotmitský, primas městský; sochu sv. Ferdinanda zříditi dal Ferdinand baron z Rabenhauptu ze Suché. Roku 1713 postavena socha sv. Františka Borgiaše nákladem kolleje, k čemuž Michael Černý, děkan novokolínský, přispěl 20 rýnskými. R. 1714 postavena byla socha sv. Anny ze sbírek matron kutnohorských. Téhož roku přibyla socha sv. Barbory, na kterouž náklad vedla hraběnka Barbora Věžníková, rozená Švihovská. R. 1716 postavena jest socha sv. Václava nákladem hlavně kolleje. Náklad na těchto 12 soch, nepočítaje materiál a potahy, páčil se na 1385 rýnských.

R. 1716 byla vydlážděna cesta vedoucí ke kostelu sv. Barbory nákladem více než 195 rýnských, k čemuž senát kutnohorský přispěl 170 rýn.⁷⁾

R. 1717 obnoven byl sloup se sochou sv. Barbory, stojící poblíž semináře; kolem něho do čtverce postaveny 4 jiné sochy: sv. Lucie, sv. Anežky, sv. Kateřiny a sv. Doroty. Sloup zmíněný byl opatřen kamennou ballustrádou a kamennými stupni; přidány byly i železné mříže.

Téhož r. 1717 k hlavním sochám přidány byly sochy menší a r. 1718 mezi sochy postaveno deset velikých kamenných vás, kteréžto přídavky vyžadovaly nákladu 366 rýn.

Na veškerých sochách těch pracoval nepochybně frater František Baugutt, dovedný řezbář a sochař, jenž od r. 1709 do r. 1718 v kolleji Kutnohorské dlel.⁸⁾

⁴⁾ Miller III., 510.

⁵⁾ Hist. Coll. 175.

⁶⁾ Hist. Coll. 223.

⁷⁾ Miller III., 512.

⁸⁾ Hist. Coll. 285. R. 1718 odešel Baugutt do Telče.

Kollej Kutnohorská měla ve městě samém tyto chrámy: sv. Barbory, sousední chrám Božího těla, v němž mariánská družina česká konala pobožnosti své, a chrám sv. Jiří, v němž konala se kázání německá a odpoledne měla tu schůze družina latinská. Mimo město měla čtyři kostely: Nanebevzetí P. Marie, sv. Markéty v Křešeticích, sv. Mikuláše v Žižově, sv. Jakuba v Paběnicích a sv. Jiří v Malejovicích.

Krásný gotický chrám sv. Barbory vyžadoval časté opravy.

Roku 1657 na cestě Kutnou Horou císař Leopold navštívil chrám sv. Barbory a byl tu v obvyklé své zbožnosti přítomen dvěma mším svatým, při nichž studující jezuitského semináře provozovali hudbu. Panovníkovi hudba ta se líbila, i poručil, aby některé kusy z ní byly pro něho opsány.⁹⁾

Vznešená návštěva přinesla také chrámu sv. Barbory veliký prospěch, neboť panovník rozkázal, aby na opravu a udržování velikolepé té stavby odváděn byl z mincovního úřadu poplatek 4 kop grošů míš., jež byli panovníci Ferdinand I. a II., Maximilian II. a Rudolf II. k tomu účelu vykázali, který však od mnohých let vyplácen nebyl, ač se ho za dřívějších dob častěji domáhala obec Kutnohorská a později jesuité, když kostel ve správu svou obdrželi. Prozatím měla býti odváděna polovice oné dávky, to jest dvě kopy míš. gr. týdně, dokud by časem nepřišlo se na bohatší žilu stříbra.

R. 1667 byl onen příspěvek týdenní 4 kop grošů obnoven a stvrzen; náhradou za minulou dobu, v níž odváděn nebyl, stanoveno bylo, že se má po tři leta týdně 8 kop odváděti.¹⁰⁾

Roku 1673 císař Leopold na zpáteční cestě z Prahy do Vídně, jeda Kutnou Horou, navštívil opět chrám sv. Barbory, kdež přítomen byl službám Božím, při nichž zpívali zpěváci litanie lorentánské; zpěv tento mocnáři velice se líbil.¹¹⁾

Ale ona přízní jeho obnovená dávka byla roku 1679 k rozkazu královské komory zase zastavena a učiněn dotaz, z jakého titulu se peněz ten odvádí. Jesuité vykázali se zakládací listinou, v níž Ferdinand II. dávku tu schvaluje, načež po delším prodlení rozhodnuto, aby se plat ten příště od komory odváděl pod titulem fundace.¹²⁾

O stavebních opravách na chrámu sv. Barbory činí se v letopisech kolleje častěji zmínka. Tak r. 1654 byly opraveny střechy kaplí za hlavním oltářem.

R. 1669 byla vyspravena okna, opravena střecha s třemi vížkami; při tom byly také odznaky na špicích vížek těch opraveny a pozlaceny a jméno císařovo připojeno.¹³⁾

Roku 1720 zvedla se dne 20. prosince vichřice a po 3 dni trvala; způsobila veliké škody na střechách a staveních, zvláště pak na kostele sv. Barbory, kdež mnohé tabule skla z oken byly

⁹⁾ Hist. Coll. 92.

¹⁰⁾ Hist. Coll. 126.

¹¹⁾ „Ante egressum autem in phonascis nostris, Lauretanae Virginis elogia sub Divinorum actione concinentibus mirum quantum sibi complacuit, et an non in subsidium musicae aliquot Praga advocaverimus, diligenter inquisivit.“ Hist. Coll. 150.

¹²⁾ Miller IV., 965.

¹³⁾ Miller IV., 965.

vyraženy a železný orel s prostřední nejvyšší vížky s velikou tyčičí železnou a pozlacenou koulí na hřbitov byl svržen.¹⁴⁾ Škoda učiněná byla v nedlouhém čase značným nákladem napravena.

Také o vnitřní výzdobu velikolepého chrámu postarali se ješuité za pomoci dobrodinců způsobem znamenitým. Celé vnitřní zařízení chrámové obnovili postupem času ve slohu barokním, tehdež panujícím.

Roku 1655 zříditi dal Jan Kamberský nový oltář Nanebevzetí Panny Marie nákladem více než 400 zl. rýn. Tento dobrodinec dal mimo to zříditi roku následujícího (1656) oltář sv. Kateřiny, ceněný na 600 zl. rýn., opatřil k oltáři tomuto roucha bohoslužebná a nadto odkázal 1000 zl. rýn. na výzdobu chrámu sv. Barbory. Zemřel r. 1658 a pochován byl ve chrámě, jehož tak velikým byl dobrodincem.

R. 1656 dal měšťan kutnohorský Dominik Poska zříditi oltář sv. Basilaea.

R. 1656 byla socha sv. Barbory na hlavním oltáři nádherně okrášlena stříbrnými ozdobami ve váze 20 hřiven stříbra. Podstavec sochy okrášlen stříbrnými květy, mezi nimiž tu a tam spatřovaly se postavičky vznášejících se andělů. Po stranách visely stříbrné štíty, zhotovené nákladem baron. manželů z Talleberka. Uprostřed byly ostatky pod křišťálem ve stříbrné schránce, nesené anděly. Na podstavci stála veliká socha světice, vynikající uměleckým provedením a ozdobená českými perlami, držící v jedné ruce meč, ve druhé kalich.

R. 1670 byl přeložen do kolleje kutnohorské frater Jiří Ridel, dovedný truhlář a tezbář, aby pracoval na vnitřní úpravě chrámu sv. Barbory.

Zhotovil nejdříve oltář sv. Blažeje v postranní kapli, nákladem císařského rychtáře Kristofa Antonína Bergmanna, jenž k tomu účelu věnoval 319 zl. Oltář ten dokončen byl r. 1671.¹⁵⁾

R. 1672 položeny byly základy k novému hlavnímu oltáři. Starý oltář byl odstraněn. V jeho mense nalezeny byly ostatky a nápis, že oltář r. 1504 dne 15. září konsekroval biskup Filip de Villa Nova.¹⁶⁾

Spodní část nového oltáře byla během roku 1672 s tabernakulem znamenitým dílem provedena. Tabernakl stál více než 700 rýnských.¹⁷⁾ Hlavní oltář dokončen byl r. 1674.¹⁸⁾

¹⁴⁾ Miller IV., 965.

¹⁵⁾ Hist. Coll. 139., 143. Ridel byl v kolleji Kutnohorské od r. 1670 do 13. června 1678, kdy povolán byl do Prahy.

¹⁶⁾ „In nomine Domini Amen. Anno nativitatis ejusdem 1504 die 15. Septemb. Dominus Philippus de Villa Nova, Italus, et civis Mutinae, Dei et Apostolicae Sedis gratia episcopus Sidoniensis, vice-comes palatinus, necnon electus episcopus Regni Bohemorum, consecravit et benedixit summum altare, positum in ecclesia s. Barbarae sub titulo Corporis Christi in nomine ss. Trinitatis, Beatissimae Virginis, ss. apostolorum et Omnium Sanctorum, et concessit indulgentias 40 dierum in forma ecclesiae omnibus ad festum dedicationis singulo anno convenientibus.“

¹⁷⁾ „Veteri igitur deposito, novi altaris bases, insigni opere elaboratae, collocatae sunt, una cum tabernaculo, quod sive operis proportionem, sive magnificentiam aut pretium spectes, opus omnino eximium est. Impensarum certe summam, si vel parce in numerum colligas, ad 700 Rhenensium computum facile ascendes, quos solum tabernaculum absumpsit.“ Hist. Coll. 146.

¹⁸⁾ Ib. 153.

R. 1675 zřízena byla při chrámě sv. Barbory pěkná kaple Dušiček z odkazu Litmíra Viduny Obiteckého z Obitec.¹⁹⁾

R. 1675 v kostele sv. Barbory přibyl nový oltář sv. Ignáce; tři jiné oltáře byly nově nádhernějším způsobem upraveny.²⁰⁾ Následujícího roku (1676) zřízen nový oltář sv. Františka Xav. v kapli Dušiček. Na oltář sv. Ignáce pořízen obraz za 130 zl., pro kapli Dušiček obraz, znázorňující snění s kříže, za 15 imperiálů. R. 1677 zřízen oltář sv. Kříže.²¹⁾

K ozdobě chrámu přibýlo r. 1695 ze dřeva vyřezávané pozlacené poprsí sv. Jana Nep. na způsob štítu, na něž zbožní ctitelé věnovali více než 70 rýnských.²²⁾

R. 1698 byl nově upraven a vyzdoben oltář P. Marie nákladem 250 zl. rýn., dále pořízen obraz sv. Františka Xav. za 120 zl. rýn., obraz sv. Frant. Borg. za 30 zl. rýn. a j.²³⁾

Roku 1717 pořízen byl nákladem 250 rýn. překrásný tabernakl, stkvějící se prací rezbářskou a zlatem. Také byl zakoupen kalich za 100 rýn.²⁴⁾

R. 1672 přeloženy byly varhany s hořejší kruchty na dolejší, jelikož dříve zvuk pro velikou výši nebyl tak vydatný.²⁵⁾ Práci tu vykonal frater Adam Tillo, varhanář, jenž do koleje Kutnohorské za tou příčinou byl přeložen.²⁶⁾

R. 1661 byla zřízena před hlavním oltářem krypta trojdílná: střední část určena pro kněze, pravé oddělení pro kleriky, levé pro laiky.²⁷⁾

R. 1703 ve druhou neděli po Velikonocích Vít Seipell, sufragán pražský a opat strahovský, konsekroval slavně chrám sv. Barbory spolu s pěti oltáři.²⁸⁾

Chrám sv. Barbory měl hojně dobrodinců, kteří naň pamatovali dary a odkazy. Tak na příklad r. 1656 připomínají letopisy koleje úmrtí tří takových dobrodinců. Byli to: Karel Brtnický, syndik městský, oddaný přítel koleje jezuitské, jenž zemřel ve vysokém věku. Nedlouho před smrtí svou zpíval v neděli květnou v chrámě sv. Barbory, jak od dávných let činíval, české pašije. Odkázal chrámu sv. Barbory 300, semináři 100 české kongregaci

¹⁹⁾ „Sacellum insuper Defunctorum ereximus, aedificium perelegans et opere Corinthiaco ad oculorum gratiam exornatum.“ Hist. Coll. 156.

²⁰⁾ Hist. Coll. 156.

²¹⁾ „Stat novum altare s. Crucis, opere quidem statuario, sed tam affabre artificioseque, ut ex marmore atque alabastro excitatum credas.“ Hist. Coll. 167.

²²⁾ „Pectoralis s. Martyris Joannis Nepomuceni sculpta et inaurata effigies in modum scuti, in quam pii cultores plus quam 70 Rhenenses contulerunt.“ Hist. Coll. 239.

²³⁾ „Arae Marianae data est nova forma, arte, gemmis et auro insignis; sacra vero statua vitro est inclusa, impendio 250 fl. Rhenensium. Effigies s. Indiarum apostoli 120 Rhenensibus ab Apelle Pragensi picta, et pro ara ejusdem sancti publicae venerationi exposita; sacellum quoque ipsius novis sedilibus pretio 84 Rhenensium adornatum. Sancti Francisci Borgiae etiam imago, ejusdem penicilli opus elegans, 30 Rhenensibus curata, altaribusque ejus imposita.“ Hist. Coll. 251.

²⁴⁾ Miller IV., 965.: „Anno 1717 accessit Basilicae s. Barbarae tabernaculum perelegans, arte sculptoris auroque illustre, pretio 250 rhenensium, cultui eucharistico dedicatum; calix item 100 imperialibus a nobili Kubiniana emtus.“

²⁵⁾ Hist. Coll. 146. — ²⁶⁾ Hist. Coll. 150. — ²⁷⁾ Hist. Coll. 106. — ²⁸⁾ Miller IV., 965.

50 zl. — Na velký pátek nešťastnou náhodou zahynula paní Kateřina Skuhrovská roz. Kokořovská. Vracela se ve voze s dcerou a dvěma služkami domů. Koně brodíce se rozvodněným právě potokem se splášili a vůz překotili. Ubohá paní utonula, ostatní se zachránili. Pohřbena byla v chrámě sv. Barbory s velikou slávou. Mimo jiné dary věnovala r. 1655 kostelu sv. Barbory krásný kalich a v poslední své vůli pamatovala naň odkazem 300 zl.²⁹⁾ — Dne 2. září téhož roku pochován byl v chrámě sv. Barbory Jiří Středovský (Stredonius), král. rychtář kutnohorský, bratr P. Martina Středovského S. J. Byl to muž velice zbožný, hluboké, pevné víry, Tovaryšstvu upřímně nakloněný, jemu při zakládání kolleje Kutnohorské vydatně nápomocný. Byl horlivým sodálem české družiny mariánské. Vroucně konal svoje pobožnosti v kostele a za mladších let zpíval na kůru. Dožil se vysokého věku, zemřel v rukou členů Tovaryšstva a byl dle svého přání pohřben v řeholním oděvu jesuitském.³⁰⁾ V dobách, kdy se mu hmotně dobře vedlo, daroval kostelu svaté Barbory krásnou stříbrnou kaditelnicí. Později válečnými běhy zchudl, ale s klidnou myslí to snášel.

R. 1672 zemřela Helena Obitecká, roč. Bechyňová z Lažan, dobroditelka kolleje, jež v závěti své odkázala chrámu sv. Barbory 1500 zl. a ostatky sv. Markéty ve stříbrném relikviáři.³¹⁾

V kostele sv. Jiří konaly se služby Boží německé, jichž se účastňovali městští řemeslníci, úředníci horní a mincovní a Němci z okolních zámků.³²⁾ Kostel ten byl r. 1669 zevně i uvnitř bedlivě opraven. Roku 1698 byl oltář pozlacen a novým obrazem v ceně 50 imperiálů ozdoben. Pořízena byla v celém kostele nová okna, na věž dán nový kříž s pozlacenou koulí a celá střecha obnovena.³³⁾

R. 1669 vrácen byl kolleji kostel Nanebevzetí Panny Marie, stojící o samotě v místech někdejší zaniklé vsi Bětic na pozemcích kolleji patřících; byl značným nákladem opraven, jelikož byl velice sešlý.³⁴⁾

V kolleji Kutnohorské a v missiích k ní příslušících bývalo v době, o níž jednáme, průměrně 22—36 členů; v kolleji samé bývalo 11—16 kněží, 4—5 scholastiků (magistrů), 7—11 bratří-laiků (koadjutorů).

Jako ve všech kollejích dbali i jesuité kutnohorští o řádnou bibliothéku domácí k sebevzdělání svých členů. Knihovna Kutnohorská obohacována byla také dary. Tak roku 1673 farář Jan Slavík odkázal jí veškerá díla Cornelia a Lapide a mnohé jiné knihy; r. 1694 přibylo knih v ceně 200 rýnských, jež daroval jeden člen

²⁹⁾ Hist. Coll. 90. — ³⁰⁾ Miller IX., 3216., Hist. Coll. 90. — ³¹⁾ Hist. Coll. 146.

³²⁾ „In sacra Divi Georgii aede ordinarie ad divina mysteria et conciones adventarunt multi, non solum opifices civici, aut regii montium et monetarum curatores, sed etiam e vicinis castellis Germani.“ Hist. Coll. 246.

³³⁾ Miller IV., 965.

³⁴⁾ Miller IV., 965.: „Anno 1669 restituta est collegio Kuttenbergensi ecclesia B. Virginis in coelos assumtae, in fundo collegii sita. Desolata tota magnis egebat impensis; a suis ruinis excitata, intus et foris restaurata eo decore formaque, ut novam assurrexisse crederent. Steterat olim in medio urbeculae muratae Berzitz dictae; ubi jam non solum steriles dominantur arenae, sed et silvae, quae memoriam urbis et castris sepelivere; sola haec ecclesia in ruinis ad haec usque tempora servata; cujus antiquitatem campana loquitur anno 1400 fusa.“

Tovaryšstva. Roku 1719 Matyáš Jelínek, farář u sv. Jindřicha v Novém Městě Pražském, odkázal kolleji Kutnohorské svoji bibliotéku, jež přivezena byla v šesti velikých bednách.³⁵⁾

Činnost jesuitů kutnohorských byla velice rozsáhlá. Starali se o obrácení tajných nekatolíků, kázali, přisluhovali sv. svátostmi, smiřovali rozvraděné, zabraňovali neřestem, pečovali o uvězněné. Chudým přinášeli nejen útěchu duchovní, nýbrž i hmotnou. Na zelený čtvrtek hostili v kolleji dvanácte chudých, jež také almužnou obdarovali; mimo to v ten den u vrat kolleje rektor a přední kněží rozdávali chudým, jichž na šedesát přicházelo, ryby a peníze.³⁶⁾

Podobně i v den Štědrého večera chudi bývali obdarováni.³⁷⁾ Chudým nemocným dávali zdarma léky.³⁸⁾

V chrámě sv. Barbory konali jesuité každou neděli a svátek dvě česká kázání; u sv. Jiří kázali německy.³⁹⁾ Mimo to zvaní bývali jako kazatelé do okolních měst.

Vůbec neobmezovali se jesuité kutnohorští pouze na vlastní své působistiště, nýbrž pracovali v dalekém okolí, zvláště v kraji Čáslavském.

Každé neděle odpoledne konali ve chrámě sv. Barbory české křesťanské cvičení neboli katechesi. Súčastňovali se tohoto důležitého náboženského vyučování nejen děti, nýbrž i lidé dospělí všelikého věku a povolání; bývali tu i členové městské rady a šlechtičny.⁴⁰⁾ Dvakrát do roka, a to v posledních dnech masopustních a v den sv. Barbory provedla mládež katechesi se súčastňující krátkou náboženskou hru, pro ni mateřskou řečí složenou.

Přehojný byl počet těch, kdož u jesuitů přistupovali k sv. svátostem. Počet komunikantů obnášel r. 1673: 15.900; r. 1684: 24.000; r. 1690: 22.100; r. 1700: 31.187; r. 1705: 42.100; roku 1710: 44.100; roku 1715: 49.320; r. 1721: 50.333; roku 1722: 62.376.⁴¹⁾

R. 1661 dali jesuité podnět k tomu, aby nejsvětější Svátost slavně k nemocným se donášela.⁴²⁾

O velikonocích stavěli pěkné „Boží broby“ jak v chrámě sv. Barbory, tak i v kostele sv. Jiří. Kněží Tovaryšstva kázali v čas postní v obou těchto kostelích a mívali zvláště v tu dobu přehojně posluchačův. Rovněž i ve zpovědnících býval v tu dobu neobyčejně veliký počet kajících.

Letopisec kolleje poznamenává, že dne 9. srpna r. 1654 byl největší nával poenitentů, mnohem větší nežli o velikonocích, a to ze strachu, v němž tehdaž lidé očekávali zatmění slunce na 12. den řečeného měsíce připadající.⁴³⁾

Roku 1672 v posledních dnech masopustních bylo zřízeno v chrámě sv. Barbory divadlo, představující Krista s učedníky do Jerusalema se ubírajícího, jež diváky ke zbožnosti velice povzbudilo, zvláště když k tomu přistoupil výklad kazatelův.⁴⁴⁾

³⁵⁾ Miller III., 512. — ³⁶⁾ Hist. Coll. 85. — ³⁷⁾ Ib. 93. — ³⁸⁾ Hist. Coll. 244. — ³⁹⁾ Hist. Coll. 156., Miller VII., 2237.

⁴⁰⁾ Hist. Coll. 88. — ⁴¹⁾ Miller VII., 2284. — ⁴²⁾ Hist. Coll. 107. — ⁴³⁾ Hist. Coll. 82.

⁴⁴⁾ „Antecinerarium dierum licentiam insigni spectaculo in basilica nostra proposito svaviter coercere conati sumus. Materiam spectaculo praebuit historia evangelica, Christus nempe cum discipulis Hierosolymam ascendens, ea venus-

S velikou slávou konávali jesuité průvod o Božím těle, při němž i dramatickými výjevy studenty provozovanými oslavoval se triumf Kristův. Roku 1665 provozovali studenti při průvodu Božího těla českým jazykem hru „Patriarcha Josef rozděljuje bratřím obilí“, r. 1666 scénu: „Sv. Jan ukazuje Beránka Božího v neposkvrněné hostii“, roku 1691 české melodrama „Žena Chananejská Pána Ježíše prosící, aby uzdravil dceru její“. ⁴⁵⁾

Ke cti sv. Barbory konala se každého roku dvojí slavnost: čtvrtou neděli po velikonočních a v den sv. Barbory. V ty dny, zvláště však v den první, kdy počasí bývalo příznivější, přicházela do chrámu sv. Barbory četná processí z okolních měst, zvláště z Kolína a Čáslavi. ⁴⁶⁾

R. 1655 udělil papež pro kostel sv. Barbory plnomocné odpustky. K dosažení jich čtvrtou neděli po velikonoční množství lidu naplňovalo velké prostory chrámové.

Také oba zmíněné dny bývaly oslavovány dramatickými hrami; tak r. 1666 provedli studující čtvrtou neděli po velikonočních představení ze života sv. Barbory. ⁴⁷⁾

R. 1661 usnesla se rada městská na tom, že obnoví dávnou úctu k sv. Barbore, jakožto patronce své, veřejnou pobožnosti v den její památce zasvěcený. Počátek učiněn byl téhož roku; konal se slavný průvod z kostela sv. Jakuba do chrámu sv. Barbory, jehož účastnila se školní mládež, cechové, horníci, studenti a mariánské družiny.

R. 1670 ke zvýšení úcty sv. Barbory vydali jesuité její životopis, přeložený do češtiny ze starého rukopisu latinského. Dostl značný náklad na ni půjčen byl z pokladnice chrámové. Kniha ta byla dedikována magistrátu kutnohorskému, jemuž ji v plném sezení dne 21. ledna odevzdal P. rektor společně s prefektem chrámu, předeslav příhodné oslovení. ⁴⁸⁾

Magistrát odvděčil se tím, že daroval kostelu stříbrný pozlacený relikviář na způsob monstrance pro ostatky sv. Barbory. ⁴⁹⁾

Roku 1655 dostalo se chrámu sv. Barbory dvou ostatků této světice. Jeden daroval P. Jan Severini S. J. Provenience tohoto ostatku jest tato: Olomoucký konšel jménem Lamač zachoval v bouřích r. 1619 svěcené sobě ostatky katedrálního chrámu Olomouckého; za to mu kapitola Olomoucká k žádosti jeho darovala onen ostatek, jež později Lamač daroval P. Martinu Středovskému, jenž jej dal P. Ezechielovi Leandrovi, a ten opět daroval jej zmíněnému P. Severinovi. Druhý ostatek pocházel z pokladnice císa-

tate expressus, ut spectatorum animos mirifice afficeret et ad pietatem accenderet, accedente praesertim templi lingua ecclesiaste nostro, qui mutum ceteroquin spectaculum vocale fecit, ut altius corda et animos populi pervaderet.“ Hist. Coll. 146.

⁴⁵⁾ „Dominica infra Theophoriam ex basilica S. Barbarae ducta est solennis processio cum Sanctissimo, exhibita pro statione (ut dicimus) Chananaea pro filia Jesum deprecante. Et quia melodrama ad spectatorum intelligentiam (utpote vernaculâ) fuerat concinnatum, accedente insuper personarum comico ornatu pereleganti, vocum gratiâ, agendi dexteritate, instrumentorumque musicorum varietate, non modo piissimos in spectatore affectus excivit pro theatro tunc agens scholastica juvenus nostra, sed et ingentem sui aestimationem et laudem promeruit ac obtinuit.“ Hist. Coll. 227.

⁴⁶⁾ Hist. Coll. 132. — ⁴⁷⁾ Hist. Coll. 124. — ⁴⁸⁾ Hist. Coll. 139. — ⁴⁹⁾ Hist. Coll. 139.

řovny Eleonory; zaslal jej P. Jiří Bohatý, jenž jej byl obdržel od hraběte Slavaty.⁵⁰⁾

Roku 1713 v den sv. Jiří ostatky sv. Tranquilla, Verecunda a Christiany, pocházející z římských katakomb sv. Anežky, přeneseny byly ve slavném processí z chrámu sv. Barbory do kostela sv. Jiří. Tam byly k veřejné účtě vystaveny nejprve na hlavním oltáři, a potom uloženy na novém oltáři Panny Marie za sklem. Kterýsi měšťan učinil nadání, aby před oltářem tímto neustále hořela lampa.⁵¹⁾

R. 1721 dne 2. prosince darovala Veronika Minellová, měšťka nymburská, chrámu sv. Barbory částku sv. Kříže ve stříbrném pozlaceném relikviáři. Konsistoř Pražská, prohlédnuvši autentiku, dovolila ostatek ten k účtě vystavovati.⁵²⁾

R. 1657 byla domácí kaple sv. Františku Xav. zasvěcená ozdobena pěkným obrazem téhož světce. Na oltáři uloženy byly ostatky sv. Cesarey panny a muč., kteréž 15. července za zvuku trub a bubnů, v průvodu obou družin a za velikého účastenství lidu přeneseny byly z chrámu sv. Barbory, načež učiněna případná promluva, potom sloužena mše sv., a chvalozpěvem Ambrosiánským slavnost ta ukončena. Roku 1673 dne 15. července byly ostatky tyto přeneseny s velikou slávou do chrámu sv. Barbory.⁵³⁾

R. 1671 v 15. neděli po sv. Duchu oslavena byla kanonisace sv. Františka Xav. velikolepým průvodem.⁵⁴⁾

Z mimořádných pobožností zasluhuje ještě zmínky tato: Roku 1658 v den sv. Ignáce po nešporách byl na oslavu korunování Leopolda I. na císaře zapěn chvalozpěv Ambrosiánský za zvuku trub a střelby z děl a za svitu pochodní a svící. Měšťané kutnohorští tenkrátě právě lichou zprávou o vpádu Švédů postrašení, pečovali o skrývání svého majetku.⁵⁵⁾

Neustálý zřetel měli jesuité k tomu, aby z rukou lidu odstraněna byla četba odporující víře a mravům. Za tím účelem vyhledávali a pálili nekatolické knihy, při čemž zvláště z počátku setkávali se s nemalými nesnáze, jelikož mnozí, ač bludů se byli dávno již odřekli, knih však jako drahého dědictví vydati nechtěli.⁵⁶⁾

R. 1671 byla učiněna po městě všeobecná prohlídka, mající za účel pátrání po knihách haeretických; konali ji jesuité a úředníci městští; bylo mnoho knih sebráno a opraveno.⁵⁷⁾ Knihy haeretické, jichž opravití nebylo lze, byly sice lidu odnímány, ale v náhradu dávány za ně knihy katolické, požizované nemalým nákla-

⁵⁰⁾ P. Bohatý poslal ostatek ten P. rektorovi kutnohorskému s tímto přispisem: „Mitto R. V., quas promisi, S. Barbarae V. et M. Reliquias, in ea ipsa charta, in qua illas ab optima memoriae Seniore comite Slavata accepi, signata sigillò praelati Augustae imperatricis Eleonorae, quod fidem facere potest de earum veritate.“ Miller IV., 1112.

⁵¹⁾ Miller IV., 1112. — ⁵²⁾ Miller IV., 1112. — ⁵³⁾ Miller IV., 1112. — ⁵⁴⁾ Hist. Coll. 143. — ⁵⁵⁾ Hist. Coll. 97.

⁵⁶⁾ K r. 1665 poznamenává letopisec kolleje: „Alia inter libros exegimus acatholicos, manibus et domibus exactos flammis tradidimus, quod quidem eo difficilius factum fuerit, quo arctius hodie etiam permulti, ejurata quidem haeresi, libros tamen, veluti quampiam haereditatem, in longam aetatem conservant, habentque in pretio, ac nefas putant, in flammis projici oportere.“ Hist. Coll. 121.

⁵⁷⁾ Hist. Coll. 144.

dem.⁵⁸⁾ Necudné písně a knihy, jakož i pověrečné tisky byly ničeny.⁵⁹⁾

Velikou obětavostí vyznamenali se jesuité kutnohorští v době moru r. 1680. Tehdáž šest kněží Tovaryšstva věnovalo se péči o nemocné s velikým sebezapřením a s příkladnou obětavostí, tak že si tím ve městě dobyli veliké vážnosti a paměť obětavé činnosti zapsána byla s velikou chválou do knih městských. Čtyři z oněch hrdin z lásky k bližnímu zemřelo následkem nákazy;⁶⁰⁾ byli to: P. Václav Tatyrek, P. Jiří Čapek, Jan Perger a Fridrich Bridel. Těmto čtyřem hrdinným mužům zřízen byl mramorový pomník zasazený na zdi kaple Dušiček, kdež byli pohřbeni, s nápisem: „Hanc sepulchralem memoriam R. P. Friderico Bridelio S. J., qui inseriendo pestiferis Kuttenbergae anno Domini 1680 gloriose animam suam posuit, et hic cum sociis suis in eodem sacro labore in Christo defunctis RR. PP. ejusdem Societatis P. Georgio Czapek, P. Joanne Perger et P. Wenceslao Tatyrek in Domino r quiescit; fieri fecit Reverendissimus D. Joannes Alexius Czapek, Vetero-Boleslaviensis praepositus et decanus, primi sororis filius, et secundi frater, anno 1701. 19. Aprilis.“⁶¹⁾ P. Václav Tatyrek pocházel z Týna nad Vltavou, býval dobrým novicem, rádným scholastikem a posléze stal se zbožným knězem, velikým horlitem pro spásu duší. Po sedm let působil účinně jako kazatel; chodíval po domech, nečině rozdílu mezi bohatými a chudými, a všude rozséval dobré sítě. Morem nakaženým posluhoval celý měsíc, načež sám nakažen zemřel zbožně 10. září ve věku 39 let. Dne 18. září následoval jej na věčnost P. Jiří Čapek. Byl rodem z Vysokého Mýta, působil horlivě jako missionár v kraji Čáslavském. Byl velice pracovitý, nenáviděl vlastního pohodlí, v obcování byl příjemný a opatrný, stkvěl se příkladnou neúhonností a obzvláštní touhou po spáse bližních. Byl tehdáž právě v residenci jezuitské v Golčově Jeníkově, odkudž povolal jej rektor ke službě morem onemocnělých. Ihned téhož dne dostavil se do Kutné Hory, vykonal generální sv. zpověď a bez odkladu podjal se svého úkolu. Po osm dní činil seč mohl ve prospěch nemocných, až se i na něm objevily čtyři hlízy, jimž podlehl v 33. roce věku svého. Dne 2. října zemřel P. Jan Perger, Moravan z Telče, muž pokorné a milé povahy a vždy klidné mysli. V obsluze nemocných strávil čtrnácte dní, až podlehl; beze všeho pohnutí mysli klidně a pokorně, jak byl živ, vydechl duši svou, jsa 37 let stár. Posléze dne 15. října zemřel P. Fridrich Bridel. Byl rodem z Vysokého Mýta. Po 24 let strávil horlivě v činnosti missionářské, putuje ode vsi ke vsi, přestáváje na skrovné venkovské stravě. Než nejen ve vesnicích, nýbrž i na cestách, v polích a v lesích, kdekoliv se mu k tomu udála příležitost, rozséval učení víry, zvláště v krajích Čáslavském a Boleslavském. Dal vytisknouti různé katechetické knihy, jež rozdával. Každý pátek ke cti Spasitele ukřižovaného zdržoval se ode všeho pokrmu a nápoje, u večer spokojuje se

⁵⁸⁾ „Complures libri haeretici ad manus nostras e latebris venerunt, quorum in vicem catholici libelli substituti et in populum sparsi, non paucorum sane nummorum.“ Hist. Coll. 138.

⁵⁹⁾ Hist. Coll. 154.

⁶⁰⁾ Miller VII., 2414.

⁶¹⁾ Miller X. 3293—3299.

skývou chleba. Když vypukl mor žádal, aby mu z poslušnosti bylo uloženo sloužiti nemocným, což se i stalo. Ukol ten vykonával s takovým nadšením, že neustal ani pak, když sám byl nakažen, posléze zaopatřen svátostmi umírajících zemřel v chýši, jež mu za obydlí sloužila, dosáhnuv věku 61 let.⁶²⁾

Magistrát kutnohorský zvláštní deputací poděkovali rektoru kolleje za služby v době moru prokázané, a nad to i listem poslaným P. provinciálovi.⁶³⁾

Když r. 1713 objevila se v předměstích kutnohorských zase morová nákaza, tu k žádosti magistrátu usadil se jeden kněz z kolleje dne 11. listopadu ve staré farní budově u sv. Bartoloměje a přisluhoval onemocnělým sv. svátostmi. Celkem zaopatřil 39 osob, a přečasto nemocným přispíval radou i pomocí. Na štěstí netrvala tehdáž epidemie dlouho, tak že obětavý kněz mohl býti již 19. prosince odvolán, ale teprve když se podrobil kontumaci byl 31. téhož měsíce do kolleje uveden.

Z kolleje často vycházeli kněží do okolních kostelů, zvláště do Křesetic, aby tam konali služby Boží a přisluhovali sv. svátostmi. Také ve městě vypomáhali v duchovní správě.

V místech, kde po léta nebylo duchovního správce a kde lidé neznali pravd k spasení potřebných, jesuité vykládali na kázáních hlavní články víry a mládež vyučovali náboženství. Dospělé připravovali k hodnému přijetí sv. svátostí.

V místech málo přístupných, mezi lesy, byli r. 1656 shledáni nejedni lidé pokročilého věku, kteří nikdy nebyli u sv. zpovědi, mnozí z nich byli zatvrzelí v bývalých bludech. Ti byli pohnuti k tomu, že častěji v roce k sv. zpovědi přistupovali.

R. 1664 pozváni byli jesuité kutnohorští od městské rady čáslavské na velikonoce; vyzpovídali tam asi 400 kajicníků.⁶⁴⁾

Ke kolleji kutnohorské náležela také missie v Golčově Jeníkově na panství paní Juliany z Golče (Goltze) roz. z Obsinnigu. Působili tu dva kněží. Vykonávali tam duchovní správu, v neděli a svátky kázali česky i německy, vyučovali náboženství v městečku i v okolí; působili tam při mariánské kapli „Loretě“, která vešla ve známost daleko široko po Čechách a stala se oblíbeným místem poutnickým. Přicházela sem processí nejen z Kutné Hory.⁶⁵⁾ nýbrž i z jiných okolních měst.

Často se stávalo, že vznešení cizinci tudy se ubírající se tu zastavovali a vykonávali pobožnost svou, mnozí i mši sv. si tu sloužiti dávali. Když císař Ferdinand III. s manželkou svou Marií Eleonorou, synem Leopoldem a arciknížetem Leopoldem Vilémem ubíral se r. 1657 do Prahy ke korunovaci svého syna, zastavil se také dne 25. srpna v Golčově Jeníkově. V kapli Loretánské slouženo bylo vzhledem ke skrovnosti místa několik mší svatých, aby družina císařská se při nich mohla vystřídati. Část komonstva již o páté hodině byla přítomna mši sv., po níž byly litanie loretan-

⁶²⁾ Miller X, 3299–3300.

⁶³⁾ Hist. Coll. 187.

⁶⁴⁾ Hist. Coll. 117.

⁶⁵⁾ Tak na příklad po přestálém moru uspořádali Kutnohorští r. 1681 v pondělí svatodušní processí do Jeníkova a v den navštívení P. Marie věnoval magistrát stříbrnou lampu vážící 11 hřiven, s chronografickým nápisem: „Mariae sospitatrici Vrbs kvitenberga a peste liberata ex Volo appendit.“

ské, jež předříkával celebrant a dvorní zpovědník. Druhé mši sv. přítomen byl nejvyšší kancléř království českého hr. Nostitz, třetí kníže z Auersperka, oba se svým komonstvem.

O hodině deváté posléze sám císař byl přítomen mši sv. v kapli Loretánské, mezi tím byla současně sloužena jinámše sv. v ambitech pro rady císařské. K tomu sešlo se tolik lidstva, že prostranství bylo jím úplně natlačeno. Venkované před císařem padali na kolena, uctivě jej pozdravujíce.

V den odjezdu zajel císař nejprve k Loretánské kapli a přítomen byl tu mši sv., a pak teprve vydal se na cestu další. Císař propůjčil Jeníkovu právo městečka a dovolil, aby se tu konal každého téhodne trh, a dvakrát do roka trh výroční.⁶⁶⁾

Dne 28. listopadu 1657 zemřela zakladatelka Marie Magdalena Juliana z Golče, roz. z Obsinnigu (Opsinníku).⁶⁷⁾ Ovdověvši po druhé oddala se cele zbožnému životu. Nedlouho před smrtí svou, dne 18. března roku 1657 vyhotovila fundační listinu jesuitské residence při svatyni Loretánské.⁶⁸⁾ Odkaz zbožné paní páčil se, včetně s Loretánským domem a se skvosty, jimiž socha Mariánská byla ozdohena, na 40 tisíc.

Pro odkaz ten měli jesuité velké nesnáze s dědicem zesnulé zakladatelky Janem Jetřichem z Ledeburu; spor byl posléze roku 1673 urovnán.⁶⁹⁾

Odkazem šlechtné dobroditelky bylo umožněno dosavadní missii proměnit v residenci, kdež pak od r. 1675 bývalo 4—5 kněží a frater laik.⁷⁰⁾

Roku 1666 P. Fridrich Bridelius valnou část roku zdržoval se na panství vdovy Věžníkové v Trebešicích; zatvrzelého ducha poddaných bludům dosud houževnatě oddaných vyučováním a přátelským jednáním obměkčil.⁷¹⁾

Missie trebešická po smrti baronky Věžníkové nějaký čas nebyla konána; roku 1672 však baron Bernard Věžník vyžádal si zase P. Fridricha Bridelia, jenž potom s P. Jindřichem Ježkem tu působil. Práce jeho záležela hlavně v tom, že poddané ve víře utvrzoval proti svůdcům tajně z Uher sem přicházejícím. Byli to hlavně tři lidé, z nichž dva byli zaplašeni, třetí pak byl u Malešova postižen a do Prahy odveden. Byl to onen, jenž před dvěma lety uchýlil se do Uher; potom prý obdržel nějakou faru ve Slezsku. Potom zase v přestrojení přicházel do Čech. V lesích konal bohoslůžby, jež však se lidu znelibily.⁷²⁾

⁶⁶⁾ Hist. Coll. 91.

⁶⁷⁾ Pocházela z Vestfálska, poprvé provdána byla za gen. z Hatzfeldu, po druhé za gen. Martina Maximiliana barona z Goltze.

⁶⁸⁾ Fundační listina jest v plném znění v Hist. Coll. 94—96.

⁶⁹⁾ Hist. Coll. 152.—⁷⁰⁾ Hist. Coll. 156.

⁷¹⁾ „ . . . catechesi subditos constanter erudit et partim concionibus, partim familiari conversatione, partim munusculorum liberali distributione sylvicularum haereseos tennacissimorum quernos animos emollivit, et eo saltem pietatis adduxit, ut qui ante cum lupis in sylvis ululabant, nunc in templo catholico pientiores psallant cantiones, sacroque et concioni utcunque copiosi intersint.“ Hist. Coll. 123.

⁷²⁾ „Ex his divini Verbi impiis corruptoribus deprehensi bini, et conatu ac opera nostra procul hinc exturbati sunt. Sed et tertius, in quo inquirendo omnis nostra delusa sagacitas, tandem deprehensus, Pragam perductus, ut a magistratu puniretur. Est hic idem, qui ante biennium fama hic increcente, sese in Hungaricam pseudo-ecclesiam proripuerat, ibi impiis ritibus initiatus, paro-

V okolí Zbislavi v hornaté části kraje Čáslavského působili r. 1669 dva kněží. Někteří obyvatelé nepřístupných těch končin vyznali, že nedávno přijímali v lesích z rukou predikanta večeri Páně, ale ten že podával víno ne z kalichu, nýbrž ze sklenice, čímž u přijímajících vzbudil odpor, ač se vymlouval, že tak činí z nedostatku a vzhledem k hrozícímu mu nebezpečí; aby jen přijímali; víra že vše doplní. Jeden z těch přísluhovačů byl uvězněn, ale prchl do Uher; za to tři jeho stoupenci přivedeni byli do lůna církve.

Missionáři musili vyvracet rozličná bludná mínění v lidu zakořeněná. Mimo jiné domnívali se mnozí, že v chrámech řeholních, kde při přijímání provázeli podávajícího kněze klerikové, rochetou oděni, podávající přijímajícím abluci, přijímání větší má cenu, nežli v kostelech jiných, kde abluci podávali jen ministranti.⁷³⁾

Roku 1670 přibylo nové působistiše missionářské, a to missie košumberská, která dříve náležela ke koleji Královéhradecké, toho roku pak byla přikázána koleji Kutnohorské.⁷⁴⁾ Byli tam zaměstnáni stále dva kněží.

Od r. 1675 byli dva členové koleje zaměstnáni jako missionáři ve Zruči a v okolí k žádosti majitele panství hraběte Maximiliana Breünera.

Hrabě Valdštýn vyžádal si v době moru r. 1680 na Hrádek nad Sázavou missionáře z koleje Kutnohorské, jenž v zámku samém i v okolí blahodárně působil.

Podobně téhož roku baron Frant. z Talmberka povolal na panství své Ratajské dva missionáře.

Z vynikajících členů Tovaryšstva v Kutné Hoře působivších uvádíme především P. Jana Kořínka, jenž roku 1675 vydal zajímavý spis „Staré paměti Kutnohorské“.⁷⁵⁾

Roku 1664 dne 19. dubna zemřel v koleji kutnohorské v 58. roce svého věku proslulý P. Jiří Plachý, známý hrdina z doby hájení Prahy proti Švédům.

Roku 1705 dne 9. září zemřel P. Karel Labuska, rodák kutnohorský. Narodil se 1. srpna r. 1635. Jako hoch, když švédské vojsko obsadilo r. 1640 Kutnou Horu, zalíbil se falckrabímu Karlu Gustavovi pro krásný svůj zpěv. I přál si jej mít falckrabí ve svých službách, čemuž však hoch útekem se vyhnul. Roku 1653 vstoupil do Tovaryšstva Ježíšova. Větší část řeholního svého života strávil jako kazatel. Stav se rektorem residence Svatohorské, dal tam postaviti kamenné sousoší Ukřižovaného Spasitele, P. Marie

chia quadam in Silesia donatus fuerat. Huc iterum delatus tandem circa Mallesovium captus est. Homo idiota, qui praeter linguam bohemicam calluit nihil. Diem impostor iste condixerat, quo ad profanam suam coenam rudis popellus conveniret; itur in sylvam, ara sub quercu, si diis placet, Dodonaea erigitur, panis et vinum depromitur. Sed agnitus tandem a populo, et a populi parte contemptus, ex eo, quod sacerdotem legitimum suae sectae non agnosceret. Hinc coenam de manibus illis sumere dedignati sunt. Est hic idem impostor, qui se medicum mentitus aegram mulierem frustra sanare conabatur, quam in spiritu multo reddidit aegriorem, quippe eo pertinaciae redactam, ut seniora nostri consilia prorsus respueret, donec intelicem animam in sua perfidia efflaret, asini postmodum sepultura merito damnata.“ Hist. Coll. 149.

⁷³⁾ Hist. Coll. 138.—⁷⁴⁾ Hist. Col. 140.

⁷⁵⁾ Sovn. Jireček, Rukověť I. 396—397.

a sv. Jana Ev. Byl zběhlý také v architektuře; mimo jiné vystavěl v Ratajích r. 1691 nový kostel.⁷⁶⁾

Roku 1708 dne 25. dubna zemřel v kolleji Kutnohorské P. Jan Bärner, pilný spisovatel český.⁷⁷⁾

Jako jesuité vůbec dbali i jesuité kutnohorští přísně reholní kázně. Jen řídkou výjimkou našli se mezi počtem horlivých kněží a bratří laiků jednotlivci nehodní. Tak roku 1694 stal se neobyčejný případ, že dva příslušníci kolleje kutnohorské opustili Tovaryšstvo. Jeden z nich byl P. Abraham Ponec, jenž prchl a uchýlil se do kláštera Sedleckého; druhý byl frater laik, zaměstnaný v lékárně kolleje.⁷⁸⁾

Jesuité kutnohorští měli gymnasium šestitřídni hojně navštěvované,⁷⁹⁾ a to i jinochy šlechtickými. Roku 1656 bylo mezi žáky několik žáků z rodu rytířského a baronského. a mimoto dva z rodu hraběcího, Tito poslední byli posláni k jesuitům kutnohorským, aby spolu se studiem přiučili se jazyku českému („ut cum humanioribus litteris Bohemicum idioma imbiberent“).⁸⁰⁾

Studenti provozovali časem hry, zvláště na veliký pátek o umučení Páně, na počátku podzimních prázdnin hru ze života sv. Barbory a p.

Na konci roku rozdávány byly vynikajícím žákům odměny; roku 1655 věnoval na zakoupení jich 100 zlatých Vilém z Tallenberga.⁸¹⁾

S gymnasiem spojen byl internát pro studenty neboli seminář; v něm bylo roku 1656 na 60 chovanců, vynikajících nadáním. Vzhledem k tomu právem letopisec kolleje nazývá seminář „přední podporou a ozdobou gymnasia“ („praecipuum gymnasii nostri et adjumentum et ornamentum“).⁸²⁾

Roku 1686 zakoupen byl s dovolením české komory od města „Hrádek“ za 1800 rýnských; v domě tomto umístěn byl seminář studujících. Dům pak, v němž se seminář dříve nalézal, prodán byl r. 1687 Janu Václavu Obiteckému za 450 rýnských.⁸³⁾

Seminář míval dosti dobrodinců, kteří dary a odkazy naň pamatovali. Tak mu roku 1657 odkázala zmíněná výše paní Marie Magda.ena z Golče roz. z Obsinigu 1000 rýnských, r. 1670 daroval rytíř Lidmír Viduna Obitecký 1000 rýnských na výživu dvou chovanců, r. 1680 vdova Anna Bergmannová odkázala 500 rýnských, roku 1696 odkázala Marie Maximiliana Zárubová z Hustiřan roz. s Lissova 3000 rýnských na vydržování tří jinochů šlechtických.⁸⁴⁾

⁷⁶⁾ „Architectonicae cum esset peritissimus, praeter alia, quae cum Societatis commendatione spectanda exhibuit, templum Ratayense, ab illustrissima Talembergiorum familia aestimatum, annis abhinc circiter quindecim e fundamentis aedilis ipse erexit.“ Hist. Coll. 272.

⁷⁷⁾ Viz Pelzel, Jesuiten 94—95, Jireček, Rukověť I, 46—47.

⁷⁸⁾ „ . . . F. Abrahamus Ponecz, apostolicae vitae fastidio et propria voluntate ad vicinum coenobium profugus, et mox advolante in tempore Romano decreto, e Paradiso religionis ipsis Calendis Julii emissus . . . Adscribendum est superiorum prudentiae et coenobiarchae fidelitati, quod ex hac turpissima fuga nulla in societatem macula, sed tota in desertorem ignominia redundarit. Et ne hujusmodi mystae suus anteambulo deesset, pari inconstantia e alicorum sorte unus pharmaco- et myro-thecia ollis Aegypti commutavit Idibus Maji. Hist. Coll. 235. — ⁷⁹⁾ Roku 1670 mělo gymnasium to 130, r. 1697 124, r. 1701 120, r. 1720 147, r. 1704 139 žáků. — ⁸⁰⁾ „Hist. Coll. 89. — ⁸¹⁾ Hist. Coll. 86.

⁸²⁾ Hist. Coll. 89. — ⁸³⁾ Miller V. 1711. — ⁸⁴⁾ Miller V. 1712.

Roku 1718 Jan Václav Bruner, farář v Kojetíně, složil 1200 rýnských, aby z úroků byl živěn, sacen a jinými potřebami opatrován jinoch z jeho příbuzenstva; právo praesentační vyhradil sobě; po smrti své pak († 10. června 1721) přikl je děkanovi nymburskému.⁸⁶⁾

V semináři mimo studie pěstovali chovanci horlivě také zpěv a hudbu, jež ve chrámě sv. Barbory provozovali.⁸⁶⁾

R. 1675 nákladem semináře znova vytištěna byla modlitební knížka „Exercitium quotidianum“, jež již od 30 let byla zavedena v Novoměstském semináři sv. Frant. Xav.; knížka ta dedikována byla Janu Václavu Obiteckému z Obitce.⁸⁷⁾

Jako při jiných svých kolejích měli i kutnohorští jezuité péči o Mariánské družiny. Ze starší již doby byly tu kongregace dvě: latinská Neposkvrněného početí P. Marie a česká Zvěstování P. Marie.⁸⁸⁾

Družina latinská skládala se jednak z mládeže studující, jednak ze šlechticů a měšťanů latiny znalých, jakož i z okolního duchovenstva.⁸⁹⁾ Roku 1676 byl na př. rektorem jejím opat sedlecký Vojtěch Jiří Gams. Nějaký čas měla spor s družinou českou o přednost při průvodech, a po osm let 1687—95 živořila, nemajíc ani rektora,⁹⁰⁾ Teprve zase r. 1696 zvolila si v čelo své Bernarda hraběte z Věžníka.⁹¹⁾

Česká družina skládala se z měšťanstva. Přednější měšťané z počátku stranili se jí, ač byli k přistoupení vybízeni. R. 1655 byli pozváni k nastolení nového rektora družiny, při kteréž příležitosti doufalo se, že i oni dají se do alba družiny zapsati. Ale dověděli se, že se od nově přistupujících vyžaduje vyznání víry, a to se odstrašilo tak, že nikdo z nich se nedostavil.⁹²⁾

Roku 1656 zvolila si česká kongregace za rektora barona z Talmberka, pána na Vlašimi. jenž přijav úřad na sebe vložený, mateřskou řečí tak k sodálům promluvil, že vzbudil u všech podivení a mnohé k slzám pohnul; slíbil, že bude pečovati nejen o duševní blaho sodálů, nýbrž i o vše, čeho družina k vykonávání svých pobožností potřebovati bude. Především dal štafirovati a pozlatiti oltář družinský, jenž dosud postrádal této okrasy.

Toho roku posléze dosáhlo se toho, co dlouho bylo vroucím přáním, aby totiž radní městští se všemi, kdož zastávali veřejné úřady městské, složili veřejné vyznání víry. Tim odstraněna byla překážka, která je od přistoupení k družině odstrašovala.

R. 1668 byl za rektora mariánské družiny české zvolen hrabě Vratislav, president české komory; za assistenty Adam Schoffman a Ferdinand z Rabenhautu.⁹³⁾

⁸⁵⁾ Miller V. 1712.—⁸⁶⁾ Miller V. 1712.—⁸⁷⁾ Hist. Coll, 244.

⁸⁸⁾ Hist. Coll. 159.

⁸⁹⁾ Hist. Coll. 159. — ⁹⁰⁾ Hist. Coll. 240. — ⁹¹⁾ Ib. 244.

⁹²⁾ „Ut ad Sodalitatem civium titulo Annunciatae Virginis insignitum, instituti fervorisque tenacem fieret accessio primariorum civitatis, illum Dno Dno Nicolao a Schönfeld, supremo montium praefecto, praesente, pio dolo sunt inducti, ut et novi rectoris parthenii inaugurationi interessent, et coetui sodalium annumerari alboque inscribi cuperent; verum insperato praemittendae professionis fidei nuntio percussi, pede revocato, illorum comparuit nemo, quos scrupulo animis exempto, vel potius panico terrore percusso, propediem sodalium numero aggregandos minime dubitamus.“ Hist. Coll. 87. — ⁹³⁾ Hist. Coll. 133.

R. 1671 přistoupilo k družině několik vynikajících osob časlavských: tamější cis. rychtář, primas a někteří radní.⁹⁴⁾

R. 1672 zavedla družina každého měsíce zádušní mši sv. za zesnulé sodály. Téhož roku obvyklá dotud páteční postní pobožnost změněna byla v nedělní večerní exhorty.⁹⁵⁾

Roku 1674 přistoupilo k družině několik předních měšťanů kolínských.⁹⁶⁾

R. 1675 zemřel dlouholetý rektor družiny Ferdinand z Rabenhauptu, jenž družině odkázal 500 kop.⁹⁷⁾

Roku 1680 zvolila si družina za rektora hraběte z Mille-sima. Pořídila si nové album malbami ozdobené nákladem 106 zl.⁹⁸⁾

Roku 1694 zvolen byl za rektora hrabě František Karel Přebořovský, jenž r. 1701 věnoval 300 zl. na zaplacení stříbrné sochy mariánské, kterou Družina si byla pořídila.⁹⁹⁾ Sodálové mimo obvyklé pobožnosti dbali bedlivě příkladného života a dobročinnosti. Tak na zelený čtvrtek zvávali k sobě dle možnosti dva i více, někteří až i dvanácte chudých a hostili je.¹⁰⁰⁾ Schůze své mivala česká družina v kostele Božího těla.

Roku 1675 zřízena byla k podnětu visitatora provincie P. Mikuláše Avanciniho družina Navštívení P. Marie a sv. Isidora a téhož roku byla aggregována k družině římské. Z počátku přihlásilo se k této kongregaci 55 venkovanů; na konci roku bylo sodálů již na 300. Mezi ty, kteří umějí čísti, rozdán byl život sv. Isidora. Aby sodálové ušetřeni byli všech výloh, postaral se P. rektor o umbellu, album, sedadla a vůbec ovše, čeho ke konání shromáždění a pobožností družinských bylo třeba.¹⁰¹⁾

Roku 1676 obdržela nová tato družina bullu stvrzovací, načež 12. dubna sešli se sodálové z Křešetic a Žižova ve velikém počtu před městem a ubírali se pak v procesi do chrámu sv. Barbory, kdež byla k nim učiněna promluva a ohlášena bulla, načež se všichni znova obvyklou formulí zasvětili P. Marii u jeslíček. V den sv. Markéty zvoleno bylo představenstvo družiny. Počet sodálů ustavičně vzrůstal. Nebyli to pouze prostí vesničané, nýbrž i hospodářští úředníci, i přednější osoby z Kutné Hory, arciděkan, primas a j. stali se členy této družiny. Družina tato byla vydatným prostředkem k tomu, aby se jinověrství mezi vesnickým lidem vykořenilo. Mnozí přistupující k družině, výslovně zříkali se bludů, jímž do nedávna byli oddáni, ba stalo se, že někteří přinesli i kalich, z něhož jim od predikanta bylo podáváno.¹⁰²⁾

Mimo kongregace Mariánské utvořilo se r. 1672 v Kutné Hoře jiné ještě sdružení náboženské.

⁹⁴⁾ Hist. Coll. 144. — ⁹⁵⁾ Hist. Coll. 147.

⁹⁶⁾ Hist. Coll. 154. — ⁹⁷⁾ Hist. Coll. 159. — ⁹⁸⁾ Hist. Coll. 184.

⁹⁹⁾ Hist. Coll. 237, 261. — ¹⁰⁰⁾ Hist. Coll. 117, 154.

¹⁰¹⁾ Miller V, 1808.

¹⁰²⁾ „Fructus autem ex ea profluens palmaris est ille, quod per illam latens adhuc in latebris illis sylvarum haeresis propellatur in lucem, propulsa velut ad solem tenebrae evanescat. Non pauci siquidem, qui se illi aggregarunt, hussiticum calicem, Lutherique mores per publicam fidei protestationem abjurant; repertique sunt, qui aspectu sodalium exemploque moti, calicem, ex quo ante quadriennium a praedicante, ut dicimus, communicati sunt, ad dominum fundi adferrent, in frustra comminuendum.“

Arcibiskup Matouš Ferdinand Zoubek z Bilenberka, horlivý šířitel úcty k sv. Václavu, povzbudil r. 1672 listem poslaným radě města Kutné Hory k založení bratrstva sv. Václava, k čemuž jesuité kutnohorští ochotně byli nápomocni.¹⁰³⁾ První schůzi konalo nové bratrstvo dne 26. června v kapli Vlaského dvora za předsednictví P. Jana Scribonia S. J.

V den navštívení Panny Marie téměř celé město putovalo z kostela P. Marie do chrámu sv. Barbory. Nové bratrstvo sv. Václava v pěkném pořádku vyšlo z Vlaského dvora, kdež mělo svoji oratoř, a ubíralo se za zvuku trub a bubnů, provázeno jsouc havíři nesoucími hořící lampy, do chrámu sv. Barbory, kdež přistoupilo k prvnímu společnému sv. přijímání. Odpoledne téhož dne vyložil praeses s kazatelnou stanovy a pravidla bratrstva. Papež Klement X. téhož roku 1672 bratrstvo potvrdil a hojnými odpustky nadal.

Ke hrobu sv. Václava podniklo bratrstvo za vedení svého praesesa slavnou pouť. V čele nesena byla pěkně řezaná socha sv. Václava. Obtíže cesty usnadňovali si poutníci zbožnými rozprávkami, zpěvy a modlitbami. P. praeses k poutníkům desetkráté konal promluvu. Když průvod dorazil do Prahy, vyšel mu u kostela sv. Jindřicha vstříc Jan Ignác z Dlouhé Vsi, metropolitní kanovník pražský, jenž odevzdal bratrstvu krásnou korouhev věnovanou arcibiskupem. Potom za zvuku trub a bubnů ubíral se průvod do chrámu Svatovítského, kdež praeses pozdravil přiměřenou řečí arcibiskupa obklopeného družinou předních velmožů království Českého.

Řečnick přirovnával arcibiskupa k Nehemiášovi, jelikož v paštířské horlivosti pouhaslý žár dávné zbožnosti k sv. patronu Václavovi zase roznítil. Dokončiv promluvu podal arcibiskupovi stříbrnou lampu z 36 uncí stříbra zhotovenou a drahokamy ozdobenou. Arcibiskup přijal tento dar a pokleknuv modlil se, aby Bůh štěstí popřál císaři, království Českému a Kutné Hoře, načež kázal zavěsiti darovanou lampu před oltářem sv. Václava. Následujícího dne přistoupili účastníci průvodu k sv. přijímání a obdrževše od arcibiskupa požehnání, vrátili se přes Starou Boleslav domů.

Roku 1673 očekávalo bratrstvo Svatováclavské na úpatí stříbrnosné hory císaře Leopolda, vracejícího se z Chebu, kdež byl vykonal přehlídku vojska. Stálo tu se svými korouhvemi a odznaky a pozdravilo mocnáře jakožto svého ochránce ústy svého praesesa. Toho roku zase vedeno bylo processí do Prahy, a to mnohem četnější, než bylo processí první. Roku 1674 bylo účastníků processí 500 rozdělených pod sedmi korouhvemi, na nichž vymalovány byly hlavní výjevy ze života sv. Václava. Korouhve ty daroval bratrstvu sám arcibiskup. Císař Leopold obdaril bratrstvo štědře ročním důchodem 100 imperiálů, načež bratrstvo 15. listopadu v den sv. Leopolda hostilo 12 chudých a následující neděle obětovalo svoje společné přijímání a jiné dobré skutky na ten úmysl, aby Bůh mocnáře chránil před nepřáteli a dědicem jej obdaril. Bernard Ignác hrabě Martinic, nejvyšší purkrabí králov-

¹⁰³⁾ Hist. Coll. 147.

ství Českého, věnoval bratrstvu 112 rýnských a svých 8 podílů (kukusů) z výtěžku dolů kutnohorských.¹⁰⁴⁾

Daleké ono putování každého roku do Prahy bylo spojeno s velikými obtížemi, tak že r. 1676 bylo stanoveno, aby processí zaměnilo se za jinou pobožnost, i bylo tudíž konáno každého roku v den sv. Václava processí z kostela farního do kostela sv. Václava „na Rovinách“ v Pněvicích, odkud zase u večer zpět se vrátilo. Súčastnilo se ho více než 2000 osob obojího pohlaví.

Zprvu konávalo bratrstvo Svatováclavské schůze své v kapli Vlaského dvora a později v kostele farním; do chrámu sv. Barbory přicházelo jen k společnému sv. přijímání. Roku 1678 bylo přikázáno péči Tovaryšstva a přiděleno k chrámu sv. Barbory. Pro společné sv. přijímání ustanoveno bylo čtvero svátků: sv. Josefa, Víta, Václava a Kateřiny, v kterýchžto dnech konávalo bratrstvo také svoje shromáždění.

Po tříleté přestávce bratrstvo začalo zase r. 1678 konati každého roku pouť ke hrobu sv. Václava.

Roku 1680 bratrstvo pro průvody své zjednálo si v Augspurku stříbrnou sochu sv. Václava nákladem více než 200 zl.¹⁰⁵⁾

Roku 1693 arcibiskup Jan Bedřich z Valdštýna dal Tovaryšstvu moc jmenovati hodnostáře bratrstva Svatováclavského a a udělil členům družiny odpustky 40 dní, kdykoli zpívají budou českou píseň k sv. Václavu; spolu dovolil, aby mohlo bratrstvo, jestliže by mu ke hrobu sv. Václava putovati nebylo možno, v oktávě sv. Václava v Kutné Hoře v kapli domu mincovního konati příslušnou pobožnost.

Roku 1705 vykázána byla bratrstvu kaple sv. Václava v chrámě sv. Barbory. Bratrstvo dalo opatřiti kapli tu železnou mříží a vyzdobiti šesti obrazy ze života sv. Václava.

Roku 1658 havíři kutnohorští krásnou svou korouhev („per-elegans ab arte simul et materia vexillum“) dali si posvětití od P. rektora v chrámě sv. Barbory.¹⁰⁶⁾

R. 1666 putovali havíři kutnohorští pod vedením P. Tobiáše Brázdy do Poděbrad ke kapli vystavěné na místě, kde 1496 13 havířů nevinně bylo popraveno,¹⁰⁷⁾

Nemalé starosti působily jesuitům kutnohorským jejich statky.

O statek Žišov vedli spor s Marií Eleonorou z Haugvic roz. Vasquezovou, jež činila si naň právo jakožto dědička, ale roku 1679 upustila od svého nároku, čímž spor byl ukončen, načež statek zapsán do desk zemských jakožto majetek kolleje. Jelikož při té příležitosti se shledalo, že základní listina kolleje není dosud do desk zapsána, bylo tak r. 1680 učiněno dodatečně.

Kostelu sv. Barbory náležel statek v Červených Pečkách. Jelikož málo vynášel, prodán byl r. 1679 majiteli panství hraběti Trautmansdorfovi za 1200 rýn., jež uloženy byly na úrok. Uká-

¹⁰⁴⁾ Miller V. 1886—1887. — ¹⁰⁵⁾ Hist. Coll. 184.

¹⁰⁶⁾ Hist. Coll. 98.

¹⁰⁷⁾ „ . . . Podiebradium ad sepulchrum 13 fossorum, praeter justitiam a. 1496 capitis damnatorum, et ob multa miracula, quae divina Majestas ad eorundem innocentiam manifestandam ibidem patraverat, jam olim cultorum, fossores nostri cum labaris, duce P. Tobia Brázda supplicationem numerosam duxerunt; 109 in illo Podiebradensi tempello sacro epulo sunt refecti.“ Hist. Coll. 124.

zalo se to býti pro kostel s výhodou, jelikož úroky vynášely ročně 72 rýn., kdežto statek nesl stěží 40 rýn.¹⁰⁸⁾

Roku 1687 městská rada kutnohorská žádala písemně dne 17. června kolleji, aby jako držitelka statků Neškaredic, Pucheře a Přítok zaplatila příspěvek pro špitál sv. Kříže a sv. Lazara za 64 let; když pak roku následujícího na zaplacení opět bylo naléháno, tázal se P. rektor, jakým právem rada městská onen závazek ze statků Sounova a Třebonína, jež byla prodala, přenesla na řečené statky. Odpověď zněla, že k přenesení tomu dáno bylo výslovné svolení od Ferdinanda I. Ale v letech následujících již požadavek ten nebyl opětován.¹⁰⁹⁾

Na statcích svých trpěla kolleji často škodu nenadálými pohromami. Tak roku 1676 vyhořel dvůr v Křeseticích, z čehož měla kolleji škody na 6000 rýn.

R. 1682 v Pucheři zahynulo na 300 ovec; v Křeseticích a Chrasti průtrž mračen způsobila mnoho škody, pobořila hráz rybníka u Perštejnec, u jiných rybníků voda přetékaíc hráze, odplavila ryby.¹¹⁰⁾ Roku 1684 u dvou rybníků protrženy hráze a ryby odplaveny.

Téhož roku rádil dobytčí mor a sucho na mnohých místech úrodu zmenšilo.

R. 1686 vyhořel dvůr Pucheř se vším obilím.

Roku 1688 hospodářství kolleje častými průchody vojska jízdného i pěšího do Uher táhnoucího trpělo citelné škody; nad to i krupobití poškodilo úrodu. Roku 1696 potlouklo zase; škoda páchila se na 2000 rýn.¹¹¹⁾ Roku 1702 krupobitím potlučeno bylo obilí na statku Žižovském, Křešetickém a Pucheřském.¹¹²⁾ R. 1703 založeným ohněm vyhořel dvůr v Přítokách. Roku 1706 vyhořel statek Žižovský, na znovazbudování jeho dovolil P. provinciál, aby užilo se daru jednoho člena Tovaryšstva ze soukromého jmění jeho obnosem 2000 rýn.; stavba dokončena byla úplně r. 1708. R. 1709 neobvykle tuhou zimou vyhynuly ryby ve čtyřech rybnících. Krupobitím zničen byl ječmen na statku Přítockém. V Neškaredicích ve svátek sv. Štěpána před svítáním vzniklým ve stájích ohněm zničeny byly čtyři statky se stájemi a stodolami.

Podobné neštěstí přihodilo se v Chrasti r. 1710, kdež vyhořely dva selské statky a obytné stavení rychtářovo se sousední chalupou. Kolleji poskytla pohořelým, čeho potřebovali k výživě a ke stavbě.¹¹³⁾ Roku 1711 z neopatrnosti vznikl oheň v Pucheři, jímž zničeny dva statky selské a část dvoru se sýpkou, čímž způsobeno škody na 1200 rýn.¹¹⁴⁾

R. 1718 vystavěna byla v Křešeticích kaple ke cti sv. Linhartu jakožto patrona proti moru dobytčímu, na návsi postavena kamenná socha sv. Šebastiána, a na štítu nové sýpky postaveny kamenné sochy sv. Vavřince a sv. Floriána.¹¹⁵⁾ Nová sýpka vystavěna byla tak účelně, že mohla sloužiti za vzor.¹¹⁶⁾ (Pokračování.)

¹⁰⁸⁾ Miller IV., 968. — ¹⁰⁹⁾ Miller III., 515. — ¹¹⁰⁾ Miller III., 514., 515.
¹¹¹⁾ Miller III., 515. — ¹¹²⁾ Miller III., 516.

¹¹³⁾ Miller III., 516. — ¹¹⁴⁾ Miller III., 516. — ¹¹⁵⁾ Miller III., 516.
¹¹⁶⁾ Miller III., 512.

Stavivo k podrobné historii církevní v Čechách.

Napsal *Fr. Štědrý.*

(Pokračování.)

Annus 1646.

Eodem die Damianus Fringilla ord. erem. s. Aug. præsentatus a magistratu Novoforensi pro parochia loci, conf. desuper accepit.

Joachimo Ernesto Bartholoridi Blowsky d. e. c. super par. Teneicensi et filiali Czizow ad præs. Annæ Carolinæ de Swarowa (Těnovice a Čičov.)

P. Stanislaus ord. cisterc. par. Zrucensis deposuit pro mulcta, quod ex ditione Ledecensi unum par copulaverit 9 fl.

Joanni Aloisio Katersky parcho in Sedlec d. e. licentia sacramenta administrandi in par. Gistebnicensi usque ad festum s. Galli proxime venturum valitura, ab eodem mulcta, quod aliquo tempore ibidem sine licentia administraret.

(54. a.) 20. VI. Thomæ Suauio d. e. c. ad præs. regentis bonorum super par. Costelocensem super nigras silvas.

20. VI. Stephanus Laurentius Langer obtinuit conf. super p. Absdorfensem cum filialibus Carolobrunensis et ecclesiis desolatis ei adjacentibus videlicet Blumenau, Nickl, Schrimdorf et Dittersdorf ad præs. principis de Lobkowitz.

(54. b.) 30. VI. Sebastiano Zbraslawsky metrop. eccl. canonico d. e. c. ad præs. magistratus Plsnensis pro archidiaconatu loci aliisque ad eum spectantibus ab antiquo parochiis et filialibus installatore abbate Plasensi.

30. VI. Francisco Gursky ord. s. Aug. d. e. autoritate propria c. super par. Mikulovicensem et Gezborzicensem,

(55. b.) 6. VII. Ludovicus Zembowsky ord. minorum conventualium par. Habrensis deposuit pro mulcta, quod Teutobrodæ sine licentia sacramenta administraverit 20 fl.

7. VII. Joannes Sevarius par. Welchaviensis accepit conf. pro par. Schönwald ad præs. Christophori Beck regentis comitis de Schlick.

7. VII. Laurentius Maleschowsky c. e. auctoritate archiepiscopali super par. s. Adalberti Majoris Neopragæ cum filialibus s. Adalberti Minoris, ss. Trinitatis et s. Michaelis.

12. VII. Joanni Hradeczky canonico s. sepulchri cum duplici rubea stella d. e. c. pro par. Smidarensi et filiali Veterobydžoviensi, super quibus a collatore dominus Don Florius se præsentationem laturum pollicebatur.

15. VII. Carolus Sylvanus par. Soběslaw deposuit pro mulcta, quod Joannem Mindlent in acceptanda sua parochia impediverat ibique sine licentia sacramenta administraverat.

(56. a.) 15. VII. Baltasar Osiensky ord. præd. accepit conf. pro par. Zahorzi ad præs. Joannis Wilhelmi de Schwamberg cum clausula, quod valitura sit a f. s. Galli 1646 usque ad f. s. Galli 1647.

16. VII. Stanislava Maliczky ord. carmelitarum par. Piscinensis debebat pro mulcta vituperosæ et scandalosæ vitæ suæ deponere 18 fl., sed condonatione solvit 9 fl.

17. VII. Guilielmus Ernestus Stocz solvit pro licentia administrandi sacramenta in par. s. Adalberti Majoris eiusque filialibus usque ad f. s. Galli 3 fl.

18. VII. Ferdinando Weghuber, ord. minorum conventualium, antehac provinciali d. e. c. pro decanatu Jaroměř.

28. VII. Martinus Nicolaus Glauschius c. e. s. p. Pomeisl adjuncta sibi par. Waltsch titulo administratorio.

30. VII. Christophorus Tengler ord. Cisterc. mon. Plas. professus fuit conf. super p. Luditz ad præ. Georgii Petri de Kokorzow.

(56. b.) 8. VIII. Joannes Slanei(!) præ. fuit super par. Novocastrensem cui conf. d. e.

8. VIII. Georgio Meckelio d. e. c. super p. Drisendorf. Hos duos præsentavit abbas Altovadensis, cui installatio concessa pro hac vice.

11. VIII. Aemilius Cibo ord. min. convent. præ. a principe de Lobkovic pro decanatu Litomyšl cum par. Litterbach et filiali Trachtienicz . . . dantes ei inspectionem parochorum in eodem dominio existentium ita tamen, ut neque tu, neque dicti parochi a respectu, quem vicario nostro districtus illius debetis, ea clausula exempti intelligamini.

17. VIII. P. provincialis piarum scholarum solvit pro licentia censuræ et revisionis librorum ex typographia Litomyšlensi prodeuntium 2 fl. item pro renovatione licentiæ instituendarum scholarum 2 fl.

29. VIII. renovata est confirmatio data 12. VIII. P. Theodoro Pieniwoda ord. Carmelitarum super decanatu Smiřic ad præ. regentis loci, ubi impositæ sunt 4 parochiæ cum filialibus Chlumeck, Žiželowes, Hořeniowes, Semonice, item pro licentia ut hortum quendam commutare possint pro parte coemeterii, parochia Cibuz cum filiali Sendrařic, par. Černilov cum filiali Libřic, par. Jasený cum filiali Ples.

(57. a.) 31. VIII. Simon Petrus Simonides præsentatus fuit a Petro Přichowský de Přichowice in Swrčovic, a. d. Christophoro Wlasatý de Domaslawice in Bukowice, et a. d. Henrico Wlasatý de Domaslawice in Loučim pro par. Loučim, cui conf. expedita fuit.

31. VIII. Thomas Sigismundus Norantius præ. e. a Susana Černá nata comitissa de Harasow pro par. Chustnicensi cum filialibus Mlyny, Křeč et Radenin.

31. VIII. Nefestinus a Koberowice præ. fuerat a regente bonorum principis de Eggenberg super par. Paračow, cuius parochiæ alioquin collatore archiepiscopus Prag. juxta relationem comitis Henrici de Kolowrat ut in tabulis terræ insertam habetur sub dominio Štěkna, cui confirmatio expedita non fuerit.

(57. b.) 26. IX. Laurentius Franciscus Calidius præ. fuit super par. Jarošov a rev. d. Daniele Krnowsky rectore Soc. Jesu Novodomensi.

26. IX. Gallus Rab vicarista accepit conf. super par. Wořicenssem præsentante d. Přeřofowský.

26. IX. Fr. Hiacinthus Lasinsky ord. prædic. conf. est super par. Jabelensem (Jablonná) ad præsent. Wolfgangi Bercæ comitis Howora.

27. IX. Henricus Venceslaus Sinaldus præ. e. ab Adamo Paulo comite Slawata super par. Lutoviensem, conf. accepit.

29. IX. Stephanus Schönell Budwicensis Moravus præ. a Mathia Meste collegii convictorum Soc. Jesu Pragæ regente nomine Danielis Krnowsky rectore Soc. Jesu collegii Novodom. super par. Riegerschlag.

(58. a.) 4. X. Michael Adalbertus Kuneš par. Bohumilic. præ. e. pro par. Winterbergensi a principe de Eggenberk.

4. X. Joannes Aloisius Claudius Nepomucenus decanus Clatow. deposuit pro mulcta, quod sine licentia unum par semel pro trina vice denuntiaverit 9 fl.

4. X. Joannes Ludowicus Perger præ. a Jaroslao comite de Dobrsse super par. Kolenicensem (Kollnec), cui conf. d. e. cum clausula, ut proxima commoditate ad examen et juramentum præstandum coram tribunali nostro compareat.

(58. b.) 4. X. Joannes Mollerus conf. super par. Martinensem præsentante Ferdinando Rudolpho comite Lažanský de Bukowe.

11. X. Jacobo Antonio Falczkenio d. e. conf. super par. Schwäz.

23. X. Joannes Aloisius Katersky præ. a principe de Lobkowicz pro par. Gistebnicensi cum filialibus Hodussinensi, Borotinensi et Kostelescensi, conf. desuper obtinuit cum conditione tamen, ut ad festum s. Galli 1647 se resolvat, quam parochiarum suarum Gistebnicensem an vero Sedlecensem coadjutori suo Mathiæ Hamrzik cedere velit.

25. X. Sebastiano Agricolæ d. e. conf. super par. Neuren (Nýrsko) ad præ. Caroli Hermanni S. R. J. comitis de Dobrsse.

(59. a.) Benedictus Conradi præ. a d. Henrico Octaviano Chinsky super par. Bohemo-Camenic. cum 2 filialibus, conf. desuper obtinuit.

26. X. Joanni Francisco Braun ord. crucig. cum rubea stella d. e. conf. super decanatum Tachoviensem, quam necdum solvit.

29. X. Elias Rudolphus Mathiades accepit conf. super par. Němčice præ. Wolfgango Adamo Perglar de Perglas.

(59. b.) 9. XI. Andreas Kohelius a regente comitis Schlick præ. pro par. Altenburg et Libau nec non filialibus exiguis Bystřic et Drahorzan, conf. s. obtinuit.

Dominicani a s. Aegidio Veteris Pragæ solverunt pro licentia administrandi in parochia s. Martini 5 fl.

Joanni Casparo Langenheimb data fuit licentia administrandi in decanatu Pontensi, sed vix ibi 3 septimanis fuerat.

Casparo Joanni Lazaro d. e. conf. pro parochia Neschwiczensi et filialibus Schönborn et Tichlowicz ad præsent. Margarethæ Annæ comitissæ de Thun, natæ comitissæ de Oettingen viduæ.

Joanni Ignatio Tausch sacellano Tynhorssorwiensi d. e. conf. super par. Bukowicensem ad præsent. Adami Mathiæ comitis de Trautmansdorf.

14. XI. Joanni Sotter ord. crucig. cum rubea stella data e. c. pro par. Arnsdorf et Rosendorf ad præ. domini de Clari, quam ore tenus d. Visintiner retulerat.

14. XI. Adamo Frisio ord. s. Benedicti mon. Cladrub. professo d. e. conf. super p. Prostibof ad præ. Joannis Christophori Wolfingar de Wolfenbach consentiente ad hoc domino abbate.

14. XI. Martinus Stephani e. e. super p. Ullersdorf ad præ. regii tribunalis comitatus Glacensis.

Georgius Rieger solverat jura cancellariæ pro par. Habelschwerd cum filiali Altwaltersdorf et capella Niederlangenau. Confirmationem accepit 1. II. 1647.

Joannes Augustinus Perovinus præ. a Justina Anna Etlinga de Rosenfels abbatissa s. Georgii super par. Trebenicensem.

(61. a) Danieli Friderico Jaret parochio antea Trebenicensi d. e. c. super decanatum Litomericensem.

Carolo Ferdinando Borgman parochio Tupadlensi d. e. licentia administrandi in decanatu Tynensi ad Muldavam, donec pristinae sanitati decanus modernus restitutus fuerit.

Henrico Heckl ord. s. Benedicti de Monte Serrato d. e. licentia ad instantiam P. prioris, ut propter suas infirmitates extra claustrum manere et in bono monasterii Zbenicz cognominato sacramenta administrare possit et valeat.

19. XI. Othmaro Goldschmidt ord. s. Benedicti mon. Cladrub. professo et priori d. e. conf. super par. Costelecensem ad præ. Benedicti Malakowsky, abbatis loci.

24. XI. Joanni Dionysio Marco a Mayfeldt d. e. conf. super par. Eitlicensi cum filialibus Drauscowicz, Prziczapel et Schesel ad præ. rectoris Soc. Jesu Comotov., quæ præsentatio in literis P. Plachy continebatur, quas ille ad se recepit et pro conf. solvit 12 fl.

(62. a.) I. XII. Carolo Ferdinando Borgman d. e. conf. super decanatu Tynensi cis Muldavam cum adiacentibus; installator denominatus fuit decanus Bechinensis.

3. XII. Casparo Hoffmann parochi Volariensi d. e. conf. pro par. Malschingensi ad præ. Mariæ Magdalænæ comitisæ de Bouquoy.

6. XII. Georgio Gregorio Bauzek par. Janovicensi d. e. licentia administrandi sacramenta in eccl. filiali Teynecz.

Nicolai Casparidis decani Tynensis ratificatum est testamentum.

Franciscus Gaiwicz ord. minorum convent. par. Beneschoviensis propter certos excessus mulctatus deposuit pro pena 60 fl.

(62. b.) 10. XII. Peiri Cruer decani Radonicensis testamentum ratificatum fuerat.

18. XII. Joachimus de Wohlhaben decanus Rockaczanensis (!) accusatus a decano Horssoviensi, quod unum vel alterum par. ex suo territorio copulaverit, deposuit pro mulcta 15 fl.

22. XII. Joannes Tomczik Potoczky par. Dassiczensis ad defalcationem summæ debitæ 9 fl., restat 33 fl.

Joanni Braun d. e. licentia ad instantiam d. Kolowrat Krakowsky administrandi sacramenta in par. Culmensi ad beneplacitum valitura.

Joannes Jorgetta pro licentia administrandi sacramenta Ponti debet 3 fl.

(63. a.) Joannes Franciscus Neumann ord. eremitarum s. Pauli præ. a Joanne Henrico de Bedeberg pro par. Meczlow conf. accepit.

Annus 1647.

3. I. Joanni Czibek d. e. super par. Wsserubensem ad insinuationem comitis de Wresowicz oretenus d. Visenteiner factam.

6. I. Maxmiliano Poretio ord. s. Benedicti in Cladrub. professo d. e. c. pro par. Gleinicensi (Klenceč).

Eodem die Guilielmo Ernesto Stocz d. e. c. super decanatum Jechnicensem in dominio Peterspurgensi cum filialibus ad eam spectantibus ad præ. comitis Hermanni Černín.

9. I. Sylverio Mazurkowicz ord. min. conventualium d. e. licentia administrandi sacramenta in par. Zdanicensi ad beneplacitum valitura.

11. I. Johannes Langenheimb præ. fuit ab Erasmo Jaroslao barone de Stampach pro par. Waltsch cum duabus filialibus Skital et Lochotin et exhibuit consensum a capitaneo, ut in par. Mascha (Maštov) quoque parochum agere possit, quia vero filiales vix 4 incolas habent deposito pro qualibet filiali uno dumtaxat imperiali solvit pro omnibus 15 fl.

(64. b.) 17. I. Cornelius Gremerius parochus Mielnicensis ex districtu Pilsnensi sub archidiacono Tynhórssoviensi præs. a Davide Keschop conf. super par. Veterosellensem obtinuit, quæ archidiacono missa est.

17. I. Joanni Chrysostomo Worensky ord. Carmelitarum d. e. c. super par. Czizoviensem ad præs. Nicolai Deym de Strzitieze S. Cæs. Maj. consilarii et judicis provincialis in regno Bohemiæ.

22. I. Joanni Adalberto Schwanda d. e. c. super decanatum Chrudimensem.

Michael Augustinus Natalis decanus Suticensis dedit pro licentia benedicendi casulas 3 fl.

27. I. Jacobo Thumb d. e. c. super decanatum Wodnianensem cum filiali Chelčicensi ad præs. capitanei Frauenberg, sed non accepit possessionem dicti decanatus, nisi a festo s. Georgii.

(65. a.) 1. II. Thomas Cuculus præs. fuit a comite Francisco de Verdugo pro decanatu Radonicensi cum 4 filialibus et parochia Sella (Želina).

1. II. facta est conf. Georgio Rieger pro par. Habelschwerd cum filiali Altwaltersdorf et capella Niederlangenau ad præs. capitanei Glacensis.

1. II. Joanni Georgio Búcker d. e. c. super filialem Mokra, idem solvit pro par. Michelsdorf per decanum Cadanensem 6 fl.

9. II. Felix Zeidler ord. min. conventualium provincialis accepit conf. super p. Tschausch et Kopitz ad præs. magistratus Pontensis, qui curat vigore licentiæ acceptæ per Casparum Richelium eiusdem ordinis e monasterio Pontensi.

9. II. deposuit Benedictus; Conradi parochus Roemo-Camenicensis pro ratificatione testamenti parochi Töplensis (Teplice) patruelis sui 18 fl.

(65. b.) 14. II. Simoni Mitis, antehac decano Rakownicensi d. e. c. super par. s. Henrici Pragæ.

15. II. Georgio Benatsky alumno seminarii archiep. d. e. c. super decanatum Rakownicensem valitura a festo s. Georgii venturo.

20. II. Joachimo Watschko d. e. c. super decanatum Budvicensem ad præs. magistratus loci. Idem magistratus pro ratificatione testamenti defuncti decani Joannis Cometæ 52 fl 20 cr.

(66. a.) 12. III. Samuel Sigismundo Schembalidi alumno archiepiscopali d. e. c. super par. Paczoviensem ad præs. baronis Myslik.

Prolongata fuerat licentia PP. Soc. Jesu ad instantiam Wilhelmi de Metternich administrandi sacramenta in Königswart (sed non acceperunt).

13. III. Tobiaë Neuvüller ord. cisterc. d. e. c. pro par. Altovadensi ad præs. Caroli Baltasari comitis Khun.

16. III. Casparo Macario sacellano domini de Wratistaw d. e. licentia administrandi sacramenta in ecclesia s. Venceslai et Viti ad beneplacitum valitura.

61. III. Thomæ Palmæ d. e. licentia ad instantiam Andreaë Henrici Laubsky Strazensis, capitanei Frauenbergensis, administrandi sacramenta in par. Huretska (Horka majus, bílá) valitura, donec illuc legitime præsentatus fuerit.

17. III. Andreaë Ignatio Bartholonidi d. e. c. pro par. Swaté pole cum filiali Wišniowa ad præs. Georgii Malowecz et Georgii Wilhelmi a Cronenburg.

(66. b.) 1. IV. Victorinus N. ord. s. Benedicti mon. Braunoviensis professus confirmatus fuit super par. Wambergensem ad præs. Ottonis Henrici Stosch de Kaunitz.

1. IV. accepit Tobias Michael Soc. Jesu sacerdos renovatam licentiam administrandi sacramenta Kosteleeii super Worlicz valituram ad 3 annos.

(67. a.) 27. IV. Matheo Oellero d. e. c. super par. Töplicensem ad præ. Maxmiliani baronis de Altringen penes d. Visenteiner oretenus factam.

(67. b.) 3. V. Jacobo Eremita d. e. c. super decanatum Nymburg cum parochiis Velelibensi Konavicensi (recte Konarovice), cum quo circa taxam dispensatum est.

10. V. Paulo Münczer d. e. c. ad. præ. magistratus Veteropragensis super par. b. Mariæ virginis in lacu.

14. V. d. e. licentia ad consensum capitanei Worlicensis Mathiæ Kostrzab et magistratus Mirolicensis Wenceslao Acantio Soc. Jesu sacerdoti in par. Miroticensi sacramenta administrandi ad unum dumtaxat annum.

(68. a.) I. VI. Fridericus Georgius Mayer par. Tuppaviensis pro licentia esus carniū ex parte districtus sui (dedit) 16 fl. 30 cr.

18. VI. Ambrosius Sylvanus accepit c. super par. Sobienow vulgo Oemau.

25. VI. Joanni Pusch sacellano archiepiscopi d. e. c. in scriptis ad præ. Danielis Krnowsky rectoris Soc. Jesu Novodomensis pro præpositura Novodomensi, installatore abbate Siloensi, taxa condonata est.

(68. b.) 3. VII. Jacobus Hieronymus Sochius accepit c. super par. Wünschelburg et filialem Albendorf ad præ. regii tribunalis comitatus Glacensis.

10. VII. Danieli Hesselio de Zetwinberg transmissa est c. cæsarea super decanatum ecclesiæ collegiatæ s. Stephani Litoměřic. cum mandato ut per præpositum loci et Daniel Fridericus Jaret canonicus installari possint.

13. VII. Andreas Vislaus Carmelita accepit c. super decanatum Poděbrad. cum filialibus Přeđhradi, Libice, Cinoves, Wielim, Sokolcze, omnes sunt spectantes sed desolatæ totaliter.

19. VII. Paulus Augustinus Novacides par. Chlumecensis solvit pro licentia administrandi in Kossowa hora usque ad f. s. Galli 1 fl 30 cr.

(69. a.) 26. VII. Georgio Quapil d. e. c. super par. Nezamyslicensem et filialem Bukownik ad præ. Udalrici Francisci Liebsteinsky a Kolowrat.

30. VII. Adalbertus Wenceslaus Schram præ. a magistratu Veteropragensi super par. Teyn B. Mariæ V. et filialem s. Castuli.

(69. b.) 17. VIII. Matheus Wenceslaus Mekelius accepit c. super p. Cistensem cum filiali Brzezan præ. capitulo oretenus per d. officialem et installabitur per Georgium Benatsky decanum Rakownik.

22. VIII. Joannes Romanowsky ord. præmon. præsentatus ab abbate Siloensi c. accepit super par. Humpolecensem, pro quo d. suffraganeus solvit 6 fl.

28. VIII. Joanni Aidenpach d. e. c. super par. Wallera et Oberheidt ad præ. Theodorici Germerschein regentis Crumlov.

(70. a.) 28. VIII. Danieli Mincer d. e. c. super par. Chrobolensem ad præ. prætacti regentis Crumlov.

30. VIII. Thomas Juritius confirmatus fuit ad præ. Francisci Caroli baronis a Kolowrat super par. Častolowicz cum filialibus Tynisstiensi et Wodieradensi.

30. VIII. Mathias Samotalsky ord. cisterc. promotus est ad par. Sadskensem cum administratione Boemobrodensi.

(70. b.) 2. IX. Jaonnes Fabritius ord. min. conventual. accepit c. super par. Wambergensem et Sopotnicensem ad præ. Magdalenæ Stossin natæ Reichelin de Meldeck viduæ.

4. IX. Joannes Janderus c. e. pro par. Priseni ad præ. Joannis Hegner rectoris Soc. Jesu Comotov, nec non pro filialibus Stranensi et Rouschovanensi de consensu comitis de Sohra.

6. IX. Raphaeli Delaminetz ord. præd. conventus Piseensis priori datus e stdecanatus Piseensis juxta confirmationem emanatam quæ valitura est a 16. octobris 1647 ad 16. octobris 1648.

17. IX. Laurentio Malessowsky d. e. c. super decanatum Mielnicensem. Joanni Calisio d. e. c. super par. s. Adalberti majoris cum adjacentibus s. Adalberti minoris, ss. Trinitatis et s. Michaelis.

(71. a.) 19. IX. Joanni Ludovico Pergero d. e. c. super par. Welharticen. ad præ. comitis Donensis (z Donna).

23. IX. Wilhelmus Zwinckman ord. Cisterc. accepit conf. super par. Markersdorf, Güntersdorf, et filialem Gersdorf præsentante Margaretha Anna comitissa de Thun vidua.

Michael Adalbertus Crusius promotus est super par. Hradec et filialem Techonicensem ad præ. Ferdinandi baronis Sswihowsky oretenus. d. Visenteiner factam.

(71. b.) 5. X. Joannes Godefridus Albanus accepit c. super par. Solnicensem cum adjacentibus ad præ. prioris et reliquorum P. P. Carmelitarum disalceatorum conventus Pragensis.

8. X. d. e. c. Urbano Francisco Bieletio super archidiaconatu Pilsnensi ad præ. consulis, civium et senatus Pilsnæ.

10. X. Joanni Conradt d. e. c. super decanatum Přesticensem ad præ. Friderici baronis de Risenberg.

12. X. Andreæ Bartholonidi d. e. c. super par. Veteroknin. ad præ. Petri Ernesti Wratislaw de Mitrowicz.

(72. a.) 18. X. Joanni Hicelio d. e. c. super par. Daudlebensem ad præ. Joannis de Eckersdorf, item super par. Lišov ad præ. Henrici Laubsky.

18. X. Jacobus Puffer ord. Cisterc. c. e. super par. Strobnitz et Meinardus Zacheil ord. Cisterc. super paroch. Pridol. ad præ. Georgii Wendschuh abbatis Altovandensis.

(72. b.) 18. X. Paulo Minczero a Proudnik d. e. c. super decanatum Neoboleslaw. cum patentibus vicariatus.

Fridericus Dörfel c. e. super par. Falkenaw Königswert, et filialem Lobsen ad præ. Joannis Hartvigii de Nosticz.

Paulus Augustinus Novacius accepit c. pro par. Networzic, Biezelicze et Augezdecensi ad præ. Venceslai comitis de Vaczinowa.

19. X. Casparo Adalberto Macario d. e. c. super par. Comsacensem (Kumžak) et Schemisslensem (Čiměř) ad præ. Danielis Krnowsky rectoris Novodomensis.

(73. a.) 29. X. Jacobo Lauer d. e. licentia administrandi sacramenta in par. Altstadt. ad medium annum valitura.

31. X. Venceslao Palatsky d. e. c. super par. beatæ Virginis in lacu ad præ. magistratus Veteropragensis.

(73. b.) 2. XI. Venceslao Adalberto Kraus d. e. c. super par. Brunersdorf cum filialibus Bistriz et Platz ad præ. Maxmiliani comitis Martinitz, installatore decano Cadanensi.

5. XI. Paulus Krmisius præ. fuit ab Andrea de Buisson re-tore collegii Soc. Jesu s. Clementis Veteroprag. super par. Bernardice.

8. XI. Alexio Halek ord. s. Benedicti mon. Cladrub. professo d. e. c. super par. Petrowicze cum filiali Swogssiczensi ad præ. Joannis Venceslai Wrabsky Dluxa (sic) de Wrabi.

8. XI. Jacobo Zuttinis d. e. c. super par. Albipolensem cum adjacentibus ad præ. comitis Pauli de Marczin (recte Morzin).

Paulo Ziak alumno archiepiscopali et decano Altomaufensi d. e. c. super par. Chocznensem cum filialibus ad eandem spectantibus.

(74. a.) 9. XI. Adamo Mazovio d. e. c. super decanatu Sedlčanskensi ad præ. principis de Lobkowicz.

13. XI. Mathiæ Joanni Hamrzik d. e. c. super par. Gistebnicensem cum 2 filialibus ad præ. principis de Lobkowicz.

18. XI. Valentinus Carolus Tabernator par. Horaždiowicz deposuit pro mulcta 9 fl.

18. XI. Petro Adalberto Koukalio d. e. c. super par. Černovicen. ad præ. Martini baronis de Paradis.

20. XI. Matheus Eberlein par. Deusingensis deposuit ad defalcationem mulctæ 15 fl.

(74. b.) 20. XI. d. e. licentia Joanni Roeckma administrandi sacramenta in par. Brauna, Starckenbach et Lomnicz ad ulteriorem resolutionem valitura.

In simili Joanni Hradeczky canonico s. sepulchri facta est licentia administrandi sacramenta in par. Hradek.

22. XI. Joanni baptistæ Janowsky ord. min. conventualium d. e. c. super paroch. Heřmanoměstencensem ad præ. Annæ Mariæ comitissæ Khinsky.

27. XI. Michaeli Vatter d. e. c. super par. Stöben ad præ. Venceslai Adalberti Meiderle a Mannsberg cum filiali Schönfeldensi.

(75. a.) 3. XII. Maximo Donadino ord. s. Augustini d. e. c. super par. Schochowiensem ad præ. Joannis Hertwigi comitis de Nořtitz.

6. XII. Joanni Ludovico Augulari d. e. c. super par. Tuschoniensem (Touškov) ad præ. comitis de Wrzesowecz oretenus per secretarium facta.

10. XII. Christophoro Topsala d. e. licentia administrandi in Culm per annum duratura. Joanni Prerovino d. e. c. super par. Netolicensem ad præ. principis de Eggenberk.

11. XII. P. Josepho Maria procuratori Carthusiæ Valdicensis d. e. licentia administrandi sacramenta in par. Radim ad beneplacitum valitura.

Tobiæ Fritscher crucigero d. e. c. super par. Smidariensem, quam vix retinuit 2 mensibus ex eo, quod alio promotus fuerit.

(75. b.) Martino Ignatio Hlaussek d. e. c. super decanatum Blatnensem cum par. Pasticensi (Pařtivy) ad præ. Francisci comitis de Rozdražowa.

16. XII. Martino Wunibaldo d. e. c. super par. Altenbuchensem cum 2 filialibus Marchendorfensi et Salz ad instantiam Barbaræ Catharinæ Denagkin natæ Stossin de Kaunitz. (Pokračování.)

Professor Josef Vávra.

Dne 10. ledna 1912 tiše v Pánu zesnul professor ve výslužbě Josef Vávra ve věku 73 let. Delší již dobu chřadl, ale nikdo se nenadál, že by vleklá choroba jeho tak náhle jej sklátila. Ještě před krátkou dobou jednal jsem s ním, aby převzal přednášku v Histor. kroužku, což ochotně slibil a těšil se na to. Mínil přednáseti dne 25. února „o hraběnce Dietrichsteinové rozené z Oppersdorfu“, ale umkl na vždy.

Poznal jsem Vávru již jako supplenta na reálce v Litoměřicích r. 1860, kde hospodařil se svou zbožnou matičkou. Bydlice naproti sobě, častěji jsme se stýkali. Oba jsme však brzy odešli, já, dokončiv studia gymnasijsní, do Prahy na filosofickou fakultu a on na reálku do Kolína n./L. r. 1862.

Teprv po dlouhých letech jsme se zase sešli v Praze, kde já jsem byl professorem na gymnasiu v Truhlářské ulici a on na vyšší reálce v ul. Ječné. Oba nás a ještě jiné muže smýšlení katolického vyhledal P. Jos. Svoboda T. J., aby nás získal k utvoření „Historického kroužku“, který se pak brzy ustavil ve valné hromadě, odbývané dne 7. ledna l. P. 1891 v klášteře křižovníckém v bytě novicmistra P. Františka Marata, volbou výboru. Zvoleni byli: P. Jos. Svoboda S. J., Frant. Ekert, duchovní správce na Karlově, Frá Jos. Hamrsmíd O. Melit., PhDr. Matěj Kovář, c. k. gymn. prof., Fr. Marat Ord. Crucig., Jos. Vávra, c. k. prof. čes. školy reálné. Ve schůzi výboru dne 14. ledna 1891 děla se volba funkcionářů. Jelikož byl Histor. kroužek odborem družstva Vlasti, jehož předsedou byl ThDr. Rud. Horský, zvolen místopředsedou kroužku zakladatel jeho P. Josef Svoboda, jednatelem prof. Jos. Vávra a knihovníkem P. Fr. Marat.

R. 1892 usneseno ve výborové schůzi dne 5. října, aby se vydával „Sborník Histor. kroužku.“ Týž vycházel s počátku ve svazcích, od r. 1900 jako časopis o 4 arších čtvrtletně, v němž prof. Vávra ukládal některé ze svých prací historických.

Jednatelem Histor. kroužku zůstal prof. Vávra až do konce roku 1894, setrvávaje dále ve výboru, načež zvolen jeho nástupcem Dr. M. Kovář, jenž je jednatelem a redaktorem Sborníku Histor. kroužku až dosud.

Přednášek, jichž každoročně pořádá Histor. kroužek několik, účastnil se prof. Vávra velice činně. Tak přednášel na podzim r. 1891 „o posledních výjevech katolické reformace v létech 1770—1780“; 27. dubna 1892 měl přednášku „o dlouhém sněmě pražském r. 1575“; dne 8. ledna 1893 vykládal, „jak se chovali katolíci při udělení majestátu“; dne 26. listopadu 1893 mluvil „o tiché reformaci katolické před bitvou bělohorskou“; dne 11. února 1894 pokračoval v přednášce „o tiché reformaci katolické v Čechách v 16. století“; dne 24. února 1895 pojednal „o vlivu paní a dívek na katolickou reformaci v Čechách“ (viz obšírný referát můj v „Čechu“ a ve „Več. Nov.“ ze dne 28. února); dne 29. září 1895 vybral si za předmět přednášky „Marii Maxmilianu

z Hohenzollern“ (o níž viz delší můj referát v „Čechu“ a ve „Večer. Nov.“ 10. října); dne 3. listopadu 1895 podal obšírný výklad „o proskripci jezuitů r. 1618“ (viz delší referát můj ve „Več. Nov.“ 28. listop.), v níž pokračoval 15. dubna 1896; dne 22. listop. 1896. (když od r. 1895 k doporučení J. Em. p. kardinála Schönborna byl hraběti Janu z Oppersdorfu do Horního Hlohova ve Slezsku doporučen k uspořádání tamního archivu, kde našel bohatý materiál historický) přednášel „o hrabatech z Oppersdorfu v Čechách a ve Slezích“, ve kteréžto přednášce pokračoval 31. ledna 1897; dne 28. září 1897 promluvil „o obležení Prahy od Švédů r. 1648“; dne 19. října téhož roku podal výklad „o Alžbětě Konstancii z Pöttingu, dobrodějce klášterů“; dne 6. ledna 1898 podal zase zajímavé archivní zprávy „z dějin rodinné kroniky hrabat z Oppersdorfu“; dne 23. října 1898 promluvil „o událostech 30leté války v letech 1624—1627“; pokračování této přednášky bylo 11. prosince 1898; mnohé nové podrobnosti našel k ní v archivě hlohovském; dne 5. února 1899 rozhovořil se „o katolické reformaci v Dol. Slezích“; dne 12. listopadu 1899 předvedl „život a působení Jana Ctibora Kotvy z Freifeldu“, dne 4. února 1900 mluvil opět „o hraběcí rodině z Oppersdorfu, zvláště o hraběti Jiřím“, ve kteréžto přednášce pokračoval dne 16. prosince 1900 a 24. ledna 1901; dne 10. listopadu 1901 pojednal „o turecké válce r. 1566“, k níž našel mnohý dosud neznámý příspěvek v archivě horno-hlohovském; dne 19. ledna 1902 vybral si thema „ze života arciknížete Karla, biskupa vratislavského (1608—1624)“; dne 7. února 1904 pojednal „o Janu Kavkovi z Řičan“; dne 6. ledna 1905 podal něco nového „z dějin emigrace české ve Slezích“; dne 21. ledna 1906 promlouval „o Albrechtu z Waldštejna“, k čemuž hojně nových momentů našel v Hor. Hlohově; r. 1907 přednesel opět stať „z rodinné kroniky Oppersdorffů“; dne 14. února 1908 vykládal „o rytíři Tomáši Mikuláši z Lindenberka“; dne 28. listopadu 1909 podal nové zprávy „o moravské větvi hrabat z Oppersdorfu“ a dne 5. března 1911 vykládal z paměti, nemoha již pro chatrný zrak psáti, „o Matouši Děpoldu Popelovi z Lobkovic, velkopřevoru řádu maltánského v Strakoncích.“ Mnohý z posluchačů žasl nad jeho podivnou hodnou pamětí. Rodokmeny velké většiny šlechty české znal dopodrobna a ne jeden badatel poptával se u něho po tom či onom šlechtici, jako by byl prof. Vávra živý v tom oboru slovník naučný. Výklady jeho poslouchaly se též proto tak rády, že mluva jeho byla uhlazena a v pravdě česká.

Některé z těchto přednášek historických i jiné práce dějepisné uveřejněny ve Sborníku Historického kroužku, jiné ve Vlasti, některé zůstaly v rukopise. Sestavilť totiž prof. Vávra z archivních listin horno-hlohovských obšírné dějiny hrabat z Oppersdorfu (zvláště hraběte Jiřího 1588—1651), jejichž tisk se v rodině té odkládá z příčin nám neznámých. I hodlal pak prof. Vávra dle originálu německého poříditi překlad český a proto nedal do tisku všechny tyto jednotlivé přednášky vytržené z celku.

„Sborník Histor. kroužku“ přinesl tyto jeho práce: V sešitě 1. r. 1893 „Katolíci a sněm český r. 1608 a 1609“; v seš. 3. r. 1894 (za mé redakce) „Počátky reformace katolické v Čechách“; v seš. 4. r. 1895 „o katolických paních v Čechách za doby refor-

mace“; v seš. 6 r. 1897 „z rodinné kroniky pánů z Oppersdorfu“; v seš. 7. r. 1898 „doplňky k životopisu Hanuše z Oppersdorfu“; v ročníku I. r. 1900 „zápisy Hanuše z Oppersdorfu o válce německé 1546—1547“; v roč. III. r. 1902 „arcikníže Karel Josef, kníže-biskup vřatislavský“; v roč. V. r. 1904 „Jan Kavka z Říčan“; v roč. VI. r. 1905 „slezské zprávy o česko-moravských emigrantech (1626—1642)“; v roč. IX. r. 1908 „Alžběta Konstancie z Pötingu, dobrodějka klášterů.“

Ve „Vlasti“ tiskem vyšly tyto jeho historické články: v roč. VI. r. 1890 napsal „Pěstujme historické místopisectví“ a v témže ročníku „o Němcích v Berouně do r. 1615“; v roč. VIII. r. 1892 „Z pozdních dob katolické reformace v Čechách“; v roč. XIV. r. 1898 „Z cestopisu pana Jiřího z Oppersdorfu“; v roč. XVI. r. 1900 „Chlum sv. Anny“ (obrázek z hořejších Slez); v roč. XIX. r. 1903 „Špitál v Glogůvku.“

Již dlouhá řada těchto pojednání historických zajistila by zesnulému professoru Vávrovi čestné místo mezi dějepisci českými. Uzná se to? Ano, kdyby Vávra nebyl katolík a k tomu ještě dokonce mariánský sodál, důvěrný přítel a ctitel zemřelého P. Jos. Svobody T. J.

Prof. Vávra mimo uvedené články vydal ještě tyto monografie historické v samostatných knihách; „Dějiny města Kolína“ (ve dvou dílech r. 1879 a 1888 v Kolíně), „Paměti panství Mníšeckého a kláštera Skalky“ (1898 v Praze), „Paměti města Berouna“ (1899—1901 v Berouně); vydal též Učebnici dějepisu pro školy měst. (3 díly 1883—85), upravil mappu historickou k roku 1615 a textem opatřil zeměpisný atlas pro školy obecné a měst., podával delší referáty v Historickém kroužku o různých spisech, zejména o Wintrově Církevním životě v Čechách, o Historickém kroužku, o listě direktorů zemských a j. Různými články přispíval do „Sborníku historického“, do „Památek archaeologických“, do „Českého lidu“, do „Čecha“, a j. V programě čes. reálky v Praze r. 1886 uveřejněny „Paměti obce Nuselsko-Pankrácké“ a r. 1894 „Jakub Horčický z Tepence“.

V Almanachu sjezdu katolíků v Praze r. 1905 podal „Vývoj kultu Mariánského v zemích českých“ a psal některé články i do Ottova Slovníku naučného.

V pozůstalosti zbylo hojně důležitých záznamů a poznámek, jež pozůstalí odevzdají k použití Historickému kroužku.

Josef Vávra byl rodilý Pražan (*1838) a syn chudých, ale zbožných rodičů. R. 1856 vychodiv českou vyšší reálku, dal se zapsati na universitě jakožto mimořádný posluchač zeměpisu a dějepisu, pak se připravoval na dvouletém kursu pro učitelství jazyka českého a německého, dějepisu a zeměpisu na nižších reálkách, jichž tenkrát bylo několik. Po odbytých zkouškách dostal místo supplujícího učitele na reálce v Litoměřicích r. 1860, kdež pobyl až do roku 1862. načež působil jako učitel až do r. 1875 na reálce v Kolíně. Zde našel přiměřenou sobě, zbožnou a hospodárnou družku života, Antonii, rozenou Klecanskou, dceru stavitele v Pečkách, s níž byl oddán r. 1865. Po 13letém záslužném učitelování doufal, že po odchodu dosavadního ředitele B. Pavlíčka, což se stal zemským školním inspektorem, obdrží místo ředitelské,

ale většinou jednoho hlasu dostal je uchazeč jiný, následkem nekalé agitace. Čekal, že obřízí místo to tím spíše, že r. 1873 dosáhl approbace pro vyšší reálky. V době zimní, deštivé a nevládné, byl nucen stěhovat se z Kolína na učitelský ústav v Soběslavi, kdež vyučoval čtyři léta, až do r. 1879 a pak rok na učitelském ústavě v Jičíně. Roku 1880 nabyl místa profesorského na české vyšší reálné škole v Praze v Ječné ulici, odkud, učiv zde až do roku 1900, odešel na trvalý odpočinek. Ale neodpočíval, pilně pracoval ve svém zamilovaném předmětu, v bádání historickém.

Nemohu zamlčeti jedné význačné epizody. Když byla před léty mnohočlenná deputace u p. kardinála Schwarzenberga, oslovil nás dva Jeho Eminence: „Vy profesori přednášíte dějiny vesměs proticírkevně.“ „To se netýká nás, Eminence,“ odvětili jsme téměř jedněmi ústy, „to patří na adresu jinou“. Nebolelo nás to — nedostatečná informace.

Za zásluhy své byl prof. Vávra Jeho Svatostí papežem Lvem XIII. vyznamenán zlatým křížem „Pro ecclesia et pontifice“.

Pohřeb zesnulého profesora Vávry konal se v sobotu 13. ledna v 10. hodin z chrámu Páně sv. Ignáce za hojného účastenství, zvláště členů marianských družin, které se při tiché mši sv. modlily za duši ržženec, jež se sám rád modlival, zvláště v době poslední. Kondukt vedl vdp. farář M. Batha se dvěma kaplany od sv. Štěpána až pod Vyšehrad, kde jej převzal vsdp. kanovník Fr. Vaněček s assistencí dvou kaplanů vyšehradských.

V chrámě vyšehradském, kdež tklivě zapěl sbor pěvců Salve Regina, byla rakev znova vykropena a u hrobu měl p. kanovník Vaněček stručnou vystižnou řeč, v níž ocenil ctnosti a zásluhy zesnulého.

Na poslední cestě doprovodili jej kromě rodiny a příbuzných veškerí žáci české reálky z Ječné ulice se svými professoři, v jejich čele ředitel vládní rada V. Starý; předseda Historického kroužku probošt a dvorní rada Dr. Fr. Kryštofek, jednatel šk. rada Dr. M. Kovář a pokladník kanovník Dr. Kar. Řehák; dvorní rada B. Pavlíček, opat Alban Schachleiter, P. Placid z Emaus, P. Fr. Žák a P. Zimmerhackl T. J., prof. Dr. Vinc. Öhm, šk. rada Jos. Šauer z Augenburgu, učitel měšť. školy v Kolíně Josef Lintner, městský rada Kar. Bolina, cis. r. Jan Červený, úředníci JUC. Jos. Šindler, Kubát, Klos, Novák, učitel Mazanec a j.

Prof. Vávra byl upřímný vlastenec, horlivý učitel, plodný spisovatel, příkladný katolík a vzorný manžel a otec, jenž zdárně vychoval sedm dětí, tři syny a čtyři dcery — duše skrz naskrz šlechetná a „muž pevné viry“, jak o něm tvrdí sama jeho choť.

Zvláštní zádušní mše za duši zemřelého sloužena byla v pondělí 15. ledna v kapli jubilejního katolického spolku Praha a ve středu 17. ledna v kapli vyšší české reálky v Ječné ul.

Soustrastný telegram došel od hraběte Jana z Oppersdorfu. Krásný věnec zaslal sládek na Kladně p. Ot. Zachar, bývalý žák.

Bůh Tě přijmi do své slávy, věrný příteli a soudruhu!

Dr. M. Kovář.

Mikšovicova kronika Lounská.

(Od 1. ledna 1622 do 5. dubna 1623.)

(Pokračování.)

[1622.] T. l. ve čtvrtek ochtáb tří králův (13. ledna) Mathyáš Bystřický dal v trhový den biřičem provolati na rynku dům svůj hostinský.

V sobotu po sv. Fabianu a Šebestianu (22. ledna) nadepsaného v krámích mastnejch zde v m. Luna, čehož lidé nepamatují, hovězího masa v žádném krámě neměli. Toliko v jednom Jan Šitra vepřový měl, ač dosti na skrovně. A z toho sotva dvacátej dosti málo dostal. Potom teprv k večeru v jednom krámě hovězí maso měli, ale málo kdo ho dostal.

T. l. v pondělí po sv. Fabianu a Šebestianu (24. ledna) maso hovězí v krámích dosti drahý nehrubě dobrý libra po šesti groších miš. a to nejprve nejdrazeji prodáváno bylo.

T. l. v sobotu po obrácení sv. Pavla na víru křesťanskou (29. ledna) masu hovězimu opět přiskočilo, že libru za 6 gr. a 3 d. miš. prodáváno bylo.

T. l. ve čtvrtek po hromnicích (3. února) Kryštof Dryander na čal víno drahý na šenk. Bílý leta 1621 zde při m. Luna na vinicích zrostlé, židlik za devět krejcarů a jiní sousedé šenkovali židlik za půl osma krejcaru.

T. l. v pátek po pam. Hromnic (4. února) Jan Václav po Janovi Píseckým zůstalý syn s pány a přátely do m. Berouna pro budoucí manželku svou jel a tam v témž městě Berouně pojal sobě za m. pannu Dorotu slovútného p. Jindřicha Knoflíčka, měštěnína Berounského dceru, s nížto k stavu sv. manželství v n. masopustní v témž m. Berouně potvrzen. Tam veselí svadební konáno a potom v outerý masopustní z m. Berouna do m. Luna nevěsta přivezena a veselí svadební dokonáno jest.

T. l. v outerý po n. p. Oculi (1. března) zde v m. Luna slove v klášteře v domě Čurdovském před samým večerem svět-nice se zborila. (Manželka nějakého Fialy koláře zlamala sobě ruku a nohu, dítě její ruku.)

[Přípisy pozdější: To nic pravda není, co překancelováno.]

T. l. v outerý po neděli Misericordias (12. dubna) v noci na středu umřel Valentin Tessa ur potom na zejtrí v středu po nešpoře u Matky Boží pochován.

T. l. v středu po neděli křížové (4. května) ráno po jedenácté hodině na celém orloji z voka na velkého proti rynku na věži v městě, kde zvon dominykal visel, lepenice, v níž cihly na vápno pevně složené byly se zborila. A to vše na střechu kostelní s velikejm hřmotem upadlo. S křidlic mnoho sráželo, kteréž na krchov a do dvorův některých domův spadalo a škodu velkou učinilo.

T. l. ve čtvrtek d. pam. Božeho vstoupení (5. května) Řehoř Zhorský Kladrubský se ženil. Umřel týž Řehoř letha 1634 4. neděli po sv. trojici jsouc J. M. C. rychtářem, pochován v velkém kostele tu kde křtitedlnice od kněze Václava, kterýž ve vsi Vrbně za správce církevního několik let zůstával a sem do m. Luna od pana arcibiskupa Pražského podán byl, s Kateřinou po Zigmun-

dovi (Maštálkovi) Přebenickém zůstalou vdovou k stavu manželství potvrzen jest potomně následující neděli (Exaudi) veselí svadební u paní nevěsty vykonáno jest. (To byla jeho třetí manželka. Náhle zcepeněl. Říkali mu omnibus placeto proč? že se každému připochlubiti hleděl a uměl.)

T. d. a l. po 16. hod. stavení neboližto krov při velkém kostele v městě zde v Lounech věže i se vším stavením se trásla tak že to stavení ku podivu praštělo, o čemž pověžní správu v místě radním činili.

T. l. v outerý po Buožím Vstoupení (7. května) vojáci Fukarovští, kteří do m. Luna v outerý po n. Misericordias (16. dubna) s 7 práporci (ačkoliv pěchota byla, však velice mnoho do několika set koní jak v mnoha vojích tak officírové i soldáti měli) přitáhli. Ovšem do okolních vesnic forýrování byli, ale nejvyšší všickni na větším díle v městě své kvartýry měli z města ráno vytáhli. S nimiž ouřad i nebozí susedé znamenité outraty vedli, od nich nenáležitě téměř přes nemožnost sužování byli, k nenabytým škodám přišli, což se mnohým, že je stravovali, peníze jim dávali, co mohli, brali do smrti povleče. Pán Bůh račiž dáleji sám našim ochráncem býti. Mezi tím 13. d. m. dubna kněz Jezuitskej i jiný dni následující mši v kostele sloužíval, kostela se ujal.

Potom ve čtvrtek po neděli Jubilate (21. dubna) kněz Václav, který ve vsi Vrbně několik let knězem byl a jsouc katolickýho náboženství z poručení pana arcibiskupa od ouřadu na faru uveden, jest za faráře přijat a témuž i kostel svěřen jest l. 1622.

Masu přiskočilo. T. l. v sobotu po neděli Exaudi (14. května) maso hovězí drahý, kteréhož libra Václavovi Malatovi šacována byla po 10 krejcařích.

T. l. v neděli na d. pam. sv. Ducha (15. května) voda veliká přišla od velkejch dešťů, kteráž na lukách a chmelnicích, vukurkách a jiném vaření veliké škody z dělala.

T. l. ve čtvrtek d. pam. Buožím těla (26. května) po vykonané mši a kázání processí zde v Lounech drzáno. Monstrance od kněze Václava, někdejšího faráře Vrbenského a nyní Lounského okolo kostela velkého po krchově s znamenitou vážností a slávou u přítomnosti obojí rady (kteříž přítomni býti museli) i počtu velikého lidu obojího pohlaví nešena byla. Od níž fuchy nebo křídla nesli p. M. Jan Začal po pravé a JMC. pan rychtář Matěj Pšanský po levé straně. Byly připraveny na krchově 3 stoly koberci přikrytý. Na každém monstranci se stavila a tu od kněze evangelium a od zákovstva zpívání fikurativé se dalo. A ta monstranci veliká stříbrná pozlacená pěknejm dílem zdelána jest a dvacetí půl osmý libry váží.

T. l. v n. po Buožím Těle (29. května) processí opět se konala po rynku. Z kostela velkými dveřmi proti fáře vyšli s monstranci do rynku mimo příbytek Mikuláše Maleciusa až k domu Václava Uzidila. Tu před domem stůl přikrytej stál, na němž kněz monstranci postavil a po vykonání zpěvu od zákovstva evangelium zpíval. Fuchy od té monstranci nebo křídla z kostela nesli p. Jan Začal po pravé a Řehoř Šafářovic primas (neb JMC. pan

rychtář v kostele nebyl) po levé straně. A potom od Váci. Užidila p. rytmistr, který quartýrem u Řehoře Kladrubského byl, k stolu který před rathouzem stál, křídlo po pravé straně nesl a pan Začal z levé a tak dále ti dotčení páni ty farchy k třetímu stolu stojícímu před domem JMC. p. rychtáře a k čtvrtému před domem Matyáše Bystřického až do kostela donesli. Při každém stolu evangelium se zpívalo. Po trávě zelené nastlané se šlo, máje postaveny byly a žáci vši cestou, až zase do kostela přišli, zpívali.

T. l. ve čtvrtek po sv. Medardu [9. června] po druhé hodině na noc umřel Jan Užidil potom v následující neděli při času nešporním u sv. Petra pochován měvši let věku svého 36, tu nejprvnější kázání nad mrtvým tělem kněz Václav Vrbenský učinil.

T. l. v středu před pam. sv. Jana Křtitele (22. června) počalo pršet a pršelo velice a ustavičně dva dni a dvě noci. Potomně na sv. Jana z takového deště veliká voda přišla, traviny do konce pokazila, na zeli, chmeli a jiných věcech škody veliké z dělala. Teprva v outerý po sv. Prokopu počalo jí ubývati, ač dosti málo.

T. l. v středu d. pam. sv. Vavřince (10. srpna) dvě kornety vojákův rejtharův od nás z Loun vytáhlo, něco Vlachův, Španělův, Němcův a Čechův. Jedna korneta po 19. hod. a zpráva dána, že ta do Rokycan ordinanci měla. Druhá karneta s pány komisaři vytáhla po 20. hod. obě Pražskou branou. Ti že by měli ordinanci míti do Rakovníka. Ty obě dvě karnety přitáhly k nám do m. Luna z Žatce ten čtvrtek před pam. Seslání Ducha sv. na ap. a tak bez jednoho dne pořád čtvrt leta u nás byly. Jsou nás nebohý sousedy nanejvýše soužili, zchudili a mnohý o všecko téměř připravili. Mnozí cejnový, mosazný, měděný nádobí i peřiny šaty rozprodávali a to od poli darmo dali, což se mnohým k žebrotě do smrti povleče. Tiž vojáci znamenitou a velikou drahotu ve všem v městě způsobili, s sousedy se bili a zle nakládali, kteříž jim divné a neslýchané téměř svinské krmě strojili. A ty s nimi jísti, voves po vesnicích na 2 míle vyběhávati a za drahé peníze kupovati i jiné nesnesitelné věci od nich snášeti museli, což vše nelze tuto vypraviti.

T. l. v pátek po sv. Vavřinci (12. srpna) po 18. hod. mezi jinou boufkou, kteráž veliká byla a prška. Mezi tím udeřil zlej v špitále u mostu v kostele blízko voltáře jednoho i druhého okna, potom nahoru do krovu až k makovici tam něco i šindelu u makovice odraženo.

T. l. ve čtvrtek po nanebevzetí P. Marie (18. srpna) v noci na pátek Tomáš Šermoch z vězení šatlavního ušel a klíče na zámku dveří šatlavních zanechal a mnoho nedělí asi téměř půl leta u vězení šatlavním zůstával.

T. l. v pondělí ochtáb na nebevzetí P. Marie (22. srpna) střelbu z m. Luna která na rynku stála na kolesách, tři mosazný a dva železný, poddaní obce této na čtyrech vozích něco od některých plechův a jiné střelby do měst pražských odvezli.

T. l. v pátek po památce sv. Bartoloměje (26. srpna) ráno umřel Bartoloměj Hircius Písecký, který písarem rad-

ním obce této Lounský přes dvamecitma let byl, potom na zejtrí v sobotu po nešpoře u sv. Petra pochován.

T. l. v středu d. pam. Povýšení sv. Kříže (14. září) v obojí radě M. Jan Trochopeus Táborský volen za mladšího pisáře a na průbu přijat.

T. l. v n. po sv. Václavě (2. října) Jan Svoboda kovář ve dvoře nebožtíka Rubše kováře nový vino l. t. 1622 zrostlé šenkoval, židlik za 9 krejcarů.

T. l. v středu po sv. Diviši 12. d. m. října v noci na čtvrtek umřel urozený a statečný rytíř p. Volf starší Vřesovec z Vřesovic a na Nových Hradech pán letitý, potom v pondělí po sv. Mikuláši v Opočně pochován.

T. l. v pondělí obětování P. Marie 21. d. listopadu přijeli sem do města Luna samý večír z Žatce p. kommissari p. Jiří Vilém Michna z Vacinova a p. Bukovanský a na ráno v outerý sadili a obnovili radu. Nařídili za pana hejtmana m. tohoto Luna pana Ždárského na Kladně, J. M. C. p. rychtáře Jana Začala a primasa Pavla Vraštila k tomu jiných čtrnáct osob konšelův a on patnáctý k němu nařídili a přidali. Potom na zejtrí v středu raním jitrem do Rakovníka odjeli. Při tom i pisáře městského zvolili i povinnost mu vydali.

Osoby na vosk vybírali. T. l. ve čtvrtek po sv. Klimentu 24. novembris totiž listopadu nové nařízení od nových pánův se stalo totiž zde v m. Luna od p. rychtáře J. M. C. a pana primasa v každé čtvrti dva sousedí z obce nařízení byli. A ty osoby na každé čtvrti po sousedích chodili a jim v známost uvedli, že pan kapitán J. M. C. pan rychtář p. purgmistr a páni toho žádají, aby jeden každý dle možnosti své k tomu záduši kostelnímu městskému na světlo do chrámu Páně na penězích nebo od vosku nějakou pomoc učinil.

T. l. v n. 1. adventní (27. listop.) dvě kornety rejtharů přijelo sem do Loun. Zle s sousedy nakládali. Mnohé bili, přes míru šacovali a mimo jiné silné karnety byly.

T. l. v n. 2. adventní (4. pros.) ráno mezi 10. a 11. hod. umřela Anna po Petrovi Šedivým zůstalá vdova žena letitá, ode sta let nemnoho mladší, potom na zejtrí v pondělí po nešpoře u sv. Petra pochována.

Nový způsob: T. l. v pátek po sv. Mikuláši (9. pros.) Samuel Radešínský chtíc sobě kšaft nebožky Anny Šedivý v místě radním dáti publikovati od něho pánům konšelům sto kop míš. dáti musil, ježto předešle vždycky chudý i bohatý toliko 24 groše míš. se dávalo a žádný více nucen nebyl.

T. l. v outerý d. sv. Lucie (13. prosince) původem při přítomnosti kněze Václava Vrbenského, p. hejtmana obce této Hynka Jiřího Ždárského a J. M. C. p. rychtáře p. Jana Začala k alich, který nad velkým oltářem v kostele při samé zdi z kamene postavený vytesán byl, sň at je sta to místo lazaurem zamazáno jest.

T. l. v středu po sv. Lucii (14. pros.) v přítomnosti týchž osob oltář malý, při kterémž všední den sloužena mše i kázání činěno bývalo, vybořen.

T. l. v neděli po moudrosti Buoží (18. prosince) u Pavla Listopada v komíně se zapálilo již z komínu hotelo vohněm tak že z těžkosti sotva uhašeno.

Potom v středu po Moudrosti Boží (21. pros.) opět 20 a na zejtrí 30 do města sem rejtharů přijelo a ti vsickni k těmto se verbovatí dali.

Potom následující pátek (22. pros.) z jedné karnety nejvyššího p. vychmejstra všecky přehlídali a tu karnetu doplňovali, kteréž jsme 4 neděle někteří stravovali. Ale mimo to sůl, svičky, lože, dříví, koření, chleb, jim přidávali a někteří jako na větším díle do skonání strvaovali.

T. l. v sobotu na štědrý den (24. prosince) z poručení pana vychmejstra, který zde v m. Luna zůstával postaveno na způsob vosla náké trestání před domem Mikuláše Maleciusa, dosti vysoké na čtyrech nohách dřevenný postaven.

T. l. v sobotu na Štědrý večer (24. pros.) u Řehoře Fanty mačali drahý víno od nového nejdražší žejdlík po 4 gr. čes. a není v této obci Lounské slyšeti od založení m. t. Luna, že sud vína hned od presu po 120 kopách míšenských prodáváno a kupováno bylo.

L. P. 1623 v pondělí po 3 králích (9. ledna) ty dvě karnety rejtharův se mustrovaly, který zde zůstávaly. Majíc sobě předešlého týhodne z Prahy odeslané karnety nové vsickni rejtharí s týmiž k kostelu přijeli. Potom je do kostela vnesli, nad týmiž kněz mši sloužil, každou fendrych její přes celou mši kleče u voltáře v rukou držel. Ty také kněz vodou pokropil a kadidlem podkouřil. Potom při též mši trubači troubili, žáci Te Deum laudamus zpívali a po vykonané mši kapitánové každý svou karnetu od voltáře od fendrychů vzali, z kostela nesli a na ulici před kostelem každý kapitán svému fendrychu jeho karnetu dal. Potom vsickni na koně vsedli, stříleli a k karnetě povinnost činili, po rynku proti sobě jezdili a vykonavše svou věc do svých kvartýrů vjeli.

T. l. v středu po třech králích (11. ledna) ve dvoře Jana Rezlera nešetností čeládky v marštali se zapálilo. Pacholci v marštali topili. Z toho se oheň zňal krov na té marštali shorel.

T. l. a d. totiž v středu po třech králích (11. ledna) literáti kůru latinského kolaci neboližto dobrou vůli měli a na rathouze v radní světnici hodovali, čehož jak živo nebylo, aby to na rathouze dítí se mělo. A náký Vilím písař důchodní nadzdejšími důchody obecními i zádušními u Alžběty po Janovi Uzdilovi zůstalé vdovy v domě jejím t. d. někdy u večer na noc Pavla Vraštila primasa a úřad purkmistrovský držícího škodně zbil a zepřal.

Víno drahý. T. l. v sobotu po ochtábu tří králův (14. ledna) u Jana Dlouhého víno po 15 grejcarich židlík se ponejprve šenkovalo a to voják jeho který jej od něho koupil.

T. d. a l. řezníkům dovoleno a puštěno, aby maso v kramích na tento čas jakékoli však zachovaje v tom dobré svědomí od ruky prodávali.

T. l. v pondělí po sv. Fabianu a Šebestiánu (23. ledna) v noci na outerý jak se zpráva činí, že ten kalich a meč z věže kostela Tejnského v Starém Městě Pražském sňat jest.

T. l. ve čtvrtek po n. devítník (1. února) před večerem zapálilo se v židovské ulici u Brožíčka, však brzy uhašeno, že se škody jiným sousedům nestalo a on do vězení dán.

T. l. v n. po sv. Školastyce (12. února) v noci na pondělí oba dva kalichové z obojí brány z kamene vytesaní nad branou prostřední v každé bráně ve zdi vrazení od vartýřů Vlaských nebo Španělských, kteří té noci na vartě byli, oba dva zcela se všim kamenem dolů sundáni. V Pražské bráně nad týmž kalichem černě bylo napsáno l. 1580 a v Žatecké bráně nad týmž kalichem z kamene vytesán erb m. Luna. A dává se zpráva, že týmž soldatům v každé bráně za tu práci dáno bylo po jedny nebo dvou konví vina.

T. l. v středu po sv. Školastyce (15. února) po 17. hod. vojáků jedna karneta rejtharů p. vachmejsra odtud do Žatce odjeli a hned druhá překvartýrována byla mezi sousedy. Zůstávali zde jedenácte nedělí a tři dni, to jest od první neděle adventní.

T. l. v outery po neděli Sexagesima (21. února) po 17. hodině z Rakovníka kapitán nebo rytmistr Tylle s jednou karnetou neboližto kumpanií sem do m. Luna přijel.

T. d. a l. v noci na čtvrtek (23. února) toho vosla, který na rynku stál převrátili, až sobě hlavu srazil.

T. l. v středu po neděli masopustní (1. března) v noci na čtvrtek po sedmý hodině zapálilo se v pálenici nešetností v prolomený ulici Abrahama zedníka však s pomocí Pána Buoha beze škody uhašeno.

T. l. při témž času staré i bílé pivo drahý začali šenkovati, židlik za český groš. A obilí žita strych za 7 kop, ječmene též, pšenice za 7 $\frac{1}{2}$ kopy, hrachu strych za 17 kop, ova za 3 kopy. V Chomútově žito, pšenice a ječmen v rovné sumě po 9 kopách, oves po 4 kop 5 gr.

T. l. v sobotu po středopostí v noci na n. družebnou (25. března) na proti faře u těch dveří velikej kus zdi krchovní k Žatecké bráně se vybořilo.

T. l. n. družebnou (26. března) po 16. hod. jedna karneta rejtharův odsud z Loun do Borku vytáhli, nad níž kapitánem byl Jiji (!) jinak Žil. Ti z m. Rakovníka přitáhli sem do Loun v outery po n. Sexagesima a tak zde byli 4 neděle a 4 dni.

T. l. v středu po neděli smrtedlné (5. dubna) po jedenácté hodině jeli z Loun jedna karneta rejtharův, nad nimiž kapitánem byl ňáký Kutrtynk. Povídali, že k Plzni proti J. Mti cí. jedou.

T. l. v radní světnici na rathouze celou zimu slamo u téměř na větším díle i jiní sousedé v městě i na předměstí v kamních pálili a světnice vytopovali, čehož v Lounech pamětníci, aby kdy se to dít mělo, nejsou a se nenacházejí.

(Pokračování.)

Z farních matrik dlažkovických.

Kus našich dějin z jazykového rozhraní na českém severu.

Podává Jos. V. Bouchal.

Dlažkovice, na pauství podsedickém v bývalém kraji litoměřickém, přináležely po válce třicetileté pro nedostatek duchovenstva k farnosti třebenické. Když r. 1667 koupil Podsedice od pana Winterfelda pán na Mimoni Jan Ignác Dominik Putz z Adlerthurnu

i s podacím právem k Dlažkovicům, byl tamní starobylý farní chrám sv. Václava v tak chatrném stavu, že průčelní a severní zeď chrámová byla na spadnutí; kostel měl sice střechu, ale byl kromě choru bez klenutí, fara pak se skládala pouze ze čtyř zevnějších zdí; kostel měl tři zvony, dva ve věži na hřbitově, třetí ve věžičce na kostele, všechny s českými nápisy. Gotický nápis velkého zvonu zní: „Tento zwon dielan ke cti a chwále Pánu Bohu, matce božy a všech swatých letha Panie Tisyciho čtirzstého dewadesátého osmého ten čtvrtek přzed swatou Žofigy w Praze na Nowém Miestie. Jan Konwarz dielal ten zwon buď Bohu chwála, čzest. An“ (Amen).

Dle pamětní knihy dlažkovické byl tento těžko čitelný nápis rozluštěn 28. července 1820 slavistou Josefem Dobrovským, když tu u hraběte Schönborna návštěvou dlel s knížetem Rudolfem Kinským. Zvon tento je dosud zachován a náleží k nejstarším na českém severu. Druhý zvon míval tento nápis: „Letha Pánie 1618 slyt gest tento zwon ke cti a chwále Pánu Bohu wssemchaucimu od Tomáše Zwonarze, Miessstienina Miesta Raudnice nad Labem. Stalo se za Pana Michala Charwata, toho czasu aurzednika panství czerweného Aujezce. Item Pana Jana Maca, aurzednika we wsy Podsedicz. Stalo se letha swrchu psaného.“ Tento zvon byl r. 1755 ke cti sv. archanděla Michaela přelit a dostal jen latinské nápisy. Třetí zvonek ve věžičce na kostele míval tento nápis: „Tento zwon dielan Letha Tisyczého čztyrstého dewadesátého druhého“; byl nákladem kostelní pokladny roku 1819 přelit litoměřickým zvonářem Ondřejem Petersenem a dostal německý nápis.

V inventáři kostela dlažkovického nalézalo se r. 1667 jedinké mešní roucho citronové barvy, alba, rocheta, tři oltární plátna, prapor s obrazem sv. Václava, jedno portatile (oltární kámen), ale tři oltáře!, šest cínových sviců, kalich darovaný paní Kaplířovou a monstrance darovaná paní Marii Polyxenou Winterfeldovou rozenou Czakovou. Kostelní pokladna byla roku 1667 prázdná, ač k farnosti dlažkovické náleželo 40 korců a ke kostelu sto korců polí, které až do obsazení fary r. 1679 spravoval Jití Höfer, mlynář podsedický; týž odvedl později panu Putzovi v době stavby kostela 930 rýn. 48 kr. a 3 den. na hotovosti, kdežto za 174 rýn. 30 kr. bylo slámy, z čehož pan Putz použil 780 rýn. 48 kr. 3 den. ku stavbě kostela, zbývající 324 rýn. 34 kr. vloženy do kostelní pokladny.

Po svém návratu z ciziny roku 1670 pojal pan Putz úmysl kostel a faru dlažkovickou opravit, aby tam obnovena býti mohla duchovní správa. Proto povolán z Prahy vlaský architekt Julius Broggio, aby zhotovil potřebné plány a rozpočty; jemu svěřena i přestavba kostela a fary (a patrně i stavba dlažkovického zámku, ač se o tom pamětní kniha nezmiňuje).

Roku 1672 počato s opravou fary; následujícího roku zaslal Putz litoměřickému biskupu Schleinitzovi písemnou prosbu o jeho požehnání pro dílo přestavby kostela, k čemuž biskup 20. července odpověděl s přáním všeho zdaru. Teprv kolem s. Václava r. 1673 počato s přestavbou kostela, v čemž následující dvě leta pokračováno, jak dosvědčuje latinský nápis nad vchodem chrámovým s letopočtem 1675 a erbem Putzovým.

Dříví ke stavbě a pálení vápna potřebné plaveno z Prahy po Vltavě a Labi do Lovosic, odkud povozy dopravováno do Dlažkovic, tak že Putz i několik koní strhal; písek brán z granátových polí od Třebivlic nebo z Oharky, vápno z vápenné pece pod zříceninami Hrádku či Oltarika; řemeslníci při stavbě zaměstnaní byli dílem z Litoměřic, dílem z Prahy. Putz vynaložil na tyto práce na pět tisíc zlatých ze svého, poddaní odbyli si při stavbě robotu.

Roku 1676 byl kostel posvěcen litoměřickým kanovníkem Janem Jakubem Jeským v přítomnosti pana Putze, čtyř kapucínů a mimoňského faráře Václava Mericha, který měl po svěcení první mši sv., při níž patron přijal velebnou svátost. Potom přišlo procesí z Třebenic a Merich měl německé kázání, kanovník Jeský měl velkou, načež třebenický farář Jan Mikuláš Mysler měl české kázání. Teprve v následujících dvou letech pořízeno vnitřní zařízení kostela a sakristie opatřena nutnými bohoslužebnými rouchy.

Ve svém dopise k litoměřickému biskupovi Jaroslavu ze Sternberka chválí baron Putz kostel jím zbudovaný, že by mohl státi i v Římě (in urbe urbium), prosí za ustanovení faráře a poukazuje k tomu, že má dlažkovická fara 40 strychů polí a kostel 100 strychů, jež má farář na třetí mandel; dále žádá, aby sousední kostely v Solanech a v Klapém i s příslušnými obcemi od Libochovic odděleny a faráři dlažkovickému pro lepší sustentaci byly přiděleny, což však se neuskutečnilo pro odpor faráře libochovického a chomutovských jezuitů, kteří měli podací právo k Libochovicům a přiděleným filiálním kostelům.

Roku 1679 zařízení farní stáje, postavena nová nízká zvonice z cihel a dodělána hřbitovní zeď. Tohoto roku obnovena po dlouhých letech farnost dlažkovická a prvním farářem jmenován Jindřich Ignác Felix z Turtelsteinu, rodilý z Police nad Metují, kterýžto 13. září 1679 litoměřickou konsistoří byl potvrzen. Pro lepší sustentaci udělil baron Putz r. 1681 faráři výtěžek z kostelních polí úplně na šest let, ale psal při tom z Prahy, že si přeje, aby farář sloužil toliko kostelu dlažkovickému „ne sit vir duarum uxorum“; později postoupil baron Putz v dohodě s konsistoří farářům dlažkovickým kostelní pozemky trvale, měli však každoročně 6 strychů žita nebo obnos za ně stržený platiti do kostelní pokladny. Kromě toho dal Putz 4. října 1693 na svém podsedickém panství vtěliti fundaci 60 mšl, a to 30 ke cti Panny Marie a 30 za zemřelé zakladatele, za něž se mělo faráři 30 zl. ročně vypláceti; dále mělo se faráři každoročně vypláceti z panského důchodu 20 zl. na udržování věčného světla v kostele dlažkovickém a 10 zl. faráři na dříví a sůl.

K farnosti dlažkovické náležely kromě Dlažkovic ještě Podsedice s mlýnem na Dolech, Chrášťany a Děkovka,*) kteréžto obce příslušely k panství podsedickému,**) dále sem přifařena byla obec Obrň (od prvé polovice 18. stol. zvaná Obríce) na panství čížkovickém a Netluky na stejnojmenném panství; až do r. 1692 hle-

*) Už tehda říkali této obci jako nyní Jaková, z čehož povstalo nynější německé jméno Diakowa.

***) Jen dva podsedické statky čís. 2 u Jetelů a č. 50 u Kostelníků byly poddány katedrální kapitole litoměřické.

děly sem též vzdálené Orasice u Loun na panství kapitulního děkana litoměřického.

Kromě několika úředníků a zřizenců vrchnostenských bylo obyvatelstvo obcí těchto české, jen Netluky byly již tehda německé. Netluky totiž s obcí Krásnou ve farnosti sutomské obdržel r. 1624 plukovník František de Couriers od císaře darem; po něm je zdělili jeho synové Ferdinand a Emanuel; od Emanuela koupila je r. 1657 jeho matka znova provdaná Schönfeldová, pani na Schönwaldě. Petrovicích (Peterswald) a Chvojně (Gross-Kahn), po níž je r. 1666 zdělil její syn Rudolf Václav baron Schönfeld. Vnučka téhož Marie Vikt rie provdaná za hrab. Vratislava zdělila, částečně koupila Schönwald i Netluky; v rodině hr. Vratislavů zůstala obě panství až do r. 1792, kdy z konkursní podstaty hrab. Františka Karla Vratislava přešly Netluky jako samostatné panství do rukou manželů Lehmannových, od nichž je téhož roku koupili baron Jan Josef Koc z Dobrše s manželkou Marií Františkou Rumerskirchovou. Jak z farních matrik patrno, měli majitelé Netluk panství toto po válce třicetileté ve vlastní správě: uvádějí se netlučtí správci Jan Frydrych Kressel též Gröschel ze Schönwaldu a po něm jeho syn Ferdinand. V 18. století však bývaly Netluky pronajímány a jmenují se jako nájemci Křištof Tränkner, koželuh, Karel Kasper, hostinský a řezník, a Jan Jakub Hinckmann. Jako nájemné odvádělo se určité množství ječmene (až 550 strychů ročně) do panského pivovaru v Schönwaldě. Tímto spojením Netluk se Schönwaldem stalo se, že do Netluk po válce třicetileté uvedeni osadníci ze Schönwaldu, tak že v Netlukách tatáž německá jména se vyskytují jako v Schönwaldě, Noklérově a Petrovicích. Také sňatky uzavírali Netlučtí se Schönwaldskými a naopak, jak z matrik zřejmo.

Kromě netluckých Němců nalézáme při zřízení farnosti dlažkovické také Němce mezi úřednictvem a služebnictvem p. Putze; uvádějí se v této době Norbert Julius Heyss a po něm Jan Antonín Vogt jako hejtmani podsedičtí, Bedřich Hacker jako písař, Pavel Mendel jako sládek podsedický, Martin Weber jako šafář, Jiří Langer, jako zahradník dlažkovický, z jejichž jmen lze souditi, že by'i Němci.

Také někteří mimoňští Němci se zde ženili, jako roku 1685 Hendrych Klär s Annou Gröschlovou ze Schönwaldu a r. 1688 David Klär s Polyxenou Ritschlovou z Krupky.

Pres to, že farnost dlažkovická hned při svém zřízení byla oboujazyčná, psal farář Felix matriky jen česky, podobně i jeho nástupci až do r. 1760.

Také farní škola byla česká; prvním učitelem byl Martin Drašťata z Děkovky, který 28. května 1712 75letý umřel, o němž se v úmrtní matrice praví, že „při tomto chrámě božím mnoho let kantorem a kostelníkem byl.“

Z rychtářů této doby jmenují se v matrikách: Jiří Kočvara, rychtář dlažkovický, Mikuláš Novák, rychtář podsedický, Jakub Frisch, Jiřík Říha, Jan Tayler, rychtáři chráštanští, Vít Hinkmann, rychtář netlucký, Křištof Suchý, rychtář vorasický.

Nejstarší osoby ve farnosti byly v té době Bartoloměj Říha, který roku 1688 v Chráštaněch zemřel 103letý, a Anna Tayle-

rová či Donátka, která roku 1691 v stáří 108 let zemřela v Dlažkovících.

Morová rána z roku 1680 stihla pouze Netluky, kde v provincii několik osob zemřelo a na zvláštním „krchově“ tamtéž bylo pochováno.

Počet obyvatelstva celé farnosti lze přibližně seznati z počtu narozených dětí; r. 1681 pokřtěno tu 35 dětí, r. 1682 jen 28, r. 1683 37, r. 1684 42, 1685 jen 23, r. 1686 36, r. 1687 40, r. 1688 29, r. 1689 41, r. 1690 42.

Farář Felix zemřel v mužném věku 42 let dne 18. září 1692 a pochován v kostele dlažkovickém ve „sklípku“ před hlavním oltářem; jeho obraz s chronogramem 1681 visíval ve faře. V úmrtní matrice nazýván je dlažkovickým, vorasickým a solanským farářem, ač Solany sem přifařeny nebyly.

Po Felixovi dostal Dlažkovice třeбенický farář Křištof Seyfert, který však resignoval; proto 6. dubna r. 1693 praesentoval baron Putz za faráře Antonína Radloffa, který již po 4 dnech litoměřickou konsistoří byl potvrzen. Po několika letech odešel z Dlažkovic, neznámo kam.

Dne 2. ledna 1698 praesentován baronem Putzem za faráře do Dlažkovic Ludvík Josef Blovský a dne 15. ledna konsistoří potvrzen. Po třech měsících stal se však Blovský superiorem v Klatovech a na jeho místo praesentoval baron Putz 8. ledna 1698 za faráře dlažkovického Matěje Schmiedta, dosavadního kaplana klatovského, který konsistoří potvrzen 12. dubna. V té době prodal baron Putz ze žalu nad úmrlím své dcery, která též v kostelní hrobce dlažkovické odpočívá, panství podsedické slezskému hraběti Bedřichu Karlu Hatzfeldovi z Gleichen, v jehož rodě Podsedice zůstaly až do r. 1794. Farář Schmiedt (též Schmidt) působil 35 let v Dlažkovících jako duchovní správce a vyskytuje se v zdejších, třeбенických i jiných matrikách křesťanských nesčetněkrát jako kmotr při křtu dítek učitelův a jiných osadníkův. Od r. 1727 byl osobním děkanem.

Za tohoto faráře ožil zase zámek dlažkovický, který baron Putz současně s farním chrámem zde zbudoval, jak znak jeho v průčelí zámku umístěný dokazuje.

Vyskytují se zde r. 1718 jako kmotři u dítěte podsedického správce Klera hrabě Ferdinand Hržan z Harrasova a na Skalce se svou nevěstou baronkou Marií Annou Putzovou z Adlerthurnu; téhož roku u dítěte obročního Richtra paní Vilémína Amalie z Putzu a baron Ludvík Šmid. Hrabě Ferdinand Hržan a baronka M. A. Putzová byli zde oddáni 8. ledna 1719, při čemž svědky byli hr. František Václav Kolovrat-Novohradský, pán na Minichsfeldu, a hr. Václav Klebersberg.

Patrně ve zdejším zámku zemřely neb zde pochovány byly 22. května r. 1723 Amalie Vilémína, dceruška Ferdinanda hrab. Hržana a dne 31. srpna r. 1726 Antonie Josefa, dceruška téhož hraběte. •

V těchto a pozdějších letech dlel zde panský malíř Jan Proch a uvádí se Michael Körperpert jako kaplan hr. Hržana.

Z pamětihodných událostí té doby uvádíme, že r. 1717 podsedický správce Jan Jiří Kler za své přijal osířelé dítě po žebračce,

že r. 1719 v Netlukách uhořely dvě děti Michaela Pešky v stáří 6. a 8 let a že r. 1732 pokřtěn tu 22letý žid z Prešpurku v Uhrách Jan Václav Majer. Prvý cizozemec vyskytuje se v zdejších matrikách r. 1702, byl to Leopold Moor, pocházející z Bavor, který bydlel v Podsedicích a dal tu pokřtiti dítko.

Děkan Schmidt zemřel 17. března r. 1733 ve věku 63 let a pochován v kryptě před hlavním oltářem.

Jeho nástupcem stal se jeho synovec Jan Josef Pittermann, který zde již 16 let působil jako kaplan; Pittermann praesentován byl 25. června 1733 hrab. Františkem Hatzfeldem listem daným ve Vratislavi a 30. června konsistoří potvrzen. Jak v konfirmační listině Pittermannově, tak i v týchž listinách jeho předchůdců doporučována zvláštní pozornosti farářů též škola a školní oficiálové (učitelé). Jako učitelé působili zde: ještě za živobytí již zmíněného Martina Drašťaty a po jeho smrti od r. 1708—1722 Václav Weinhult, po něm Jan Jiří Kler, který býval dříve hraběcím kancelistou a správcem v Podsedicích; r. 1732 byl tu učitelem Matěj Palka a od r. 1734 Jan Jiří Müller.

Farář Pittermann zemřel 12. prosince r. 1737 v stáří 48 let a pochován v kryptě před hlavním oltářem.

Po smrti Pittermannově týmž hrabětem Hatzfeldem praesentován listem daným 9. února 1738 ve Vratislavi Jeronym František Mittendorfer, rodák mladoboleslavský, který tu byl již po 3. leta a 11 měsíců činný jako kaplan. Pamětní kniha dlažkovická praví o něm, že byl povahy samotářské; snad k tomu přispěla neúroda let 1740—42 a hlad, tak že jen r. 1742 zde 104 osoby zemřely; snad i hrůzy válek slezských, které i zdejší krajinu stihly, tak že na př. r. 1742 nájemci netluckému polovina nájemného byla odpuštěna; r. 1756 počítal si netlucký nájemce 623¹/₂ zl. válečných škod; nejinak dařilo se v té době faráři Mittendorferovi a jeho osadníkům. Snad i na povahu farářovu působila předčasná smrt jeho kaplana Jiřího Zachariáše Stodoly, rodáka brňanského, který tu od r. 1749 kaplanoval a 7. prosince 1755 zemřel 34letý a pochován byl v kryptě před hlavním oltářem. Snad na pochmurnou povahu farářovu působilo též úmrtí jeho matky, která 10. května 1756 zemřela a v kostele u oltáře Neposkvrněného početí Panny Marie byla pochována. Významné je, že farář Mittendorfer za 83 zl. pořídil r. 1754 pro ves Dlažkovice sochu svaté Barbory, patronky šťastné hodinky smrti. Snad na povahu farářovu působila i hladová leta 1771—1773, kdy zde ve třech letech zemřelo 181 osob.

Hrabata Hatzfeldové, patroni farního obročí dlažkovického, byli velkými dobrodinci kostela a osady. Na náklad hr. Hatzfelda přelit r. 1755 velký zvon farního kostela, k čemuž hr. Hatzfeld věnoval 200 zl., kromě toho daroval hr. Hatzfeld r. 1758 a 1759 kostelu dva stříbrné pozlacené kalichy s patenami, ciborium a monstranci.

V hladových letech 1771—1773 postaral se hr. Hatzfeld, jak se zdá vlivem císaře Josefa II., který sem 16. října 1771 z Lito-měřic zavítal, o nový zdroj příjmů pro své poddané tím, že zde zavedl pláchnutí a zpracování granátů, postaviv k tomu továrnu v Podsedicích. Až do r. 1770 neděje se o továrně v matrikách žádná zmínka. Po tomto roce uvádějí se četné osoby, které

granáty pláchly, vrtaly (Granatenbohrer), brousily (Granatenschleifer) a zasazovaly (Granatenbrilliantierer); někteří z nich byli cizozemci, zvláště ze Švýcar (bratři Fuchsové, Petr Maier a jiní), všichni ostatní byli domácí; toto průmyslové odvětví udrželo se tu téměř až do konce 19. stol., kdy český granát a granátové výrobky v ceně nesmírně poklesly.

R. 1775 založil hrabě Hatzfeld při mlýně na Dolech kolonii dosud zvanou „Doly“ (Neugründel); po dvou letech zrušil hrabě Hatzfeld svůj dlažkovický dvůr, jehož pole (vyjímaje louky) emfiteuticky rozdělil mezi dosavadní i nové osadníky, jimž i obytná a hospodářská stavení zbudoval svým nákladem.

Farář Mittendorfer získal si o své nástupce veliké zásluhy tím, že založil farní zahradu, v níž vysázel 236 ovocných stromků. — R. 1775 oslavil stoleté jubileum kostela, k čemuž dostavilo se processí z Třebenic a ze Sutomi, konána slavnostní kázání české a německé a jiné pobožnosti; jako přípravu k tomu dal farář rok před tím oltářní obraz sv. Václava exjesuitou Josefem Kramolínem obnoviti a jiné kostelní opravy provésti, což mohl učiniti tím spíše, že kostelní jmění dosáhlo r. 1770 výše 6361 zl. 28 kr.

Ve své závěti odkázal farář Mittendorfer 150 zl. ke kostelu na pět mší svatých; zemřel v stáří 69 let dne 8. května 1779 a byl v kostele pochován.

Kromě jmenovaného již kaplana Stodoly působili v Dlažkovicích za faráře Mittendorfera tito kaplaní a výpomocní kněží: V letech 1746—1749 kapucínští kněží P. Klementin, P. Heřman a P. Engelhardt. R. 1756 Josef Hungerstaller, 1763 Jakub Glück, 1764 a 1765 kapucín P. František Felix, r. 1765—72 František Kinzler, napotomní farář sutomský, a po něm bratr téhož Jan Kunibert Kinzler.

Po učiteli Müllerovi stal se zde r. 1750 učitelem Emanuel Eyllenstein, který již před tím 3¹/₂ roku působil na Sutomi; týž byl r. 1775 na náklad hr. Karla B. Hatzfelda poslán do normální školy v Praze a tam v nové metodě vycvičen, načež ještě za faráře Mittendorfra zřízena v Dlažkovicích nákladem kostela škola, která slula normální, na niž kaplan Jan Kunibert Kinzler učil náboženství sokratickou metodou, jak pamětní kniha pochvalně o něm praví. S Eyllensteinem působil zde od r. 1785 až do konce století jako druhý učitel Ignác Langhans, syn čižkovického učitele. Eyllenstein učil tu plných 57 let, zemřel, stár jsa 80 let, dne 22. listopadu 1807 a byl okresním vikářem Josefem Pollayem s velkými poctami pochován. Úmrtní matrika praví o něm, že byl jubilovaným ale skutečným učitelem. Krátce před svou smrtí obdržel Eyllenstein od císaře Františka zlatou záslužnou medaili. Jelikož byl Eyllenstein Němec (podobně i jeho pomocník Ignác Langhans byl Němec) a škola v době jeho působnosti nabyla již velkého vlivu, dá se z toho vysvětliti, jak farnost dlažkovická dříve z největší části česká stala se právě za dlouholetého působení Eyllensteinova z valné části německou, tak že na př. i osadníci chrástánští jako kmotrové a svědci při křtech a oddavkách v matrikách narozených a oddaných podpisovali se německy; také asi vlivem Eyllensteinovým se stalo, že od r. 1761 farní matriky dlažkovické psány byly jen německy, kdežto až do té doby psány bývaly jen česky.

Nástupcem Mittendorferovým stal se dosavadní kožovský farář a libochovický okresní vikář Josef Benedikt Stolz, rodák libochovický; k praesentaci hr. Karla B. Hatzfelda byl konsistoří litoměřickou potvrzen 16. srpna 1779. Stolz byl 32 let farářem v Kožově, ale jsa nárůživým Nimrodem, nepohodl se se svým patronem knížetem Schwarzenberkem a jeho úředníky a z toho důvodu odešel do Dlažkovic. První jeho péčí bylo, aby se opravily oltáře farního chrámu, což r. 1780 a 1781 provedl libochovický malíř Jan Štětina. Za něho konána zde dne 30. října r. 1783 litoměřickým biskupem hrabětem Waldsteinem první biskupská visitace.

Dobývání a pláchnutí granátů vyžádalo si již r. 1780 první oběť, kdy v Chrášťanech zasypán v granátové jámě Jakub Menda, šenkýř a bývalý dlouholetý rychtář chrášťanský; i později dala se taková neštěstí jako r. 1800, kdy v Podsedicích zasypán 17letý Václav Kouba a rok potom Kateřina Prášilová.

Vikář Stolz zemřel 26. července r. 1784 u věku 69 let a byl pochován v kostelní hrobce.

Nástupcem Stolzovým stal se dlouholetý zdejší kaplan Jan Kunibert Kinzler, rodák pražský; k praesentaci hr. Karla B. Hatzfelda potvrdila ho litoměřická konsistoř 2. října r. 1784. Byl to kněz zbožný a činný, od osadníků milovaný. Farní hřbitov nalezal se dosud kolem kostela, jelikož však již nepostačoval, zřízen r. 1785 na farních pozemcích nynější hřbitov, k čemuž z kostelní pokladny vzato 800 zl. Když zde roku 1793 litoměřický biskup Kindermann konal generální visitaci, vyslovil faráři Kinzlerovi za jeho horlivost zvláštní pochvalu.

R. 1794 vymřela rodina hr. Hatzfeldů, jejíž zdejší majetek s podacím právem ke kostelu dlažkovickému přešel na hraběte Ervína Hugona Damiana Schönborna, v jehož rodě Podsedice s Dlažkovicemi zůstaly až podnes.

Farář Kinzler zemřel v stáří 49 let dne 20. ledna 1796 a byl na novém hřbitově pochován. Smrt zaviniil si svou vlastní neopatrností, zariznuv si na noze hluboko nehet.

Za faráře Kinzlera postavena r. 1794 nynější farní budova dlažkovická; farář mezi tím bydlel v hraběcím zámku, kaplan na výměnku u rychtáře Arlta. Zajímavá je farářova fassa z r. 1790. Dle této fasse počítal si farář na kaplana, jeho stravu a plat 163 zl., na daních platil 174 zl. 28 kr., na faráře zbylo po zaplacení čeládky čistých 173 zl. 26 kr., tak že se Kinzler obával, že nevyjde a bude dělati dluhy.

Po smrti Kinzlerově praesentoval hrabě Ervín Hugo Damian Schönborn dopisem ze dne 10. března 1796 z Vidně daným dosavadního kaplana Františka Brože za faráře dlažkovického, kterýž 14. března biskupskou konsistoří byl konfirmován; svou instalaci však slavil Brož teprv o svátku sv. Václava v přítomnosti vikáře Kopky z Brozán a hraběcích bratří de Lay, kteří byli příbuzní patronovi. Brož byl zde 11 let kaplanem, jako farář nezažil zde mnoho radostí. Záhy stížen byl kostižerem, dal si po čtyřletém utrpení r. 1803 amputovati levou nohu a uzdravil se. Když zde 8. června 1805 biskup Chlumčanský z Přestavlk konal generální visitaci, při níž 1152 osob biřmoval, povýšil Brože v uznání jeho zásluh a jeho trpělivosti v utrpení za osobního děkana.

Až dosud nalézala se kostelní pokladna v sakristii farního chrámu a kostelní účty vedl učitel Eyllenstein; ale 15. července 1796 převzal vedení účtů hraběcí Schönbornský patronátní úřad a kostelní pokladna přenesena do hraběcího zámku a později na Skalku, kde se dosud nalézá.

Syn patronův hr. Bedřich Karel Schönborn oblíbil si Dlažkovice a vyvolil si je za své letní sídlo; proto založil r. 1811 na místě bývalých hospodářských budov při zámku dlažkovickém rozsáhlý anglický park; s ním dlelo zde četné vrchnostenské úřednictvo a služebnictvo. Tento pobyt vrchnosti a čilý obchod s granáty způsobil, že se tu vyskytuje v této době drahně cizozemců rozličného náboženského vyznání; tak na př. ženil se r. 1811 v Netlukách Jan Lamers z Lotrink a téhož roku zemřel tu učitel židovských dětí Juda Schlesinger, pocházející z Pruské Lysé.

R. 1814 slavil zde sňatek svůj Karel Pentsel z mysu Dobré naděje; r. 1815 ženil se v Chrástanech Kristof Göppl z Kurhess, kterého s panským zahradníkem Pankrácem Reifem z Hessenska přivedli asi hr. Schönbornové; r. 1816 oddán byl v Podsedicích Gebhard Fuchs z Virtemberka a roku 1817 Vilém Weisbach, katolík ze Sas; r. 1819 vstoupili ve stav manželský v Netlukách Gotthold Richter, protestant ze Sas, a Vavřinec Brückner z Koburku. —

Panství netlucké koupili z konkursní podstaty po hrab. Františku Karlovi Vratislavovi manželé Tomáš a Anna Lehmannovi za 15.000 zl., tak že se Netluky staly samostatným panstvím; ještě téhož roku prodány byly Netluky za 16.100 zl. manželům Janu Josefu baronu Kocovi z Dobrše a Marii Františce rozené baronce Rummerskirchové, kteří po desíti letech prodali Netluky za 60.000 zl. doktoru práv Antoninu Sieglovi, jehož manželka byla rozená hraběnka Magliani.

Za faráře Brože jako kaplani působili zde tito kněží: R. 1800. Kašpar Šubarský, vikarista na domě v Litoměřicích, po něm vypomáhali zde P. Jordan Břeský a P. Dalmatius Zirkl, oba ze rádu kazatelského; roku 1802 byl zde kaplanem Jan Teceln Šlechta, r. 1809 Josef Mitlehner, r. 1811 Antonín Potz a po něm Prokop Fechtner, který zde 25. srpna 1818 ve věku 33 let náhle zemřel; byl rodilým z Kuřích Vod.

Po smrti Eyllensteinově působil zde učitel Jan Fremuth, který prvního ledna r. 1811 41letý zemřel; jeho nástupcem stal se František Seemann, učitelský syn ze Zahofan u Litoměřic, který po 58 let zde učil až do své smrti, která jej stihla v březnu roku 1869.

Měl hned od počátku pomocníky, z nichž uvádějí se v matrikách r. 1815 František Schwär, r. 1817 Josef Jentsch, který byl místním rodákem, r. 1825 František Arche, r. 1835 Josef Ritschel, rodák z Mukařova (Munker), který se zde r. 1837 oženil s dcerou Seemannovou Barborou; byl pak hlavním učitelem na hlavní škole v Třebenicích, ke konci pak řídícím učitelem německé obecné školy tamtéž; od r. 1838 byl podučitelem u svého otce František Seemann, který se r. 1853 stal farním učitelem na oboujazyčné farní škole v Třebivlicích a posléze řídícím učitelem české obecné školy tamtéž; podpisoval se též Zeman.

Děkan Brož byl muž vzdělaný, ale neústupný a žil s panským reditelem Kraftem a s vikářem Pollayem v ustavičném nepřátelství, které se tak daleko stupňovalo, že Brož 8. prosince r. 1816 na Dlažkovice resignoval, podržev titul faráře dlažkovického a vymínil si od administrátora roční sustentaci 8 korců pšenice, 41 korec žita, 37 korců ječmena a 7 korců ova, které každoročně při sv. Havle dle tržních cen litoměřických v penězích mu měly býti vypláceny. Odstěhoval se do Prahy, zanechav duchovní správu u velikém úpadku; zemřel v Praze 7. února r. 1821; při farním chrámě dlažkovickém zřídil za sebe mešní fundaci, při obci dlažkovické zřídil chudinskou nadaci.

Při resignaci Brožově jmenován administrátorem dlažkovickým František Pištěk, rodák přický. Týž byl v letech 1808—09 kaplanem ve Smolnici a pak až do r. 1817 administroval faru v Panenské Týnici; slynul jako kněz zbožný, vzdělaný a činný, od něhož se dalo očekávati, že ve farnosti pokleslou mravnost zase pozvedne; vždyť se tu rozšířilo smilstvo i cizoložství, dokonce i hraběcí písaři a úředníci předcházeli lidu špatným příkladem. Pištěk dal v krátkém čase všecko do pořádku a uvedl farnost opět do dobrého stavu.

Brzo po jeho příchodu visitoval Dlažkovice litoměřický biskup Josef František Hurdálek. Poněvadž tehdá farní škola nalézala se v soukromém domě (v čísle 36), postavena byla r. 1817 nákladem hraběte Bedřicha Karla Schönborna na farní zahrádce nová školní budova, která vikářem Pollayem slavně byla posvěcena.

Administrátor Pištěk měl německé kázání, Pollay slavné služby Boží. Odpoledne měly děti ve škole ples a byly hrabětem podarovány; večer byla škola illuminována, v oknech stkvěl se nápis vyjadřující dík šlechtnému hraběti.

Již r. 1814 byla otevřena v Chrášťanech pro Chrášťany, Netluky a Děkovku dvoujazyčná škola, jejímž prvním a posledním učitelem byl Václav Hrách.

Obce zavázaly se platiti učitelům ročně 130 zl., ale nemohouce tento náklad zmociti a vhodné místnosti pro školu a byt učitelův poříditi, zrušili zase školu, tak že od r. 1820 musely děti ze tří jmenovaných obcí docházeti do školy dlažkovické.

Dne 29. března 1817 zemřel Hugo Damian Ervín Schönborn, který ve své závěti odkázal čtvrtý díl svých v den úmrtí na hotovosti se nalézajících peněz chudým na svých českých panstvích. Legát tento obnášel 28.790 zl. víd. m. a 6115 zl. 31 kr. konv. mince, z čehož na chudé panství dlažkovického připadlo 5694 zl. vídeň. m. a 1200 zl. konv. m. Úroky z těchto obnosů měly se každoročně v den úmrtí hraběte rozdělovati mezi chudé dlažkovického panství a obnášely ročně 282 zl. 27 kr. víd. m. a 60 zl. konv. m., k čemuž hrabě Bedřich Karel Schönborn jakožto dědic nově zřízeného Schönbornského fideikomissu zavázal se každoročně doživotně přidávati 100 zl. víd. měny.

Administrátor Pištěk nepobyl však dlouho v Dlažkovicích; bylť jmenován děkanem v Přesticích a doprovázen při svém odchodu 8. října r. 1818 velkým zástupem lidu. Pištěk postupoval rychle v hodnostech, stal se r. 1824 světícím biskupem pražským, roku 1831 jmenován biskupem tarnovským v Haliči a konečně

roku 1836 arcibiskupem ve Lvově, kde dne 1. února roku 1846 zemřel.

Nástupcem Pištěkovým byl administrator Antonín Kinzel, rodák plzeňský, který byl 10 let kaplanem v Malesicích a zámeckým kaplanem v Lukavci. Po smrti Brožové jmenoval jej hrabě Bedřich Karel Schönborn 6. května 1821 farářem dlažkovickým, v kteréžto hodnosti byl 9. května biskupskou konsistoří potvrzen. Kinzel náležel k vynikajícím kněžím té doby; již r. 1826 stal se po smrti okresního vikáře Böhma vikářem libochovickým a okresním školdozorcem.

Založil novou pamětní knihu, do níž všechny důležitější současné události vepsal; zapsal tam vsáctaké všecko, čeho ze starých listin o farnosti dlažkovické se dopátrati mohl. Jsa výtečným hospodářem, založil na farních pozemcích vinici a rozsáhlá ovocná stromořadí, tak že tenkrát byly na farních pozemcích 943 ovocné stromy. Výnos farního obročí zvelebil tak, že ve fassi r. 1826 mohl udati příjmy obnosem 990 zl., z čehož připadlo na kaplana a domácí lidi 400 zl., na daně 126 zl., tak že na faráře zbylo čistých 464 zl. —

Zajímavě je, že při sčítání lidu, provedeném r. 1827, čítaly Dlažkovice 41 důmů a 237 duší, Podsedice 70 domů, 426 duší, Chrástany 53 domů, 277 duší, Děkovka 10 domů, 65 duší, Netluky 49 domů, 256 duší, Obrůž 19 domů, 96 duší, Doly 9 domů a 38 duší; celkem v celé farnosti 251 důmů a 1395 duší.

Hrozný host zavítal sem roku 1832, byla to cholera, na níž v celém vikariátě pomřelo 787 osob; v dlažkovické farnosti vypukla nejdříve na Dolech a zemřelo na ni v celé farnosti 29 osob. Nový litoměřický biskup Augustin Bartoloměj Hille vyjádřil prostřednictvím svého vikáře Kinzla duchovenstvu vikariátu libochovického za neohroženost v době cholery své uznání a dík. Týž biskup zavítal 2. května r. 1837 do Dlažkovic, aby zde následujícího dne visitoval a biřmoval, Kinzel kázal při tom česky, biskup promluvil k osadníkům německy; jako okresní vikář provázal pak Kinzel biskupa na jeho visitační cestě po celém vikariátě; biskup vyslovil mu po ukončení této cesty svou pochvalu a jmenoval jej osobním děkanem.

V nepřítomnosti vikářově na visitačních cestách zastupovali jej v duchovní správě jeho kaplani; byli to: R. 1826 Antonín Schiller, r. 1830 Josef Kretschmer, r. 1831 Josef Wolf, roku 1834 Antonín Král, r. 1837 Josef Rechiegel, r. 1838 František Duchoň, r. 1839 Vincenc Červinka.

Vikář Kinzel zemřel 25. října r. 1843 a byl litoměřickým kanovníkem Filipem Degelem pochován.

Dne 20. ledna 1844 stal se farářem dlažkovickým Antonín Heinzl; týž byl v letech 1825-1843 farářem v Kozolupechu Plzně, kde seznal zcela jiné náboženské a sociální poměry, než jaké panovaly v Dlažkovicích.

Heinzl chválí v pamětní knize osadníky dlažkovické a jejich náboženské smýšlení; chválí čistotu jejich příbytků a oděvu, ale vytýká parádivost žen a dívek; jen chráštanské osadníky nechválí.

V bouřlivých letech 1848 a 1849 prodělal zde Heinzl mnoho neklidných chvil, v obci dlažkovické panovaly r. 1848 za příčinou

konstituce značné nepokoje, v Podsedicích utvořila se národní garda o 53 mužích, již hr. Schönborn daroval prapor. Když roku 1849 nechtěly obce faráři platiti desátek za předchozí rok, ač farář musel desátek zdaniti, nezbyvalo faráři jiného, než aby hledal pomoc u politického úřadu, který pak vojenskou exekucí desátek vymáhal; teprv potom osadníci desátek zaplatili, ovšem že někteří při tom na faráře hubovali; nejpozději zaplatili Chrástánští, říkajíce, že jsou jako Komárno, které se císařským nejposléze vzdalo.

Zajímavo je líčení prvních voleb do obecního výboru, které se dály 24. července 1850 v přítomnosti sekretáře litoměřického hejtmanství Faixe; nejdříve šli všichni do kostela a po službách Božích do školy, kde se volba konala; zvoleno deset výborů, z nichž za starostu vyvolen Antonín Riedel; na to šli zase všichni do kostela, kdež farář starostovi a oběma radním vysvětlil význam jejich úřadu, načež starosta a oba radní složili služební přísahu.

Osm dní po tom zavítala do fary cholera; vdaná sestra farářova přišla 1. srpna na návštěvu, roznemohla se na cholera a zemřela, podobně i druhá sestra farářova; i farář se roznemohl i ostatní domácí lidé kromě kaplana, ale obzvláštní péčí třebeňského lékaře dra Manna byli zachráněni; také v obci nikdo na cholera nezemřel.

Dne 9. září 1850 vřítaly Dlažkovice vznešeného hosta; přibyl sem u příležitosti manévru císař František Josef I. a ubytoval se v hraběcím Schönbornském zámku, kde mu farář Heinzl i kaplan Červinka složili svůj hold; faráře vyptával se císař na výměru farních pozemků a poměry ve farnosti, kaplana na školu, počet školních dítek, vzdálenost přifařených obcí atd. Ve farnosti ubytoval se generál jízdy hrabě Šlik a generální adjutant prvního armádního sboru plukovník František Burdina, kteří se s lichotivým poděkováním za poskytnutý nocleh a pohostinství faráři do farní pamětní knihy podepsali.

Již zmíněná národní garda podsedická nemohla svého panovníka při pobytu v Dlažkovicích pozdraviti, rozešlal se 4. července 1850; její prapor musel býti v září následujícího roku c. k. okr. hejtmanství v Litoměřicích odevzdán.

O velikém pátku dne 18. dubna 1851 stihla zdejší krajinu hrozná průtrž mračen, při níž mnoho dobytka zahynulo a jedna dívka utonula; také kaplan Nečásek, jda z Klapého, byl by se málem utopil a byl jen s velikou námahou zachráněn.

Farář Heinzl zaznamenává vůbec v pamětní knize každoročně svědomitě, jaké bylo počasí, jaká úroda a pod.

Vida veliký užitek ovocnictví, vysázal Heinzl na farních pozemcích několik set švestkových stromů, čímž se svým předchůdcem Kinzlem zajistil svým nástupcům vydatný zdroj příjmů.

Téhož roku 1851 proveden výkup dávek faráři od osadníků poskytovaných; farář Heinzl počítal, že farní obročí tím ztratilo na kapitále 3333 zl. 20 kr. a na úrocích 166 zl. 40 kr. konv. mince. —

Dne 10. května 1853 zavítal do Dlažkovic litoměřický biskup Augustin Bartoloměj Hille, aby tu vykonal biskupskou visitaci.

zkoušel školní mládež a bitmoval. Školní budova byla tehda jen přízemní s jednou učebnou a bytem učitelovým; poněvadž však byli dva učitelé, vyučovali učitel a praeceptor střídavě v jedné učebně oboujazyčně. R. 1854 zvýšena školní budova o jedno patro a škola byla od toho roku dvoutřídní.

Za faráře Heinzla stala se s panstvím netluckým veliká změna. Jak již zmíněno, koupil toto panství r. 1802 zemský advokát dr. Antonín Siegel, později děkan právnické fakulty v Praze; týž zemřel 11. března 1824 v Praze a byl na hřbitově dlažkovickém pochován; jeho památku hlásá školská nadace při škole dlažkovické a kovový náhrobek nad rodinnou hrobkou, v níž odpočívají i jeho synové Eduard a August, jeho manželka Eleonora roz. hraběnka Maglianová, která jej o 20 let přežila; v téže hrobce odpočívá další majitel Netluk Bedřich Vilém Siegel, vrchní kontrolor vrchního kamerálního úřadu, který 1. února 1849 umřel v stáří 40 let; nedaleko této hrobky odpočívá komtesa Františka Magliani, sestra Eleonory Siegelové, která 17. ledna 1841 ve vysokém věku v Netlukách zemřela. Panství netlucké přešlo pak na barona Jana Mladotu ze Solopisk, c. kr. majora, který v stáří 40 let 4. ledna 1853 v Netlukách zemřel a do Třebivlic byl pochován; manželka jeho byla rozená slechtična Levezowová, sestra Oldřišky Levezowové, poslední lásky Göthovy, jejichž matka v druhém manželství měla hraběte Klebersberka, majitele Třebivlic.

Dědicem Netluk stal se po baronovi Mladotovi pruský šlechtic František Rauch Levezow, vyznání evangelického, který se vrakouském vojstě účastnil polního tažení do Uher v letech 1848 a 1849 a tam byl raněn. Týž maje za manželku baronku Amalii Züllichbornovou držel Netluky až do své smrti dne 8. srpna r. 1911.*)

Dne 29. června r. 1855 zemřel farář Antonín Heinzl po krátké nemoci. Pamětní kniha o něm poznamenává, že stále churavěl a že se netěšil lásce svých osadníků.

Nástupcem Heinzlovým stal se František Pavlík, narozený r. 1796 ve Staňkově u Plzně; byl od r. 1819 kaplanem v Přešticích, kde působil po boku napotomního lvovského arcibiskupa Pístěka a napotomního budějovického biskupa Lindauera, byl pak nějaký čas zámeckým kaplanem v Lukavici, načež byl 28 let děkanem v Přešticích; jelikož přeštické děkanství bylo výkupem značně ochuzeno, zažádal Pavlík o faru dlažkovickou, na níž 6. října 1855 byl v Litoměřicích investován. I Dlažkovice utrpěly výkupem, ale ztráta tato bohatě nahrazena rozvojem ovocnictví na farních pozemcích; dostal na př. děkan Pavlík r. 1860 za ovoce na farních pozemcích 750 zl.

Kaplanem Pavlíkovým byl po celou dobu František Hortic, který také faru administroval, když děkan Pavlík 5. srpna r. 1861 zemřel.

Po Pavlíkovi stal se farářem dlažkovickým Vincenc Červinka, který 21. září 1861 byl pro Dlažkovice investován. Týž narodil se 19. srpna r. 1814 v Nymburce, působil po svém vysvěcení na kněze po 16 let a 4 měsíce jako kaplan dlažkovický, byl pak přes

*) Třebivlice sdělila po hrab. Klebersherkovi Oldřiška Levezowová; po její smrti prodali Třebivlice dědicové bratři Rauchové městu Mostu.

5 let děkanem přestickým a po smrti Pavlíkové stal se farářem dlažkovickým; při své instalaci obdržel biskupský dekret, jímž jmenován osobním děkanem.

Děkan Červinka byl uvědomělým a rozhodným Čechem; jak z pamětní knihy patrno, snažil se při úpravě školství ve farnosti prosaditi české požadavky, potíral germanisaci, ale sám psal pamětní knihu a dal svými českými kaplany psáti matriky výhradně německy! Až do r. 1872 vyučovalo se na farní dvoutřídní škole dlažkovické oboujazyčně, od toho roku jen německy; češtině na ní vyučováno teprv od roku 1897 jako nepovinnému předmětu; v české obci Chrášťanech měla býti počátkem školního roku 1872 otevřena česká obecná škola, ale nepřihlásil se učitel, tak že školní děti chrášťanské zůstaly po půl roku bez vyučování! Přes veškeru námahu děkanovu nepřidali se Podsedičtí ku Chrášťanům, nýbrž zůstali při dlažkovické škole a vydali tak dobrovolně své děti germanisaci.

Teprv v únoru r. 1873 dostali Chrášťanští učitele Jana Šebora, dosavadního podučitele třebivlického. Dne 4. února toho roku přišli chrášťanští osadníci, učitel i děti s hudbou do kostela, aby obcovali mši sv., načež nastalo vyučování. Toho roku vystavěli Chrášťanští za 8000 zl. novou školní budovu, která vysvěcena byla 26. října; od r. 1888 je tato škola dvoutřídní; nynější řídící učitel její jest Bohuslav Linhart.

O dlažkovické škole již bylo řečeno, že správu její vedl František Seeman; zároveň s jeho synem uvádějí se na ní praeceptoři: Vincenc Prask r. 1845, Jan Čapek r. 1849, po jeho synovi r. 1854 Eduard Chládek a od r. 1862 František Kytka, rodilý z Vrbičan u Peruce; protože však Seeman byl starý a nedostatečný, zažádal r. 1864 o druhého podučitele, jemuž určen roční plat 126 zl.; biskupská konsistoř litoměřická zvýšila tento plat na 150 zlatých, k čemuž obce svolily; tímto učitelem byl Frant. Novák, napotomní řídící učitel v Bohušovicích u Terezína. Nástupcem Seemannovým, jenž 23. března 1869 zemřel, jmenován František Kytka, který na dlažkovické škole — od roku 1890 trojtřídní — působil nepřetržitě skoro 47 let až do 31. srpna 1908, kdy vstoupil do výslužby; jeho nástupcem je František Honsík, dlouholetý učitel trebenický.

Za války r. 1866 zažil děkan Červinka v Dlažkovicích mnoho neklidných chvil; dleli zde Sasové s princem Jiřím, jenž ve farním chrámě mši sv. velice zbožně obcoval; po válce táhli tudy Prusáci se svými povozy a přinesli s sebou cholera, na níž v Podsedicích zemřely tři osoby.

Hraběcí Schönbornská rodina prodlávala v letních měsících ráda v Dlažkovicích; zde narodili se někteří dosud žijící nebo již zemřelí členové rodiny hraběte Ervína Schönborna a manželky jeho Kristiny roz. hraběnky Brühlové a trávili zde svoje mládí, mezi nimi i napotomní kardinál Schönborn.

Zde přijímala rodina tato často vznešené návštěvy; tak na př. prodlával tu v srpnu r. 1871 po tři dni kardinál Schwarzenberg; též kardinál vymohl při své audienci u papeže Pia IX. roku 1862, že hlavní oltář dlažkovického farního chrámu byl po žádosti hraběte Ervína Schönborna pro vždy privilegován. Také litoměřický biskup dr. Emanuel Schöbel učinil několik dní po své intro-

nisaci 1. září 1882 u hraběnky Kristiny Schönbornové v Dlažkovících svou návštěvu.

Dne 26. června 1869 konal zde po šestnácti letech litoměřický biskup Augustin Pavel Wahala kanonickou visitaci; touž visitaci vykonal zde po 12 letech dne 14. června 1881 biskup Antonín Ludvík Frind v průvodu kanovníka Frant. Demla.

Příčiněním děkana Červinky zřízena r. 1870 v kostele dlažkovickém nová křížová cesta.

Kaplany Červinkovými byli: František Horčic, od r. 1865 Emanuel Dvořák, který se r. 1871 stal vychovatelem dítek hrab. Karla Schönborna, r. 1872 Theodor Kelbel z arcidiecése pražské, který byl stále churav, roku 1873 Jan Bernat, po něm Antonín Dědeček, v srpnu roku 1875 Josef Domin a od roku 1878 Václav Jelenecký.

Také děkan Červinka zvelebil polní hospodářství a zvláště ovocnictví na farních pozemcích; za ovoce dostal r. 1864 950 zl., r. 1866 1300 zl., r. 1871 dokonce 1900 zl.

Dne 21. listopadu r. 1882 vstoupil děkan Červinka do výslužby, kterou trávil ve svém rodišti Nymburce, kde 2. prosince r. 1884 zemřel; administrátorem fary stal se kaplan Václav Jelenecký až do 29. března 1883, kdy na faru dlažkovickou konfirmován byl Emanuel Dvořák, dosavadní farář sutomský, který dne 1. dubna nastoupil svůj úřad v Dlažkovících. Dvořák narodil se 25. prosince 1830 na Mělnice (v Podole), byl 25. července 1856 vysvěcen na kněze, kaplanoval v Zeidleru, Šluknově, na Sutomi a v Dlažkovících, načež stal se vychovatelem dítek hrab. Karla Schönborna; matka tohoto hraběte, Kristina, jakož i kardinál Schönborn ctili Dvořáka pro jeho zbožnost a obmyslili jej rozličnými cennými dary. R. 1877 stal se Dvořák farářem na Sutomi, jímž zůstal až do svého přesídlení do Dlažkovic.

I on věnoval se po celou dobu své zdejší působnosti polnímu hospodářství, ač polním pychem trpěl mnoho škod; k lepšímu zužitkování ovoce postavil r. 1884 na svůj náklad sušárnu, která bezprostředně před jeho smrtí vyhotěla; značnou pojistku přes 1400 korun odkázal Dvořák ke znovuzřízení sušárny, což jeho nástupce provedl, přidav značný obnos ze svého; za to zrušil Dvořák farní vinici již nevýnosnou a proměnil ji v pole.

Jako uvědomělý Čech (třeba s německým školním vzděláním) obnovil Dvořák r. 1884 české matriky pro své české osadníky, jen pamětní knihu psal dále německy.

Dne 24. června 1892 konal tu biskup Schöbel generální visitaci, při níž se zjevily národnostní protivy; podobně tomu bylo i při generální visitaci 10. května 1903, kdy tu v zastoupení starického biskupa Schöbla visitoval pražský světící biskup dr. Frant. Krásl, maje za průvodce litoměřického kanovníka-kancléře Ant. Čecha. Zmáhaloť se na osadě zase národní uvědomění českého živlu, což vedlo r. 1897 k otevření české matiční školy v Podsedicích, která od r. 1910 je dvoutřídní, o jejíž zveřejnění se jedná; také obecní správa podsedická stala se v posledních desetiletích za starostů Ant. Anderle a Jos. Jenče úplně českou.

Po smrti okresního vikáře Karla Kerky roku 1894 jmenován Dvořák vikářem libochovickým, jímž zůstal až do své smrti; i jiných církevních vyznamenání se mu dostalo. Pro nedostatek

duchovenstva zůstal Dvořák první leta bez kaplana, teprv od roku 1896 působili zde po sobě kaplani Jan Krapka, Jos. Procházka, Alois Heyduk, Ferdinand Hrubý, Josef Lusk a Fr. Peřura.

Po smrti hrab. Kristiny Schönbornové († 23. října r. 1902 v Praze) osiřel dlažkovický zámek nadobro. Protože však již od r. 1897 šířilo se mezi německým obyvatelstvem na Třebeňicku odpadlické hnutí známé pod heslem „Los von Rom“, které i Dlažkovice ohrožovalo, neb i syn majitele netluckého panství Josef Rauch odpadl od církve, a protože k posílení tohoto hnutí v Třebeňicích zvláštní ústavy s protestantskou správou byly zřízeny, k nimž náležela i dívčí pokračovací a hospodyňská škola, pojal třebeňický lékař dr. Josef Hašek úmysl zřídit v zámku dlažkovickém podobný ústav katolický. Utvořilo se trojčlenné kuratorium s vikářem Dvořákem v čele, které r. 1905 do zámku uvedlo školské sestry sv. Františka z mateřince ve Slatiňanech, které na podzim téhož roku otevřely v zámku vychovávací ústav pro dívky škoie odrostlé, spojený s pokračovací školou pro ruční práce i literní předměty pod vedením sestry Nepomuceny Najvrtové.

Ale nepřizeň vlády, která sestrám bez udání důvodů odeřpřela udělení usídleci povolení, neporozumění významu ústavu se strany sousedního českého obyvatelstva a též hmotné poměry přinutily sestry, aby tento v náboženském i v národním ohledu stejně významný ústav po třiletém trvání zase zrušily.

Vikář Dvořák zemřel 24. listopadu 1905 a byl 27. listopadu litoměřickým kanovníkem-kancléřem Ant. Čechem v přítomnosti četných duchovních i hojného lidu na hřbitově dlažkovickém pochován v hrobě, v kterém vikář Kinzl odpočíval. Svou pozůstalost přes 6 tisíc korun obnášející odkázal k církevním a dobročinným účelům; kromě toho věnoval ještě za živa značný obnos biskup. studentskému konviktu v Mladé Boleslavi.

Paměť jeho zvěčnil kanovník Václ. Wächtler ve svém spise „Aus dem Leben berühmter Männer“ r. 1910 ve Vidni vydaném, kde na str. 93—113 přináší jeho životopis, ač tu zcela zbytečně jeho rodné jméno změněno v Dworschak, jak se on nikdy nepodpisoval.

Administrátorem farního obročí dlažkovického jmenován kaplan Fr. Peřura. K praesentaci hr. Karla Schönborna ze dne 13. února 1906 potvrzen byl biskup. konsistoří litoměřickou za faráře dlažkovického dosavadní farář na Sutomi Ant. Jiroušek. Týž narodil se 20. května 1862 v Chrudimi, byl 29. června 1886 v Praze vysvěcen na kněze, kaplanoval v Načeradci a v Ledcích a stal se v březnu 1895 farářem na Sutomi. Farář Jiroušek provedl r. 1911 důkladnou opravu farního kostela, k čemuž použito jak jmění kostelního, tak i značného příspěvku bisk. konsistoře litoměřické z pozůstalosti vikáře Dvořáka; podobně provedl r. 1911 přestavbu a rozšíření farních stodol, které v lednu roku 1911 vyhořely.

V březnu 1908 konána tu první missie, a to v obou jazycích missonáři P. Fr. Zimmerhacklem a P. A. Jemelkou z řádu Tovaryšstva Ježíšova.

Při sčítání lidu konaném dle stavu ze dne 31. prosince 1910 zjištěno úředně, že čítaly Dlažkovice 59 domů, z nichž 6 neobydlených, 253 obyvatel, z nichž 248 katolíků, 5 židů, 201 s ně-

meckou, 52 s českou obcovací řečí; Podsedice s Doly čítaly 103 domy, z nichž bylo 9 neobydlených, 556 obyvatel, z nichž 554 katolíci, 2 židé, 345 s českou, 211 s německou obcovací řečí; Chrášťany měly 83 domy, z nichž 5 nebylo obydleno, 387 obyv., z nichž 383 katolíci, 1 evangelík, 3 židé, 381 s českou, 6 s německou obcovací řečí. Děkovka měla 15 domů, z nichž 4 neobydleny, 57 obyvatel, samé katolíky, 39 s německou, 18 s českou obcovací řečí. Netluky měly 50 domů, z nichž 2 neobydlené, 245 obyvatel, mezi nimiž 236 katolíků, 2 evangelíky, 7 židů, všichni s německou obcovací řečí. Obrň čítala 25 domů, z nichž 1 neobydlen, 120 obyvatel, samé katolíky, 108 s německou, 12 s českou obcovací řečí. Celá farnost čítala 335 domů, z nichž bylo 27 neobydleno, 1618 obyvatel, z nichž bylo 1598 katolíků, 3 evangelíci, 17 židů, 808 obyvatel s českou a 810 s německou obcovací řečí.

Drobné zprávy a posudky.

Z kopiaře archivu Kolínského. — *Várky sousedské v Kolíně v r. 1670.* (Podává Gustav V. Svoboda). — Vejtah artikulův z relati k J. M. panu podkomořímu za příčinou várek sousedských dle milostivého nařízení vyslaných osob jmenovitě pánův Jiřího Formandla, Jiřího Eberta a Al. Jiřího Večzorka, konšelův, kteréž jest datum Neo Colinae ad Albim 26. Septembris A. 1670.

Dne sobotního u J. M. pana podkomořího u přítomnosti pana hofrychtýře jest na tom pozůstáno a J. M. pán to na konec nařizovati ráčí:

1. Ten počet, který komu teď od sv. Jiří v roce běžícím dle rozvržení várek povolen jest, aby tak při tom však ne do roka, nýbrž až se všechny várky vypořádají, zanecháno bylo, ale aby ještě i ostatní sousedé všickni v městě do toho rozvržení v jejich proporti potažení byli a při každém aby se příčina, proč více várek má, vejslovně doložila, od času sv. Jiří kdo co várek vykonal, to aby každému nyní zase defalrováno bylo.

2. Jsouce po čtyrech várkách větším dílem mezi nákladníky rozvrženo, aby čtyry pořádky v městě jak po sobě domové jdou, řemeslník i neřemeslník rozepsáni byli; kdo má čtyry várky, když na něj ten proportionální pořádek přijde, aby celou várku vařil, kdo pak má ku příkladu půl druhé, aby po půl várce s druhým sobě v počtu rovným vykonal; podle čehož, který čtyř půlek várky nemá, aby v jednom poslednějším pořádku byl pomínut aneb carens a tak dále. Kdo toliko má jednu várku, dvojnásobek takového mine.

3. Kdo by tehdáž s várkou svou do třetího dne shotoviti se nemohl anebo nechtěl, když na něj tento kterýkoliv první, druhý, třetí neb čtvrtý pořádek přijde, ten aby jí pro tím lepší býti pořádnosti zdržen jiným postupovati nemohl, nýbrž o tu tehdejší várku přijíti má.

4. Ta pořádnost a každý pořádek od Adama Kofra se začítí, a tak dvěma řády na 2 strany města běžeti má po Adamovi Kofrovi, aby Josef Šuk na jedou a na druhou stranu kdo tam k tomu nejbližší jest a tak dále, aby v jedny i druhý straně jeden po druhým vařil.

5. Pro tu lepší J. M. C. interesse též města pivem opatření, aby se piva v tom proportionálním pořádku vařilo, co se ho vystaviti a odbyti může; poněvadž nyní pivo zkázy bráti nemůže na koho pořádek přijde, má-li kde své pivo splati aby se vyležeti mohlo, tehdy aby ve

forotu každý straně jeden vary více piva držáno bylo, však dále potom, aby jinší navrátil a navrátili s povolením, tehdy aby svýho piva neodbejval, až by napřed i tohoto prvnější pivo vejstavem neb jinác k dobytí přišlo.

5. Osoba má býti nařizena, která by na to pozor dávala a při ouřadě J. M. C. purkmistrovském oznamovala, aby to piva vaření v dobrý pořádnosti šlo a vždycky také piva v městě dostatek bylo, a obzvláště kdy slavnosti neb jarmarky následovati budou.

7. Vejstav aby po celým městě šel sud čtyřvěderní dle taxy po 8 zl. a po každé dle proměny ceny obilí aby pivo spravedlivě šacováno bylo a tak se taky i šenkovalo; kdoby laciněji dáti chtěl, poněvadž to v tyto pořádnosti žádnýmu jinšímu ke škodě nebude, nýbrž tím spíšeji pořádek obejde, laciněji dávatí žádnýmu se zbraňovati nemá. Kdo by pak málo piva neb dražeji sud neb pintu dával, ten trestán a pokutován býti má.

8. Že Jich M. C. panu rychtáři šest várek samýmu nyní tenkrátě povoleno to se ad notam vzíti má, poněvadž on nic víc v tyto přičině než toliko soused jest, aby to k nějaký budoucí concequenti potahováno nebylo a ten ty přebšhající dvě várky aby po různu ku který-mukoliv jarmarku neb slavnostem s povolením J. M. C. magistrátu vykonati mohl.

9. Každý pivo vařiti dáti mající má se při J. M. C. tácu vejběřcím též ouřadu purkmistrovském časně ohlásiti, důchod J. M. C. i obecní strany vodního toku spokojiti; do třetího dne nemají na sebe pro odbyt řídkýho piva s várkami kvapiti a bez cedulky J. M. C. vejběřcího i purkmistrovský nemají sládeci dokonce žádnýmu pod trestáním kropiti.

10. Kdyby koliv v tomto řádu státi nechtěl, jej přestoupil, má 10 kop míš. pokuty k zaduší sv. Bartoloměje propadnouti, a to žádného, ani J. M. C. pana rychtáře kdyby se i jeho dotklo, jsouce i on dle sousedství v řádu státi, anobrž na sobě lepší příklad dáti povinen, minouti nemá, a že sám J. M. pán k tý pokutě napomáhati chltí ráčí.

11. Na 15 sudův čtyřvěderních a šestnáctý na dolívku českých fisíru (visíru), aby spravedlivé sudy byly, aby se vařilo anticipati i všeliká jinší tohoto pořádku proměna dostatečně se zapovídá. Kdoby chtěl tomu, aby sládek pivo proti záplatě vyhlídati povinen byl

12. aby se tato pořádnost když se rozpíše i hned nyní též potom pokaždé, když jeden pořádek se vykoná, vykonaných várců specifiati J. M. pánu odeslal.

Dne 14. února 1598. *List vysvědčující o ohni Zálabském.* „My Václav z Plakvic a Burian Zykota z Pergnýtova Ostrova a v městě Kolíně Novém nad Labem, oznamujeme tímto listem naším všem vůbec a zvláště tu kdež náleží, že jsme byli žádáni od slovutné opatrnosti pana purgmistra a pánův téhož města Kolína Nového, abychom na spatření domův pohořalých na předměstí Zálabské vyšli a o tom, jaká jest se tu škoda stala — aneb nestala — vysvědčili. I jest nám to vědomé, že v pondělí první postní na úterý v noci po hodině devaté, l. 1598 z dopuštění Božího (nevise zda-li od zlých a nešlechtných lidí položením, či jak jinak), prudký a nenadálý oheň vyšel, od kteréhož dva domové v krátké chvíli do gruntů shořely a vnic téměř obrátily, po nichž

toliko místo pusté zůstalo. To že tak v skutku a v pravdě jest, přijímáme k své víře a duši. A pro lepší jim toho důvěrnost k tomuto listu vysvědčujícímu pečetí naše přirozené s podpisem rukou našich vlastních jsme přitiskli^a Jehož...

List vysvědčující na oheň na Kouřimském předměstí vyšlý . . .
Dne 16. dubna 1599. . ., že u veliký pátek, jinak den utrpení syna Božího, když se pašije zpívali l. 1599 z dopuštění Božího a vynesemím od někoho popela horkého s uhlím před jednu stodolu, do kteréž od velikého větru takový popel horký s uhlím jest do slámy vražen prudký.

Series praepositorum, decanorum, archidiaconorum aliorumque praelatorum et canonicorum s. metropolitanae ecclesiae Pragensis a primordiis usque ad praesentia tempora Concinnavit (et in „Editiones archivii et bibliothecae s. f. metropolitani capituli Pragensis promulgavit) Dr. **Antonius Podlaha**. V Praze 1912. — Obdivem mne naplňuje úžasná a vytrvalá práce p. kanovníka Podlahy. Kde nabere potřebného času k vyhledávání látky v archivech, k sestavení a k sepsání těch set ba tisícův archů, k jichž korektuře a to vše při jiných pracích úředních, jichž není málo. Tato řada proboštův, děkanův a ostatních kanovníků metropolitního chrámu sv. Víta je ke všemu tomu psána jazykem latinským, což k snadnějšímu sepsání jejímu nikterak nepřispívalo. Již zesnulý světitel biskup Dr. Fr. Krásl pokusil se sestaviti všechny kanovníky metropolitní a část své práce uveřejnil ve Sborníku Histor. kroužku. Dr. Podlaha v objemném svazku o 441 str. podává dílo zevrubně se životopisem i vyobrazeními těchto vysokých hodnostářů, pokud se zachovaly jejich podčizny, s pečeti, náhrobky atd., tak že obrazů v díle tom je celá řada i celostránkových, jež nejsou stránkovány. Celkem je tu kanovníků 918. Knihu dostala redakce právě v den kdy císařem jmenován byl kanovníkem Mons. Mořic Pícha. Zvlášť ještě přidána posloupnost proboštův a děkanův a kanovníkův t. zv. („královských“ t. j. císařem jako králem českým jmenovaných) a pak ještě rejstřík všeobecný. Spis tento bude hledanou příručkou.
Dr. M. Kovář.

Libri citationum et sententiarum. Tomas VII. 1490—1503. Edit Dr. Bertholdus Bretholz. Brunae 1911. — Pan prof. Dr. B. Bretholz, ředitel zem. archivu markrab. moravského, pokračuje ve vydávání knih půhonných zemského práva v Brně a v Olomouci z let 1405—1641 (jichž je 98 svazků), které jal se vydávati archivář Vincenc Brandl, jenž uspořádal edici svazků nejstarších do r. 1493 v šesti svazcích, uveřejnil nyní svazek VII. Tento svazek obsahuje jediný rukopis, 7. knihu brněnského práva zemského a sahá od r. 1490 až 1503. Účelem knih půhonných bylo sbírali a zapisovali půhony, které se podávaly k zem. právu v Brně. Tyto půhony musely se psáti na zvláštní listky, jež pak soud přijímal. Prof. Bretholz v úvodě obšírně vše potřebné vykládá a objasňuje. Těšime se z pokračování publikace této, kteréž bude moci mnohý historik užiti zvláště při zpracování monografií a místopisu, i děkujeme panu spisovateli za laskavé zaslání díla toho, jež opatřeno 6 faksimily půhonů a na konci zevrubným rejstříkem.
Dr. M. Kovář.

Kondrac pod Blaníkem. Napsal JUDr. Mich. Navrátil, mag. sekretář král. hl. města Prahy. Zvláštní otisk „Zemědělského archivu.“ V Praze 1911. Cena 2 koruny. — Spis ten jest cenný příspěvek k dějinám selského stavu v Čechách. Po jednotlivých článcích, v různých časopisech roztroušených, objevují se již souborné spisy jako jest přítomný nebo jako jest Pekařova kniha o Kosti (která však v tom ohoru nebyla první, jak kdesi o ni uvedeno, arci z dosavadních nejobjemnější a nejdůkladnější) a zaslouhují povšimnutí všeobecného, ale zvláště u stavu a okresu jehož se týče. Doufáme, že i jiní spisovatelé sáhnou k látce této, o níž najdou hojně zápisů v zemském archivu, a pak budeme míti jasný celkový přehled dějin selského stavu. Spis přítomný úzce přiléhá ke článku „Dějiny farní osady Kondrace pod Blaníkem“ téhož spisovatele, vycházejícímu ve Sborníku Histor. kroužku (roč. XI. XII. a XIII.) Je to práce veskrze archivní a zaslouhuje nejen chválu

ale i rozšíření. Tisk (rolnické tiskárny), ač místy sazba byla nemálo obtížná, je velmi úhledný a čistý a zasluhuje všeho uznání. — Též o kovářích kondrackých a okolních z 2. pol. 17 stol. vydal p. Dr. Navrátil menší stať tiskem „Unie“ v Praze 1911.

Dr. M. Kovář.

Tři knižní publikace o **Karlově Týně** svým nákladem vydal Phil. Dr. Lukawsky Theophilus r. 1911, a to: I. *Carlsteinensis capituli 1452—59, c. 1467, 1480 et 1496 annis urbarium et rationes*; II. *Inventaria capellarum in arce Carlstein de annis 1501 1515, 1645, 1650, 1705, 1745, 1759, 1761, 1780*; III. *Rationes silvarum arcis Carlstein de annis 1428—1431*. Cena každé 1 kor. Prvá tištěna u Jos. Loha, druhou tiskla „Veritas“ a třetí Melantrich. — Takovéto publikace, mající sice nemalou cenu historickou, dle našeho názoru, lépe by se hodily, do časopisu; vydané jako brožuru, koupí si je jen ten, kdo se obírá speciálním studiem hradu Karlšteina. Náklad na vydávání těchto publikací je značný, tak že výtěžek mu nebude asi odpovídati. Vydání je pečlivé. Jen z kontextu lze poznati chybu originálu: in vigilia s. Mathei (Matěje) (23. II.); všude jinde je správně Mathie: Sabb. post festum s. Mathie (25. II.) a též zase správně: in vig. s. Mathei, in festo s. Mathei (Matouše, 20 21. IX.) — Přejeme panu spisovateli hojného odbytu této práce archivní, s mnohou píli pořízené.

Dr. M. K.

Rozluka církve a státu ve Francii. Sepsal prelát Dr. Fr. Xaver Kryštůfek, c. k. univ. profesor. V Praze. 1911. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kořba. — Spis tento vyšel ve vzdělávací knihovně katolické, kterou pořádají Dr. Jos. Tumpach a Dr. Ant. Podlaha, jakožto svazek 52. a jest věru časový. Ve Francii před našimi zraky mnoho se událo vnitřních změn, z nichž nebyla rozluka církve a státu nejdůležitější, ač naše denní i odborné listy jen kusé zprávy přinášely o této památné historické události. Spis p. praeláta Dra Kryštůfka rozebírá oba dva rozlukové zákony, na nichž usnesl se parlament, a které pak měly dalekosáhlé následky: zabavení církevního majetku, chrámův a klášterův i jejich veškerého jmění movitého a nemovitého i nadací, vypuzení kněží z far a praebend, mnichů a jeptišek, vlastních občanů a občanek, ze zátiší klášterního, krátce oloupení duchovních osob a vydání jich na pospas bídě a nouzi neskonale, jen aby se republika obohatila. Dály se při konfiskacích hrozná násilnosti od vlády a jejích orgánů. A co z těch očekávaných miliard, na něž cenili veškeré jmění církevní, sehnali do státní pokladny? Nepatrnou část, vše ostatní uvázlo za nehty všelijakých nepoctivců. — Pan spisovatel objasňuje v I. části svého spisu usilí o zavedení rozluky, kterážto rozluka je vlastně odpad od Krista, zakladatele církve katolické, a rozšíření nevěry, již od 1. republiky a další změny za Napoleona I., v obnoveném pak království za posledních Bourbonů, v druhé republice a v druhém císařství za Napoleona III., kdy již zjevně o rozluku usilovali svobodní zednáři, jakož se již dřív o ni zasazoval časopis na oko katolický „L' Avenir“ (Budoucnost), tak že již v letech šedesátých minulého století francouzští socialisté pojali rozluku církve od státu za hlavní bod svého programu. Dále pak zmiňuje se p. spisovatel o přípravách a záminkách k chystané rozluce, která pak uzákoněna r. 1905, v poslanecké sněmovně 3. července a v senátě 6. prosince. Následuje rozbor tohoto rozlukového zákona, i druhého z r. 1907, kteréžto oba zákony připojeny v původním znění francouzském. Ve druhém díle tohoto spisu uvádí se, jaké kroky dály se od Stolice papežské, aby k rozluce nedošlo. Vše marno! Boj vedl se dále a trvá dosud o školu obecnou. Je to boj víry s nevěrou, jak vystižně dodává slovutný p. spisovatel. K snadnému orientování připojen zevrubný ukazovatel jmen a věcí. Po stránce věcné i slohové jest to dílo důkladné, jež podrží svou dějepisnou cenu a důležitost a bude vyhledáváno od každého, kdo se zajímá o tento urputný boj víry s nevěrou, o boj to církve katolické s otevřenými i zakuklenými zednáři. Z nepřátel našich sil o asi málo kdo povšimne. *Catholica non leguntur*. Kéž se splní přání páně probostovo, aby církev z tohoto boje vyšla i ve Francii vítězně. Dejž to Bůh!

Dr. M. Kovář.

SBORNÍK HISTORICKÉHO KROUŽKU.

ČÍSLO 3.—4.

— 1912. —

ROČNÍK XIII.

Konvent augustiniánů poustevníků v Domažlicích od svého založení až do počátku 19. století.

Na základě pamětních knih klášterních i jiných pramenů historických vypravuje
ThDr. Karel L. Řehák.
(Dokončení.)

23. Do r. 1713 nebylo na vysoké, kulaté věži v Domažlicích většího zvonu: byl tam jen zvonek sv. Václava. Ten tehdy praskl a ležel pak po delší dobu v kostele. Potom přidalo město zvonáři na zvonovinu a dalo ulíti svým nákladem v Klatovech zvon větší téhož jména.

Dne 3. října r. 1712 posvětil tento zvon zároveň se zvony pro jiné kostely Dominik Peterka, praelat a infulovaný probošt panenského kláštera v Chotěšově po pontifikální mši svaté, kterou sloužil v dominikánském kostele sv. Vavřince v Klatovech (r. 1785 od císaře Josefa II. zrušeném).

Z Klatov byl tento nový a posvěcený (čili jak se říká „pokřtěný“) zvon přivezen do Domažlic dne 22. ledna 1713 mezi polednem. Město vívalo jej radostně a pozdravoval jej hlasem svým při dovážení i zvonek „poledniček“ (Ave). Na to dne 26. ledna byl nový zvon vytažen na své místo ve věži a tam i rádně zavěšen.

Poprvé zazněl hlas jeho dne 26. ledna, t. j. v neděli čtvrtou po Zjevení Páně v poledne a pak i při slavném sezvánění u večer téhož dne, načež nadále jím vyzváněno „Anděl Páně“.

24. Dne 14. 1713 února vrátil se z Říma po šestiměsíčním prodlení poustevník a obyvatel u sv. Vavřince, na Veselé Hoře u Domažlic, Jiří Ramingler, terciář řádu sv. Františka de Paula, a přivezl s sebou celou hlavu sv. Vitalise, mučeníka, z katakomb sv. Luciny, na přimluvu P. Leopolda Schinka, doktora a provinciála, kterou pro magistrát domažlický daroval P. Adeodat Summanicus a Fogia, řádu augustiniánského generál v Římě. Dar tento přijat byl s velikou pochvalou a uložen nejprve ve farním chrámě domažlickém zároveň i s autentikou čili úředním stvrzením z Říma.

Mimo to přivezl týž poustevník také papežský dekret, dle něhož oltář sv. Šebastiana v kostele klášterním stal se na 7 let privilegovaným (čili opatřen byl tou milostí, že každá mše sv., při něm za zemřelé sloužená, bude spojena s papežskými plnomocnými odpustky — modo suffragii — za ty, za něž sloužena bude).

25. Dne 17. února z milosti císařské napřed oběšen a pak upálen byl pro prosté krádeže i svatokrádeže Kryštof Leš. K litoživému podstoupení smrti ho připravili a na poslední cestě ho provázeli P. Augustin Ješke a P. Kolumban Vaněk.

Dne 24. dubna, totiž o slavnosti sv. Jiří, kázal česky pod Risenberkem v Koutech P. Valentin Weydner, pozván byv tam od faráře z Nové Kdýně, Václava Bedřicha Freydnera, rodáka domažlického.

Tamní svatyni byl ze základů zbudoval nový pán na panství po Lamingenovi neblahé paměti,*) hrabě Jindřich Stadion, probošt v Bamberce a kapitolní děkan ve Würzburgu.

26. Dne 4. května ke slavnosti sv. Moniky zavěšeny byly v horejším ambité klášterním čtyři obrazy mužů o klášter domažlický velice zasloužilých. Jsou to:

a) P. Kašpar Bremb, s přimalovaným pohledem na Domažlice a s nápisem 1627—1633, bývalý převor v Pivoňce, jenž se po bitvě bělohorské horlivě přičiňoval o to, aby Domažlických od bludných učeních odvrátil a Církvi katolické opět získal. (Obraz ten visí nyní v zimním refektáři).

b) P. Jiří Trietmus čili Beran, doktor v bohosloví a po mnohá leta převor v Šopce u Mělníka, jenž klášter (spolu vymalovaný) nákladně vystavěl. Zemřel 7. listopadu r. 1686. Na obraze tomto spolu vymalován jest i P. Basil Slad, rovněž doktor v bohosloví, a jako P. Jiří, rodem z Domažlic, jenž zemřel 26. července 1686.

c) P. Jan z Horšova Týna, jenž po boutích husitských posléze jediný zbyl z celého kláštera a r. 1530 se odstěhoval do svého rodiště, když nezbedové domažličtí neustávali činiti mu nejhorších příkoří. Vyobrazěn jest s nápisem, a jak ubírá se z brány města Domažlic, nesa pod pažďí uzlík a v ruce hůl. Zemřel r. 1534.

d) P. Mikuláš Crusenius, doktor v bohosloví, provinciál, o českou řeholní provincii vůbec a o Domažlice zvláště co nejvíce zasloužilý, ač se žádoucích výsledků sám nedočkal.

Zejména vymohl po bělohorské bitvě z dědictví Adama Voprchy 16.000 zlatých pro domažlický klášter jakožto náhradu za utrpené škody od náboženských odpadlíků a pro klášter v Pivoňce náhradu z prodaných statků zpronevěřilého Petra ze Švamberka. P. Mikuláš, jehož podpis obraz nese, zemřel dne 10. listopadu r. 1629.

27. Dne 11. května zrušili augustiniáni smlouvu s děkanem Antonínem Příhodou, poněvadž on vypomáhajícimu jemu knězi řeholnímu ukládal příliš mnoho břemen a také pro časté vycházky činil mnohé nepřiležitosti v konventě. Děkan Příhoda za to nedopustil, aby k poutní slavnosti v klášteře, dne 15. srpna konané, totiž ke slavnosti Nanebevzetí Panny Marie, doneseny byly bubny z kostela děkanského, a aby se i při děkanském kostele zvonilo, jako se jindy k této slavnosti dělo. Také prohlásil, že toho dne nepřijde s processím do kostela klášterního.

*) Cfr. můj spis o náboženském poblouznění v Pošumaví (Domažlicích). Vydala „Vlast“ v Praze.

Avšak tímto jednáním svým si děkan mnoho neposloužil. Magistrát vyžádal si totiž bubny, a sám je klásteru půjčil; zároveň kázal také obvyklé vyzvánění učiniti. Do kostela klášterního sešlo se toho dne mnoho lidí, jako jindy, kdežto do kostela farního nepřišel skoro nikdo, poněvadž všichni hudebníci působili při kostele klášterním. Také přijal magistrát pozvání k poutní hostině v klášteře, a pak žaloval i na děkana u arcibiskupského vikáře.

Dne 8. září konáno bylo slavnostní přenesení hlavy svatého Vitalise, mučeníka, do kostela sv. Jana Nepomuckého. Děkan přizval si k slavnosti té dva kapucíny z Horšova Týna.

Tou dobou vzmožil se veliký mor, jímž mnoho lidí umíralo. Arcibiskupská konsistoř nařídila na odvrácení této metly Boží různé pobožnosti; ale děkan nařízení těch do kláštera ani neoznámil.

28. R. 1714 velice mile překvapeni byli Domažličtí v předhodí slavnosti poutní v klášteře patentem císařským, dle něhož se neměla daň „akcis“ dále vybíratí.

R. 1715 bylo mnoho vzácných věcí pořízeno pro kostel klášterní a ke službě při oltáři.

29. R. 1716 postavena byla v kostele klášterním nová kazatelna, kterou zpracoval Matěj Konrád. Poprvé kázáno s ní bylo o Božím hodě velikonočním. Toho roku obdržel týž kostel také 6 mosazných svícňů.

Také tou dobou byla do místností klášterních pořízena vyobrazení různých znamenitých a o Domažlice zasloužilých mužů, mezi nimiž byli:

a) P. Jan z Domažlic, roku 1386 převor u sv. Tomáše v Praze;

b) P. Václav z Domažlic, český kazatel tamtéž;

c) P. Mikuláš Slatina, biskup, doktor v bohosloví, professor i spisovatel, r. 1353 konventuál v Domažlicích, zemřel r. 1400;

d) P. Mikuláš z Domažlic, doktor v bohosloví a ředitel studií v Praze, jenž zemřel r. 1412;

e) P. Augustin z Domažlic, převor u sv. Tomáše v Praze, a mezi lety 1497 až 1499 provinciál;

f) P. Tomáš Innenreyter, profess z Badenu v Rakousích, farář v Ronšperku. R. 1621 zapálili jemu nemocnému bezbožní vojáci zúmýslně ložnici, tak že, sám sobě pomoci nemoha, napolo se upekl. Na to přenesen byl do Horšova Týna, kde u arcijáhna Jana Flaccia zemřel;

g) P. Filip Rosenthaler z Domažlic, tutéž i profes, jenž ve službě lidí, morem nakažených, zemřel dne 8. září r. 1680 v Hořovicích, a

h) P. Adeodat Summanticus de Fogia, generálřádu augustiniánů, jenž r. 1713 Domažlickým daroval hlavu sv. mučeníka Vitalise.

30. R. 1722 zemřel P. Augustin Jeschke, převor, jenž mnoho dobrého vykonal i pro kostel i pro konvent klášterní. Zejména dal přelítí dva zvony a sepsal „Životy svatých

z řádu svatého Augustina“, jichž vydání smrt jeho zastavila.

Nástupcem tohoto dobrého muže stal se P. Kolumban Vaněk, za jehož úřadování byly Domažlice stíženy opětnými požáry.

Tak dne 18. března vyhořela „čtvrť Týnská“ na předměstí, a škoda obnášela 13.000 rýnských. Dne 10. května vyhořela „čtvrť hořejší“ se škodou 6000 rýnských.

Zasažena byla požárem tímto i villa Kaplánkova, jenž ji však brzo znova zřídil.

Třetí požár vznikl dne 5. listopadu v dolejší předměstí a strávil jeden statek, jednu stodolu a jednu chalupu; ostatní ohrožené budovy byly lidskou rukou zachráněny.

Roku 1725 byl převorem P. Jakub Neumayer, rodem z Malé Strany v Praze, jenž velice pečlivě dbal o výzdobu kostela. Za něho založena byla také nadace Kanitzova obnosem 1000 rýnských.

31. R. 1728 byl převorem P. Rafael Sichrovský, rodák berounský. Ten zavedl postní kázání v kostele klášterním, ke kterým přicházival veliký počet nábožných posluchačů.

Za jeho úřadování znova otevřeny byly čtyři třídy učení humanitního, jež počaly i velmi zdárně prospívati. Prvým profesorem škol těch byl P. Eustach Havlata, rodem český zeman z Křížkova. S obcí městskou byla za tou příčinou učiněna smlouva, dle které tato se zavázala, že starati se bude o potřeby školní, jako o otop, opravy oken i kamen v ní a dávat konventu ročně 16 nádob (vasa) piva a pro profesora ještě zvláště dva sudy.

R. 1731 žádal magistrát domažlický řádovou kapitolu, v Ročově shromážděnou, aby pro mnozí se počet žáků ustanovení byli při klášterních školách humanitních professoři dva a to jeden Čech a jeden Němec.

P. Gabriel Flixius, jenž byl tou dobou převorem, zřídil při klášteře křížovou cestu se svolením provinciála františkánů. P. Valeriana Hammera, načež byla táž i od kněze františkána slavnostně posvěcena.

Pobožnost křížové cesty stala se pak záhy oblíbenou, tak že se pak konala netoliko v posvátné době svatopostní, ale i po celý rok.

Za tuto křížovou cestu obdrželi: malíř Josef Heide 160 rýnských, truhlář za rámy 50 rýnských a zámečník za řádné zavěšení 10 rýnských.

32. R. 1737 zemřela v Domažlicích dne 20. května Anna Barbora Hildprantová z Ottenhausenu, rodem Honigar de Seeburg, 63 roky stará, vdova, jež dala 1000 zlatých na nadace při klášteře. Pochována byla v klášterní kryptě před oltářem Panny Marie dobré rady.

Dne 3. srpna vypraveno bylo z města veliké procesí ke kapli sv. Vavřince na vyprošení příznivého počasí ke sklizení úrody, ježto dlouho přšelo, což bránilo usušení úrody.

33. R. 1738 dne 24. dubna přibyl do Domažlic u velikém průvodu jezdců i pěších královský podkomoří František Goetz vykonat přehlídku města. Ubytován byl v domě Mane-tinských.

Dne 18. května, v oktávě Nanebevstoupení Páně, vykonáno bylo z nařízení konsistorního velkolepé procesí. Vyšlo z kostela Všech Svatých, ubíralo se kolem celého města a vešlo posléze do kostela děkanského. Byla to pobožnost na vyprošení pomoci nebes proti nátiskům Turků. Procesí účastnili se mimo jiné konvent, kráčejíci za praporem kříže; klášterní kongregace se svými korouhvemi; šest panen, nesoucích sochu Panny Marie; studenti, nesoucí sochu sv. Šebastiana, a jiné družiny, nesoucí sochy různých svatých. Účastenství lidu při procesí bylo veliké. Pobožnost skončila se v městském kostele kázáním a slavnostní mší svatou.

34. Roku 1739 trvaly od 1. listopadu do konce postu roku 1740 velice tuhé mrazy, tak že rybníky až do dna zamrzly a ryby v nich namnoze vyhynuly. Na panství Horšovo-Týnském zmrzlo v té době na 11.000 zajíců i mnoho ovcí. Zamrzly i studny hluboké, mezi nimiž byla i studně klášterní.

R. 1740 byl převorem zvolen P. Gelasius Voves, za něhož konvent hostil 10 kněží řeholníků, jednoho klerika a jednoho bratra laika.

Dne 20. října zemřel císař Karel VI., pojistiv následnictví své dceři Marii Terezii smlouvou s panovnicí, tak zvanou „pragmatickou sankcí“.

Dne 20. prosince strhla se po celých Čechách i v zemích okolních strašná vichřice, jež učinila nesmírných škod na domech, v sadech i v lesích. V Domažlicích kostel klášterní po většině odkryla, plot u zahrady na předměstí a ovčinec skoro na dobro pobořila a v lese u Rejkovic (blíže Dražanova) na 1000 velikých kmenů buď přerazila nebo z kořenů vyvrátila.

35. R. 1741 přičiňoval se převor P. Gelasius Voves o to, aby napraveny byly při kostele škody, vichřicí kostelu loni učiněné.

Dne 2. května dohodl se se stavitelem Martinem Pejrkem, poddaným panství Chudenického, jenž byl svou zručnost osvědčil již při stavbě kostela sv. Wolfganga u Chudenic, že týž provede opravy při kostele a to za cenu 30 krejcarů denně, jak sám žádal.

Na to požádal převor magistrát domažlický za podporu u přestavbě kostela. Magistrát se vymluvil, že má málo důchodů na penězích a že tedy nemůže přispěti hotovými. Nabídl však 3000 cihel zdarma a za každý tisíc, kterého bude více do stavby třeba, žádal 1 zlatý 30 krejcarů pro cihláře. Také slíbil dodati stavební dříví a šindel, ale za náhradu.

Se stavbou začalo se pak dne 15. května. Při té příležitosti prodloužena a lépe upravena byla i krypta klášterní. Poněvadž pak celý kostel zastaven byl lešením, bylo třeba služby Boží konati zatím v ambitech klášterních. Když byly veškeré opravy dokonány, byl kostel dne 28. září při slavnosti sv. Václava znova vysvěcen.

36. R. 1742 zakoušeti musel konvent různé svízele za příčinou vzniklé války o dědictví po císaři Karlu VI., o kteréž různí panovníci přese smlouvy, dříve s nimi učiněné, chtěli dědičku Marii Terezii po většině oloupiti.

Tak příkladně prodal konvent mlynáři Jakubu Taverovi čtyřb míry pšenice. Avšak nepřátelé, spojení Bavoři a Francouzi, zastavivše povoz u samého kostela, pšenici tu zabrali, davše za ni daleko méně, nežli mlynář.

Potom nařídil magistrát domažlický lidem klášterním, aby navázali vojákům francouzským do otepí sena, kdežto oni měli od konventu koupenou toliko slámu.

Na to dne 4. srpna přišlo veliké krupobití, jež osení u Rejkovic skoro nadobro zničilo a nastalé povodně prorazily hráze rybníků.

37. R. 1743 dovolil děkan Příhoda, aby bratrstva klášterní směla o své slavnosti konati procesí s nejsvětější Svátostí po náměstí, kdežto dříve směla takové procesí odbývati toliko po kostele a po konventě. Lid z dovolení děkanova velice se zaradoval a procesí ve velkém počtu se účastnil. I magistrát městský měl při něm účast.

Nejprátelem konventu a řeholníků vůbec byl tou dobou městský syndik Jan Hermann. Týž navedl některé měšťany a zejména i učitele městského Rudolfa Flašku, aby na magistrátě žádali, by týž ono pivo, jež dával do konventu za vyučování ve třídách humanitních, dával raději na vydržování školy městské. Ale když magistrát u věci té ukazoval se povolným, vedl si stížnost provinciál pro rušení řádně učiněné smlouvy u královského podkomořího, jenž provinciálovi dal za právo a magistrátu uložil plnění převzatých povinností.

Dne 9. srpna, jakožto v předhodí slavnosti sv. Vavřince, na rošti umučeného a proto i patrona proti zhoubnému ohni, konáno za slavného bubnování, vytrubování i vyzvánění svěcení sochy tohoto svatého mučenika, jež postavena byla při rohu kostela, směrem k náměstí.

Tou dobou zavlčen byl do Domažlic mor dobytka rohatého, jenž měšťanům málo krav zanechal. Samotný konvent ztratil 7 kusů.

Nejspíše podpichováním zmíněného syndika Hermanna, zřazenou při první zahanbeného a pohněvaného, oznámil magistrát domažlický konventu, že příště nebude mu již poskytováno dříví k žádosti pouze ústní, jak posud bylo; ale že bude muset o dříví žádati vždy žádostí písemnou, sice že žádného neobdrží. A zároveň oznámil i to, že pasení dobytka konventního na pastvinách obecních na dále nedovoluje.

Ale konvent zaslal magistrátu dopis, v němž posavadní svá práva na dříví i na pastvu obhajuje připomenutím, že obec domažlická klášterní statky prvotního založení urvala i posud je drží; a proto že i nynější občané „ve svědomí“ povinni jsou, konventu v náhradu poskytovatí netoliko dříví, ale i mnohé jiné věci. Když pak se záležitosti té různě ujal i provinciál P. Michael Marešl, žádal je magistrát domažlický, aby konventu svévolně nesužoval a jemu i pastvy pro dobytek i dříví, jako dotud se dělo, dopřával na pouhé oznámení ústní: magistrát povolil, ba i písemně se k tomu zavázal, že má vše zůstati při starém.

38. Avšak již následujícího roku 1744 chtěl magistrát domažlický, nyní poštíván i pánem Vilibaldem Manetinským, aby vždy dva řeholníci o dříví ústně žádali. A když konvent

pro dobrou vůli chtěl mu v této věci býti po vůli, Domažličtí po dlouhém otálení nabídli konventu, že jemu na dále poskytovati chtějí nikoliv všeho dříví potřebného, ale jen 60 (sáhů?) měkkého a 30 tvrdého.

O dříví toto chodili pak dva řeholníci magistrát žádat až do roku 1777.

Tou dobou přičiněním převora P. Gelasia Vovsa postoupila obec domažlická část hradeb, aby na tom místě rozšířen býti mohl konvent do čtverce, jako jest posud. Když se postoupení to stalo, kázal převor kameny ze starých hradeb dovážeti na hromadu, aby se jich pak mohlo upotřebiti na stavbu novou. Práci tu konali chudí měšťané po 14 dní, dostávajice po 10 krejcařích za osobu denně.

Dne 15. října slavil děkan Příhoda jubileum svého padesátiletého kněžství v úplné tichosti.

Dne 3. listopadu konáno slavné vzývání Ducha svatého, neboť tím dnem začalo rozšířené vyučování při školách klášterních.

Dne 5. listopadu slouženy byly v klášterním kostele slavné zádušní bohoslužby za všechny v Pánu zesnulé Domažličany, z vděčnosti za obdržené hradby, k nimž pozván byl i magistrát. K darování tomu domlouval Domažlickým Filip Schleichert, výmluvný dvorní soudce, uváděje, kterak vally, beztoho již sesuté a městu neuzitečné, velice prospějí na rozšíření konventu a zahrady při něm, což bude opět jen na prospěch Domažlických. — Přímlovčí tento zemřel téhož roku v Praze dne 19. listopadu.

Pro válku s Pruskem studie toho roku v Praze přestaly, a proto odešli řeholní klerikové i jiní studenti do Pivoňky a pokračovali tam ve svém učení.

39. Roku 1745 kázal převor P. Gelasius Voves shromážďovati stavební kameny tu z bašt a valů městských, onde z bývalého hradu Mauth či Hermaut, asi půl hodiny cesty od Domažlic na lesnatém kopci rozloženého, z něhož však tehdy zbyly již jen části zdi. Kameny z nich hodily se pro svou velikost dobře do základů stavby, zejména pro část konventu, do zahrady se táhnoucí.

O hradu tom se vypravuje, že měl mnoho podzemních chodeb i sklepů, v nichž byly železné mříže nad kanálem, jenž vedl do hloubky kopce, na němž hrad stál. Týž sloužil snad k tomu, aby tudy neškodnými učiněni býti mohli nezvaní a nemilí hosté na hradě.

Dne 10. června dal převor prolomiti hradby pro bránu do zahrady, aby se tudy stavivo mohlo pohodlněji dopravovati.

Dne 16. června na to začaly se kopati základy k novostavbě, na kterou plány učinil Kylian Dienzenhofer, královský stavitel, jenž za tou příčinou přišel do Domažlic. Ale již za málo dní potom přišli do konventu konšelé, poštvaní od syndika Jana Hermannna, dalšího kopání zapovědět, pod záminkou, že prý překročeny byly hranice. Byla to pouhá, zlovolná potíž, kterou způsobili chtěl konventu.

40. R. 1746 zase Vilibald Manetinský na svou pěst jal se konventu zapovídati, aby si dal kameny ke stavbě dovážeti,

udávaje neprávem, že prý konvent dává si odvážeti kameny, jež určeny jsou pro stavbu na předměstí. Ale zatím magistrát dal si odvézti 50 povozů kamenů, jež si pro své potřeby dal nalámati konvent!

Dne 16. února byl na louce u Všech Svatých ráno popraven Vlach Ondřej Bremiz, byv odsouzen pro rouhání se Bohu, když mu byl dříve ještě jazyk z úst vytržen. Na poslední cestě jeho doprovázeli ho dva augustiniáni.

Dne 10. dubna nařízena byla daň z hlavy, „Kopfsteuer“, pro všechny lidi, aby z výnosu jejího mohly se zapraviti výlohy, s válkami císařovninými spojené. Za každého člověka při konventu bylo třeba zapraviti 1 zl. 30 kr., čili za 25 lidí 37 zl. 30 kr. Z daně té vyňati byli toliko členové řádu kapucínského.

Dne 20. dubna zemřela císařskému rychtáři Vilibaldu Manetinskému manželka Teresie, svátostmi byvši zaopatřena a od něho oplakávána, i byla s velikou okázalostí pohřbena v kryptě klášterní.

Dne 25. května položen byl základní kámen k novostavbě ve valech s velikou slávou, ke které pozván byl i městský magistrát. Napřed byla přiměřená řeč a pak posvěcen byl základní kámen, na který položena byla čtyřhranná olověná skříňka s ostatky svatých a s památným spisem, v němž vypočtení byli přední hodnostáři stavu duchovního i světského, tehdy žijící. —

41. R. 1747 dne 19. ledna zemřel konšel Bedřich Příhoda, 71 roků starý, jež byl P. Januarius Felix svátostmi zaopatřil. Před svou smrtí slavně odprosil všechny, čímkoli byl komu ublížil. Pohřben byl v kryptě klášterní.

Dne 22. dubna zvolen byl za převora P. Hypolit Beránek a za podpřevora P. Isidor Weirich. Tehdy bylo v klášteře 9 kněží a 2 bratří laici, z nichž jeden byl vrátný a jídlonoš, druhý varhaník.

O slavnosti Božího Těla konalo se toho roku procesí společné z kostela městského i klášterního a přátelství s děkanem Antonínem Příhodou bylo obnoveno.

Dne 26. července o slavnosti sv. Anny odpoledne povstal veliký požár mezi školou městskou a náměstím, v domě občana Petra Ouřady. Poněvadž se vítr obrátil ke klášteřu, zasáhl oheň napřed klášterní studnu u zahrady; odtud stavení hospodářská (kde jsou nyní nové školy konventní a převorství) a pak i klášter i střed kostela i lešení na novou budovu.

Magistrát daroval pak sice dříví na nové pokrytí kláštera, ale nikoli též na pokrytí kostela. Na toto daroval pak potřebné dříví převor v Pivoňce P. Matouš Neander.

Za pomoci té byly spálené střechy do šesti neděl znova zřízeny a střecha kostela byla zároveň opatřena červenou věžičkou, svrchu plechem pokrytou. Do věžky té vloženy byly ve zvláštním koflíku ostatky svatých a na vrchole jejím umístěn pohyblivý obraz Bohorodičky se zlatou září.

42. Roku 1748 učiněna byla smlouva se zvonařem Josefem Bernerem z Pivoňky, aby pro klášter ulil tři nové zvony, počítaje 9 krejcarů za libru zvonoviny. Týž zvonař ulil také

nové zvony i pro kostel městský, jenž byl rovněž vyhořel a jehož zvony se rozlily.

Dne 17. října byly pak všechny nové zvony po vysvěcení na věže vytaženy a tam řádně zavěšeny.

Dne 16. září počali řemeslníci klásteru nad novou částí klásteru; dne 16. listopadu byla práce ta dohotovena.

Augustiniáni domažličtí majíce takto nadměrné vydání, vyžádali si úřední povolení na jeden rok, aby směli po celých Čechách podniknouti sbírky na uhrazení výloh. Prosili zejména také pána panství Koutů za podporu, ale neobdrželi ničeho. Za to když žádal pro ně provinciál z Pivoňky u ostatních klásterů augustiniánských, dostalo se mu podpor hojných.

V červenci pořádali studenti klásteru v ambítě u kuchyně divadelní představení, zejména o Josefu egyptském, a měli mnoho diváků i posluchačů.

V den sv. Václava nalezen byl děkan Antonín Příhoda mrtev na svém loži. Pohřben byl dne 30. září před hlavním oltářem v kostelíku sv. Antonína.

Roku 1749 dne 29. listopadu nastoupil nový děkan Bedřich Bělohradský úřad svůj, byv slavně uvítán. Císařský rychtář Vilibald Manětínský chtěl mu sám odevzdati klíče kostela; ale senát proti tomu protestoval a úkolem tím pověřil konšela Bedřicha Berana.

43. R. 1751 povstal konventu nemilý spor se sedláky v Dražnově, kteří pokoušeli se o to, aby právem promlčení směli pásti dobytek svůj na klásteru polích a v lesíku u Rejkovic, což jim konvent dotud jen dobrovolně a zatímně dovoľoval. Sedláci vznesli žalobu na konvent u panského kapitána v Koutech.

Ale konvent prokázal starými dokumenty, vybranými z urbáře v Pivoňce, že on jest nebmezeným držitelem v pochybnost uváděných pozemků. Sedláci potom strhli veliké křiky a natropili mnoho hluku v Rejkovicích, tak že převor P. Hypolit Beránek viděl se nucena, vésti si na to stížnost v zámku Trhanově (Chodenschloss).

Tamní kapitán postoupil na to věc k vyřízení panskému písaři Janu Schöplovi, jenž se dal na stranu rozjitřených sedlákův a uznal, že oni promlčením nabyli zmíněného práva na pastvy na pozemcích klásteru. Ale převor listinami prokázal, že konvent dočasněho užívání pozemků svých dovoľil sedlákům jen proto, že oni byli za to povinni konventu odváděti každý třetí mandel sklizeného odtud obilí.

Na to sedláci neopovažovali se již ani na polích klásteru ani v lesíku pásti, čímž spor byl utišen, ač ne uklizen.

Dne 21. října vypukl v Domažlicích opět veliký požár v radnici, a to z neopatrnosti sluhy v domě Antonína Svobodníka. Tehdy lehly 4 domy popelem, a snad by bylo i celé město vyhořelo, kdyby se nebylo dalo do deště. Při hašení velice obětavě pomáhali zejména pěší vojáci, tehdy v Domažlicích položení.

44. R. 1752 o poutní slavnosti v klásteru, totiž o slavnosti Nanebevzetí přeblahoslavené Bohorodičky, konala se hostina po-

prvé v novém refektáři. Magistrát pozván byl k slavnosti té na poděkování za všechny oběti, kterých v poslední době pro klášter si uložil. I byl slavně uvítán bubny i troubami.

Arcibratrstvo klášterní darovalo konventu 200 zlatých, aby též dal refektář rozšířiti a také zříditi pokojik pro jejich schůze i depositář pro uschování věcí bratrských. Do těch místností pak pořídilo pratrstvo okna, dvéře, kamna i podlahy.

45. R. 1754 vyhořela uprostřed července svrchu i uvnitř městská věž, jež byla teprve r. 1747 celá obnovena. Byla opět upravena a zavěšeny byly v ní i hodiny.

Konvent žádal u magistrátu domažlického, aby mu poskytl dříví na novou krytbu celého kláštera. I obdržel na to 294 stromy.

Vdova Blanda Steplingová darovala 600 zlatých na rozšíření výstavby kostela.

R. 1755 ustanoven byl po prázdninách školních třetí profesor při školách humanitních, jenž přednášel grammatiku a syntaxi. Byl jím P. Albert Kašpárek.

R. 1756 mohlo se o poutní slavnosti Narození Panny Marie po vyhoření opět používatí kostela městského. Znova vysvětil jej Jan Wagner, arciděkan a vikář v Horšově Týně, a pak měl i sám první slavné bohoslužby v něm.

Dne 28. září začala sedmiletá válka císařovny Marie Teresie se zrádným pruským králem Bedřichem II.

Prvá srážka vojsk stala se u Lovosic při Labi, ale zůstala bez úspěchu. Král pak vrátil se ku přezimování vojska do Sas.

46. Potom r. 1757 král Bedřich vrhl se třemi proudy do Čech, ze Sas, z Lužice a ze Slezska. Dne 6. května svedl bitvu s císařskými u Proseku, v které zvítězil, a pak chtěl se zmocniti i Prahy; avšak po celých šest neděl marně do ní střílel, zejména na velechram sv. Víta. Na to dne 18. června svedl s císařskými bitvu u Kolína, kterou prohrál a proto Čechy opustil.

R. 1759 vtrhl král Bedřich opět z Lužice do Čech a málem by byl obklíčil neostražitě generály císařské Buchova a Devila, kdyby nebyl to předešel generál Daun, jenž Prusy, již k Jablonné pokročilé, vytlačil zpět do Lužice. I povstalo odtud žertovné pořekadlo: „Daun koukal, Laudon bouchal, a Buchov a Devil ani blechu nezabili!“

47. R. 1760 dne 7. června vykonal v Domažlicích generální visitaci světicí biskup a generální vikář Jan Ondřej Kayser, byv do města slavně uvítán. Dne 3. července biřmoval tu 7500 lidí a dne 8. července ještě 2500. Při příležitosti té kázalo se opět střídavě česky i německy.

Též světicí biskup pražský stal se roku 1775 diecesním biskupem v Král. Hradci.

48. R. 1761 magistrát daroval konventu všechno potřebné dříví v uznání „mnohých duchovních dobrodiní, jehož se mu od konventu dostalo“.

Tou dobou opětně žádaly úřady císařské zřizovací i nadační listiny kláštera, aby se mohla jeho *fasse* upravití. Konsistoř arcibiskupská pohrozila i suspensí kněžím klášterním i ustanovením administrátora klášterního hospodářství, nevyhoví-li se žádostem úřadů císařských. Avšak konvent přes to nemohl

vyhověti, poněvadž původní nadání od krále Václava II. bylo od husitů zničeno.

Vláda císařská zřídila také zvláštní komisi na vyšetření, zdali v Domažlicích, v Klatovech a jinde nestudují synkové selství méně nadaní. Kterí by málo ve studiích prospívali, měli se ze škol odstraniti.

Toho roku připuštěn za profesora na vysokých školách v Praze také P. Kosmas Schmalpus, výtečný člen řádu sv. Augustina a doktor v bohosloví, jsa teprve třicátník, kdežto do té doby po celé století na universitě pražské přednášeli filosofii a theologii pouze členové Tovaryšstva Ježíšova.

49. R. 1762 opravovaly a čistily se varhany od 10. února do 11. března. Práci pilně konali varhanář se dvěma pomocníky; za odměnu měli obživu a 60 krejcarů denně. Celkem zaplatil jim konvent 28 zl. 55 kr.

Tou dobou konaly se se studenty i veřejné zkoušky i akademie obsahu duchovního i světského.

Tehdy přibyl do Domažlic P. Konrad Ledvina, rodiště své navštívit. Byl napřed při vojsku ohňostrůjcem a po desetileté službě na vojně stal se františkánem v Sedmihradsku i kvardiánem kláštera tamtéž. Vyzýval tu schopné mladíky, aby vstoupili u něho do řádu, a skutečně také některé získal. Avšak roznemohl se tu zimnicí a tou také zemřel dne 1. června, načež pohřben byl v kryptě klášterní.

50. R. 1763 zemřel 26. října arcibiskup Mořic Gustav hrabě z Manderscheidu, 89 roků starý, načež již dne 10. listopadu ujal se prestolu jeho posavadní koadjutor jeho Antonín Petr hrabě Příkladovský z Příkladovic, syn krajského hejtmana v Plzni, maje 56 roků věku svého.

V tomtéž měsíci říjnu zemřel také děkan domažlický Bedřich Bělohradský, jehož nástupcem se stal Šebastian Lounský z Tiffenthalu, dotud kaplan na Bílé hoře u Prahy.

R. 1765 zemřel císař František I. v Innsbrodu, mrtvicí byv raněn. V Domažlicích konaly se za něho exequie po tři dny a po celou hodinu vyzváněno bylo po 9 dní.

51. R. 1766 přibyl do Domažlic rodák domažlický, provinciál P. František Pontz, a byl slavnostně uvítán, načež byl magistrát v konventě pohostěn. Provinciál při té příležitosti nabídl městu rozšíření škol humanitních na šest tříd, totiž na „poesii“ a „rhetoriku“, v nichž by se po prázdninách vyučovalo, žádaje, aby magistrát věnoval na to několik set zlatých, potřebný kámen, dříví, cihly a povozy. Páni městští zástupcové sice tehdy mnoho slíbili, ale málo pak dali!

R. 1767 položen byl základní kámen k těm novým školám za zvuku trub i kotle a s mnohým vychvalováním města, jež se pro vyšší vzdělání svých příslušníků k obětem na školy zavázalo. Avšak stavba pokračovala jen zvolna zejména pro nedostatek povozů, jichž obec nedodávala, vymlouvajíc se, že má statky své pronajaty a vlastních povozů tudíž že nemá. Nicméně začalo se v čas vyučovati zatím v ambitech klášterních, což však klidu klášternímu nikterak nebylo na prospěch.

R. 1768 vypuzeni byli jesuité z říší Bourbonů.

V listopadu vyšlo nařízení Marie Teresie, dle něhož mělo veškeré duchovenstvo, světské i řeholní, do šesti neděl podati seznam všech svých příjmů i důchodů čili své *fasse*.

52. R. 1769 žádal provinciál P. František Pontz za dovolení ke sbírkám, aby mohl dostavěti školy humanitní v Domažlicích a provésti opravy při klášterním kostele, jež chtěl vykonati pro oslavu svou i rodného města svého. Avšak sbírky povoleny mu nebyly a on poukázán, aby potřebné náklady na stavby obstarala provincie.

Kostel potřeboval však nutně opravy, poněvadž klenba jeho, jsouc na příliš slabých gothických sloupech postavena, hrozila sesutím, jakož se i později skutečně sesula, načež se musely služby Boží konati v ambitech klášterních. Aby se pak výlohy s opravami spojené mohly uhraditi, musel se snížit počet řeholníků.

Na podzim téhož roku nemohli hospodáři pohodlně zasít, ježto začala tuhá zima již o svátku sv. Michaela archanděla, totiž dne 29. září.

R. 1770 oteplilo se sice již v únoru, a hospodáři se nadáli, že příznivá ta pohoda i potrvá. Avšak před slavností sv. Josefa napadlo na 2 lokte sněhu, jenž všecko osení zničil.

V květnu na to bylo konečně gymnasium klášterní dostavěno.

R. 1771 bylo tak vlhko na polích, že osení hnilo. Následkem neúrody stouply pak ceny obilí neobvyklou měrou, tak že se míra žita prodávala za 20 zlatých, pšenice za 25—30 zlatých a ječmene za 16 zlatých.

Následkem té veliké drahoty požívali lidé věci nezdravých anebo trpěli hlad, z čehož povstal poloviční mor, jenž tisíce lidí se světa zprovodil.

R. 1773 zrušil papež Klement XIV. řád jesuitů, chtěje se zbaviti nátisků dvorů bourbonských. Statky jejich byly rozmrhány; kněží dostali výslužné, ale museli roucho řeholní svléci. Papež sám křivdy té dlouho nepřežil, an zemřel již dne 22. září r. 1774.

Dne 5. listopadu, to jest po školních prázdninách, uvedeni byli studenti domažličtí do nové školní budovy za hlaholu trub i kotlů.

53. R. 1775 vznikla selská povstání zejména v Králové-Hradecku, v Mlado-Boleslavsku, v Litoměřicku a jinde. Bylo hlásáno, že císař Josef II. zrušil robotu a všechny sedláky učinil svobodnými. Sedláci táhli tedy spolčení na zámky a žádali za vydání těch císařských dekretů. Při tom zámky drancovali, zbili úředníky zámecké a tropili i jiné nepřístojnosti, až proti nim postaveno bylo vojsko. Mnozí vinníci byli pak schytáni, do Prahy zavezeni a pověšeni.

Také sedláci v Postřekově u Domažlic odepřeli tehdy robotovati.

Na „Veselé hoře“ postaven byl tou dobou kostelík nový, jež posvětil děkan domažlický Šebastian Lounský s velikou oslavou, při které kázáno bylo česky i německy. K svěcení tomu přivedl procesí z Nové Kdyně tamní farář Bernard Peliska. Domažličané vyšli mu vstříc s praporci cechů. Po vysvěcení ko-

stříška měl pak v něm zpívanou mši svatou týž farář Bernard Peliska.

54. R. 1777 bylo latinské gymnasium klášterní zrušeno a na místě něho zřídila se hlavní škola normální, jako se všude jinde v městech státi muselo z nařízení císařského. Latinské učení zbylo odtud jen o čtyřech třídách, a to toliko pro klášterní vokalisty (mladé kostelní zpěváky). Ač proměna gymnasia ve školu normální byla nařízením císařským omluvena i ospravedlněna, nechtěli Domažličtí přece nadále konventu odváděti slíbených 18 sudů piva a dříví, až k tomu přinuceni byli soudem.

Toho roku zemřel kurfirst bavorský Maximilian II., syn Karla VII., bez dědiců. Když císařovna Marie Teresie chtěla se dědictví toho ujmouti, opřel se tomu zrádný král pruský Bedřich II. a začal s ní proto válku novou.

Roku 1778 vtrhl u Náchoda do Čech a bratr jeho princ Bedřich vrazil ze Saska až k Litoměřicům. Avšak zbožný generál císařský Laudon, usadiv se u Mnichova Hradiště, spojení obou překazil.

Na lepší obranu Čech r. 1779 založeny byly nové pevnosti, a to Terezín při Labi u Litoměřic, a Josefov při Labi v Hradecku.

55. R. 1780 zemřela císařovna Marie Teresie, a syn její Josef II. stal se samovládcem. Sotva se tak stalo, zakázal všechno spojení řádů s Římem, chtěje tak vlastně vrchním správcem Církve ve své říši býti sám na místě dědice sv. Petra.

R. 1781 dne 20. dubna vyšlo rozhodnutí královského podkomoršího, dle něhož na dále vymezena byla dávka Domažlických konventu na 60 sáhů dříví, za něž měl konvent učiti latině, zpěvu, učení normálnímu i náboženství a vypomáhati v duchovní správě.

R. 1783 nařídil císař Josef II., aby mrtvoly zemřelých pochovávány byly do hrobů na místě v rakvi — zabalené v plátech nebo v pytli! Z toho povstala nadmírná nevole mezi lidem a nikdo nechtěl smrduté mrtvoly ke hrobu donášeti. Mnozí chudí zabalili mrtvoly zemřelých třeba jen do slámy, jež z té slámy snadno vypadaly, a pak mnohdy zcela nahé se povalovaly!

R. 1784 císař Josef II. svými svévolnými rozkazy a dekrety veškeré zřízení církevní i pořádky řeholní zpřevracel tak, že přestali se kandidáti do duchovního stavu hlásiti.

Toho roku byla krutá zima, tak že voda i v prudkých řekách vymrzla.

Dne 26. a 27. února byly veliké povodně; na předměstí Bezděkově byla zátopa.

R. 1785 byly věci kostelní i bratrské od vlády císařské zabrány. Kapitálu mělo bratrstvo tehdy za 2269 zl. 43 kr. Socha Bohorodičky v Domažlicích byla oloupena i znectěna. Později byla aspoň pěkně omalována.

Toho roku rozšířil konvent svou malou zahradu koupí pozemků při valech od magistrátu za stálý nezrušitelný roční nájem (emphyteusis).

56. R. 1786 bylo zřízeno nové biskupství v Českých Budějovicích. I stal se prvním biskupem Jan Prokop hrabě Schaffgotsche, nevalný přítel řeholníků.

Dne 27. září v noci vloupali se zloději do sakristie klášterní, prolomivše železné mříže u okna. I uloupili monstranci, 3 kalichy a různé stříbrné nádoby, mezi nimiž byla i ciboeň, z které hostie svaté rozházeli. Škoda obnášela na 1000 zlatých.

Toho roku obdržel konvent ze zrušeného kláštera sv. Kateřiny (na Novém městě v Praze) obrazy svatých z řádu sv. Augustina, jež převor P. Papstmann kázal rozvěsiti po ambitech, hořejším i dolejším.

R. 1787 přijel nový biskup budějovický dne 7. září do Domažlic na visitaci a ubytoval se na děkanství. Když se mu přišel poklonit a ho pozdravit převor P. Ernst, odbyl ho nevládně slovy: „Odejděte jen v pokoji. Zítřej konvent navštívím.“ Převor na to, u přítomnosti mnohých zahanben, odešel.

Dne následujícího byla poutní slavnost v městském chrámě, při které měl biskup mši sv. pontifikální. Odpoledne téhož dne přišel do kláštera, kde zakázal, aby v ambitech se kázalo, a aby se tam mše svaté nesloužily, ač se to již nedělo, ježto byl kostel klášterní k bohoslužbám již znova upraven.

Dne 9. září odejel biskup z Domažlic, vyprovázen jsa s velikou slávou; ale mnozí faráři nadělali si pro tu oslavu biskupovu dosti dluhů.

Dne 8. září hráli studenti v radnici divadlo. *

Tou dobou vyžádal si P. Alexander Demuth, jenž byl posud katechetou při škole normální, aby ustanoven byl raději kaplanem v Domažlicích. Po několika letech na to propuštěn byl z řádu a stal se farářem v Mrakově.

57. Toho roku začala válka mezi Turkem a ruskou carevnou Kateřinou II. Císař Josef II. měl carevně přispěti toliko se 3000 mužů; avšak on poslal na hranice turecké 300.000 mužů, hodlaje na Turcích zpět dobýti Srbsko a Bosnu.

Tou dobou zrušil císař Josef II. kláštery v Pivoňce a v Šopce u Mělníka. Kněží řeholní mladší odešli do duchovní správy, starší do konventů jiných. P. Sigmund Flaška odešel se svolením provinciálovým na výpomoc u děkana Bernarda Petírky, přítele kláštera. Když pak hrabě Stadion zřídil v Trhanově lokalii, stal se tam lokalistou.

58. R. 1788 byly vsude z vůle císařovy obnoveny magistráty. Domažlice zvolily si za posavadní 12členný magistrát dle nového řádu 18 výborů a konšela právníka na čtyři roky a pak dva policajty.

Prvním konšelem zvolen byl tehdy Domažličan Josef Beran.

R. 1789 šťastně proti Turkům bojoval generál Laudon a dobyl pevnosti Bělehradu. Z toho povstala veliká radost a slavnostní střelba. Radost ta však dlouho netrvala, ježto Bělehrad r. 1791 upadl opět v moc Turků.

R. 1790 dne 19. února zemřel císař Josef II., jenž, snad v nejlepším úmyslu, chtěl všecko přetvořiti a podrobiti své neobmezené vůli, ale dočkal se velikého a bolestného zklamání. Ná-

stupcem jeho stal se bratr jeho Leopold II., jenž s Turkem učinil mír a Bělehrad mu vrátil.

Tou dobou začala ve Francii hrozná revoluce, v které padly hlavy krále Ludvíka XVI. dne 21. ledna 1793 a manželky jeho Marie Antonie Rakouské dne 16. října 1793, pod stínadlem guillotiny.

59. R. 1796 vypukl dne 6. května v domě zámečnicka u Týnské brány oheň, jenž za hodinu, že byl prudký vítr, zachvátil 20 domů a ohrožoval i kostel děkanský. Toliko snámahou nadlidskou byl ve své zhoubné působnosti obmezen.

Tou dobou vtrhli Francouzi za vedení generálů, jménem Moreau a Jourdan, přes Německo až do zemí rakouských a řádili všude děsně: chrámy vylupovali, duchovenstvo hrozně tupili, všude kořistili i pálili a ženy zneuctivali. Vše utíkalo do Čech, že města nemohla všech příchozích pojmouti. Francouzi vrhli se tedy na Čechy, chtěje je zabrat, a Domažlice byly jim na cestě.

Proti nim postavil se generál Wartersleben s 27.000 mužů, kdežto Francouzi měli na 80.000 bojovníků. Avšak těm vpadl dne 23. srpna arcivévoda Karel u Schwarzfeldu do zad s 20.000 mužů, a tak rakouští vojevůdci pospolu připravili Francouzům takovou porážku, že ti, děla svá a přemnoho jiných věcí na bojišti zanechavše, pospíšili až za Rýn.

60. R. 1797 povstaly v Domažlicích tři požáry, jeden ve stodole Strakově, druhý dne 22. května u Šustra a třetí dne 23. června u Černého.

Tou dobou dobyl vítězný Napoleon Bonaparte Sardinsko, Milan, Benátky a Itálii dále až do Neapole. Ve štěstí svém zpyšněv, odvěkl i papeže Pia VI. do Sienny a uvěznil ho tam nejprve v klášteře augustiniánů, později v klášteře kartusiánů, domáhaje se na něm s násilím, aby se svým povinností jako náměstek Kristův v jeho prospěch zpronevěřil, čehož ale papež ničím způsobem na sobě vynutiti nedal.

61. V těch hrozných dobách válečných utrpěl i konvent domažlický, tak že nemohl více členů uživiti leč 7. Proto také nouzí dohnán prodal r. 1798 dne 8. března Rejkovice se vším příslušenstvím Antonínu Fuchsovi, sklenáři ve Fichtenbachu, za 8275 zl., z nichž Fuchs jednu polovici zaplatil na hotovosti a za druhou zavázal se platiti úroky.

Pro doby válečné vypisovány byly daně stále nové a nové. Ze sudu piva bylo třeba zaplatiti 15 krejcarů. Za jediný rok 1799 musel konvent na daních zaplatiti 512 zl. 10 kr. přese všechny námítky, protesty i žádosti.

62. R. 1799 dne 7. ledna pověšen byl voják, rodem z Březnice, pro krádež 5 zlatých.

Dne 29. května zemřel domažlický děkan L o u n s k ý, byv knězem 48 let.

Toho roku odvěkl Napoleon papeže Pia VI. do Francie, a to nejprve do Besançonu, pak do Valenciennu, kde on brzo potom, totiž dne 29. srpna, strastmi uhněten zemřel a byl i slavně pohřben.

V červenci táhlo 36.000 R u s ů skrze Čechy k Rýnu na pomoc Rakušanům. Při té příležitosti Domažlice nade vši míru

vybrakovali. Konvent samotný byl nucen živiti generála Svieczina, vojáky a 16 koní. I bylo v konventě ve dne i v noci jako v nějaké vojenské kantině hluku i křiku; po odchodu těch nemilých hostů zůstalo všude mnoho nečistoty a špíny. Sám generál nebyl o nic lepší svých vojáků, od nichž odlišoval se toliko peřím na klobouku.

Rusové odtáhli z Domažlic dne 1. srpna.

Dne 20. září a dne 11. října poslal konvent německé (!) dopisy magistrátu, aby týž dal dřevěné, ale shnilé trouby, skrze území klášterní vedené, dle starých závazků z r. 1687 a 1755 a také ze slušnosti, že je tu obecná cesta, svým nákladem vyměnit, což on chtěl přikazovati konventu. Konečně obec opravy ty v listopadu provedla přece svým nákladem.

Dne 11. prosince zvolen byl novým děkanem v Domažlicích Jan Beran, bratr městského konšela, a asi přičiněním téhož. Před tím byl nový děkan lokalistou v Milavči. Po dobu, kdy nebylo místo děkana osazeno, augustiniáni administrovali úřad ten.

Dne 13. prosince založili ze msty čeledín Jana Berana se svým synem ve stodolách na předměstí Týnském požár u sládka Martina Neubauera, čímž bída toho roku v Domažlicích byla ještě více rozmnožena.

Tou dobou byli Rusové na své výpravě poraženi u Curychu ve Švýcarech za velení generála Korsakova. Následkem té porážky byli odvoláni do svého domova a vraceli se od 5. prosince až do ledna 1800 opět přes Čechy. Domažlice zase od nich utrpěly nad míru, ježto byly nuceny je živiti; a ti nejedli, ale jako kobyčky přímo sežírali všecko, co se jim hodilo. A takovýchto nenasytů měli sousedé po číslech 8—12 mužů!

IV.

Památky konventu domažlického ze začátku 19. století.

1. Devatenácté století začalo pro celou Evropu v znamení hrůzy v ohledu občanském i církevním. Ale přece přese všecko násilnictví Napoleona Bonaparte zvolen byl po usouzeném papeži Piu VI. dne 14. března r. 1800 nový papež, jenž nelekaje se nátlaků, jakých se dostalo předchůdci jeho, přijal jméno Pius VII. Volba však nemohla se tehdy vykonati v sídle papežů v Římě, ale kardinálové sešli se v konklave na ostrově sv. Jiří v Benátkách. Nový papež jmenoval se před svým zvolením Barnabas hrabě Chiaromonti, narodil se r. 1742, byl benediktinem, pak biskupem a posléze od r. 1785 kardinálem.

Když nechtěl Pius VII. rozloučiti platné manželství krále westfalského Jeronyma s protestantskou Američankou, ani jiným nespravedlivým panovnickým choutkám Napoleonovým povoliti, prohlásil Napoleon světskou moc papežskou za zrušenou, Řím papežský obsadil vojskem svým a kázal papeže uvězniti. Odpověď papežova na toto násilí byla ta, že Napoleona dne 10. června r. 1809 způsobem slavnostním vyobcoval z Cirkve. Na to byl v noci ze 4. července r. 1809 přepaden a do Francie do žaláře odveden, odkud se teprve dne 24. května 1814, když byl zpupný násilník Napoleon pokopen, s velikou slávou vrátil do Říma.

Konvent augustiniánů poustevníků v Domažlicích od svého založení 129 do počátku 19. století.

R. 1800 museli všichni poddaní učiniti přiznání svých příjmů a pak vyřádná byla nová daň, zvaná „Klassensteuer“, ze které vyňati byli toliko lidé zcela chudí a žebráci. Řeholních osob hostil konvent domažlický tehdy již toliko šest a na každého řeholníka čítáno bylo 200 zlatých příjmů. Osob služebných bylo při konventě 8. Všech důchodů počítalo se 2430 fl. 8 kr., z nichž konvent musel na nové dani zaplatiti 57 fl. 39 kr.

2. Dne 23. června přibyl do konventu návštěvou provinciál P. Kosmas Schmalpus. Navštívil i místního děkana i bratra jeho, konšela, kteří mu třetího dne návštěvu opětovali, ač jindy magistrát sám provinciála řádu, do Domažlic příslého, vítával. Konvent pozval návštěvníky čtvrtého dne na slavnou hostinu, jak bývalo obyčejem.

Ale téhož dne, kdy konvent hostinu tu dával, nařídil pan konšel Beran místním strážníkům, aby se zmocnili klášterního sluhy a dali ho na vojnu odvésti, ač týž byl postavou malý a měl i nohy ztočené, tak že se nikterak nehodil za bojovníka. Když pak byl konšel tázán, proč tak dal učiniti, vymluvil se tím, že prý člověk ten může na vojně býti — sluhou u povozníků! — Provinciál, přesvědčiv se takto o podivném přátelství Domažlických, s nikým se nerozloučiv, druhého dne odejel do Prahy.

Tou dobou postupovali vítězně Francouzi na všech stranách, v Itálii, na Rýně i v Bavorských, dobyli za vedení maršála Moreau-a již i Salcburku a Horních Rakous, kde arcikníže Jan s nimi sváděl nešťastné boje. I obsadivše Linec, žádali na něm mimo četné jiné věci osm milionů na kontribuci. Přece však podařilo se arciknížeti Karlovi dne 15. července ujednati s maršálem příměří na 30 dní.

V červenci toho roku koupil pražský advokát Leopold Stöhr ve veřejné dražbě klášter v Pivoňce za 154 000 fl. Císař Josef II. zrušil jej r. 1787, majetek jeho přiřknuv náboženské matici, jež se péče o něj zbavila dražbou. Poslední řeholníci, z nichž bylo 15 kněží a 2 laici, obdrželi výslužné po 200 zlatých anebo byli vykázáni do klášterů jiných.

3. V roce tomto panovalo v celé Evropě nesmírné sucho, tak že pro nedostatek vody mnohé mlýny musely býti na dobro zastaveny.

V Klatovech hlídaly vody zvláštní strážé. Domažličtí chtěli vykonati procesí k sv. Vojtěchu do Milavče, aby si na jeho přímluvy u Boha vyprosili vláhu s hůry. Avšak děkan městský nechtěl procesí takového vésti, odvolávaje se na přísné zákazy císaře Josefa II. Lid proto proti bojácnému děkanovi zle mluvil i reptal. Proto děkan, dovědév se, že v Praze a jinde po císařově smrti procesí opět se konají, pro jistotu podal žádost ke krajskému úřadu za povolení, aby směl zmíněné procesí vykonati a při něm Boha prositi! Krajský odbyl ho ale správně, řka, že o povolení ke konání pobožností kněžím uděluje — biskup, a ne krajský! A co jeho se týká, že on procesí nikterak nebude brániti.

Na to oznámeno bylo procesí do Milavče na den 25. srpna a vykonáno bylo se vsí nábožností. A ku podivu! Sotva že se ka-

jší procesi do děkanského kostela v Domažlicích vrátilo, požehnaný déšť spustil se s oblak a navlažil všcku zemi hojně.

Brzo potom druhý nástupce Josefa II. císař František II. nemoudré a nespravedlivé zákazy jeho i docela zrušil a dovolil, aby se směla nejen slavná procesí konati, ale aby se při nich mohly nositi i všeliké prapory, jaké namnoze z oné doby zachovaly se v leckterých kostelích až na naše doby.

4. Dne 20. a 21. prosince strhla se prudká bitva vojska rakouského pod generálem Klenauem blíže Norimberka s Francouzi, kteří mířili do Čech.

Hukot děl bylo slyšeti z Falce až do Domažlic a naplnilo obyvatele hrůzou z těch věcí, jestliže Francouzi zvítězí a tudy se rozvalí do Čech.

Skutečně utrpěly voje rakouské hroznou porážku a byly rozprášeny: avšak Francouzové se k Domažlicům a do Čech přece nehrnuli, ježto umluveno bylo s nimi příměří.

Potom císař vsude oznámil, že se vykoná odvod k vojsku, aby ubráněny byly hranice zemské. I slíbil, že všichni noví vojínové hned po válce budou domů propuštěni a že pak vícekrát nebudou museti sloužiti.

V Domažlicích toto ustanovení císařské oznámeno bylo shromážděnému lidu na radnici. Brzy pak na rychlo zřízena byla česká legie, čítající do tří neděl 12.000 bojovníků, kteří shromáždili se v Domažlicích. K těm pak přibylo 8000 Moravanů a 4000 Slezanů. A mimo to sestoupila se ještě zvláštní legie myslivců, jež čítala 1150 mužů.

5. R. 1801 dne 12. ledna rozložena byla legie myslivecká v Domažlicích a v okolí. Velitelem jejím byl de Beloti, jenž se ubytoval v provincialátě kláštera.

Ač týž předem slíbil, že se mužstvo jeho zdrží všech výtržností a pokoje v domě řeholním nebude rušiti, stal se pak pravý opak! Vojínové konali denně cvičení svá v ambitech klášterních, klení ozývalo se po domě od rána do večera a v provincialátě bylo živo přes půlnoc. Velitel se tam hlučně bavival se svými kamarády.

Hulákání, šramoty po domě, třískání vraty domovními a i jiné přerozmanité nepokoje takové trvaly tu tak až do 4. února, kdy tyto rozdráždění vojáci odtáhli do Klatov. Zůstala ponich památka taková, že chovali se v klášteře hůře, nežli kdes v hospodě vojenské; rádili ještě hůře, nežli před nimi suroví Rusové, a zanechali po sobě špíny po celém domě tolik, jako by tam byli ubytováni bývali vepři a ne rozumem obdařeni lidé, tak že se po odchodu jejich ani za celý den všechn neřád, po nich zbylý, vykliditi nemohl.

Na to dne 9. února uzavřen byl s Francií mír v Luneville v Lotrinsku, jimž Rakousko ochuzeno bylo o Belgii, Lombardii i Etrurii, ale dostalo v náhradu Benátsko, Dalmacii a některé ostrovy. Potom přibyli dne 7. března císař František II. i arciknížata Karel a Jan do Budějovic, vykonali tam přehlídku vojska a pak je propustili.

Ač bylo tehdy po válce, přece ceny všech věcí nad míru vzrostly, poněvadž nebylo peněz; ale placeno bylo jen rozbitými a ošpiněnými „bankocetlemi“, na nichž bylo

třeba ztrácti, poněvadž jich lidé nechtěli přijímati v udané ceně. Děla se tak ohavná lichva na poškozování beztoho již ozebračného lidu.

6. Dne 20. září slavil své kněžské druhotiny P. Konstantin Siebeneicher, kmet 74letý, a to v kostele děkanském. Do kostela toho doprovodili ho městský děkan Beran a převor P. Arnošt za hlaholu zvonů, trub, kotlů i bubnů a za průvodu velikého zástupu zbožného lidu.

V kostele posazen byl jubilant pod baldachýnem, následovalo slavnostní kázání a pak jeho slavná mše sv. za přísluhy četného duchovenstva. Po jubilejní mši sv. udílel oslavenec kněžské požehnání nejprve těm, kdo u oltáře klečeli. Poněvadž ale kostel byl přeplněný a bylo již poledne, bylo by udílení požehnání jednomu každému zvláště trvalo příliš dlouho. A proto byl požádán, aby požehnání udělil všem najednou s kazatelny. Jubilant vystoupil tedy na kazatelnu; avšak byl tolik dojat, že pro samý pláč nemohl ani požehnání svého vyřkati. Slíbil toliko, že se bude za všechny přítomné k Bohu modliti, aby On jim dle převeliké štědrosti i dobroty své požehnatí ráčil.

Potom podobně slavně, jako uveden byl do kostela děkanského, vyprovozen jest zase zpět do kláštera.

Dne 10. října vrátil se do kláštera v Domažlicích P. Liborius Schreiner, věkem jsa sešlý. Býval řeholníkem v Pivoňce a po zrušení kláštera po 14 let lokalistou v Bezděčkově u Klatov jakožto kněz světský.

7. R. 1802 dne 18. ledna dostavila se do konventu zvláštní komise, jejíž členy byli: Ludvík z Adlersfeldu, krajský komisař, dva oficiálové vojenští, městští konšelé Josef Beran a Josef Fischer a dva výboři městští Florian Ferdinand, pekař, a Vanka. Krajský komisař oznámil převorovi příčinu příchodu komise, že prý císař nechce, aby lid dále sužován byl ubytováním vojska, a proto nařídil, aby dle potřeby v každém městě pro vojáky zřízeny byly kasárny i konírny.

A poněvadž kostel klášterní jest až na částku presbyteria nedostavěný a po leta na jeho dostavbu ničeho se neděje, že tedy činí dotaz, zdali by konvent proti zaplacení nezastavěného místa nechtěl ho postoupiti za staveniště pro vojenská kasárna a konírny.

Převor mu na to odvětil, že není to v moci jeho, aby posvátné místo to, od králů na kostel darované i zřízené, mohl vydati k naznačenému účelu, a kromě toho že se kojí naději, až panující smutné doby válečné přestanou, že přece bude lze časem chrám klášterní opět do pořádku uvést.

Na to komise prohlásila, že se musí přece přesvědčiti o tom, zdali prostor při kostele a klášteře jest vhodným místem stavebním pro konírny a kasárna pro vojáky.

Avšak komise, ohledavši místo, seznala, že ono se pro účely naznačené nehodí, a proto ohlásila na odchodu konventuálům: „Spěte jen klidně, místo u kostela vojenskými budovami zastavěno nebude.“

A jeden z uvedených občanů řekl: Hned jsem říkal, že navržené místo při klášteře na stavbu vojenských budov se nehodí, a také že konvent k zastavění jeho nikdy nesvolí. Kdyby pak kon-

vent byl zrušen, musel by náš děkan živiti dva neb tři kaplany, aby vykonali práce, jež nyní konají řeholníci.

Ale byla to řeč fariseova! Neboť nešlo mu o blaho konventu, ale jak sám se jistému spoluobčanu prozradil: právě on komissi proti konventu poštal a vybízel, aby „byl konvent pro blaho obce zrušen, aby prý tak město nebylo obtěžováno vojskem!“

8. Dne 25. března vydán byl císařský dekret, dle něhož mohou se řeholníci opět spravovati svými stanovami řeholními i své vlastní professory bohosloví míti, kteří však musí býti na vysokých školách vyzkoušeni. Taktéž bylo řeholím dovoleno, vlastní pořádek služeb Božích si stanoviti, toliko s tím obmezením, aby nebyly ve stejné hodiny se službami Božími farními a těm nevadily.

Dne 1. dubna žádal konvent úřad městský německým dopisem za přikázání dříví. Obec odpověděla dne 30. dubna rovněž německy, oznamujíc, že vykázała konventu 45 sáhů dříví měkkého a 15 sáhů tvrdého, avšak bez odvezení a proti zapravení mzdy dělníkům za porážení. Zároveň vytýká, že šafář klášterní každého téhodne odváží dvakrát suché dříví z městského lesa a hrozí mu potrestáním.

Šafář ovšem pro dříví do lesa městského dojížděl; avšak nikoliv pro vytápění v konventě, nýbrž na vytápění školy latinské, jež byla ovšem soukromá, klášterní, ale jejíž vytápění rodiče žáků byli slíbili, na přiměřenou přípověď obce poukazující. Také obec slíbila, že bude lavice ve škole latinské udržovati v dobrém pořádku, ale nutných oprav učiniti nedala.

Ostatně je suché dříví lesu jen na ujmu, a proto si je i všichni občané vůbec směli beze vsí závady pro kuchyně své odvážeti a také konventu toho dotud nikdo nebránil.

Pro tuto výtku konventu učiněnou podána nová žádost, aby konvent mohl i na dále s u c h é d ř í v í z lesa městského dáti si dovážeti. I bylo tedy konventu od obce dovoleno, jednou za týden dáti si suché dříví z lesa městského odvézti, prý za d u c h o v n í p o m o c i, kterých řeholníci městu poskytují; avšak měli se vždy předem u lesního opověděti. Ostatní občané směli si beze všeho opovídání dvakrát v témdni suché dříví pro své potřeby odvážeti, a to v odměnu za různé s l u ž b y h m o t n é, obci konané, jako poslíčkování, porážení dříví pro potřebu radnice a pod.

Zároveň žádal konvent, aby dostával, jako dříve bylo, raději 80 sáhů dříví měkkého a krátkého, nežli 60 sáhů dříví tvrdého a dlouhého, s nímž topiti jest nebezpečno. Dále, aby mu bylo vykázáno dříví na určitém místě, ježto dříví zvláště pro klášter neoznačené rozvezli si měšťané sami, tak že pro klášter nezbylo pak ničeho. Stalo se pak, že když měšťané dříví pro klášter určené rozvezli, témuž teprve dne 4. srpna vykázáno bylo dříví jiné, a to nově porážené. A toto nové dříví, celkem 60 sáhů, muselo býti za syrova odvezeno do konventu, poněvadž by bývalo dříve rozkrádeno, nežli by bylo na svém místě v lese vyschlo.

Dříví do kláštera odvezli sedláci z Havlovic a bylo jim za to zapraveno 140 zlatých. Dříví to však pro zimu nestačilo i muselo se ho ještě 20 sáhů přikoupiti.

Konvent angustiniánů poustevníků v Domažlicích od svého založení 133 do počátku 19. století.

Tou dobou byla ještě jiná svízel s dřívím, a to se stávebním, jež obec kázala skládati před klášterní branou a před školou. I bylo s prací tou spojeno mnoho rušivého hluku i také nebezpečí pro žáky, do školy přicházející. Ke stížnostem konventu magistrát pak nakázal, aby se dříví skládalo na předměstí.

9. R. 1803 panovala veliká zima, tak že potoky do dna zamrzly a mlýny při nich umlkly. Následkem toho mouka velice stoupla v ceně a pekaři pekli výrobky své stále menší. Jinou příčinou drahoty byly také ty nešťastné bankocetle, jichž lidé nechtěli na místě peněz kovových přijímati.

Z jara počal lakotný Ludvík Scheppe kopati šachty při voznici k Horšovu Týnu, za cihelnou, pod polem klášterním, chtěje dobývati zlata i stříbra. Konventu se zavázal, že mu možné škody nahradí. Avšak práce jeho neměly úspěchu, poněvadž se jemu do šachet nahrnulo mnoho vody.

Tou dobou nastoupil v Bavorách vládu kurfirst Maximilian, jenž poštíván jsa od zednářů, kteří se všude, ďábelskou záští vedeni, snaží Církev Páně potírati a ji poškozovati, jal se napodobovati císaře Josefa II., zrušil kláštery a statky jejich proti všemu právu prostě zabral, vykázav oloupeným řeholníkům buď 125 zlatých ročně na výslužném anebo 25 zlatých na cestu do ciziny.

Koncem roku zavedeny byly nové kolky na právní listiny, aby se z nich rozmnožily důchody státní. A za listy, za něž se dotud na poště královské platilo 4, později 6 kr., museli od 16. listopadu platiti 8 krejcarů, a to netoliko odesílatel, ale i příjemce!

10. R. 1804 byly špatné žně, a proto i veliká drahota, jak vysvítá z této tabulky:

Dříve stála libra masa hovězího 4 kr., toho roku 11 kr.; libra masa telecího 5 kr., nyní 12 kr.; libra masa skopového 3 kr., nyní 10 kr.; libra masa vepřového 6 kr., nyní 12 kr.; zajíc 20 kr., nyní 1 zl.; husa 20 kr., nyní 1 zl. 6 kr.; kohout 45 kr., nyní 3 zl.; kuře 5 kr., nyní 12—15 kr.; míra žita 5 zl., nyní 9 zl.; míra pšenice 8 zl., nyní 11 zl.; míra ječmene 3 zl., nyní 7 zl.; míra ovsa 1 zl. 30 kr., nyní 3 až 4 zl.; míra bramborů 45 kr., nyní 3 zl.; žejdlík hráchu 6 kr., nyní 10 kr.; cent soli 7 zl., nyní 17 zl.; džbán vína 9 kr., nyní 20 kr. 1000 šindelů 3 zl., nyní 20 zl.

Toho roku stal se Napoleon Bonaparte císařem francouzským a byl dne 2. prosince od papeže Pia VII. s velikou slávou korunován. Za to císař německý František II. přijal dne 7. prosince titul dědičného císaře rakouského. Kterážto událost byla po celé říši oslavována střelbou, hudbou, osvětlením a v kostelích chvalozpěvem Te Deum laudamus.

11. R. 1805 stouply pro špatné žně i nešťastné běhy válečné ceny všech věcí ještě více, nežli roku minulého; korec pšenice stál toho roku až 50 zl., žita 25 zl., ječmene 22 zl., ovsa 10 zl., hráchu 50 zl. a sud piva 20 zl. Kdyby nebyla přišla nějaká pomoc z Bavor, bylo by mnoho lidí zemřelo hlady; nebo mnozí prodávali již i šaty se sebe, aby měli jen na chléb.

A k tomu nařízena byla opětně ještě nová daň z počtu hlav, zvaná „Kopfstuer“.

Dne 2. srpna vedl si převor stížnost na to, že obdržel z městských lesů pro konvent 60 s á h ů d ř í v í jen krátkého na místě dlouhého, načež magistrát povolil mu dne 17. srpna přiměřený doplněk.

Po porážce své u Ulmu ve Würtensbersku 17. října táhlo vojsko rakouské k Vídni a Napoleon kvapil za ním. Dne 9. listopadu o 6. hodině večerní přibyl na 1000 F r a n c o u z ů k Domažlicům, kdež způsobili hrozné zděšení. Měšťané obdrželi pak veliké posádky a museli nepřátelským vojákům starati se o maso, víno, vzácné pečeně a kromě toho o 5000 zlatých výpalného, nechtěli-li se toho dočkat, jak jim bylo pohroženo, že bude město zapáleno na čtyřech rozích. Magistrát prosil velitele za prominutí tohoto nesmírného požadavku, zejména že se měl vyplatiti v konvenční minci, ježto všude bylo placeno toliko bankocetlemi. Něco se však přece muselo zaplatiti; a proto přišel magistrát ještě téže noci do konventu vypůjčiti si 55 zlatých, ač konvent sám těžce byl stížen, poněvadž se mu v refektáři uhostili vojáci.

Druhého dne o 7. hodině ranní odtáhli Francouzi dále ke Kdyni a ke Klatovům; avšak po těchto prvních přibyl o půl deváté zase jiní, jízdní, kteří v Domažlicích zůstali přes oběd. A sotva ti se vzdálili, přitáhlo o 3. hodině oddělení s děly, jež tu zůstalo přes noc. Vojáci tito ubytovali se i do škol a pak odváželi s sebou sůl, zabírali přípráže a působili jiné svízele, až zatím Napoleon přibyl do Vídně a dne 2. prosince porazil voje rakouské opětně u Slavkova na Moravě; načež dne 26. prosince císař smluvil s ním mír v Břetislavi.

Císař František II. zřekl se pak dne 6. srpna roku následujícího koruny císaře německého docela, ježto mu pro zpronevěru i zpupnost knížat německých byla jen nesmírných svízeli způsobila. —

Koncem téhož roku pořizeny byly v Domažlicích školy normální dle nových předpisů vládních.

12. R. 1806 dne 14. února přibyl do Domažlic k r a j s k ý komissář prohlížet, zdali se všechna vládní nařízení ve věcech církevně-politických provádějí. I pohrozil tresty, kdyby se tak rádně nedělo.

Dne 25. února došlo vyzvání vlády, aby Domažlice udaly své škody za okkupace francouzské. Převor udal, že musel vojákům francouzským dáti potraviny za 50 zl., vína za 40 zl., piva za 20 zl., cukru a kávy za 7 zl. a jiných věcí více; celkem za 117 zl. Pak zabrán byl konventu pár koní i s vozem v ceně 250 zl. Mimo to bylo konventu mnoho věcí ukradeno.

Dne 22. května stíženy byly Domažlice bouřemi a velikými lijáky. Pole na Prachovné celá se zatopila, poněvadž městské odváděcí kanály byly shnilé. Převor žádal za náhradu škody a nápravu věcí poškozených, jež byly i od magistrátu slíbeny.

Dne 10. června vyměřovány byly hranice mezi polem konventu „na Dlouhém“ a loukou měšťana domažlického Václava Prášila. Týž tvrdil, že mu hospodář klášterní při orání kus louky urval. Měřením však bylo zjištěno, že stěžoval si neprávem.

Týž Prášil ukazoval i jinak nepřátelství své ke konventu, zejména že vypouštěl do rybníka za mlýnem různé špíny a smrady, tak že ryby v sádkách i v haltýři polekaly. Aby se dalšímu poškozování předešlo, byl rybník raději zrušen.

Dne 20. července odpolodne přibyl do Domažlic na visitaci biskup Schaffgotsche, byv na obědě v Mrákově. Měl v děkanském kostele slavnostní požehnání, načež ubytoval se v domě konšela Berana, že děkanství je příliš skrovné na ubytování tak vznešeného hosta.

Druhého dne měl biskup mši sv., po které bylo kázání české. Potom katechisoval převor P. Bedřich Jelínek; načež biskup 1400 lidí bírmoval. Po slavnosti v kostele děkanském odveden byl biskup ve slavném procesí do konventu, kde rovněž visitoval a některá dal nařízení. Biskup byl všude velice vlídný a zejména mnoho o školách se rozhovořil.

Dne 19. srpna zemřel děkan Jan Beran a pohřben byl při kostele Všech svatých. Nástupcem jeho stal se brzo potom jeho posavadní kaplan Jiljí Veselý.

13. Dne 24. října vyšlo nařízení císařské, dle něhož měli z celého kraje býti odvedeni koně do Klatov k vojenské prohlídce. Ze čtyř koní, konventu náležejících, byli by zajisté aspoň dva byli ke službě vojenské odvedeni, kdyby převor nebyl při odvodu užil zvláštní lsti. Dal totiž řádné zpropitné mistru vojenskému, a pak předvedl toliko jeden pár koní k prohlídce. A o tom dal zjistiti, že tito koně jsou ke službě panské neboli při hospodářství nutné (čili že jsou „dominicales“); a ti že jsou na roveň postaveni koňům při vojsku již zaměstnaným, kteří kodvodu tedy více nepatří.

Však to městskému úřadu domažlickému dobře známo bylo, že koně klášterní slouží při hospodářství čili že jsou dominikální; přes to však udal týž koně tyto, aby o ně klášter spíše přišel a dva konšelé udání to také podepsali. Za to městský úřad neudal mnoho koní měšťanů, kteří nebyli dominikální; a z těch, kteří dominikální skutečně byli, nebyl předveden žádný.

Za koně, kteří, nejsouce dominikální, byli ke službě vojenské uznáni za schopné, obdrželi Domažličtí pak patričníou náhradu na penězích.

Tou dobou nařízeno byla daň z majetku, „Vermögenssteuer“, a to 5 zl. z 1000 zl. Konvent musel zapřaviti ze svého majetku, na 30.300 zl. odhadnutého, 156 zl. 30 kr.

Dne 20. listopadu chtěli Domažličtí, ač byl mír (!), ubytovati v konventě důstojníka hulánů, v kraji klatovském rozložených, aby nikdo z ostatních Domažlických nebyl obtěžován. Konventu ušetřiti nemínili.

Tou dobou nařízeno bylo sepsání i puncování („Punzierung“) všech nádob ze zlata i stříbra. Stalo se tak hlavně, aby na světlo vyšlo, kde jaké zlaté i stříbrné nádoby se nacházejí! I vyšla z Prahy zvláštní komise, jež všude nádoby z drahých kovů prohlížela a odvažovala. I bylo nařízeno, za každý lot drahého kovu odvésti 4 kr. jakožto taxu královskou!

I v tomto roce pro nedostatek peněz všechny potřeby stále vzrůstaly v ceně.

14. R. 1807 postavila obec domažlická z jara kanál u Prachovny z kamene, dřevěného daleko výhodnější.

Dne 20. června zemřel Antonín Fuchs, jenž byl se svolením zemské vlády koupil si od konventu Rejkovice u Draženova, zanechav vdovu a dvě děti. Páni z magistrátu domažlického přibyli do Rejkovic, sepsali inventář celé pozůstalosti, zabrali dědicům i kupní smlouvu, od gubernia stvrzenou, a pak vše buď zapečetili anebo uložili v radnici, chtějí budoucné užívání i panství i právomoci v Rejkovicích sami.

I povstala z jednání toho rozepře s panem Leopoldem Stöhrkem, jenž byl panství kláštera v Pivoňce od náboženské matice r. 1800 koupil a i na Rejkovice jisté si činil nároky. Rozepře vznesena byla apellací do Prahy.

Také Václav Prášil obnovil rozepři svou z roku minulého a vzav si dva sedláky za svědky, chtěl mezníky mezi polem klášterním a loukou svou o své ujmě přesaditi. Svědci ti vypovídali jinak, než jak svědčila polohopisná mapa na radnici; ale Prášil nicméně zasekával ze své louky do pole konventu.

Převor svolil k zatímnímu vyrovnání, tak jak si Prášil přál, jen aby byl pokoj.

Dne 17. září přibyl do konventu krajský komisař Jan Křížek, aby revidoval fassi čili přehlédl příjmy kláštera, jako se dělo i všude jinde po celém království. Nařídil, aby fasse byla přepsána a aby po straně rukopisu bylo ponecháno dosti místa na poznámky. I prohlížel pak všechny knihy, nástroje i potřeby klášterní po celé 3 dny a porovnával je s napsanou fassí. I vyšrouboval seznam příjmů za minulý rok nade vše slušnou míru, patrně s tím nepřátelským úmyslem, aby, pokud by se dalo, konvent poškodil. Činil tak asi z návodu konšela, v jehož domě bydlel; nebo každého rána, když od konšela přišel do konventu, vždy měl nové zásady na vyměťování příjmů jeho, ale vždy takové, jež byly na zjevnou škodu jeho.

Posléze úplně dle své libosti sestavil i protokol o své revisi a zadržel při sobě i smlouvy konventu o Rejkovice a o pronájmu klášterního mlýna. Dle odhadu jeho pak měl klášter nadbytek z roku minulého odvésti do náboženské matice.

Toho roku zakázala vláda půlnoční služby Boží o slavnosti Narození Páně, prý pro neporádky, jež se při nich děly. První slavná mše sv. vánoční byla tedy o 5. hodině ranní.

15. R. 1808 panovala veliká drahota pro nedostatek peněz. Bavoři rakouské bankocetle přijímali sotva za polovici označené na nich ceny; ale když v Čechách kupovali, platili obnosem celým!

Tou dobou prodány byly Rejkovice i se vším příslušenstvím, movitým i nemovitým, v licitaci za 17.705 zlatých, i koupila je vdova Anna Fuchsová. Konvent je byl prodal 8. března r. 1798 se svolením guberniálním, že jemu byly příliš nepřiležité, Antonínu Fuchsovi za 8275 zl.

Dne 9. června počaly se konati přípravy k nové válce. Bylo nařízeno, aby se všude tvořily národní obrany, toliko pro obranu vlasti, a ty aby se cvičily vždy v neděli. Páni grun-

človni byli komandanty této obrany po celé zemi. V Domažlicích stal se velitelem Josef Elsenwanger z Kaniczu, jenž dne 22. července měl 88 mužů.

Dne 8. září skončil ve své cele, mrtvicí byv raněn, jubilant P. Matouš Chotěbořský. Ještě ráno o poutní slavnosti Narození Panny Marie mnoho lidí vyzpovídal a v poledne obědoval s bratry. Když pak o půl sedmé nepřišel k večeři, šli se bratři po něm ohlédnout a našli ho již studeného s obličejem k zemi obráceným. Byl slavně pohřben při kapli svatého Jana Nepomuckého.

Dne 27. září zřízen byl v konventě domažlickém poprvé noviciát. I oblečen byl rouchem řeholním Josef Wurm, jenž obdržel klášterní jméno Chrysostom.

16. R. 1809 byla krutá zima. 60 sáhů dříví, jež konvent na rok náhradou dostával od města, spáleno bylo již v lednu, poněvadž lesní správa dodávala dříví vlhké a proto i nespore a také drvoštěpové i vozkové mnoho z něho odcizili. A přece pro úsporu jídávali bratři jen v jedné cele, aby nebylo třeba vytápěti re-fektáře.

Již v únoru i březnu stahována byla vojska proti Francouzům, kteří lid rakouský zle sužovali. Dne 9. dubna pak vytáhlo proti nim jedno vojsko do Bavor za vedení arciknížete Karla a druhé za vedení arciknížete Jana do Italie. Avšak vojsko Karlovo bylo dne 18. dubna u Řezna poraženo a muselo u Všerub a u Klenče ustupovati zpět do Čech. Načež prefekt soli v Domažlicích jal se ukládati sůl po domech a také do konventu uložil šest soudků.

Dne 1. května z rána ukázali se u Domažlic nepřátelští jezdci, vycházející z lesa u myslivny. I objevili se u Vyhlídky nad vsí Chodovem a pak rozptýlili se směrem ke Klenči, před polednem pak vrátili se k Vyhlídce. Tak činili po tři dny. Na to dne 4. května přibyli někteří až do Domažlic na radnici a žádali kontribuce. Avšak na předměstí srazili se s rakouskými hulány. Na to obrátili se do Horních Rakous a pak táhli k Vídni, v které se byl dne 13. května usadil sám Napoleon.

Potom svedena byla krvavá bitva dne 20. a 21. května u Ošpru (Aspern), ve které Rakušané sice zvítězili; avšak již dne 5. a 6. července zvítězil zase nad nimi ve vražedné bitvě u Ogruni (Wagram) Napoleon a přinutil je k míru i k zaplacení 100 milionů zlatých na své válečné útraty.

17. Dne 19. prosince vyšlo císařské nařízení, aby pro hrozný nedostatek peněz vše zlaté i stříbrné zboží odvedeno bylo do dvou měsíců do císařské mincovny. Následkem toho nezbyl v děkanském kostele v Domažlicích ani jediný celý kalich drahocenný. Sotva zbyla z některého kalicha stříbrná číše (cuppa); a za nohu té číše vzat zatím některý svícen. A s takovýmto kalichem museli pak kněží jeden po druhém sloužiti mše svaté celých osm neděl!

V kostele klášterním zbyly jen jeden kalich a jedna monstrance měděná. Vláda slíbila sice konventu za všechno zabrané zlato i stříbro 56 zl. 38 kr., ale ani těch nezaplatila, nýbrž slíbila toliko platiti z obnosu toho — úroky!

R. 1810 v únoru pak prohlásila vláda, že určila na hypoteku bankocetlí, kterých již ani rakouští obchodníci nechtěli přijímati, veškeré statky — duchovenstva!

Dne 20. února vyhořel zámek v Trhanově, „Chodenschloss“ zvaný, i s kostelem. Domažličtí byli vypustili rybníky a učinili z nich pole i luka. Když pak toho roku nastala v létě veliká sucha, nemohly mlýny pracovati a seznáno, jak veliká chyba se stala pro hašení i mletí, že byly vody ty vypuštěny.

18. R. 1811 obdržel konvent náhradu za škody z r. 1805 obnosem celých 24 zl. -13 kr. z kontribucí od města. A k tomu byl dne 15. února obnos na bankocetlích vyznačený snížen na jednu pětinu!

* * *

Nepěkné spory s obcí měl konvent i v pozdějších dobách, sklízaje málo vděku za duchovní dobrodiní, jež po staletís ochotou poskytoval městu.

Také hmotné poměry kláštera se zhoršily i pro zavládnuvší vlažnost u víře mezi lidem křesťanským i pro smutné poměry časové. Tak se stalo, že jindy slavný konvent domažlický hostí za dob našich zpravidla jen převora a dva kněze, kteří však účinně působí při školách i v duchovní správě vůbec.

Třetí díl rukopisného sborníku Evermonda Jiřího Košetického.

Podává Dr. ANT. PODLAHA. (Pokračování.)

97. (Str. 473a—482a.) *Pro festo Corporis Christi.* Při slavném processí o Božím Těle konávaly se dramatické vystupy při jednotlivých zastaveních. Zajímavou takovouto liturgicko-dramatickou památku zachoval Košetický ve svém sborníku. Pro důležitost její podáváme ji v plném znění :

Prima statio.

Ex lib. Exodi c 15. De aqua amara etc.

Prologus. Při dnešní processí slavné
čtyry zázraky předivné,
které Pán Bůh lidu svému,
z Egypta vyvedenému,
na té cestě jim prokázal,
aby mocnost svou dokázal,
chceme dnes vám ukázati,
budete-li poslouchati.
Při tomto prvním oltáři
div první se velký spatří,
kterak voda nalezena,
a jsouc hořká, proměněna
skrz dřevo v sladkou jest byla,
níž se žízeň uhasila.

Mojžíš. Zptvejmež my Hospodinu,
chválu vzdejme jeho jménu.

Třetí díl rukopisného sborníku Evermonda Jiřího Košetického.

Onť jest slavně zvelebený,
kterýž jako muž bojovný
Faraona toho krále,
ukrutného nepřitele,
uvrh do moře rudého,
i též vojsko všecko jeho,
nepřátele naše stopil,
a nás divně vysvobodil.
Prošli jsme prostředkem moře
po suchu, bez všeho hoře.
Protož z toho se radujme,
Pánu píseň zpívejme.

(Zpívají: „Cantate Domino . . .“)

Již se dále ubírejme,
do země dobré putujme.

Žid 1. Ach! což jsme horkem zemdleni,
po tý cestě unaveni!

Žid 2. Všecken jsem žízní ztrápený,
kdež jest voda k občerstvení.

Mojžiš. Tuto sobě odpočiňte,
vy pak dva vody hleďte,
bychom se mohli napíti,
žízeň naši uhasiti.

Žid 1. Pojdmež tedy bez meškání,
Bože, dejž nám požehnání,
bychom brzo našli vodu,
posilnili naši mdlou.

Žid 2. Dosti se dlouho touláme,
však vody nenalzááme,
ještě tamto, bratře, pojdme,
je-li jaká voda, zvězme.
Bona nova! chvála Bohu,
nalezli jsme jednou vodu!

Žid 1. Musím se dobře napíti
a tobě, bratře, přípiti.

Žid 2. Nebudu na tě čekati,
musím ji hned košťovati. (Napije se.)
Ach! Pfuj! hořká voda, hořká!
mnohem horší nežli mořská.

Žid 3. Co pak zde budeme píti?
Mojžiši, co zde činiti?
Snad nás chceš všeckny zmořiti,
hladem, žízní pomořiti?

Žid 4. Modli se sám za nás Bohu,
ať nám napraví tu vodu.
byšme se jí zde napili,
a tak žízní nezemřeli.

Mojžiš se modlí. Bože náš dobrotivý!
jenž jsi velmi milosrdný,
Ty jsi všeckny vody stvořil,
moře, studnice založil.
Rač se nyní smilovati,
dobrou vodu nám zde dáti.

Hlas Boží. Mojžiši, věrný slouho můj,
totož poroučí Pán Bůh tvůj:
vezmi rychle dřevo ono,

kteréž když bude vloženo
do té velmi hořké vody,
budete z ni míti hody,
neboť bude proměněna,
v sladkou, zdravou obrácena ;
bezpečně se jí napítí
může každý posílniti.

Mojžiš. Toť já chci rád zachovati,
hlasu tvého poslechnouti.
(Vloží dřevo do vody.)
Nyní se každý napíté
té vody, a občerstvíte.

Žid 3. ko št u je v o d y. Toť jest voda velmi libá,
čerstvá, chutná, zdravá, sladká !

Žid 4. Tak dobrý vody jsem nepil
jak živ; což jsem se občerstvil !

Žid 1. Již jsme dosti občerstveni
a tou vodou posílněni.

Hlas B o ž í. Poslyš lide vyvedený,
z Egypta sem přivedený,
jaký tobě přikázání
chce dáti Pán Bůh tvůj nyní.
Poslechněš-li hlasu mého
a učiníš, což pravého,
žádného neduhu na tě,
kteréž jsi trpěl v Egyptě,
nikdy více neuvedu,
ale šťastně tě provedu.
Já Pán Bůh tvůj uzdravitel,
z Egypta vysvoboditel.
Nyní se dál ubírejte,
do země dobré putujte,
kteráž jest vám zaslíbena.
ode mně připověděna.

Lpr

Epilogus. Spatřili jste tuto nyní,
křesťané dnes shromáždění,
jaké Pán Bůh lidu svému
dobrodiní zvolenému
na poušti někdy prokázal,
když nejprve vodu jim dal,
která že nedobrá byla,
pro hořkost se pít nemohla ;
skrz dřevo do ní vložené
došla jest chuti líbezná. -
Ale větší dobrodiní
dosavad nam Pán Bůh činí,
když trápení všelijaké,
jenž jsou jako vody hořké,
skrz dřevo kříže svatého
Vykupitele našeho
v sladké, libé proměňuje,
nás milosti svou daruje,
bychom je mile snášeli,
příkladem Krista trpěli,
po tom pak časném soužení
došli v nebi potěšení.

Secunda statio.

Exodi cap. 16. de manna.

Prologus.

Angel. Při této teď druhé staci
dnešní přeslavné processí

druhý zázrak následuje,
kdežto lid sobě stěžuje,
žeby hlad velký trpěli,
chleba na poušti neměli;
protož dal jim Bůh nebeský
mannu, vzácný chléb angelský.

Žid 1. Opět jsme velmi zemdleni,
horkem a hladem zmořeni.

Žid 2. Ó bychom byli zemřeli
v Egyptě a zahynuli!

Žid 3. Tam jsme měli chleba dosti,
masa, česneku v hojnosti.

Žid 4. Proč jsi nás sem na poušť uvedl?

Žid 1. Proč jsi nás z Egypta vyvedl?

Žid 2. Snad, aby nás všeckny zmořil,
hladem, žízni divně soužil?

Mojžíš. Což nebohý mám dělati,
jediné k Bohu volati? Bože!
Proč jsi služebníka tvého
zarmoutil tak souženého?
Proč nenalézám milosti
před tebou v této bidnosti?
Odkud já mám nakrmiti,
tak mnohý lid nasytiti?
Nemohu toho snášeti,
více soužení trpěti;
prosim, umoř mne raději,
podstoupimť já smrt snadněji.

Hlas B o ž i. Mojžíši, věrný slouho můj,
slyš, co ti praví Pán Bůh tvůj:
slyšel jsem mnoho reptání
proti mně, a nařikání;
aj já vám dám chleby z nebe,
ať každý sbírá pro sebe,
cožby bylo za jeden den
dosti. Zdali v zákoně mém
budete pilně choditi,
chci vás já tudy zkusiti.

Mojžíš. Poslyš, lide Izrahelský,
coť praví Bůh tvůj nebeský,
neb slyšel vaše reptání
proti sobě a broukání,
dát vám chleba z nebe dosti,
byšte jedli do sytosti,
přistuptež tehdy před Pána,
budeť vám hned manna dána.

Manna prší a Židé sbírají.

Žid 1. kořtuje. Manbu? Manhu? co jest toto?

Žid 2. Manhu? Manhu? Odkud toto?

Žid 3. Manhu? Manhu? co jest to sladkého?

Žid 4. Manhu? Manhu? co to tak chutného?

Žid 1. Adonay, co je to vonný!

Žid 2. Maušel, je to věru chutný.

Žid 3. Nikdy jsem tak dobrý nejed.

Žid 4. Sladký jako s žemličkou med.

Mojžíš. Tentot jest chléb z nebe daný,
od Boha vám připravený,
sbírejš jeden každý z něho;
co by stačilo jednoho
dne každému k užívání,

Dr. Ant. Podlaha:

mira gomor dá znameni.
Totoť jest pak přikázal Pán,
kterýž mannu z nebe dal nám:
ať by byla nasbírána
jedna měřice schována
na památku dobrodiní
a národům k ukázání,
byť všickni chléb ten poznali,
kterého jste užívali,
totižto let za čtyřicet.
když vás Pán z Egypta vyved.

Žid 1. Chléb tento, kterýž nám dal Pán,
slušně může mít jméno man.

Mojžíš. Čas jest, bychom jinam táhli,
z Sin pouště se ubírali.

Epilogus. Veliká jest to milost
byla, Boží dobrotivost,
že lidu hladovému
na poušti postávenému
chléb z nebe angelský dával,
by ho každý sobě sbíral.
Považ teď, křestane věrný,
jaké toto dobrodiní,
když ne mannu nějakou dal,
ale tělo a krev nechal
nám křestanům k užívání,
bychom měli život věčný,
a to nejen za čtyřicet,
ale již přes tisíce let,
ano do světa skonání
zanechal nám k přijímání;
a jako jest přikázáno,
by něco manny schováno
bylo na památku toho
dobrodiní velikého:
tak my na připomínání
večeře Páně poslední
svátost velebnou nosíme
na processí, a jí ctíme,
by se každý věrný křestan
rozpomenul, že Kristus Pán
v této Velebné Svátosti
zanechal nám své milosti,
a že jest přísně přikázal,
pod zatracením zavázal,
užívatí každoročně
Těla a krve své hodně.
Totoť jest chléb z nebe sstoupil,
totoť krev pro nás jest vylil,
protož těla Kristového
a krve předrahé jeho
hledně hodně požívati,
budem se s ním radovati.

Tertia statio.

Exodi c. 17. de aquae petraeducta.

Prologus.

Angel. Při tomto třetím oltáři
. zázrak třetí též se spatří,
kterak lidu žíznivému
a na poušti zemdlenému

Třetí díl rukopisného sborníku Evermonda Jiřího Košetického.

z tvrdé skaly voda hojná
opět byla vyvedena.

Žid 1. Již jsme na místě Rafidim,
kdež ješť voda, ať se napím?

Žid 2. Tuto není vody žádný,
studnice, potoky prázdný.

Žid 3. Mojžiši, opět tu není
vody žádný k posilnění.

Žid 4. Dej nám vodu, ať pijeme,
žízeň naši zaženeme.

Mojžiš. Co se na mne domlouváte?
A proč Pána zas hněváte?

Žid 1. Ach, jak žízím! Vody, vody!

Žid 2. Dej, Mojžiši, dej nám vody!

Žid 3. Proč jsi nám kázal vyjít
z Egypta na poušť sem jít?

Žid 4. Snad aby nás zmořil všecky,
ženy, děti i dobytky.

Žid 1. Nechceš-li nám vody dáť
budem tě kamenovat!

Mojžiš. Což mám, Bože, lidu tomu
učiniti souženému?
Nedáš-li jim vody, Pane,
ukamenuji mne snadně.

Hlas Boží. Takto, Mojžiši, učiniš,
a v tom vůli mou naplníš:
jdi ty napřed před lidem svým,
z Egypta vyvedeným,
pojmi starší z lidu sebou,
a hůl do ruky vezmi svou,
kterouž jsi moře rozdělil,
a jiné divy působil.
Aj, já před tebou chei státi,
na skále Oreb čekati:
udeřiž skálu, té doby
vyplynouť z ní hojné vody,
by se lid mohl napít
a žízeň svou uhasiti.

Mojžiš. Slyštež, replači nevěrní,
co Pán Bůh poručil nyní;
poďtež se mnou k oný skále,
snad nám vydá vodu stále.

Uhodí holí dvakrát na skálu.

Že jste vy pak pokoušeti
Boba spěli a hněvati,
místo toťo „Pokušení“
a „Svár“ bude jmenovaný.
Ale již my odsud dále
pojdme po tý tvrdý skále.

Epilogus. Tato tvrdá jistě skála
Krista Pána znamenala,
kterýž byl prutem uhozen,
když bok kopím byl proboden.
Tebdáž dobrá voda tekla,
když z boku Kristového šla
krev spolu s vodou smíchána,
tak vinna naše smazána.
Tato Svátost převelebná

Dr. Ant. Podlaha :

Tělo a krev Krista Pána
jest vody živé studnice,
o kteréž Samaritánce
sám Kristus Pán jest pověděl,
když u studnice byl seděl :
„Kdož se napije tý vody,
kterou já dám beze škody,
nebudež žíznit na věky.
poněvadž bude v něm vždycky
studnice vody plynoucí
do života vskakující.“
Přistuptež k této studnici,
hřišnice, též i hřišnici,
s Samaritánkou žádejte
za tu vodu, a zvolajte :
(K l e k n e), Pane náš, Kriste Ježíši,
Spasiteli nejmilejší,
uděl nám té vody živé,
milosti Božské hojné tvé,
bychom více než žíznil,
světu, tělu nesloužili,
ale měli věčnou radost,
kdež jest dokonalá sytost,
kdežto žádné žízně není,
nýbrž hojné nasycení.

Qvarta statio.

De serpente aeneo. Numeri c. 21.

Prologus. V této šlaci poslední
přeslavné processí dnešní
figuru čtvrtou spatříte,
jestli chvilku poshovíte,
kterak jest byl had měděný
od Mojžíše vyzdvižený.

Žid 1. Ach! jak pracnou cestu máme,
po té poušti se touláme ;
tvrdá cesta, kamenitá,
skalnatá a pískovitá.

Žid 2. Musíme sobě stejskati,
Mojžíšovi domlouvati.

Žid 3. Proč jsi nás vyved z Egypta ?
Snad jest to příčina ta,
bychom na poušti zemřeli,
aneb stálou nouzi měli ?

Žid 4. Chleba žádného nemáme,
jen ty manny požíváme ;
vody též zde žádný není,
všudy skály a kameni.

Mojžíš. Ó lidé netrpělivi,
reptavi a svárlivi!
Jak převeliké jste měli
na cestě polehčení,
vody z skály vyvedení,
mannu, chléb z nebe vám daný,
a vody hořké proměnění.
Proč tehdy se domlouváte,
v Boha svého nedoufáte ?
Byste nebyli trestáni
a hořce pokutováni.

Žid 1. Co je vždycky po tej manně;
každej den jí užíváme.

Žid 2. Již jsem ji sobě zošklivil,
až jsem se nad ni zašklíbil.

Žid 3. Pokrm ten jest velmi lehký,
jed bych radši maso hnedky.

Žid 4. Ach! Kých je tu hus pečená,
byla by lepší než manna.

Hlas B o ž í. Nemohu ~~děle~~ snášeti,
té nevděčnosti trpěti,
mannu, ten pokrm nebeský,
angelský a archangelský,
již sobě jsou zošklivili,
dokonce nic nevážíli;
protož musím je strestati,
hadům dáti pokousati.
Vydětež, hadi ohniví,
na ten lid velmi reptavý,
jej kousejte a sužujte,
mordujte, nic nelitujte!

Žid 1. s h a d e m v y b ě h n e. Ach! běda mně,
Mojžíši, běda,
což jsem pokousán od hada!
Auve! Bolí, ruka bolí!

Žid 2. Auve, páli, noha páli!
Což mám nebohý dělati,
jaké masti užívati?
umíš-li, babo, lékovat
a toho hada zaklínat?

Žid 3. Ach! všec~~ek~~ jsem již voteklý,
uštíp mne had jedovatý.
Není možná živu býti,
musím hned náhle umřítí. (P a d n e.)

Žid 4. Ach! Mojžíši, slituj se již,
ať nemoří hadi víc;
zhřešiliť jsme proti Pánu,
zošklivíce sobě mannu.
Modli se za nás nebohý,
ať Bůh odejme ty hady.

M o j ž í š se m o d l i. Ó Bože náš spravedlivý!
Ty jsi velmi dobrotivý,
v prchlivosti nás netrestej,
aniž v hněvu nás kárej,
ale rač~~ť~~ se smilovati,
hady ty od nás zahnati,
nemocné zas uzdraviti,
zarmoucené potěšiti.

Hlas B o ž í. Uslyšel jsem modlitbu tvou,
protož dávám ti takovou
radu: udělej jednoho
hada, a to měděného,*)
vyzdvihni ho na znamení,
neb ti, jenž jsou poštípáni,
musí na něho hleděti,
jestli chtějí živi býti.

M o j ž í š h a d a v y z d v i h n e. Přistupte k tomu
znamení,

vy, od hadův pokousání,
patře na ně s důvěrností,
dojdete zdraví v rychlosti.

*) Na okraji vykreslen had na kříži.

Bohu za to poděkujte,
jeho více nehněvejte.
Tohoto pak chci schovati
hada, a vám zanechati
na památku pokousání
od hadův a uzdravení,
by se tím potomci káli,
Pána Boha nehněvali.

Epilogs. Had tento někdy mēdēný,
na poušti jsa povýšený,
byl figurou Krista Pána,
jakž sám u svatého Jana
v kapitole třetí svědčí
v své k Nikodemovi řeči:
„Jako jest Mojžíš povýšil,
hada na poušti vyvýšil,
tak musí býti povýšen
Syn člověka a pověšen
na dřevě kříže svatého,
by každý, kdož věří v něho,
nezahynul, ale věčný
život měl, a byl bezpečný.“
Protož vy, křesťané věrní,
od hada ďábla ranění,
chcete-li zdraví dojíti,
věčnou smrtí nezemřítí,
často a rádi patřete
na kříž Kristův a vzpomeňte,
že skrz jeho umučení
a na kříži povýšení
jste od hříchův uzdraveni,
od ďábla vysvobozeni.
Za to jemu se klanějte
a ponížene děkujte.
Čtěte jej v této svátosti
přítomného s pobožností,
byšte na jeho přesvatou
tvář angelům žádostivou
na věky mohli patřiti
a s ním (radost v nebi) mítí.

(Pokračování.)

Bohemica různých knihoven.

Popisuje *Adolf Patera*.

Waldsteinská knihovna duchcovská. (Č. d.)

1739 Rkp. podobný j. 1737.

str. 1. Hystorie Cyrkewnj Cztyrtý djl z Spisuw a z Paměti hodno-
wěrných hystorykuw v kratkau summu wvedeny a sepsany od Léta Pánie
1536 až do 1566 Od Pawla Skaly ze Zhorze Léta Páně 1630. Na zad
přidan Regjstrjk Pamieti hodnych wěczy a Osob w nem obsažených. —
Str. 2: Příběhowé léta Pánie 1536. Po straně: 1. Martij Anni 1630.
Freyb . . . Končí se str. 1605: zarputileho ohněm na prach vpáliti dáti.
(22. Mart. 1632). Rejstříku na konci není.

1740. Rkp. podobný j. 1737.

str. 1. Hystorie Cyrkewnj Pátý djl. Z spisuw a z paměti hodno-
wěrných hystorykuw v kratkau summu wvedený a sepsaný od Léta Pánie
1566 až do skonánj 1576 Od Pawla Skaly ze Zhorze Léta Pánie 1632.

Na zad přidán Registřjk Paměti hodných věczy y osob w niem obsažených. Str. 2. Příběhowe Léta Pánie 1566. O. E. 51. Když po smrti Piusa IV. (Po straně 5. Aprilis) . . . Končí se str. 944.: powolnj byli. Konecz Patého djlu Hystorie Cyrkewnje.

1741. Rkp. podobný j. 1737.

str. 1. Hystorie Cyrkewnj Ssestý djl z Spisuw a z Pamieti hodnowěrných hystorykuw w krátkau summu wvedeny a sepsany od Letha Pánie 1577 až do 1600 od Pawla Skaly ze Zhorze Léta Pánie 1633. Na zad přidán Registřjk Pamieti hodných věczy y Osob w něm obsažených. Str. 2. Příběhowe Léta Pánie 1577 O. C. 62. Rudolff toho gmena II. (Po straně 11. April) . . . Končí se 1581 jak obyčejně: Ad Zoilum . . . dowed, zla závisti. (20. Octob.)*

1744. Rkp. pap. ve fol. Vazba původní: lepenkové desky, potažené modrým papírem a na hřbetě vignетка: Böhmische Geschichte in Summario.

1a Kniha Osma: W teto knize nachazegj se Čtřiry dily, totiz Trzidczaty druhy, 33, 34 a 35. Summarium aneb Extract z Trzidczatyho druhého dilu w Lethu 1548. w Ržissj: 1 Geho Mti. Czysarz Karel Paty w tom času w kterem na sněmu Ržižskem w Augspurcze zustawati racžil . . .

9a Trzidczaty Čtřrtý dil Leta Paně 1552. W kralowstwi Českem. Wypisuge se, kterak Kniežj pod obogj, w Kralowstwj Českem, lyd Sedlsky protj wrchnostj gich pozdwihowaly. (Mezi l. 61 a 62 prázdný list).

62a Kniha dewata Dil trzidczaty Paty Leta Paně 1555 w Kralowstwi Vherskym . . . Končí se 122b: Ja gsem z některých Prřednich zazrakuw Wegtah wčinil a ge do teto Glossy me wepsaty dal (která se totiž počíná 114b Glossa Authoris Letha 1646 Měsycze Julij když gsem tuto Glossu psal). Piše to Slawata o sobě neb na 115a píše: Když gsem Leta 1618 po wyhození mem z okna, zustawsse pres rok na Hradě Prazskem w arrestě w domu G. M. Kněžny z Lobkowicz, o čemž w Prwni Knize, w dilu w mem spisowani obssyrněgi se wypisuge.

Na konec rukopisu připsal jak se zdá Pešina: Videantur hæc miracula alibi.

Psáno písmem zběžným dosti pěkným asi z dob Pešinových.

1745. Rkp. pap. v též vazbě j. 1744. Na hřbetě: Böhmische Geschichte Sumarium P. XI.

1a Tržetj kniha. Tato kniha Cztyry dily w sobě obsahuge totiz 11. 12. 13. a 14. dil. Gedenaczty Dil. Summarium Gedenaczteho dilu: W tomto Dilu Refutirugi se tržeti Periodus w tom neporžadnem Snesseni . . . (2a připsal Pešina: Recensentur hic omnia verbotenus ex Hagecij Chronica Bohemiae, ab initio usque ad annum 1093; 2b Annotationes Authoris; 237a Dewatenaczty dil; k tomu připsal Pešina: na Letha Paně 1534 o Pokogy s Turkem wčiněným . . . ma temerz wssechno z Hystore . . . ex libro XII.) Končí se 280b: Nyni nawratim se zase k memu hystoryczkemu spisowanj.

Psáno touž rukou jako 1744. Vrstvy po 12 listech. Každá strana s kustodem.

1746. Rkp. pap. ve folio o 1 sloupci. Vazba: lepenkové desky potažené světle modrým papírem, na vignette na hřbetě: Chronolog. ecclesiastica.

*) Ostatní dily tohoto díla (VII.—X.) jsou v knihovně musejní.

str. 1. Chronologie cýrkewnj. W nijz rozmanitj a Pamětihodnj Prj-běhowé w Cýrkwi Bozj od stworzenj Swěta, az do těchto Poslednjch časuw zběhlj, s gístau poslaupnosti a srozumitedlně se wypisugj a před oči předstawugj. Nynj w nowie sepsana s pilnostj od Pawla Skaly ze Zhorze. (Po straně: Leta Pánie 1628. 30. Octob. w ffreybercze; str. 2. Przedmluwa. K wjře nepodobný gest vžitek pohodlí a rozkoss . . . ; str. 4. O rozliczných počzátczych, poslaupnostj a sczjtanij let w Chronologij, Cýrkewnj, kteřjž wúbec mezy lidmi vczenymi Epoque, Aera, Hegira slowau. Kapitola 1. Gakož we wssech ginych vměnjch . . .). Končí se str. 942: Ad Zoilum . . . (sr. rkp. 1737) Mužessli lép? dowed, zlá záwistj (27. Febr. 1630.)

Psáno písmem drobným, zběžným. Vrstvy po 24 listech bez kustod a s označením počtu vrstev (A, B, C. . .)

1747. Rkp. pap. ve fol. o 1. sl. Vazba stará: lepenkové desky, potažené papírem. Na hřbetě na vignette: Memorabilia Bohemiæ.

1a Obležení a dobytí Města a Zámku Erle od Turkuw: Leta 1596: kdyz Sultan Machomet toho gměna tržetj Tureczky Czysarž wzteklosti swe-lyd Krzesťansky Mecžem Ohněm a ginyimi přževkrutnymi Těžkostmj hubiti Končí se 4b: w zagetj Tureczkym zastawagj.

5a Tehoz Leta 23. Lystopadu, Pan Adam z Hradce a na Hradozy . . . žiwot swug dokonal . . .

5a Jana Zissky gest w Městě Čzaslawj w Kosteke swattych Petra a Pawla Appostoluw Bozjch v gednoho Pilyrze hrob . . . Končí se 5b: a z dobreho Stromu bywa dobre owotcze.

6a. Piseň o obležení Prahy od lydu Sswedskeho w Letu 1648.

Poslyss smutne Matky lkani, poslyss Lamentyrowanj, yak vboha země Česka, horžekuge a naržika. Ach auwe na mně vbohau, počžinam-tratit Slawu mau, Prahu dczeru mau neystarssy, ach auwe běda ya vboha, což čžiniti mam. Nepržalj mi Czyzozemezy, Schweydj, Finowe, Lakomezy, že gsem w Sstěstj opliwala, zawidělj a wydrželj, czo gsem měla. Nepržalj Panu Nassemu, Ferdynandowj Tržetimu, že bywa mně Panj Smutne, swe-bydlenj potěssenj, miwal, skwostne. Na malau Stranu do Prahy, to na Swatau Annu zahy, wkradse Kynygmargk newažny, tam sužowal a plun-drowal, Boha prazdny. Odwez Poklady přžedrahe, kalychy obrazy zlate, dědicže oblaupil Swate, ge zhyzdil, a z nich sebral Ržetězy zlate. Odwez nam Poklad přžedrahy, Obraz Neyswětěgssy Panny, zagal pobral mnoho Swatych, nelitowal nissanowal, mist poswatnych. Nepržestawal na tom gesťe ržkaucze w Starem w Nowem Městě, dostanu Pokladu drahych, tam potahnu ge wymohu wymordugj. Stržilel od Ssybenicze nahle Stra(?). Stinadel Horské Braně stržilel až Branu rozhazel, gj roztlaukl a roztrži-skal, Boha prazdně. Dal se y do Brany Konsky, stržilel vkrutně tyransky, tak že gj welmj zohawil, gj pokazyl a roztlaukl, wnicz obratil. Mezy přžed-gmenowanymi, Konskau a Horskau Branami, přžitahl nedaleko Kusy, stržilel hazel gako slussy. Osm a dwaczetj Tisycz, Ssest Set Padesat krom Pět wicz, Granatu Tisycz welykych, krom drakonu, a ginych Strželb wsseligakych. Czož pak s ginssymi Nastrogi, nam dělal welyke sskody, Minami Zdj rozhazowal, sskodil hubil nas zaseypal vyhazowal. Když roz-hazel Zdj v Presu, počžal ssykowat swau Chasu, Ssest Set gich com-mendyrowal, by běželj plaudrowalj wysyškowal. Tu se hnalj k Horský Braně, Newěda by čekalj na ně, Nassy hotowj we Zbranj, ge widětj snimi bitj se žadalj. Přžiwitalj ge nechutne, tak že zas Finowe smutně, zassancze dolu padalj, ržkaucz abychem nikdy Prahy newjdělj. Switila gim hwězda rannj, wssak Smutně wzhledalj nanj, neb odnj mnoho nazpatek do Lauff-

kröbu a přiköpu, bralo zmatek. Na zegtrži den pak po Ssturmu, chticze öhledatj Branu, Čžtyryczet gich wz huru w zesslo, wssak přes Čžtyry dolu zase ledwa sesslo. Wzhledl to General Konte, měl se k tomu hned ochotně, wssudy Slamü Smolne wěncze, kazal nosyt zapalovat ge mordowat. Tu se gim počžalo stegskat, až y zapomnělj weyskat, Kranaty dolu ha-zetj, poskakovat zapomnělj powegskovat. Ten wi dobrže kdo byl při tom, muže wyprawitj o tom, gak gest při Městě se dalo, muž oznamit wypra-wowat, nedat klamatj. Po Ssturmu dne pak Pateho, byl kržik a Plačž od-každeho, když Sturmowanj slissely, wšseczko k Presu czo ziwo bylo bě-želj. Neb giž tehdaž Ssturmem hlawnim, běžel hurtem Generalním, neb gich Pres Trži Tisycze, Pagtu čekaly, we Zdech kržicžicze, dwa Tisycze ssermiczlowalj, druzy Fortuny čekaly, Weyskagicz Myslj nadhernau, Po-kržikowalj myslyly že Prahy dostanau. Wssak wětssy dil strany geho, po-bitö lydu Sswedskeho, od Nassych lydu duchownich, Misstänuw tak y Sstu-dentuw Kawalyržskych. Nedal Buh wkrutnikowj, Czyrkwe swe Protiwai-kowj by tlačil Czyrkew Swatau, gey zhanobil pryčž obratil, Nas wyswo-bodil. Protož my Panj Pražane, wdatnj Kawaljrowe, Ne sobě než Bohu chwalu, geg sameho wychwalugte wzdegte Slawu.

Psáno písmem zběžným asi v druhé polovici XVII. století.

7b. Rozdilna Sněmowni Snesseni Panuw Stawuw Margkrabstwi Mo-rawskeho (za tím připsáno: Ex Libris Czechorodianis); 8a Anno Salutis 1517 . . . Znamenagi se Przipowiedij y gine potreby zemske, kterež su se na temž sniemu zrzydily . . . (64a, 80b, 140a mění se písmo). Končí se 197b (slesením sněmowním z r. 1524): Przy prwnim swem Powolenij Zanechawagj.

198a (písmem jiným) Paměti Rozlične. Rudolphus Rex Bohemiæ XXI. Leta Paně 1575 kdyžto Ržehorž XIII tržeti rok w Ržimě Papežem byl . . . korunowan gest . . . (284b Obeslanj na Jana Bechynskeho; 286b Obeslani na Krystoffa Wetengle; 311a O dobytí Pewnosti Noweho Hradu; 315a Instrukezy Pocžtiwym Purgkmistru a Konsselum Stareho y Noweho Města Pražskeho; 332a Mandat o Weržegnost; 370a Ortel nad Ferdynandem hrabětem z Hardeku a Mikulasse Perlinem de Forli wypowě-děney; 375b Poselstwj Moskewske [1595]) . . . Končí se 385b (16. řijnem 1595): Kdyby se pak byl lyd nass w Zergewystu tak dlouho a na czeste (další chybí).

L. 380 a 381 sem vložené obsahují ukazatel k usnesením sněmu moravského; počátek vlastně jest 381a 1) Quotlibetarius o dworžacych swobodnych . . .

Psáno písmem různým v XVII. století. Vrstvy většinou po 12 listech bez kustos a bez označení počtu.

1748. Rkp. pap. ve fol. o 1 sloupci. Vazba původní: lepenkové desky potažené papírem světlomodrým, na hřbetě na červené vignetce: Memorabilia Bohemiæ.

1a Počinagi se knihy o přihodě a o pozdwiženj gedněch proti dru-hym w oby Pražske s některymj Přidawky, gimzto Latinicy Annotacy rzikagi w gistych mjstech položenymj, kterež se stalo Leth podepsanych za kralowanj knižete a P. P. Ludwjka Vherskeho a Českeho Krale. Sluzby Ponižene a podle wssy možnosti hotowe s pozdrawenym a žadosti wsselo dobreho a prospießneho tuto se wssem wubecz podle powahy wyžssich y nižssich lidí, przedkladagi (Na hoře po kraji: Ex Libris MS. Czechorodianis; a písmem jiným: Co se čalo za krale wladislawa a ludwjka syna geho). — 3b Předmluwa k Čtenařj. Nenj pod nebem czlowieka

aby mohl sam wssieczko pamieti a rozumem swym obsahnauti . . . 4b. Kdyz se psalo gednoho a tehoz Roku po smrti Krale Girziho slawne Pamieti L. 1471 . . . Končí se 61a: Prawda prawa z te Powiesti, kteraz byla wzessla Anno 1605, 10 dne Més. Srpna.

62a Počinagj se knihy druhe, w njchž se psatj bude o Natisku Sauzenj a Nekřestanskem trapej lidj newinných w Praze od Pražanuw swětských duchownjch společnie . . .

102b Počinagj se Třetj knihy . . .

123b Czwrtwte knihy . . . Končí se 162a. Za tím 3 prázdne listy.

163b Nasleduge Kniha o pádu země Czeske a zwlasst Prahy a Stawu Městskeho za Ferdinanda I. Krale Cžeskeho Ao 1547. 164a Acta quædam sub Ferd. I. in Bohemia ac potissimum rebellionem Schmalcaldicam Germanorum . . . (za 169a pět prázdnych stránek; 170a Prze mezi Stawy Kralowstwj Cžeskeho a Knižaty Lehniczkýmj; 182b Tito Artykulowe na Sněmu Obecim kterýž držan byl na hradě Prazskem při přitomnosti geho M. Kralowske w wtery po Swatem Jakubu Appostolu Božim lethá paně XLVI. swolenj a zawrzenj; 197b Rozepsanj Cysaře Rzymskeho z strany niekterých v S. Rysse neposlusnych; 255s pokračuje se písmem jiným: 292a Pisen o přátelskem snesseni wssech tři stawu Kralowstwi Cžeskeho. Letha Poctu bezicyho od Narozeni Božihó Tisycyho Pětisteho Cztirycteho Sedmeho W Středu před Swatým Sstastnym, Mandat na hradě Prazskym, wydan k richlemu tazení ceske zeme k ublyzeni . . . Končí se 292b: Degzto Krali Nebesky, aby tento lid cesky w te gednote wic nestal, slibu swych neproměnowal; 293a Gina: Giz se wrchnost possessila (?), rozum Prawy opustila, Possla s cesti sprawedlnosti, spolčila se s neprawosti . . . Končí se 294a: Amen deyz to mily Pane, zac Prosyme at se stane, Pro cti chwali Zwelebeni gmena tweho oslaweni; 294a Gina: Raddu Ssatan Margrabi dal, kterak by Istiwě Panowal . . . Končí se 294b swe swobodu dati wernym swym při tobestati; 294b Gina: O welykem Božim Saudu y o geho propasti nyini wam spiwati budu . . . Končí se 295b: Zwestowal to kazdemu. Mnoho gynch Pisni tohoto casu na Saudce nesprawedliwe o gich obcowani nekřestanskem slozeno bylo, kterimzto na swětlo se pronasselo což prwe pro strach a bazen w mlčeni bywalo . . . ; 296a Weypis ortele Cysařskeho na mesto Penth Letha Panie 1540 wczineneho; 350b Gmena stawu Panskeho a rytirskeho) . . . Končí se 367a (odstavcem: Poznamenani yakeho zbozi, a czo gsau od města Ziateze postaupiti musyli w pokutě fferdinandowi Krali Cžeskemu 1547) a geho dedicum Kralum ceskym doloziti.

Psáno písmem různým částečně pěkným, v prvé polowici XVII. stol. 1749 Rkp. pap. ve fol. o 1 sl. Vazba původní: lepenkové desky, potažené modrým papírem; na hřbetě vignетка, na které stojí: Documenta regis Bohem. seu Norma vivendi.

Samý rukopis počíná titulem: Poczínagi se knihy Girži^o zprawowaa Ržeczene; neb gsau složene k žadosti a Sprawie, přzwelebného Knížete a Krale Giržiho prwniho, Cžeskeho a netoliko k Sprawie geho, ale wssech budauczých Kraluw Cžieských složene; a wydane skrze Mistra Pawla Doctora, Mistra Zidka, ržeczeneho. Leta Božihó Tisycyho, Cžtyrsteho Sedumdesateho prwuiho, den Noweho Letha, denuo descriptus Bechinæ 17. Majj Anno 1658 a Paulo Stephanide Boěmo vicino Bechinensi. Za tím připsáno: Ex Libris MS. Czechorodanis, nunc vero Ex Bibliotheca Excell. domini Domini Joannis Josephi Comitiss de Waldstein. — Počíná se takto:

1a O Knizieti a Panu Kraly Prwnim Ssestnacztemu Kraly Girži Czie-

skemu z Panskeho rodu, gakož to hwiezda ze tmy, na wysokost kralowske Stolicze Wysazenemu, w gistotie z wule a Milosti Božske, zgewne skrže ktereho Kralowe Kralugi.

Končí se 146b: Kral Girži cžesky geho z wézeni wyswobodil, a obogich knizat Baworskych mnohých kníže Ludwika a Brandeburského, to ginde ma Misto, y proto tuto opustím, a s tím bud Konecz kronycze wssy až do mych časuw, totiž Mistra Pawla z Prahy Mistra Zídka ržecženeho, Doctora a Mistra Widenskeho Kralowskeho, Paduanskeho, Bononskeho, y nikdy Pražskeho, Prawé a nad gine Kronykarže složena. Deo Gratias.

Psáno písmem stejným dosti pěkným roku 1658. Vrstvy po 8 listech a každá strana s kustodem.

1750. Rkp. pap. ve fol. Vazba původní: lepenkové desky potažené modrým papírem. — Na hřbetě červená vignетка s nápisem: Böhmsche Sprüche und Merkwürdigkeiten.

1a ukazatel: Artykule w tiechto knihach Polozene a wepsane: O wieniu a wiennem prawie na Listu Po straně připsáno: Ex Bibliotheca Familiæ Baronum de Lippa, nunc ex libris Czechorodianis.

1b prázdna.

2a O Wienu a Wiennym Prawie: O zbozij dobytem Moczy Na kteremz by wieno bylo. Končí se 5b.

6a Weytah Artykuluw z Prawa a Zržizeni Markrabstwj Morawskeho nynti znouw Imprimowane. Leta MDLXXVII kteržiz se dotykagi Lidi poddanych, na kterežto za čzaste tēm, kdoz lydi zprawugi, yako uržednikum, přičhazy . . . končí se 18b: Wytiskl Ssebestyn Olywetsky z Olywethu. Za tím prázdny list.

19a O napadu po Lyddech Sedlskych a o Statczych Purkrecht-nich . . .

22a O Poruczniku a Poruczenstwich.

35a O dobrej Wuli.

44a O woprawach wsseligakych.

49a O Rukogemstwi wsseligakem.

62a O wiernych rukach: Nalez Mezy Oadržem . . .

Následujj jednání snémovní a ustanovení z r. 1493, 1511, 1525, 1530, 1531, 1536, 1537, 1539, 1540, 1542, 1543, 1544.

75a O piwa warzeni y Ssenkowani y o Ssenku winnem.

83a (před tím prázdny list) O wywysowani Stawuw a vdielani mlynuw y o Rybniczych.

98a O napadu po lydech Sedlskych.

134a O drzenij a vziwanij Gruntu od Starodawna: O spolecznem Vziwany Gruntu Prawa . . .

140a O wkladanij do desk zemskych.

148a (před tím prázdny list) O tiech, kdereymz se przatele nemagi a kderaby se zmrhala. O narzku czty a dobre Powiesti a o Roczych wyžadanych.

159a Fragmentum MS Comentariorum Authore Anonymo Pragensi, qui vixit tempore Rudolphi II. Imp. et Regis Bohemiæ gloriosi (připiska rukou Pešinovou): Leta 1577. Prži Pohržbu Czysarže Maximiliana II když tělo bylo slawně nessenno z kostela So. Jakuba přes Stare Město . . . končí se letem 1612 str. 171b: Item tehoz leta, den pamatky Mladatek welyke neslychane Powětrzi . . . Pan Buh racz nas od takoweho sskodliweho powětrzij vchowatj. Za tím 4 prázdne listy.

172a Obranny Puhony pro myno krztieny . . .

175a (před tím 2 prázdne l.) O misliwosti wsseligake.

177a O zápisech wsselygakyh.

186a O Platech klassterum a faram naleziteych.

191a O napadu po lydech Sedlskych a ostalezch purkrechtnich
Končí se 201b: Gyrzikowij rohanowij spravili a dali.

Psáno písmem dvojm: starším asi v I. pol. XVII. stol., a pozdějším, asi z dob Pešinových. Vrstvy nestejně a kustody jen u pozdějšího písma.

1751 Rkp. pap. ve fol. o 1 sloupci. Vazba původní: dřevěné desky potažené koží, na které vytlačeno mnoho okras; hřbet zalepen papírem a na něm vytlačeno: Manuscripta Moravica. Ius provinc. — Za přední deskou dva listy a na druhém psáno: Ex libris Czechorodianis, antea ex Bibliotheca MS. Familiae Baronum de Lippha.

1a Poczina gse przedmluwa pana Stijbora z Czimborku na knizky prawo a zrzyzenij Marggrabstw Morawskiego. Ziadostij wassij duostogny pane a pane.

2b Kdyz pan Zemie Vmrze a Zemie osyrzy: Heythman, kterýz gest Zemsky . . .

37a Zrizenost panuow a kde ge a kterak zalezij dole se wypisuge . .
Letha panie LXXXIIIo Miestie Brnie w Pondieli przed hodem Narozenij Matky Bozij.

110a Smlauwa mezy knězem Biskupem Geho milosti a pany prelaty Ritirzstwem a Miesty, zie Biskupowe Olomuczstij z Statkuow Stolnich ku prawu zemskemu pohanienij beijtij nemagij Letha Paně 1531 w patek po stym Matussy w Miestie Brnye . . .

111b Znamenagij se niekterzy Potrzebnij Pohonowe a nalezowe od Letha Buozih 1437: Kdyz dwiema gaky zapis swiedzij geden bez druhého nicz odkazowatij nemuez.

119a Znamenagi se Przipisowe Listuw Rozlicznych Podle obyczieie Kralowstwij Czieskeho a Markrabstwi Morawskiego 1546. Przipis Listu nad Wienno Podle Porzadku Markrabstwij Morawskiego . . .

Nálezové končí se 252b: . . . Podle desk prawo ma etc. Na konec 126 prázdnych listů.

Na zadní desce psáno: Wawrzijniec Rozdrogowsky . . . pana zygmunda Styfferpucku poddaný.

Psáno písmem stejným, dosti pěkným, ke konci XVI. n. na poč. XVII. stol. Vrstvy po 8 listech bez kustod a označení počtu vrstev. Vodní znak: dvouhlavý orel s korunou.

1752 Rkp. pap. ve fol. o 1 sl. Vazba původní: lepenkové desky, potažené svinskou koží; hřbet zalepen papírem, na kterém vytlačeno: Klagen und Sprüche ab anno 1562. Na přední desce vytlačeno BSTVW.

1a Puhonowe na ktere se Nalezowe Pansstj od leth panie 1562 az do leth 1566 stali a Sau zapsani w Reystrzich zemskych pod Literau S.: T. Matyass Ziolkowsky z Ziolkowicz, Zmoczenieny na mistie pana Zygmunda . . . Po straně připsáno od Pešiny: Ex libris Czechorodianis antea ex Bibliotheca MS. Familiae Baronum de Lippha.

34b Sau take w tychz Reystrzich pod Literau S Puhonowe, na ktere se Nalezij Obycziegne stalj tit . . .

37a Puhonowe na ktere se Nalezowe pansstj od Leth panie 1567 az do leth 1569 Stali a Sau zapsana w Reystrzich Zemskych pod literau T.

60a Puhonowe na ktere se Nalezij Panske stalj od leth panie 1570 až do leth 1574 a sau zapsani w Reystrzich Zemskych pod literau V.

86a Puhonowe, na kterež se Nalezý Panske Stali od letha panie 1575 az do letha 1579 a gsau zapsani w Reystrzich Zemskych pod literau W. Končí se 105b (Pan Jan Purkhart z baczowa o obnowenj listu sprawniho na Statek Bohdaliczky). Za tím prázdny list.

Psáno písmem stejným, pěkným, drobným, v druhé polov. XVI. stol. Vrstvy po 12 listech bez kustod a označení počtu vrstev.

1753 Rkp. pap. ve fol. o 1 sl. Vazba původní: lepenkové desky potažené svinskou kůží. Hřbet zalepen bílým papírem a na něm vytlačeno: *Sententiæ latæ in Moravia.* — Za přední deskou 15 prázdnych listů a na posledním, str. 2., připsáno: *Ex Libris Czechorodianis antea ex Bibliotheca MS. Familiæ Baronum de Lippa.*

1a Z knih pod Znamením Strzely Olomauzczkych Puohonowé a Nalezowé z Anno Domini Millesimo Quadringentesimo Quinto Sabbato ante Purificationem Incipiuntur Citaciones libri Domini Petri de Crawarz Camerarium Olom. Supremum, Katherina relicta Pawliconis de Sowinec.

3b pokračuje se již česky, text je však míchán s latinským; 8a počíná se již pouze česky: Anno Domini MCCCCVI. Sabato post Vincenti infra colloquium Dominorum . . . L. 38 prázdny.

39a Z Register Olomauzczkych pod znamením Slunce Puohonowé a Nalezowe. Anno Dni MCCCCXII. Sabbato ante conuersionem Sancti Pauli incipiuntur et sequuntur citationes ad futurum colloquium Baronum.

49a (písmem jiným) Letha Panie 1522 Puohonowe a nalezowe z Register Olomauzczkych Pod Literau F . . . , 71b Letha Panie 1523. . ; 115a Anno Domini 1524.

127a Letha Panie 1527 Puohonowe a Nalezowe z Register Olomauzczkych pod literau H. Kniez frantissek Opath Klasstera Welehradského . . . ; 130a Letha Panie 1528 . . . ; 163a w druhé Registraturže Anno Domini 1530 . .

195a Puohonowe a Nalezowe z Reyster Zemskych Pod literau K. Holomauzczky. Letha Panie 1534 Hynek Kusy . . . 239b w Trzeti Registraturže Letha Panie 1536: Burjan Swietlowsky. . .

273a Letha Panie 1536 Puohonowe a Nalezowe z Register Olomauzczkych pod Literau L. Prženiek z Wiczkowa na Prusinowiczich . .

310a Letha Panie 1538 Pawel z Zierotina na Buchlowie . .

341a Letha Panie 1539 Puohonowe a Nalezowe z Register Olomauzczkych pod literau M. Kniez daniel Przewor Klasstera Kartuskeho . . . 362a Anno Domini 1540 . . . ; 371b Anno Domini 1541 . . . ; 379b Anno Domini 1542 . . . ; 384a Letha Panie 1543 . . . Končí se 392a tímto rokem: Jan Zahradeczky z Zahradek. Na konec 22 prázdny listy.

Psáno písmem nestejným, asi v druhé pol. XVI. stol. Vrstvy většinou po 12 listech a částečně s kustody na každé straně.

1754 Rkp. pap. ve fol. o 1 sloup. Vazba původní: pergamenová obálka, podlepená papírem. Perg. obálka je z lat. graduálu XIV. stol. Na přední desce vně: *Ex libris Casp. Wences. Franz de Franckenheimb.* Za přední deskou prázdny list.

1a Prawa Markrabstwj Morawského: O powaleczich: O Powaleczich, kterzi Neslauzi anj dielagi a kterziby vkolniho aneb zgednaneho dila na cziasy nemiely aby wssady wzdwihani byli . . .

7b Srownanij a sgednij Panuow a Rytirzstwa Prelatuow Miest a wssy Země Letha Paně 1502 na Sniemu . . .

11b Zrzizenij Zemské leta Tysyceho Pietysteho Trzicateho Ssesteho.

20a Tito dole psanij Puohonowe a Nalezý staliť gsau se w olo-

mucy Pfi Sniemu, kteryz držan byl pfi Swatych Trzich kralych leta [M D] XXXVII. . .

4a . Vstanovenij w socol Fanuow Morawskych Anno 1493.

63a Leta Panie 1537 Na Sniemu obecnim w Brnie, kteryz držan byl w Nedielij před swatym Gyrzim toto se gednalo . . .

80b Leta Panie 1540 w patek po Swate Lidmile w miestie Brnie držan gest Sniem obecni . . .

82a Na sniemu . . . w Městie Znogmie 1541 . . .

86a Leta Panie 1542 w pondiely po Nediely Prowodnij w Miestie Brnie držan gest Sniem . . .

90a Leta 1542 w autery po Swatem Yanie Krztitelij Bozijm držan gest Sniem obecni w Miestie Olomucy . . .

93a Leta Panie 1543 w Patek den Swateho Vita w Miestie Brnie držan gest Sniem . . . Končí se 97a (97b a 3 listy prázdne): a tam tomu lidu platiti a potom s toho počet rzadny . . . vezinitj.

Psáno písmem dosti pěkným v II. pol. XVI. stol. — Vrstvy po 8. listech bez kustod a označení počtu vrstev.

1756 Rkp. pap. ve fol. Lepenkové desky potažené koží. Na přední desce na červené vignette: Manuscripta Harrachiana circa Albertum Waldstein ducem Friedlandiæ.

1a. Memoire tirée hors du Manuscrit du Cardinal Harrach, dont la soeur fut la femme d'Albert Prince de Waldstein Duc de Friedland. L'année 1630 Albert Prince de Waldstein, Duc de Fridland fut déposé du commendement en Chef; de ce Moment, il prit la resolution . . . Končí se 47a (47b a 2 listy prázdne). L'Empereur en écrivit au Roy de Dannemark, aux Electeurs, et Princes de l' Empire, et à plusieurs autres de ses Gouverneurs de Ses Pais, et Ministres dans les Cours étrangères.

Psáno písmem stejným, pěkným v XVII. stol.

1757 Rkp. pap. ve fol. o 1 sl. Vazba původní: dřevěné desky potažené koží, na kterých vytlačeny okrasy a pozlaceny, hřbet zalepen nyní bílým papírem. Na přední desce vytlačeno: Priwilegia kralowstwí Českého. P. Z. Z. D. (Ofizka pozlacená). Za přední deskou sedm prázdnych listů, a jen na prvém z nich str. 1. připsáno: Tato kniha gest mnie darowana, Waczlawowi Rosowi JVL. od Pana Bartholomiege Lehmana, Miestienjna a Raddnjho Stareho Miesta Prazského Letha Panie 1663 dne 26. Septembris.

1a Przedmłowa na Prywilegia Kralowstwij Czeskeho k Neyjasnieyssimu knyžeti a Panu Panu Wladislawowi Vherskemu a Czeskemu etc. Králi a Markrabi Morawskemu . . . Od dawnich czasuow w tomto slawnem Kralowstwij Czeskem . . . (Na 1. straně připsáno: Ex Libris Czechorodians). Končí se 4b Letha od Narozenij Syna Božijho Patnaczi-steho Prwnijho.

5a Registrum toto předni menssij gest sepsano na deset Truhlicz do kterych sau složena Prywilegia Kralowstwí Českého . . . končí se 11a. (str. 2. prázdna). O Mezech Baworskych.

1a (12a) O wyswobozeny Kraluow Czeskych a koruny ode wssech Danij peněžitych a kde Regalia przigimati magij s yakau powinnostij od Czysarze y o Mezech Czeskych. Czysarž Frydrych wyswobozuge Kralowstwij České ode wssech danij peněžitych wicznie . . . Končí se truhlicí desátou l. CLXXIIIb takto: Item gsau dwa listy zkažiena s peczetmi knijzietczymi, kterzij se toliko pro pamiet chowagij. Ale negsau wžitecznij. Za tím 4 listy prázdne.

185a Leta od Narozenij Syna Božijho Tisyczyho pietisteho dewade-

sateho osmeho w Autery po Swatym Medardu ginak dewateho dne Miesyze Czerwna od Geho milostj Czysarze Rudolffa druheho jakožto Krale Czeskeho a wssech Panůw Stawůw tohoto Slawneho Kralowstwj Sniemem. Zrřizení a wyslanj Pani Komisarži Kaplu welikau na zamku Karlssteynie, kdež . . . 187b Poznamenanj Swatostj na zamku Karlssteynie slozenych . . . Končí se 194b: Kterychžto wssech Swatostj se wssemj Klenoty Magestaty a Prywilegimj racz sam Pan Buh ochraniowatj k zwelebeni gmena sweho a wiecznemu dobremu slawneho tohoto Kralowstwj Czeskeho. Amen. Na konci 71 listů prázdných.

Psáno písmem dvojm: od l 1—184b písmem stejným pěkným, asi v 1. pol. XVI. stol., pak písmem pěkným z konce XVI. stol. Vrstvy po 8 listech s kustody, které jsou však odřiznuty.

1758 Rkp. pap. ve fol. o 1 sl. Vazba: lepenkové desky potažené koží. Na hřbetě vytištěno: De officiis regni Bohemiæ.

1a In hoc libro nihil omnino tractatur politicum aut ethicum, sed tantum Historice adducuntur et recensentur officia Regni . . . 1b prázdná.

2a Miscellaneorum Historicorum Bohemiæ Decadis II. Liber Curialis seu de Magistratibus et officiis curialibus regni Bohemiæ . . . Končí se 250a (250b a 3 listy prázdné) potentius ictu fulmineo.

Psáno písmem dosti pěkným asi ke konci XVII. neb na počátku XVIII. stol.

1759 Rkp. pap. ve fol. o 1 sl. Vazba původní: lepenkové desky potažené modrým papírem; na hřbetě na vignette: de Officijs regni Bohemiæ. 1a Miscellaneorum historicorum Bohemiæ Decadis II. Liber III. Curialis seu de Magistratibus de Officiis Curialibus Regni Bohemiæ . . . Auctore P. Bohuslao Balbino Soc. Jesu Presbytero. Pod titulem na listku přepis, in margine: E MStis Collegii S. J. ad S. Clementem Vetero Pragæ. Mezi 261 a 262 prázdný list, mezi 323 a 324 dva. (263a Appendix I. ad Librum III. Decadis II. Miscel.: 263b. List krale Waczlawa Leta Panie 1395 . . . 303a Magestat krale Wladislawa o wirze a gednotie w rzadech kostelnich z 1508; 324a Appendix II. Archium Carlsteinense ad Lectorem, s úvodem; tento inventář psán písmem zběžným, rukou starší). 402a prázdná.

402b Hactenus Index copiosissimus archivi Carlsteinensis Comitiorum ac Regis Wladislai auctoritate confectus ego ex MS. Curia Budwicensis eum descripsi . . .

404b končí se celý rukopis: quasi saltem missivæ minutæ. Finis. Jest to nejspíše přepis Balbínova originálu s jeho opravami, jenž byl připraven pro tisk. Psáno v dobách Balbínových.

1760 Rkp. pap. ve fol. o 1 sl.

1a Dialogus interlocutorius Ladislaus Pannon. et Jaroslaus Bohemus: Jaroslaus. Quo te, quo incitatus hic Pegasus Nobilis Pannon? Et quid hic vultus insolitam Martis ferociam . . . (45b Cleri Bohemici zelus et constantia . . . 90b Queritur cogi ad fidem Hungaros . . . 132a Lit. cæs. datæ 1671 Laxenburg 6. Junij). Končí se 138a Hinc Phinees peccantium Civium gratiam spernens coeuntes cum Madianitis perculit et iram Domini Iratus placavit. Ita S. Gregorius.

1763. Rkp. pap. ve fol. o 1 sl. Vazba původní: lepenkové desky potažené svinskou koží. Na přední desce znak a pod ním: Z. N. V. P. Hřbet zalepen papírem a na vignette: Land Rechl. Sprüche des Marggrafthums Mähren. Za přední deskou 23 listy prázdné a pouze na posledním (23b) přispiska: Nalez w Bruě vcžineny o saudu w Neděly po

S. Zopffigi 1546. Beness Dubensky z Chlumu pohaním Albrechta Bossowskeho z Polanky a na Oslowanech.

Původní rkp. počíná se takto: Puohonowe a Nalezowe Register Zemskych Olomauczkych pod literau N. Letha Panie 1544. Foyth a radda Miesta Zrlyny... In margine: Ex Bibliotheca Baronum de Lippra, nunc ex libris Czechorodianis. (25. Puohonowe a Nalezowe pod Litterau O w Olomauczy, Letha Panie 1547; 65a 1550 litt. P; 79a 1553 Q; 157a 1564 S; 202a 1569 T; 226a 1573 V; 254a 1575 W; 276a 1580 X; 305a 1585 Y; 335a 1589 Z. — Mezi 201 a 202 (3), 225 a 226 (2), 253 a 254 (8) 275 a 276 (4) 304 a 305 (7) prázdné listy). Končí se 386a; ... a z wladyk Waczlaw Zahradeczky z Zahradek. Correctum.

Psáno písmem nestejným, zběžným asi v první pol. XVII. století. Vrstvy po 8 listech, částečně s kustody, bez označení počtu vrstev. Na vodním znamení je po obou stranách podkovovitého útvaru po třech dlaních.

(Pokračování.)

Dějiny farní osady Kondrace pod Blaníkem.

Sestavil *Dr. Mich. Navrátil*, mag. sekretář v Praze.

(Pokračování.)

Rejstřík na učitelovy příjmy z funusů v r. 1820.

6. ledna Hrdinova Dorota z Dubu 5 zl. — z toho hudebníkům 1 zl. 40.

8. února Michal, syn Jana Hudka z Krasovic 6 zl., hudebníkům 2 zl. 40.

17. března dítě 9měsíční Mat. Šandy z Vracovic 30 zl., hudebníkům 6 zl.

19. března Karel syn 23¹/₄ r. Jos. Kohouta 4 zl. 30, hudebníkům 2 zl. 8 kr.

17. června Rudolf syn 3 dni Tom. Mrkvy z Krasovic 2 zl., hudebníkům 30 kr.

28. června Vác. Šimánek 38letý domkář z Vracovic 2 zl. 30, hudebníkům 54 kr.

22. července Magd. žena V. Šejvara 20 let z Vracovic 3 zl. 30, hudebníkům 1 zl. 30.

1. srpna Anna dcera Fr. Podhrázského 2 měs. z Krasovic — zdarma.

6. září Antonie dcera Fr. Kozla 1 měs. z Ostrova 3 zl., hudebníkům 1 zl.

17. září Jos. Vobotil, sedlák z Vracovic 32 let, 17 zl., hudebníkům 6 zl. 20.

30. září Jos. Houdek, pšlláník z Kondrace 48 let 5 zl., hudebníkům 2 zl.

5. října Michal syn Jana Dobíhala z Krasovic 14 dní, 5 zl., hudebníkům 2 zl. 30.

15. listopadu dcera Jos. Šandy z Dubu 8 dní 2 zl., hudebníkům 30 kr.

30. listopadu manželka Jak. Haury z Dubu 53 let 7 zl., hudebníkům 2 zl.

Za 15 pohřbů 71 zl. — z toho hudebníkům 25 zl. 48 kr.

Platy zpěvákův a hudebníků r. 1852.

Dne 1. srpna při pohřbu Kat. Srbovy ve Vracovicích č. 17 obdrželi zpěváci: Kar. Navrátilova 15 kr., Jan Seif 10 kr., Jan Hauser 10 kr., Jan Staněk 10 kr., hudebníci: Wender podučitel 40 kr., Štětina 20 kr., Kohout 20 kr., Páta 20 kr., Hauser Ant. 20 kr. Všichni zpěváci a hudebníci dostali dohromady 2 zl. 45.

Učitelovy příjmy z pohřbů od roku 1854—93. — Za 39 let zemřelo na osadě 1106 osob. Z těch bylo pohřbeno 324 zdarma. Za ostatní pohřby obdržel učitel M. Navrátil 3229 zl. 26 kr. Z té sumy dostali hudebníci 483 zl. 87, tak že na řiditele kůru připadlo 2745 zl. 39 kr., což činí průměrně 70 zl. 40 kr. ročně.

R. 1854 dostal učitel od 2 pohřbů po 6 kr., od jednoho 10 kr., od jednoho 14 kr., od jednoho 12 kr. a za dva neobdržel ničeho.

Taxa pro učitele za pohřby. Do prvního klasu patřil, celí sedláci, ovčáci, šafáři, do druhého chalupníci, do třetího čtvrtíníci a ovčáčtí pacholci, do čtvrtého domkáři, do pátého podruzičeládka a nádenníci.

Od funusu do 9 let, to jest od vyzdvihování mrtvého těla, 1 klas 10 zl., druhý 7 zl., třetí 4 zl., čtvrtý 2 zl., pátý 1 zl., přes 9 let stáří 1 klas 20 zl., druhý 10 zl., třetí 6 zl., čtvrtý 4 zl., pátý 2 zl.

Za chorální „Salve Regina“ 1., 2., 3. klas 12 zl., 4. a 5. klas 6 zl.

Ministrantům od funusu přijde každému 3 kr., který kříž nese také 3 kr.

Valdhornistům od Salve Regina každému 20 kr.

Od zpívaného Requiem s muzikou patří bez rozdílu stavu regentschorimu 1 zl., organistovi 1 zl., každému muzikantovi 30 kr., basistovi a tenoristovi po 30 kr., diskantistovi a altistovi po 15 kr. a od zvedání měchu také 15 kr. Ministrantům po 3 kr.

Kdyby někdo dal jen malou mši sv. čist a při ní muziku, přijde od ní polovic, co se od Requiem zde píše.

Za chorální Requiem bez muziky přijde učitelovi bez rozdílu 2 zl.

Pohřební útraty za Jos. Duška, půlníka r. 1829 v Kondraci: faráři a kostelu 2 fl 42, učiteli s hudebníky 5 fl, zvoníkům a kostelníku 1 fl 9, rubáš 2 fl, rakev 2 fl, hrobaři 45 kr., světlo 1 fl, nosičům mrtvého těla 1 fl 20, za lístek ohledání mrtvoly 12 kr., za příležitost pro lékaře 48 kr., lékaři 18 kr., dohromady 16 fl 56 kr.

Pohřební útraty r. 1855 po zemřelém Janu Pátovi, hospodáři v Kondraci č. 40.

Veleb. p. faráři za průvod, kázání a requiem, kostelníkovi, ministrantům, kalkantovi a chudému ústavu 13 fl 30, učitelovi se zpěváky a hudebníky, za žaltář v domě, průvod, zpívané requiem 20 fl, k záduší 1 fl 52, hrobaři 2 fl, zvoníkům 2 fl 12, truhla 4 fl, rubáš 3 fl, za světlo 1 fl, přátelský oběd 4 fl, příležitost pro doktora 2 fl 72, dohromady 54 fl 46 kr.

Rozloha školy a užívání polí. Škola rozložena na výměře 107□⁰ (výnos 19 kr.), má zahrádku 31□⁰ (9 kr.), měla zahrádku z farských chlívků 65□⁰ (27 kr.). R. 1870 věnováno od.

obce pole 564□⁰ (1 zl. 42), v celku 767□⁰ (2 zl. 37 kr.). Číslo v závorkách značí čistý výnos.

R. 1844 měla škola 6 parcel. Stavební místo mělo 77□⁰, zahrada 71□⁰, pastviště 134□⁰ a 51□⁰, pole 1 jitro 686□⁰ a 586□⁰, dohromady měřily pozemky školní 2 jitra 5□⁰.

Zádušní pole r. 1815, jichž učitel k doplnění učitelské služby užíval. (Čís. top. a kolik učitel platil kontribuce v závorkách). — (N. Top. 309) u Krasovské cesty 2 strychy 1 věrtel (26¹/₄ kr.), (368) dle Matěje Kohouta 2 str. 1 věrt. 3 sáhy (29 kr.), (602) nad palouky 2 str. 3 věrt. 2¹/₄ sáhu (58 kr.) (603) dle Víta Půty 2 str. 3 věrt. 2 sáhy (58 kr.), (606) dle Matěje Huličky 3 str. 1 věrt. 1 sáh (1 zl. 18), (691) dle Matěje Pišy 1 strych 3 věrt. 3¹/₄ sáhu (19¹/₄ kr.). Celkem 15 strychů, 2 věrtele, 3¹/₂ sáhu (4 zl. 28³/₄ kr.)

(268) louku louži slepou 2 věrt. 3 sáhy (12³/₄ kr.)

(Pole č. top. 691 jest hned r. 1790 do fassé vzato a učitelovi v 1 zl. 52¹/₂ kr. dáno k užívání, ostatní pole a louka teprve od r. 1800 dne 16. juli č. 23.213 a od r. 1815 dne 30. ledna č. 48.025 gub. dekretem k užívání dány.

Pole školní v roce 1852, jichž učitel užíval, byla tato: (č. 213) u Vápenky, pastviště 69□⁰, (č. 744) u Pahorek, mez 246□⁰, (č. 779) na Kovářovom mez 256□⁰, (č. 808) pod horama mez 500□⁰, (č. 257) slepá louž, louka 759□⁰, (č. 214) u Vápenky, pole 1 jitro 639□⁰, (č. 291) u Boudy, pole 1 jitro 30□⁰, (č. 745) u Pahorek, pole 3 jitra 371□⁰, (č. 780) na Kovářovom, pole 1 jitro 1062□⁰, (č. 809) pod horama, pole 1 jitro 339□⁰, dohromady polí 8 jiter 841□⁰.

Škola pod dozorem církve. Do r. 1852 náležela škola v Kondraci pod střídnicí bystrické. Téhož roku nově rozvržena střídnicí v arcibiskupství pražském na 37 vikariatů. Kondrac přidělena k vikariatu vlašimskému, k němuž náleželo 14 osad a školdozorcem jmenován Ant. Sklenář, farář v Louňovicích, kdežto bystrickému střídnicí ponecháno 17 osad.

Každoročně konala se zkouška veřejná, k níž přijel vikář a již účastnili se rodiče v hojném počtu. Posledně 5. července 1868. Škola slavnostně byla vyzdobena. Ukazována byla diktanda žáků, kteří nejlépe uměli psát. Žáci, kteří vynikli, obdrželi obrázek, na němž zapsáno: „Odměna pilnosti a dobrých mravů pro Jos. Macháčka, žáka z II. třídy v Kondraci roku 18⁹/₆ 66.“ Obrázky tyto, zasklené v rámcu, zachovali si žáci na památku na stěně příbytku po celý život.

Vedle zlaté knihy byla i černá kniha, opatřena černými deskami, kterou hrozil učitel nedbalé žáky, že jich jména na věčnou hanbu tam budou zapsána. Zůstala však povždy prázdná.

Z jiných školních knih uvádíme ještě „Poznámání pilnosti všech ku škole Kondracké patřících schopných dítek od 6 do 12 let pro školní r. 1851“.

Stará škola. R. 1810 podal o ní farář konsistorii tuto zprávu v latině: „Budova školy Kondracké r. 1684 ze dřeva vystavěná, má toliko jedinou místnost, jež sotva dostatečné prostory dává učitelům, pročež poskytuje nejnepohodlnější místo k vyučování. Za tou příčinou časté zprávy a žádosti na svém místě činěné od podepsaného zůstaly dosud bez žádoucího výsledku. Však školou

povinných dítek je 90, z nichž navštěvuje školu 76. Jak u rodičů, tak u dítek je zřejma chuť k učení, avšak chvalitebná vůle, posílají dítky do školy, zabraňuje se nejnepohodlnější a zároveň nezdravou budovou této školy nejvyššímu rozkazu J. c. k. V. a vlastnímu svědomí zadost učiniti. Žádosti jejich vyhovuje se prozatím tím způsobem, že farář drží přesně každou neděli a svátek opakující hodiny nejen pro odrostlé, nýbrž i maličké v kterékoliv obci ve své osadě.“ Ant. Wender, farář místní.

Rozšíření školy. Ke škole Kondracké patřily děti z obce Kondrace, Dubu, Krasovic, půl Ostrova, z Vracovic, části Částrovice, ze dvora Skalkova a samot Šebíře a Lorety. Do r. 1856 patřila sem i Čihákova chalupa u Malovid, po té do Zdislavic. Děti bývalo půl druhého sta a byly stěsnány v jedné třídě. Když byla zima a děti pilně chodily, zvláště z Vracovic, musely seděti — po zemi.

Vynesením c. k. zem. školní rady z 16. února 1875 č. 23.163 schváleno bylo rozšíření školy o 2. třídu. Na místo podučitelské nepřihlásil se žádný způsobilý kandidát, toliko výpomocné síly tu působily až do r. 1880.

Dvůr Olešná, majetek k. arcibiskupství pražského, čtvrt hodiny na jih od Kondrace, přiškolen dříve ke Kondraci, nyní do Louňovic.

Nové Mlýny v Ostrově č. 19 přiškoleny a přifařeny od dávných let ke Kondraci, jak nejstarší pamětníci z Ostrova udali a knihy farní i školní svědčí. Školní přirážky z toho mlýna sem se platily. Jen krátký čas mlynář pro nedohodnutí se s učitelem posílal děti do Veliše, čímž však přiškolení mlýna ostalo vždy do Kondrace, poněvadž děti i mimo školní osadu přibývající ve smyslu § 11. zákona z 19. února r. 1870 mohou školu navštěvovat, když místní školní rada ničehož nenamítá. (Rozhodnutí okr. šk. rady v Benešově z 22. prosince 1883 č. 4094.)

Do školy Kondracké dávány i děti z jiných okresů, jako z Miretic a ze Chmelného (odtud na př. Kar. Holejšovský, rytíř ze Slavětína, potomní ruský státní rada a professor.)

Daně ze školy a jiné poplatky. Škola r. 1886 platila z čistého výnosu 14 kr. daně pozemkové s 22·7% — kr., na přirážkách pro fond zemský a vyvazovací s 62% — 2 kr.

Ekvivalent za taxu převodní z věcí nemovitých školy Kondracké v ceně 80 zl. po 3% a přirážka 25% placen 30 kr. r. 1871. Ekvivalent 2% z věcí nemovitých v ceně 30 zl. činil za periodu 1860—70 1 zl. 38 kr. Daně pozemkové platil učitel 44 $\frac{1}{2}$ kr. r. 1880.

Do zádušní činžovní knížky A. Navrátila, učitele z Kondrace na panství Vlašim, zapisovala se povinnost učitele k záduší. R. 1828 platil z polí kondrackých k záduší 3 zl. 18 kr. a extra ordinarium 2 zl. 3 kr. konv. m. R. 1850 platil činže z pole 4 zl. 35 kr. v stříbře a daň 3 zl. 54 $\frac{1}{2}$ kr. v stříbře.

R. 1857 platilo se činže z polí 7 zl. 22 kr., kontribuce 4 zl. 54 $\frac{3}{4}$ kr.

Rozpočet školních přirážek na r. 1888—9 činil 240 zl. 15 kr. Přirážky byly 8%. Obec Kondrac platila 58 zl. 10 kr., Krasovice 20 zl. 37 kr., Dub 38 zl. 88 kr., Ostrov 17 zl. 40 kr., Vracovice 73 zl. 40 kr., Skalkov 32 zl. Před r. 1881—2 stanoveny školní přirážky 5%.

Vydání za r. 1888—9 činila 209 zl. 92 kr. Z toho největší položka byla za dříví 103 zl. 50 kr., od střípání 10 zl. 20 kr., dříví ml. učitelů 8 zl., za čištění dvou tříd 24 zl. 20 kr., od mytí škol 3 zl. 20 kr., kominiku 1 zl., od bilení školy a opravy okolo 4 zl. 20 kr., asekurace 1 zl. 45 kr., kancelářské potřeby 5 zl., za písařskou službu 4 zl. 80 kr., za seznamy nedbalců 60 kr., za osvětlení školy při vzkříšení 60 kr., za 2 houby a křídou, inkoust 3 zl. 9 kr., nifaři za kroniku, konferenční protokol a výkazy 5 zl. 28 kr., za třelný prach k Božímu tělu 2 zl. 50 kr. atd.

Inventář školy Kondracké a v ní nacházející se věci. Založený léta Páně 1823. Panství vlášimské. Inventář školy Kondracké a všech k domu náležitostí, totiž:

Škola Kondracká byla r. 1810 znova vystavěna. Stojí předkem na západ, zadkem na východ, vchod do školního stavení je na půlnoci. Celé školní stavení má zevnitř délky 13 sáhů, 1 střevice, šířky 3 sáhy, 3 střevice.

U vchodu do školního stavení jest na pravo škola, na levo bydelní světnice pro učitele, vedle chlév pro dobytek a pak v tom pořadí stodola s plivní.

1. Škola má vnitř délky 3 sáhy, 2 střevice, 7 coulů, šířky 3 sáhy, 2 střevice, 11 coulů. Jest v ní 6 oken dvojitých, 2 proti poledni, 2 proti západu a 2 proti půlnoci a jedna kamna. Vnitřní okna ve škole jsou na dvě strany otvírající, zevnitř ale na jednotě na háčky zavěšeny. Mají délky 4 střevice a šířky 3 střevice.

Stolic ve škole jest 12 dvěma řadama, na každé straně jich 6 stojí, jest jedna každá 1 sáh, 2 střevice, 10 coulů dlouhá a 2 střevice široká.

Jedna dřevěná černá tabule na počty a šrák pod ní již sešlý ve škole se vynachází.

2. Bydelní světnice pro učitele má uvnitř délky 2 sáhy, dva střevice, 3 coule, šířky 2 sáhy, 2 střevice, 3 coule. Jsou v ní dvě okna proti půlnoci, dlouhé 4 střevice a široké 3 střevice. Též jedna kamna bez kamnovce a pekárna.

3. Dle bydelní světnice proti poledni jest malý pokojík bez kamen, má vnitř délky 1 sáh, 4 střevice, 6 coulů, šířky 1 sáh, 1 střevice. Je v něm jedno okno proti poledni.

4. Sín v školním stavení má délky 2 sáhy, 6 coulů, šířky 1 sáh. Okénko v síni je 3 střevice dlouhé a 7 coulů široké.

5. Kuchyně má 1 sáh, 3 střevice, 8 coulů délky, 1 sáh, 1 střevice šířky. Okno v ní proti poledni 2 střevice, 6 coulů dlouhé, 1 střevice, 6 coulů široké.

6. Kvelb na stravu jest proti kuchyni na polední stranu. Má uvnitř délky 2 sáhy, 2 střevice, 6 coulů, šířky 1 sáh, 6 coulů. Jsou v ní dvě okénka malá, jedno proti poledni a druhé na západ.

7. Sklep na schování zelených věcí jest pod školou, do něhož vchod je z venku od půlnocní strany. Má délky vnitř 2 sáhy, 1 střevice, 4 coule, šířky 1 sáh, 6 coulů.

8. Chlév pro dobytek má vnitř délky 3 sáhy, 2 střevice, 11 coulů, šířky 1 sáh, 4 střevice, 10 coulů. Jsou v něm dvě okna, jedno proti poledni a druhé proti půlnoci, první má délky 2 stře-

vice, 6 coulů, šířky 1 střevíc, 6 coulů, druhé délky 2 střevíce, 8 coulů, šířky 1 střevíc.

9. Stodola i s plivní má délky 3 sáhy, 2 střevíce, 11 coulů, šířky 2 sáhy, 5 střevíců. Na půdě od štítu jsou 2 dřevěná stahující okna, zavěšená na háčkách. Ve škole je podlaha z cihel a v bydelní světnici pro učitele z prken. V celém školním stavení je 10 dveří i s vraty u stodoly. U chlíva a u sklepa jsou docela sešlá, ostatní v dobrém stavu.

K potvrzení téhož následují vlastnoruční podpisy.

V Kondraci dne 11. prosince 1823.

<i>Brauner,</i>	<i>Hanykýř,</i>	<i>Ant. Navrátil,</i>	Vidi: <i>Schauff,</i>
Oberamtmann.	Pfarrer.	školní učitel.	S. D. A.

Přirůstek :

10. Knížky „Přítel mládeže“ 6ho ročního běhu anno 1828, svazek 2., 3., 4., pak 7. ročního běhu svazek 1., dohromady 4 kusy 1 zl. 4 kr. od záduší zaplacený.

11. 10. Sept. 1835 almara neb kasten i s zámekem na knihy pro chudé děti a písemnosti školní — na náklad milostivé vrchnosti vlašimské.

12. 1. aprile 1836 krucifix 1 daroval vel. p. farář Jos. Hanykýř.

13. 30. máje 1836 Knížka ponaučení o varhanách, kterou sepsal anno 1834 Jos Gartner, c. k. dvorský varhanář — darována od společnosti musikální z Prahy.

14. 1838 nový šrák pod tabuli — nákladem milostivé vrchnosti.

Učitel — inspektorem zvoníků. Vrch. úřad panství Vlašimě zaslal 21. června 1844 pod. č. 1597 učiteli A. Navrátilovi přepis, podepsaný Dr. Braunerem, potomním deklarantem, tohoto znění: „Na jeho žádost od 18. t. m. obdržel mistr zámečnický Vlček z Vlašimě poukázání, zámek ke kůru v kostele kondrackém zhotovit a klíč učitelovi odevzdati. Tím pak příčina k výmluvě strany otevírání kruchty přestane a vrch. úřad se toho naděje, že budoucně třeba nebude učitele na svoji povinnost připomínati. Proto však ještě nepřestala potřeba i ty dveře, jež na zvonici vedou, bedlivě zavírat a třeba učitel zvoníkem sebou nebyl, přece mu to velmi lehké jest a zajisté jen ke cti sloužití bude, když na zvoníky dohledne a jich neopatrné počínání vrch. úřadu oznámí.“ —

Učitel — zvoníkem. Vrch. úřad ve Vlašimi zaslal 31. března 1846 faráři Hanikýřovi v Kondraci, který si na učitele stěžoval, že nekoná službu zvonickou, tento přepis: „K vyřízení připisu ze dne 20. února se dává věděti, že úřad předvolal kondrackého školního učitele A. Navrátila a protokolárně vyslechl o příčině, proč vzdal se dosavadního zvyku a přestal denně třikrát zvoniti Ave Maria. O tom se předvolaný vyslovil takto: „Po celou dobu svého ustanovení v kondrackém farním kostele obstarával jsem řádně zvonění Ave Maria až do té doby, kdy nyní ustanovený kostelník Kohout vyžádal si klíče k věži s podotknutím, že sám po každé zvoniti bude. Ačkoliv mi není známo, že bych byl za toto zvonění placen neb k němu povinován, chci přece, bych starému zvyku vyhověl, jakož jsem to dříve vždy

dělal i na dále sám Ave Maria zvoniti, jen žádám, aby mi odňaté klíče k věži od důst. faráře odevzdány byly!

O čemž se Vaší Důstojnosti k dalšímu opatření věděti dává.“

V y s v ě d ě n í c h u d o b y. (Koncept napsal farář Macháček.)

Níže psané představenstvo osvědčuje tímto listem, že p. A. Navrátil, býv. zdejší velmi zasloužilý a povždy bezouhonný učitel, jenž 40 let ku spokojenosti zdejší školní osady i svých ostatních představených školních úřadů zde pracoval a od r. 1854 pro svou hluchotu školu zdejší postoupiti svému synu za dobré uznal, nyní od pouhé milosti dítek svých žije, takže on 90letý se svou 80letou manželkou vskutku chudý život vede, aniž by v tak vysokém stáří něco pro sebe i svou manželku na přilepšení měl.

Mimo to ještě letos o svatodušním úterý následkem pádu při převrácení vozu zlámal si kost tak zvanou „věnec“ nad pravým ramenem.

Toto vysvědčení se dává za tou příčinou, by nějaký milostivý dar z ústavu pro učitelské vdovy ku dobru jeho velestaré manželky obdržeti mohl.

Od představenstva v Kondraci 28. srpna 1873.

Svatební úmluva učitele — před půlstoletím.

Mezi p. M. Navrátilem, učitelem v Kondraci jakožto ženichem, se strany jedné a mezi Marií, pozůstalou dcerou po neb. M. Kozlovi, býv. hospodáři v Kondraci, jakožto nevěstou se strany druhé, následující k svatebnímu sňatku pojednávání se stalo a sice:

1. Oba zasnoubenci umínili sobě do stavu manželského vstoupiti s tím dorozuměním, že cokoliv mohovitostí míti budou, jeden druhému k společnému užívání věnuje.

2. Matka nevěsty má po svém prvním manželé přirknutý grunt a své dceři 600 zl. r. m. vejplaty. Ona ale tento grunt pod následující výminky manželům věnuje.

3. Matka vyhražuje pro sebe 1200 zl. s tím podotknutím, že když se mnou dobře až do smrti nakládat budou, jim odpustím. Poněvadž ale p. zeť jako učitel sám v tom gruntu hospodařit nemůže, tedy já s mým manželem budeme ještě dále k prospěchu nastávajícím manželům hospodařit. Když bych ale skrz churavost hospodařit nemohla, tedy budou držitelé gruntu výměnek dávat, totiž:

4. 6 strychů žita, 2 strychy ječmene, 2 strychy pšenice, 4 strychy ovsa, 1 měřici máku, 30 beček zemčat, 1 měřici zelí, 3 kopy řípy, 7 lib. lenu vyhachlovaného, 12 lib. koudele, 1 měřici suchých švestek, když se urodí, neb 10 stromů švestkovi u pole nad kanálem užívat, na sůl 4 zl., světlem a teplem zaopatřit, 1 krávu a tele živit, neb na ně patřící píci dávat, chlívek pro prase, 1 kmenovou husu a pár slepic ze svého chovat. Mezi tím časem, co bude matka hospodařit, vystaví pro sebe a svého manžela světničku přes síň, v které by mohli jako výměnkáři bydlet, do níž bude povinen hospodář k zatopení 2 sáhy měkkého dříví každoročně dávat, u kolny sklípek zemčat a komůrku u vrat. Kdyby se stalo, že by výminkář měl krávu zvlášť ve chlívku, tedy

bude si pro ni v letě trávu žít, kde hospodář žne a 3 ovce chovat. V předemtní jedné neb druhé strany potáhne na živě pozůstalá strana jen polovičku vysazeného výminku.

5. Matka s manželem vyhražují sobě 4 léta na tom gruntě hospodařit, po ten čas daň a všecka jiná břemena zapravovat a po vyjití 4 let zasety grunt odvést a odvedou nastávajícím manželům grunt se vším osetím, 2 krávy, 2 voly, 1 tele a 6 ovcí, když pozůstanou, 1 vůz, dvoje vorné náradí, dvoje brány.

6. Poněvadž matka své dceři tímto upsáním grunt postupuje, tedy dcera svého manžela za spoluzápisníka přijímá a k společnému užívání manželskému věnuje.

7. Kdyby se stalo, že by ona manželka bez dědice předemřela, tak by její matka, když by ještě žila, čtvrtý díl z její polovice dědila.

8. Ke škole patřící pole zavazují se vejš psaní rodičové zdělávat. Konečně jsou obě strany docela s tímto ujednáním sjednoceni, tuto úmluvu nejen svým, ale také k tomu dožádaných svědků vlastnoručním podpisem stvrzují.

V Kondraci v listopadu 1858.

H o s p o d á ř s t v í u č i t e l o v o. Učitel staré doby musel v pravém slova smyslu chléb svůj vydělávati v potu tváří. A. Navrátil vedl si „Ruční rejstřík na semleté obilí, začínající dne 24. srpna 1849“. Od 24. srpna do 24. července 1850 semlel ve mlýně pod Louňovici 21 strychů 3 věrtele žita, 3 strychy 3 věrtele a 1 měřici pšenice a 5 strychů ječmene. Na holcované kroupy přišlo 1½ strychu. R. 1854 dal si dělat drobné i velké krupky, r. 1857 kroupy zálubní.

Činil si též poznamenání mlácení obilí ze sklizunku od r. 1850 počínaje. Měl vymláčeného žita z 37 mandel 5 snopů 26 strychů, pšenice z 8 mandel 6 snopů 4 strychy 2 věrtele, ječmene z 7 mandel 9 snopů 7 strychů, z 3 mandel hrachu 1¾ věrtele, ovesa z 33 mandel 11 snopů 43 strychů 1½ věrtele. Oves prodal v Praze po 5 zl. Za sůl dal 1¼ strychu ovesa.

R. 1861 vydal učitel 118 zl. 40 kr. za veškerou hospodářskou práci ná denníkům, a to od mlácení za 70 dní po 10 kr. = 7 zl., sekáčům od seče žita, ovesa a otavy 12 dní po 30 kr. = 3 zl. 60 kr., od pletí máku a lnu a okopávání 35 dní po 10 kr. = 3 zl. 50 kr., Za stravu při práci, pivo a kořalku 30 zl. 50 kr.

O svém hospodářství vedl učitel „Rejstřík na oselí a sklizunku, založený 20. října 1843.“ Zimního osetí téhož roku bylo 5 str. 2 věrt. žita, jarního osetí 3 měř. hrachu, 6 strychů 1 věrtel ovesa, 1/12 měř. máku, 1 strych ječmene, 1 strych 1 měř. pšenice, 8 pytlů brambor, 2 věrtele lenu. Sklizeno 22 mandel 9 snopů žita, 6 mandel 14 snopů ječmene, 8 mandel 3 snopy pšenice, 3 mandele hrachu, 80 pytlů zemčat. Nahachlováno 31 liber lnu. Sklizeny 2 fasuňkové vozy řípy. R. 1845 sklidily se též 2 vozy zelí, r. 1847 zasety též mák.

R. 1846 a 1849 potlučeno žito. R. 1851 potlouklo ječmen a pšenici. Bylo 40 liber lnu a přes 50 liber koudel. Zemčat jen 38 pytlů. R. 1852 bylo 70 pytlů dobrých brambor, 17 nakažených. R. 1854 ukradeno 6 snopů ovesa. R. 1857 potlučena zemčata

od krup. R. 1858 zavoráno žito po kroupách. R. 1859 ze sklizených zemčat mnoho ve sklepě shnilo všem lidem.

V Rejstříku rozličné práce anno 1845 zapisoval učitel datum, jméno místa a čísla domu souseda, který nějakou práci vykonal, pak jméno práce, počet dní a zasloužený plat ve vídeňské měně. Pro porovnání s dneškem jsou cifry poučny.

Vývez 7 vozů hnoje 1 den — 2 zl. 30 kr., od mláčení $1\frac{1}{2}$ dne — 15 kr., dovez a přivez ze mlejna — 50 kr., zavoral oves $\frac{1}{2}$ dne — 45 kr., sekal žito 1 den — 30 kr., pasačka pomahala vázat žito $\frac{1}{3}$ dne — 5 kr., přivez 4 mandele pšenice — 15 kr. Vydání za hospodářskou práci za r. 1846 činilo 134 zl. 12 kr. Vydání za stravu oráčům, počítaje na 1 osobu 30 kr. víd. měny, dělá to 36 zl., mlaticům za stravu 10 zl., plečkám 4 zl. Činilo by dohromady 184 zl. 12 kr.

R. 1847 zavoral hnůj a uvlík zemčata $1\frac{1}{2}$ dne — 48 kr., přivez 2 kupy sena podkaleného — 15 kr. R. 1848 udělal žlábek pro svině $\frac{1}{2}$ dne — 15 kr. R. 1849 měkotili 2 dni — 3 zl. R. 1850 přivez 1 sáh dříví z Blanika 1 zl. 30 kr. R. 1852 sekal louč $\frac{1}{2}$ dne — $7\frac{1}{2}$ kr. Vyhazovala $\frac{1}{2}$ dne hnůj — 6 kr. R. 1854 vozil syny do Beneševa (5 hodin cesty) 2 zl. 30 kr. R. 1855 fůru chvůje z Blanika přivez — 16 kr.

O stavu svého dobytka činil si tyto poznámky: 6. února 1849 otelila se plavka. Má bejčka. Prodán 16. února za 8 zl. v. m. Přechodila 2 dny.

9. února 1849 otelila se liska. Má též bejčka. Prodán 23. února za 7 zl. 30 kr. Nedochočila 1 den.

2. března 1849 otelila se stará kráva. Má jalovičku. Dne 3. dubna se osadila. Přechodila 8 dní.

2. dubna ráno otelila se jalovice prvníčka. Má bejčka. Prodán se 13. dubna za 7 zl. Přechodila 7 dní.

10. března oprasila se svině. Má 6 mladých. Dáno 1 selátko krejčímu, sestře, sluhovi, Kačerovským. 2 osadila se doma.

R. 1858 13. února oprasila se stará svině. Měla 8 mladých. 6 se jich prodalo po 4 zl. 30 kr.

O u č e t v y d á n í o b i l í do 30. dubna 1853 ze sklizunku 1852. Zaseto žita pro r. 1853 5 strychů 2 věrtele 3 měrice. Semleto žita 11 str. 3 věrt. Seifovům za postel 1 str. žita. Mrkvovi oplaceny 2. věrt. žita. Semleto pšenice 2 věrt. 3 měř. Ječmena na kroupy a mouku 4 str. 1 věrt. Oplaceno 1 str. 2 věrt., od šití 2 věrt. Ovsu oplaceno do obec. kasy 1 str. 1 věrt., od šití 2 věrt. Do Prahy vzato ovsu 8 str. na prodej. Celkem bylo ovsu 20 str. 3 věrt.

P o z n a m e n á n í p ř i k o u p e n é h o o b i l í a s e n a r. 1858. Od p. Cikhearta, mlynáře k semletí $\frac{1}{2}$ str. ječmene 4 zl. Od Holejšovského ze Chmelného k setí 1 str. ječmena 8 zl., od Holejšovského 4. str. ovsu 28 zl. od Kamarýta ze Chmelného 2 str. ovsu 14 zl., od Sedláčka z Kondrace 1 str. ovsu 7 zl., od Příkopa z Dubu $\frac{1}{2}$ str. pšenice 7 zl. 30 kr., od Jelínka z Kondrace $\frac{1}{2}$ str. pšenice 7 zl., od Korfeštky hned v zimě 2 cty sena à 5 zl., od Bouslava 4 cty à 6 zl., od p. učitele Zdislavského 1 m. žitné slámy 7 zl., od Sedláčka z Kondrace 10 beček zemčat à 1 zl. 15 kr., od Touly z Vlašimě 1 bečku rohlíčků 1 zl. 30 kr. Učitel opravdu pracoval na národa roli děličné, by vydělal si skývu chleba.

Z á p i s k y u č i t e l o v y. A. Navrátil byl nejen horlivým učitelem a čtenářem novin, ale také pilně zapisoval si vše zajímavé, co se přihodilo. Povážíme-li, že učitel tehdejší nejen měl na starosti školu, do níž chodilo půl druhého sta dětí, že musil pečovat o 8 svých dítek a při bídném služném že dal 4 syny studovat, že byl řiditelem křru, zvoníkem, vyučil zdarma množství hudebníků, tak že skoro každý školák byl dobrým zpěvákem neb muzikantem, že napsal spoustu písní, mší a též množství obecních písemností, že musel živobyť vydělávati si šumařením při muzikách a hospodařením polním, že musil štípat dříví a jeho manželka s nůsí chodila do lesa — prozrazují jeho zápisky ducha ušlechtilého, který o vše nové ve světě se zajímal. Od něho pochází ve školním archivě množství dokumentů, jež jsou cennými příspěvky k poznání poměrů vesnického učitele v první polovici 19. století. Zápisky ty roztroušeny jsou po nejrůznějších knihách a jednotlivých papírech, z nichž je tuto vybíráme. Tak v kalendáři na obyčejný r. 1829 čteme 10. března odpoledne byla přeháňka sněhem, 20. března koupil jsem homoli soli od J. Dvořáka z Dubu. Vážila 24 libry. Dal jsem za ni 5 zl. 15 kr. Na to dal jsem hned 2 zl.

— Noviny Nr. 30 dne 31. března před polednem kardinál Fr. X. Kastilioni J. Eminence (nar. 20. list. 1761) 47 hlasy papežem zvolen a přijal jméno Pius VIII.

— „Rozličnosti Nr. 29.“: Dosavadní papežové. Posledně zemřelý Lev XII. byl 252 v počtu od sv. Petra. Z těch bylo 208 Italianů, 14 Francouzů, 11 Řeků, 8 Syřů a Dalmatů, 5 Němců, 3 Španělové, 2 Afrikáni, 1 Angličan.

— 4. aprile celý den byly přeháňky, dešť se sněhem.

— 8. aprile byly zase přeháňky s deštěm. Začaly hned v noci a byly skoro celý den.

— 15. aprile byla přeháňka s deštěm večer.

— 17. aprile celý den drobně přšelo a chvílemi prudce. To bylo jmenovitě velký pátek.

— 25. juni ráno zase běhala se po druhé jalovice. Vedena do Vracovic.

— 14. juli ráno běhala se podruhé červenka, do Vracovic vedena.

— 18. juli běhala se po třetí jelenka, vedena zas do Vracovic.

— „Rozličnosti Nr. 60.“ Vypsán odtud recept, jak se dělá laciná barva k mazání dřeva.

14., 15. a 16. dec. byly velké mlhy, až 17. se to zase vyjasnilo, — 21. dec. odesláno psaní bratru Johannesovi (virtuosovi na piano ve Vídni).

V témž kalendáři čteme německý zápis pohřebních výloh za Jos. Duška.

R. 1855 učitel zapsal si německy všecka místa, kde konala se kanonická visitace v střídnictví bystrickém a vlašimském a kde kardinál Schwarzenberg každý den tehdy obědval a nocoval. R. 1868 vypsál si jména všech 81 poslanců, kteří podepsali památnou deklaraci.

Počasi týká se tato poznámka: Dne 17. prosince 1873 okolo 3 hodin s poledne náhle přišla krátká bouřka. Zablejsklo se a hrom uhodil, ale nezapálil. Hádá se, že bude měkká zima.

R. 1858 poznamenal si, že obdržel darem ze dvora Skalkova 1 ličku a 1 kapouna a z Kondrace č. 25. trošku máku.

Vedle toho daru, který obdržel učitel od osadníků, nalézám ještě v papírech poznamenání, co kdo k primici ke dni 12. srpna 1855 syna Karla daroval, totiž syn Anton 1 strych pšenice, $\frac{1}{2}$ sudu piva, 14 flšek vína (pšenici počítám 12 zl. c. m., žito 10 zl. c. m., pivo 9 zl. 4 kr., víno 12 zl., hotově daroval 5 zl., děvečce 40 kr.), kníže pán K. Auersperg daroval 10 zl., můj bratr Jan (ve Vídni) 5 zl., Korfeštka 1 zl., Neradovic 1 zl., Nusková hořejší, Viktora, kmotr Hloušek, od Vrabců z Vracovic po 1 huse v ceně 1 zl., pí. Cikhartka 1 ličku, z Vracovic č. 27 a z Kondrace č. 33 po 4 ličkách, ze dvora Skalkova 3 ličky (ličku počítaje po 24 kr.), Vaňková dolejší a Komárka po 2 kuřatech a 10 vejcích, Králka v č. 15 15 vajec. Krejčka 16 vajec. Kolářka mísu máku a 16 vajec. Shorňová 2 libry másla a 18 vajec. Příkop mísu máku, 2 kuřata, flašku vína, 15 vajec, 2 libry cukru. Kácovský učitel (zeť) 1 libru kávy a $1\frac{1}{2}$ lib. cukru a dcera Marie 1 lib. cukru. —

R. 1855 poznamenání: vzali drůbeže k primici syna Karla od Hlouška, Neradů, Nusků, Viktorů, Vrabců po 1 kuse, od Houdka a Roubycha po 4 kachnách. —

Vypsal si vejtah z patentní knihy, vydané r. 1815 od Dom. Kosteckého na úřední akcenci a to dle § 172 a formulář kšaftu.

R. 1821 napsal si vydání při stavění kvelbu dvěma tesařům za $3\frac{1}{2}$ dne od tesání dříví mimo stravu 3 zl. 45 kr. Za stravu za ty dny počítal 2 zl. 30 kr.

R. 1837 čteme poznamenání restů vajec od zeleného čtvrtka z jednotlivých obcí. —

R. 1867 dne 25. listopadu zapsal si výkaz restu za 4 léta, co by měl platiti na ústav pro vdovy po učitelích a to v l. 1864 až 1866 7 zl. 20 $\frac{1}{2}$ kr. a r. 1866 2 zl. 27 $\frac{1}{2}$ kr.

Politik 9 září 1867: J. V. císař P. ráčil pochváliti duchovní v Praze za horlivé obsluhování duchovní nemocných vojínů r. 1866 kaplana u sv. Jindřicha P. Karla Navrátila.

Dle N. L. 15. května 1866 poznamenal si rozsudek skrz magnetismus: MDr. Horst odsouzen na 7 let do těžkého žaláře a k náhradě do pokladnice hr. Kolovrata a Lützowa 113.170 zl. 92 $\frac{1}{4}$ kr. —

N. L. 13 červenec 1861. Starosta m. Prahy Fr. Pstross učinil návrh, aby se zvýšily platy učitelům pražským. Tehdy bylo 81 učitelů farních v Praze, kteří dostávali ročně 35.280 zl. Za to ale město vybíralo sobotales. To se však neví, jestli tolik peněz vyberou neb přeberou, poněvadž to do novin nedali, jak mnoho sobotales vynáší.

R. 1861 2. července v noci pozorovala vídeňská hvězdárna letošní kometu, že má 2 ohony, z nichž jeden kratší promítá se na druhý delší. Když stála kometa nejbliže země, měl ohon délku $4\frac{1}{2}$ milionů mil. Že by země tímto ohonem šla, jak se jeden německý astronom domníval, jest nemožno, neboť když procházela kometa ekliptiku (roven dráhy zemské okolo slunce), byli jsme ještě 660.000 mil od ní vzdáleni. —

R. 1865 zapsal si všechny oddavky v masopustě.

Poznamenal si rodokmen panovnického rodu a úmrtí členů knížecího rodu Auersperského ve Vlašimi.

Vydání učitelovo. R. 1856 v říjnu od 1.—9. porozličně domácně vydáno 2·30. Od svežení z Prahy do Domašína 1·5. Outrata na cestě z Prahy 1·15. Za dvoje nové saňanové pantofle 2·30. Za kávu, cukr, koření a $\frac{1}{2}$ kg. mýdla 3 40. Syn dal za kávu a cukr v Zdislavicích 1.—. 10. října: Dceři Karolině na cestu do Kácova —25 kr. 12. října: Za struny A a E a od psaní do Oufiňovsi —45. 12. října: Děvečce Anně dáno 5 f., dřív na zástěrku 18 kr. 17. října: Pasákovi od vysekání korejtky i s tabákem —30 kr. Podruhovi Novákovi od přivezení piva ze Soutic —50 kr. Za hovězí maso 10 lib. po 24 kr. 4.—, za zajíce 1·30, za kupecké zboží k posvícení 10 zl. — 22.—23. od psaní z Benešova od rukavičnicka 17 $\frac{1}{2}$ kr., čeledínu diškrece 13 kr. — 24. od správy bot a pantoflí —15 kr. — 26. útrata v Domašíně a $\frac{1}{2}$ knihy 1 zl. 28. za kontrbučenskou knížku a kontrbuci ze zahrádky za r. 1856 —15 kr. Z ostatních vydání zasluhují zmínky: 18. listopadu za novou včelařskou knihu p. P. Cholrusovi 2.—, od psaní bratrovi do Vídně 9 kr. c. m., za $\frac{1}{2}$ lib. svíček, $\frac{1}{4}$ lib. kafe, $\frac{1}{2}$ lib. cukru, $\frac{1}{2}$ knihy papíru, hřebíky 2 zl. 30 kr.

V prosinci za plotny 6 zl. 34 kr., za homolí soli 25 $\frac{1}{2}$ lib. po 13 $\frac{1}{2}$ kr., důchodnímu daně z pachtovaných polí 5 zl. 47 kr., na státní půjčku 1 zl. 42 kr., za punč 48 kr., za 5 lib. ryb po 30 kr., za 2 lib. mouky, bavlnu, rozinky 2 zl. 9 kr., řezníkovi od vypaření prasete 1 zl. 15 kr., za $\frac{1}{2}$ lib. svíček a kupecké věci k svátkům 4 zl. 19 kr.

R. 1857. V lednu za pivo a kořalku 1 zl. 30 kr., za rukavičky 50 kr., za řezací kosu 2 zl. 30 kr., za prostraňky a opraf 1 zl. 30 kr., za řetězky 30 kr., od správy štekly 3 kr., housky do jitrnic . . . V dubnu za 4 bečky zemčat 5 zl., za sáh dříví 9 zl. 30 kr., za lněné semeno 2 zl. 30 kr., za 60 hřebíků do bran po 3 kr. 3 zl. c. m., 1 lot cukrkandlu . . . , na ústav vdov učitelských za r. 1857 5 zl. 25 kr.

V květnu za 2 šátky na krk 1 zl., za 1 lib. šňupavého tabáku 56 kr., za špecie na inkoust 35 kr., za 7 loket kalika na košile 3 zl. 0 kr.

V červnu za 2 ouly 12 zl. 30 kr., za 8 ličátek po 18 kr., na letní spodky 4 lokte 3 zl. 30 kr., v červenci za roj včel 4 zl., v srpnu 1 vědro piva k pouti po 13 kr. 8 zl. 40 kr., v září za potřeby kupecké do kouta Vaňkové 4 zl. 15 kr.

R. 1858 1. března koupeno černého krizetu na šátek na krk 60 kr.

R. 1859 místo sobotálesu od žida Roubíčka za mýdlo, svíčky, tabák 1 zl. 79 kr., za tabák, víko, kořalku 90 kr.

R. 1869 od téhož za 7 lib. telecího po 18 kr., za 2 $\frac{1}{2}$ lib. telecího po 18 kr., za 2 $\frac{1}{2}$ lib. hovězího.

Potřeby kupecké k pouti r. 1856 na škole Kondracké: 1 lib. kávy 1 zl. 36 kr., 2 lib. cukru 2 zl. 12 kr., $\frac{1}{2}$ lib. sirupu 18 kr., 1 $\frac{1}{2}$ lib. rejže 45 kr., $\frac{1}{4}$ lib. velkých rozinek 15 kr., mandle 9 kr., perník 5 kr., skořice 9 kr., květ, šafrán 12 kr., hřebíček 3 kr., nové koření 3 kr., pepř 3 kr., citron 9 kr., vinný ocet 13 kr., cikorie 6 kr., kmín 5 kr., drátěné hřebíčky 3 kr., 3 lib. mouky 24 kr., Siegelack 8 kr.

Život na škole Kondracké. Že kondracká škola za starodávna používala výborné pověsti, o tom svědčí ta okolnost, že dvě rodiny učitelské se tu vychovaly a udržely dvě století. Rodina Rzouňkova a rodina Navrátilova. Rodina Rzouňkova opatřila pak ještě školy Domašín a Zdislavice. Z rodu Navrátilova vnuk Tomášův Jan dostal se do Chotýšan a pravnukové Tomášovi, Seif do Bohumilic a Horálek do Chotýšan. Že učitelé pečovali o vzdělání svých dítek, svědčí ta okolnost, že syn Tomáše Navrátila, Jan, stal se virtuosem na piano ve Vídni. Syn Antonína Navrátila Karel, hl. farář u sv. Jindřicha v Praze, byl zasloužilým spisovatelem církevních památek. Dcera učitele Antonína N., Františka, provdala se za Jos. Kurze, tchána spisovatele Václava Vlčka. Zajímavou svatbu tu popsal Vlček v Osvětě 1903 ve svých poutavých memoirech „Svůj Živel“. Do školy Kondracké chodil slavný komponista Fr. Hauser, ředitel konservatoře v Mnichově.

V Kondraci pěstovala se zvláště hudba za Ant. Navrátila. V kostele často provozována mše sv. zpívaná figurální za účastenství mnoha hudebníků a zpěváků. Výbornou sopranistkou na konci let šedesátých byla Tonča Korfešтова (Ant. Hauserova z Krasovic), Ant. Roubychova z Kondrace, tenorista Mich. Hauser z Kondrace a Jan Hauser z Krasovic (Korfeš) a basista Jos. Roubych z Kondrace. Na kruchtě hráli: starosta Jos. Kohout na trubku, Fr. Zahálka na trubku (muzikant, který nepil), Fr. Roubych na klarinet a Ant. Houdek řečený Babík, býv. člen voj. kapely, na pasoun, Jos. Půta, kovář, řečený Jouza, na klarinet neb housle a Jos. Hrdina, krejčí z Vracovic, otec říd. učitele ve Štveříně u Turnova, na housle. Dříve hrával též Jan Matuška z Kondrace na lesní roh. Též na bubny se tlouklo. Povinnost nositi bubny v průvodu při vzkříšení kolem kostela měl hrobař, starý Němec. Bubny prodány r. 1908 židovi Hübschovi do Pravonína, který je opět prodal židovi Schönbaumovi do Benešova.

Ant. Navrátil vyučil mnoho hudebníků a zpěváků — zdarma. Nějaké vejce a něco naturalii — to byla celá odměna za tuto namáhavou práci. O honoráři na penězích nebylo řeči. Kondracká hudba byla široko daleko známa v celém okolí a brávána byla k tanečním zábavám o poutích a posvícení. Jednou bylo to kolem r. 1870 vyhrála o pouti v Hradišti 54 zl. Každý z 6 hudebníků dostal po 9 zl. Dříve hrával s muzikanty v hospodě též učitel.

Na kůru kondrackém nalézají se ještě sto let staré kancionaly psané. Nejvíce! starých písní opsal Ant. Navrátil a právě ty nejstarší z počátku 19. století čtou se nejlépe, jsouce psány krásným, velkým zřetelným písmem. Mimmo to zůstalo po něm množství musikalii, mší. Každý muzikant měl od něho „partýsku“ (psanou knížku not). Lid nejraději se těšil také na českou vánoční mši od Ryby, jež provozována bývala o Štědrý den a při níž 12 hodin tlouklo se na kosu. Jiný radostný den byl o Velký pátek, kdy odpoledne u Božího hrobu zpívána krásná píseň „Ejhle již jest ten čas přišei“. Malí žáčkové a žákyně měly solo v průvodu houslí. Lid s utajeným dechem naslouchal dojemnému zpěvu, jež rinul z úst drobných solistů.

Kůr do konce století minulého řídil Mich. Navrátil, říd. učitel na odpočinku, po něm do r. 1906 Ant. Brázda, správce školy

ve Vracovicích. Za tohoto již neprovozovala se máe figuralní. Nyní je řiditelem kůru Jos. Vaněček.

Život na kondracké škole za doby staré byl šťastný. Učitel sice v pravém slova smyslu vydělával chléb svůj mozolně na národa roli dědičné. Musil i hmotně pracovati, ale ve zdech školy sídlila radost, spokojenost, hudba a zpěv. A učitelé jednotlivých škol tvořili bratrskou rodinu. O pouti scházeli se rodiny učitelské a tu aspoň jednou za rok se dobře poměli. Na tyto schůzky přátelské těšivali se celý rok.

Také s farářem Hanikýřem učitel Ant. Navrátil vycházel velmi dobře. Farář každý večer chodil do školy na táčky se slovy „Was ist neues?“ a přinášival mu ke čtení časopis „Českou Včelu“. Byl učitel neobyčejně čilým čtenářem. Na Štědrý den vzpomněl si farář na učitele se džbánem piva a jablky.

Také farář Materna žil s učitelem v styku přátelském. Byl to výtečný včelař, který propachtoval pole a jen se věnoval včelařství. I hvězdářstvím se zabýval. Když se blýskalo a přelo, oblékl na sebe šat z voskovaného plátna a dalekohledem díval se v stranu, kde se blýskalo. Byl samotář. Společností u sebe nemíval a k sousedním kněžím návštěv nekonal. Také s osadníky mnoho řeči nenadělal. Rád však obcoval s těmi, kdo měli včely a to s babičkou Korfeštovou, švakrovou slavného skladatele Hausera, dále s rodinou Neradovou, z níž pocházela jeho žačka, choť učitele Mich. Navrátila, a s rodinou Viktorovou, jichž dceru němou vyučoval a hleděl naučiti čísti. Kazatelem nebyl. Neměl řečnického nadání. Zvlášť na katechismus byl přísný. Když ženich byl slab ve věcech víry, musil jít před svatbou do školy mezi malé děti do lavice na několik dní a teprve když dokázal svou zdatnost, mohl býti oddán. Rolník Matuska z č. 2. nebyl s to naučit se katechismu a již chýlil se masopust ke konci. Nevěděl si rady a proto vypsál si to, čemu se měl naučit, do čepice. Šel na faru, kde p. farář zrovna byl u hoblovací lavice a zády k němu obrácen ho zkoušel. Nebohý ženich postavil se zaň a četl z čepice pravdy náboženské. Tím se zachránil a v úterý masopustní byla svatba. V archivě farním vyjma vzorně vedené matriky, jež jsou psány krásným úhledným písmem, a knížky se seznamem všech osadníků s povinnostmi odváděti vejce a desátek, nenalzáme žádných památek na faráře Maternu.

Do školy chodíval v dlouhém černém kabátě, z něhož vždy vyňal knihu „Katechismus“. Dítě školních neznal. Vždy se ptal školáků, který byl v kostele a kdo mají doma včely. Proč se z Kondrace odstěhoval, dnes nikdo povědět nemůže. Jest jisto jen, že odchodu toho litoval, ježto na svém novém působišti se cítil nešťastným. Byl jeho patronem žid Sternschu.s a měl obydlí špatné, mimo to byl okraden. Proto dlouho tam nepobyl. Až do své smrti vzpomínal na své milé osadníky kondracké.

Že škola kondracká svého času byla vskutku vzorná, kde učitel a kněz podávali si ruce k zušlechtění mládeže sobě svěřené, o tom dočísti se můžeme v článku „Historické zprávy o stavu obecných škol v Čechách“ v časopise „Der Schulfreund Boehmens“ z r. 1816, sešit 1. Tam uvádějí se jména oněch duchovních a světských učitelů, kteří v r. 1814 zvláště zasloužilými se

stali o školství obecné a jimž okolní dozorcí okresní pro jich pili, s jakou udíleli vyučování, vydali nejlepší vysvědčení. V Bystřickém vikariátě byl to učitel Ant. Navrátil a farář Jos. Hanikýř v Kondraci a učitel Jan Ilichman v Louňovicích a Jan Johannis v Domašíně.

Stav škol v Kouřimském kraji v letním běhu r. 1789 (Rieger, Materialien zur alten und neuen Statistik von Böhmen. X. svazek). V letním běhu r. 1789 38 budov školních rozšířeno a zlepšeno, mezi jinými v Kondraci a ve Vlašimi.

Na panství vlašimském školou povinných dítek: v triviální škole ve Vlašimi 152, v Kondraci 90, v Radošovicích 82, v Zdislavicích 124, v Domašíně 86, v Štěpánově 139, ve Velšiši 129, na panství arcib. v Louňovicích 144, na panství hr. Tannenberga v Načeraci 183, na statku Ctiboří na Hrádku 120, na panství hr. Czejka v Divišově 172 a v Sternbergu 60, na panství hr. Rotenhana v Postupicích 123. Školu navštěvovalo v letě r. 1789 ve Vlašimi 105 (r. 1788 89), v Kondraci 12 (12), v Radošovicích 7 (6), v Zdislavicích 25 (2), v Domašíně 27 (15), v Štěpánově 57 (41), ve Velšiši 22, na panství arcib. v Louňovicích 98 (87), na panství hr. Tannenberga v Načeraci 100 (39), statku Ctiboří na Hrádku 14, na panství hr. Czejka v Divišově 40 (36) a v Sternbergu 20 (15), na panství hr. Rotenhana v Postupicích 66 (50).

Pokuty od nedbalých žáků v letech 1817—1848. Pokuty nedbalých žáků, jež učitel oznamoval vrch. úřadu ve Vlašimi a svobodnickému úřadu v Řimovicích, zaznamenány jsou v „Anzeige der nachlässigen Schul- und Wiederholungsfähigen Kinder“.

R. 1817	v zimním běhu od 17	žáků	3·38 ¹ / ₂ zl.,	v letním od 23	14	33 ¹ / ₂
„ 1818	„ „ „	16	„ 13 55	„ „ „	32	20·21
„ 1819	„ „ „	17	„ 13 04	„ „ „	25	9·12
„ 1822	„ „ „	9	„ 7·36	„ „ „		
„ 1825	„ „ „	10	„ —			
„ 1832	„ v září	21	„ —			
„ 1832	„ v říjnu	20	„ —	v celém zimním	18	3·13
„ 1832	za máj, červen	52	„ —			
„ 1833	v zimním běhu	24	„ 2 24	zl., v letním	16	1·36
„ 1834	za říj. a listop.	21	„ 2·20	„ za pros.	11	40
„ 1834	za únor	10	„ —·30	„		
„ 1835	za listopad	12	„ —·24	„		
„ 1835	zaproš. až únor	18	„ 10·36	„ za máj	62	9·24
„ 1835	za červen	57	„ 3·10	„		
„ 1836	za listopad	13	„ — 48	„ za zim. běh	31	27·10
„ 1836	za duben	31	„ 1·54	„ za máj	38	2·04
„ 1836	za letní běh	29	„ 32·—	„		
„ 1837	za listopad	8	„ —·20	„ za zim. běh	35	32·—
„ 1837	za máj	60	„ 3·54	„ za červen	46	2·54
„ 1837	za červenec děti	42	„			
„ 1837	za let. běh	28	„			
„ 1838	za listopad	33	„ 1·30	„ za červen	76	3·40
„ 1839	za listopad	24	„ 1·—	„		
„ 1839	za celý zim. běh	33	„ 22·30	„ za máj	48	2·50
„ 1840	za listopad	22	„ 1·02	„ za zim. běh	26	10·40

R. 1840 za červen	" 76	" 3·46	"
" 1841 za listopad	" 26	" —·46	"
" 1841 za dub. a květ.	" 85	" 3·18	"
" 1841 za červ. a červc.	" 78	" 6·26	"
" 1842 za říj., listopad	" 30	" 2·12	"
" 1843 za zim. běh celý	" 21	" 10·36	" $\frac{1}{3} - \frac{31}{7}$ " 63 8 10
" 1844 $\frac{1}{9} - \frac{81}{3}$	" 25	" 1·10	" vletním běhu 18 1·—
" 1845 v letním běhu	" 12	" 1 20	"
" 1846 za celý rok	" 11	" —	"

Poznámka: R. 1846 návštěva v zimním běhu byla tak četná, že bylo třeba oznamovati jen několik žáků, kteří hlavně za příčinou nemoci vynechali.

J. Čáslavský,

školní dozorce bystřic. okresu

— jsou jediná česky napsaná slova v celé knize, která je vesměs psána německy.

Výkup dávek ke škole kondracké dle patentu z roku 1849. Výkaz veškerých dávek naturálních, ježto na držebnosti dotčené obce povinné záležitě z důvodu nadání skutečného (fundace) neb podobné poměry ke svrchu psanému ústavu zprávněnému odvádějí se naturální dávky neměnitelné, a v § 6. patentu od 4. března 1849 určeny jsou k výkupu.

Okres: starý nový vlašimský. Kraj: starý Kouřimský, nový Budějovický. Jméno a sídla zprávněnců: A. Navrátil, učitel kondracký. Škola kondracká.

Povinná obec Dub: Pololánické živnosti č. 1, 4, 9, 15, 18, 22, 23 a pololánická hospoda č. 11 povinny byly odváděti 1 snop žita a 1 snop ovsa; celolánické živnosti č. 2 (svobodnická), 5, 6, 7, 8, 10, 11, 13, 14, 2 snopy žita a 2 snopy ovsa; celolánická živnost č. 3 3 snopy žita a 3 snopy ovsa. Povinná obec Hradišt: Celolánická živnost č. 1, odváděla 2 snopy žita a 2 snopy ovsa. $\frac{3}{4}$ lánická živnost č. 2 — 1 snop žita, 2 snopy ovsa; pololánické živnosti č. 4, 5, 6, 8, 9, 13, 15 — 1 snop žita a 1 snop ovsa; $\frac{1}{4}$ lánická živnost č. 8 — 1 snop žita. Povinná obec Polánka: Pololánická živnost č. 1, 3, 5, 10, 11 — $\frac{1}{2}$ snopu žita, $\frac{1}{2}$ snopu ovsa. Celolánická živnost č. 4 — 1 snop žita a 1 snop ovsa. Povinná obec Velíš: $\frac{3}{4}$ lánická živnost č. 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 28, 29, 30, 31, 33, 34, 35, 36, pololánický svobodník č. 17 a hospoda č. 37 — 1 snop žita, 1 snop ovsa. Dle fassí od r. 1790 a od 28. června 1816 č. 26.550 od zemského řízení byly dávky tyto stvrzeny.

Seznam oněch škol, při nichž mají peněžitě neb naturální dávky vyvazeny býti na základě patentu ze dne 7. září 1848 proti levné náhradě.

Kraj Budějovický, Hejtmanství Benešovské, Okres Vlašimský. Arcidiecése Pražská, Vikariát Vlašimský, Škola Kondracká.

Obec Kondrac novoroční groš (3 kr.) z č. 2, 4—42 2 zl., obec Dub novoroční groš z č. 1—23 1 09 a posnopné 2 mandele a 1 snop žita, 2 mandele a 1 snop ovsa; obec Hradišt novoroční groš z č. 1—15 45 kr. a posnopné 11 snopů žita, 11 snopů ovsa;

obec Krasovice novoroční groš z č. 1—13 39 kr.; obec Ostrov novoroční groš z č. 9—19 a 23 36 kr.; obec Polánka posnopné 4 snopy žita a 4 snopy ovsa; obec Velš posnopné 1 mandel a 14 snopů žita, 1 mandel a 14 snopů ovsa; obec Vracovice novoroční groš z č. 1—34, 37, 39—51 a Malovidy č. 16 2·27 kr.; Skalkov v č. 22 a Loreta č. 23 a 32 novoroční groš 9 kr. Celkem 7 zl. 45 kr., 5 mandelů žita a 5 mandelů ovsa.

Seznam k výkupu naznačených povinovaných dávek ke škole Kondracké r. 1869. Obec Kondrac novoroční dávka v rak. čís. 5 $\frac{1}{2}$ kr., z č. 2, 4—43 2·25 zl.; obec Dub novoroční dávka č. 1—23 1·26 $\frac{1}{2}$, a posnopné 2 mandele a 1 snop žita, 2 mandele a 1 snop ovsa; obec Krasovice novoroční dávka č. 1—13 71 $\frac{1}{2}$; obec Hradišt novoroční dávka č. 1—15 —·82 $\frac{1}{2}$ a posnopné 11 snopů žita a 11 snopů ovsa; obec Ostrov novoroční dávka č. 9—19, 23, 26, —·71 $\frac{1}{2}$; obec Vracovice novoroční dávka č. 1—34, 37, 39—51, 2·64 zl; Skalkov č. 22, Loreta č. 23, 32, novoroční dávka —·16 $\frac{1}{2}$. Celkem 156 domů 8 zl. 58 kr., 2 mandele a 12 snopů žita, 2 mandele a 12 snopů ovsa.

Předsedové c. k. okr. školní rady v Benešově. 1870 Hugo Netwall, 1874 Václ. Schebek, potomní rada správního soudu ve Vídni (oběsil se), 1878 Hugo Schreuer, 1882 Ign. Bohdanecký, 1892 Ad. Heinz, 1909 Dr. Bedř. Hejda.

C. k. okr. školní inspektoři: 1870 Jos. Pilař, prof. paedagogia v Praze (po té v Praze), 1872 Václ. Fabian, říditel m. škol ve Vlašimi (po té na okrese Pelhřimovském), 1876 Jos. Gubo, cvičný učitel paedagogia v K. Hradci, 1889 čís. rada Alois. Schroeck, učitel paedagogia v K. Hofe, po té na odpočinku v Benešově, 1910 Václ. Fencl, říditel měst. školy v Benešově, dříve odb. učitel ve Vlašimi.

Výkup dávek ke škole kondracké r. 1851.

Jména obcí	Peněžitá cena		Z toho odpadá dle patentu 3 $\frac{1}{3}$ 1849			
	v konv. m.		$\frac{1}{3}$ na daň $\frac{2}{3}$ co výkup oprávnění náležitý:			
	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.
Kondrac	9	27	3	9	6	18
Chobot	2	21 $\frac{3}{4}$		47 $\frac{1}{4}$	1	34 $\frac{3}{4}$
Krasovice	3	56 $\frac{3}{4}$	1	19 $\frac{1}{4}$	2	37 $\frac{3}{4}$
Lhota Nesperská	1	49 $\frac{3}{4}$		35 $\frac{3}{4}$	1	13 $\frac{3}{4}$
Ostrov	3	46 $\frac{3}{4}$	1	15 $\frac{3}{4}$	2	31
Vracovice	12	4 $\frac{2}{4}$	4	1 $\frac{2}{4}$	8	3
statek Vlašim	2	44	—	54 $\frac{3}{4}$	1	49 $\frac{1}{4}$

Jména obcí	Z vyměřeného výkupu platí povinovaný co částku výroční jistinu náhradní			
	zl.	kr.	zl.	kr.
Kondrac	6	18	126	—
Chobot	1	34 $\frac{3}{4}$	31	30
Krasovice	2	37 $\frac{3}{4}$	52	30
Lhota Nesperská	1	13 $\frac{3}{4}$	24	30
Ostrov	2	31	50	20
Vracovice	8	3	161	—
Vlašim	1	49 $\frac{3}{4}$	36	25

Výkup dávek ke škole Kondracké z jednotlivých obcí 1851.

Způsob držebnosti	Jméno záplatné zrušených břemen	míra snopů ječmene žita ovsa	za jednotku míry	peněžitá cena Z toho odpadá dvě třetiny Z vyměřeného výkupu. v konv. minci dle patentu z 4/3 1849 třetí díl oprávněnci částku jistinu na daně náležitý výroční náhradní od 1. července 1851.	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.
půlník	obilí v slámě	1	7 ³ / ₄	15 ³ / ₄	5 ¹ / ₄	10 ³ / ₄	10 ³ / ₄	10 ³ / ₄	3	30				
sedlák		2	— 8	31 ² / ₄	10 ³ / ₄	21	21	21	7	—				
sedlák		3	23	47 ¹ / ₄	15 ³ / ₄	31 ² / ₄	31 ² / ₄	31 ² / ₄	10	30				
	v Krasovicích č. 1	1	24 ¹ / ₄	23 ³ / ₄	8	15 ³ / ₄	15 ³ / ₄	15 ³ / ₄	5	15				
	svobodníci č. 2, 3, 6, 9	1	33 ³ / ₄	7 ³ / ₄	2 ² / ₄	5 ¹ / ₄	5 ¹ / ₄	5 ¹ / ₄	1	45				
	půl sed. v Lhotě	1/2	4	15 ¹ / ₄	7 ³ / ₄	15 ² / ₄	15 ² / ₄	15 ² / ₄	5	10				
	Nesper.	2	8	23 ¹ / ₄	7 ³ / ₄	4	4	4	2	35				
	sedláci v Ostrově	1	7 ³ / ₄	11 ³ / ₄	15 ³ / ₄	31 ² / ₄	31 ² / ₄	31 ² / ₄	10	30				
	č. 9, 10, 12, 15	3	4	47 ¹ / ₄	15 ³ / ₄	54 ³ / ₄	54 ³ / ₄	54 ³ / ₄	36	25				
	přisedláci v Ostrově	1	4	11 ³ / ₄	4	7 ³ / ₄	7 ³ / ₄	7 ³ / ₄	2	35				
	č. 11 a 23	3	47 ¹ / ₄	47 ¹ / ₄	15 ³ / ₄	31 ² / ₄	31 ² / ₄	31 ² / ₄	10	30				
	hospoda ve Vracovicích č. 1.			52 ³ / ₄	54 ³ / ₄	1 49 ¹ / ₃	1 49 ¹ / ₃	1 49 ¹ / ₃	36	25				
	velkostatek Vlašim*) žita			1·51 ¹ / ₄	54 ³ / ₄	1 49 ¹ / ₃	1 49 ¹ / ₃	1 49 ¹ / ₃	36	25				
	16 mír	4	42	52 ³ / ₄	54 ³ / ₄	1 49 ¹ / ₃	1 49 ¹ / ₃	1 49 ¹ / ₃	36	25				
	1 ¹ / ₂	2	13	1·51 ¹ / ₄	54 ³ / ₄	1 49 ¹ / ₃	1 49 ¹ / ₃	1 49 ¹ / ₃	36	25				
	ovsa 2	2	13	1·51 ¹ / ₄	54 ³ / ₄	1 49 ¹ / ₃	1 49 ¹ / ₃	1 49 ¹ / ₃	36	25				

*) Dodání 6 sáhů měkkého dříví k topení stoly nepatří k výkupu.

Škola v Kondraci dle stavu ze dne 31. prosince r. 1907.

IV. Školní docházka, vyučování a úlevy v docházce školní ^{31/10} 1908.

Kolik dětí školu navštěvujících jest podle škol. katalogu? 57 chlapců 60 dívek. Kolik dětí u věku školou ještě nepovinném školu navštěvuje? 1 chl., 1 d. Z těch dosáhlo věku 6 let do 31. prosince 1 chl., 1 d. Kolik dětí navštěvuje jinou školu (měšťanskou)? 2 chlapci 1 dívka. Kolik dívek učí se tělocviku? 47. Jsou-li při škole všeobecné úlevy v docházce školy? Nejsou. Kolika dítkám dvou nejvyšších stupňů věku byly v tomto kalendářním roce povoleny jednotlivé úlevy v docházce školní? 17 chlapcům a 9 děvčatům.

V. Stav učitelstva.

Počet učitelů při této škole působících úhrnem 3 učitelé a 1 učitelka. Z nich mají vysvědčení způsobilosti i dospělosti pro obec. školy 2 učitelé. Z nich jsou učitelé náboženství stanovenými církví 1. Industrialní učitelka s vysvědčením 1.

B. Doplnovací dotazník dle stavu ^{31/12} 1907.

Škola Kondracká: Počet dětí školou povinných v celku: hochů 59, dívek 61, úhrnem 120. Z nich navštěvují školu měšťanskou 2 h. a 1 d., úhrnem 3, cbečnou: 57 h., 60 d., úhrnem 117. Jsou-li hluchoněmí? 1 h., d. žádná, úhrnem 1. Jinak zmrzačené neb pro tělesný neb duševní neduh nepřijaté: 1 h. a d. 1, úhrnem 2. Povinnu vůbec ^{31/12} 1907 h. 57, d. 60, úhrnem 117.

Počet dětí k.

I. Domovem ve školní obci samé 53 chlapci, 52 dívky. Domovem v jiné školní obci v Čechách 4 chl. 8 d.

II. Čítaly věku od 6—12 roku 43 chl., 43 d., od 13—14 roku 14 chl., 17 d.

III. Byly jazyka mateřského českého 57 chl., 58 d., německého 2.

IV. Osvobozeno od školního platu 18 chl., 12 d. Povinnu platiti školní plat 39 chl., 48 d.

V. Procento osvobozených 15·39% chl., 10·25% d.

VI. Na měšťanskou školu docházeli 2 chl., 1 d.

VII. Před 14. rokem věku svého propuštěno 9 chl., 4 d.

VIII. Úlevy požívalo 17 chl. 9 d.

Místní školní rada. 1880 předs. Jos. Kohout, starosta v Kondraci. Členové: Jan Hauser z Krasovic, Ant. Brázda z Vracovic, Ant. Hrdina z Vracovic č. 8, Jan Šanda z Dubu č. 23.

Náhradníci: Fr. Zahálka a Jos. Roubych z Kondrace.

Míst. školdozorce J. Hauser.

1884 9./10. předs. J. Kohout. Členové: J. Hauser, Ant. Sedláček z Kondrace, Vojt. Čermák z Dubu, Jos. Kopecký z Ostrova, A. Brázda, starosta z Vracovic, kn. Kar. Auersperg (virilista).

Náhr.: Fr. Zahálka. Jos. Roubych.

Míst. školdozorce Jos. Hauser.

1890 předs. Fr. Brázda, starosta v Kondraci. Členové: A.

Sedláček, V. Čermák, J. Kopecký, A. Brázda, Jan Dobihal z Krasovic č. 2.

Náhr.: J. Kohout, Jan Dobihal z Krasovic č. 9.

Když zvolena ve Vracovicích míst. škol. rada po založení jednotřídní školy, stal se tam předsedou A. Brázda, starosta. V Kondraci na místo jeho nastoupil J. Kohout.

1895 13./10. předs. Ant. Roubych, starosta v Kondraci. Členové: Mich. Navrátil z Kondrace, Fr. Holejšovský z Krasovic, Jos. Říha z Dubu č. 13, J. Kopecký.

Náhr.: J. Kotrč z Kondrace a Jan Dobihal.

Míst. školdozorce Mich. Navrátil.

1899 /4. předs. A. Roubych. Členové: Fr. Holejšovský, J. Kopecký. Ant. Martinek z Dubu.

Náhr.: Jos. Zvára a Kar. Zvára z Kondrace.

Míst. školdozorce K. Zvára.

1902 31./3. předs. A. Roubych. Členové: M. Navrátil, Fr. Holejšovský, Ant. Volek z Ostrova, Jan Kuklík z Dubu.

Náhr.: Jos. Zvára a K. Zvára.

Míst. školdozorce: M. Navrátil jmenován přípisem okr. škol. rady v Benešově.

1905 26./3. předs. A. Roubych. Členové: M. Navrátil, Fr. Holejšovský, Jan Kuklík, Fr. Němeček z Ostrova.

Náhr.: Jos. Kohout ml. z Kondrace a K. Zvára.

M. školdozorce M. Navrátil.

1908 15./3. předs. A. Roubych. Členové: J. Kohout, Frant. Holejšovský, J. Kuklík, Jos. Půta z Ostrova.

Náhr.: Fr. Mrkva z Krasovic. Jos. Roubych.

Míst. školdozorce Jos. Kohout.

1912 předs. Jos. Bureš. Členové: Jos. Kohout, Ant. Roubych, Fr. Mokva a Fr. Holejšovský z Krasovic, Jan Jirka z Dubu, Fr. Slabý z Ostrova.

Učitelé v Kondraci. Nejstarší zprávu o učitelích kondrackých čerpáme z matriky křestní na děkanství vlašimském.

R. 1650 15. nov. uvádí se jako kmotra Alžběta, rektorka z Kondrace. Byla to zajisté žena prvního kantora kondrackého Vavřince (Lorence), který zapsán v matrice vlašimské 29. sept. 1652 jako Lorencz a 17. Dec. 1653 jako Vavřinec, kmotr. Kdy zemřel, zjistiti se nedalo, ježto ve Vlašimi matriky úmrtní vedeny teprve od r. 1686.

Druhým známým učitelem byl Jiří František Pelikán Vlašimský, který 7. listopadu 1684 uveden jako kmotr při křtu dítěte z Ostrova v Kondracké matrice narozených. Narodil se as r. 1640 ve Vlašimi, kdy tam ještě matriky vedeny nebyly. V roce 1685 5. ledna čteme v Kondracké matrice tento zápis: „Pokřtěno jest dvě blíženců z rodičů pořádných: přední jméno Kaspar. Otec Jiří František Pelikán Vlašimský, ten čas kantor kondracký. Matka Anna Františka. Levans: Jiří Reчек, starší sládek verštař pivovaru vlašimského. (Kmotři) Compatr. Alena, kantorka vlašimská a Jan Vaněk, písař obroční. Na jeho místě se postavil Duchoslav Lovek, zahradník vlašimský. Druhé jménem Palexina Brigitta. Levans urozená paní Barbora Elisabeta Boleslavská, důchodní vlašimská. Compa: pan Bernardt Antonín, královský purkrabě vla-

šimský. Na jeho místě se postavil Jiří Jablonka, vlašimský rychtář hraběcí a na místě p. Magdaleny Klobasky se postavila Teresie Frant. Želecká, sestra p. faráře v chrámu páně sv. Bartoloměje. Ze se osobně páni, kteří požádání byli, nepostavili, byla roztržitost s vojáky, neb tenkrát maširovali na kvartýry.“

Jako kmostr uvádí se v matrice 26. máje 1686 a 4. dec. 1690.

Týž byl v l. 1704—15 učitelem v Domašíně. Pak přišel na fundaci ve špitále ve Vlašimi, kde v stáří okolo 80 let 10. dubna 1719 zemřel a pohřben při kostele vlašimském. Jeho manželka Anna Františka brzy po něm zemřela u věku 75 let. Odpočívá v Domašíně. Jako kmostra zapsána 11. nov. 1688 a 17. juni 1690. (Dějiny Domašína.)

Třetí Jan Rzounek, rodák z Vlašimě, stal se pak třetím učitelem. Narodil se as před r. 1648. Týž uvádí se 24. října 1694 jako otec kmostra Zikmunda poprvé, kdežto v dubnu 1697 zapsán naposled pod jménem Jan Šimeček, kantor kondracký a při témž křtu jeho snacha uvedena jako Lidmila Rzounkova. Jeho manželka zemřela 18. března 1694 u věku 49 let a zapsána v matrice jako Magdalena Šimeczková.

Neví se, jak byl stár a kdy zemřel. Úmrtí jeho v kondracké matrice zapsáno není. Proč píše se jednou Rzounek, podruhé Šimeček, osvětlují tyto údaje v „Dějinách Vlašimě“ o jeho rodu: R. 1628 Jan Šimeček nebo Šimek, syn Šimona Pohorského, ujal dům č. 121 (nynější radnici) a r. 1667 jeho vnuk Jan Rzounek. R. 1665 byl Jan Šimeček písařem mladším, r. 1670—83 písařem městským, r. 1702 Jan Rzounek jinak Šimeček byl písařem městským. Zdá se, že tento poslední byl totožným s kantorem kondrackým a že zanechav r. 1697 učitelství v Kondraci, vrátil se zase do Vlašimě, kde také as zemřel.

Jeho syn Sigmund a vnuk Jan byli nástupci v úřadě učitelském.

R. 1698 byl učitelem v Kondraci Sigmund Josef Rzounek. Narodil se r. 1676. V knize oddavek fary kondracké čteme o něm tento zápis: „22. Novembris 1695 z Kondrace. Potvrzení v stav sv. manželství osoby tyto: ženich Zikmund, syn Jana Rzounka, kantora kondrackého, nevěsta Lidmila, dcera po neb. Václavovi Procházkovi jinak Dobihalovi J. M. C. svobodníku ze vsi Krasovic. Družba Lukáš, syn p. Václava Vlasáka, J. M. C. svobodníka z Krasovic. Družička Alžběta, dcera Matouše Vlasáka z Krasovic. Prokurator pan. Jiří Jablonka z Vlašimě. V přítomnosti P. V. B. Singera.“

(Pokračování.)

Stavivo k podrobné historii církevní v Čechách.

Napsal *Fr. Štědý*. (Pokračování.)

1647. 1648.

Jacobo Joanni Hryskowicz d. e. licentia administrandi in Dobrzichowicz.

18. XII. Francisco Weidner ord. præm. d. e. c. super par. Töplensem, Ambrosio Tritscher eiusdem ordinis super par. Bernharzensem,

Henrico Vogelio præfati ordinis super par. Cladrensem præsentante abbate Töplensi Friderico Fisselio qua locorum collatore.

20. XII. Adalberto Halirz d. e. c. super par. Zlunensem præsentante Martino Fidler Zaborsky a Sternfeld.

(76. a.) Petro Ludovico Pŕichowsky de Przychowicz d. e. c. super par. Choczennsem cum filialibus ad præ. comitis Ferdinandi Sigismundi Khurtz.

Adalberto Pielletio ord. præm. d. e. c. super par. Planensem ad præ. comitis Schlick.

A. 1648.

(77. a.) 3. I. Adalberto Klimkowicz d. e. c. pro par. Bezdiediczensi.

10. I. Paulus Adalbertus Blaziejowsky habuit renovatam conf. pro par. Peckensi cum filialibus Neuhof, Neudorf, Schüst? et Calmau (Čistá a Kalná) ad institutionem P. Joannis Wilhelmi ab Ortenberg, carthusiæ Waldicensis prioris.

11. I. Martinus Kastel ord. præm. accepit conf. par. Sekerzanensis ad præ. præpositi Chotěšow.

14. I. Jacobo Venero d. e. c. pro par. Zablatensi ad præ. capitanei Crumlov.

16. I. Petrus Ignatius Burešch præsentatus est a Francisco de Sternberg pro decanatu Budinensi.

Guilielmo Fugger canonico reg. s. Aug. d. e. c. pro par. Sellnaw ad præ. capitanei Crumlov.

Michael Vagner accepit conf. pro par. Czizow ad præ. Nicolai Deym de Střítéz.

17. I. Paulus Besoldt solvit pro decreto ad par. Cubitensem 1 fl 30 cr.

Wilhelmo Zwinkman ord. Cisterc. par. in Bensen d. e. c. pro par. Markers — et Güntersdorf cum filiali Gersdorf ad præ. comitissæ de Thun.

22. I. Adalberto Pellezio d. e. c. pro par. Planensi ad præ. Henrici comitis Schlick.

Joannes Fischbach accepit conf. pro par. Pontensi (Brod) et filiali Hohenzettlich ad præ. suprascripti.

Martinus Braungarten accepit conf. pro par. Ortenreuth ad præ. suprascripti.

(77. b.) 3. II. Urbanus Franciscus Kuchenbart parochus Semnovicensis dedit pro mulcta illicitæ copulationis 18 fl.

Venceslao Benatsky parochus in Polinsko renovata fuit licentia administrandi sacramenta in par. Chudienicensi valitura ad 2 annos.

4. II. Martinus Close solvit pro conf. super par. Kunzendorf cum filiali Heinzendorf ad præ. Heinrich von Montani et Johannis Caspari von Montani.

6. II. Ludovicus Ferdinand Schidler solvit pro conf. super par. Dubensem (Dubno) ad præ. magistratus Budvicensis 6 fl.

Carolo Ferdinando Borgman d. e. c. super decanatum Prachatic et parochiam Lazišt.

8. II. Tobias Fritscher ord. crucig. cum rubea stella solvit pro conf. par. Smidariensis et Veterobydžowiensis ad præ. Volfgangi Christophori Hopfgarten capitanei Smidariensis.

14. II. Felici Zeidler ord. minorum coventualium d. e. licentia administrandi sacramenta in par. Schladnicensi ad 1 annum.

14. II. Petro Paulo Galli decano Colinensi d. e. licentia administrandi sacramenta in par. Teyneczensi ad 1 annum.

17. II. Henricus Faber solvit pro conf. super par. Eidlicensem cum 3 filialibus Drausovicensi, Prziczap et Schöslensi ad præ. Joannis Hegner rectoris Soc. Jesu Comotau 20 fl.

22. II. Martinus Glauschius par. in Pomeisl solvit pro confirmatione super filiali Rudig ad præ. Silviæ Catharinæ comitissæ Černín.

24. II. Joanni Faber par. Biessinensi d. e. licentia administrandi sacramenta in par. Klistoviensi Strezemierzicensi? ad 1 annum.

28. II. Stanislao Przibilowicz d. e. licentia ut Anselmum Pruskowsky Carmelitanum valetudinarium in cura animarum in par. Rosmitalensi sublevare possit.

(78. a.) 3. III. Jacobo Causalio d. e. c. pro par. Habrensi, Danieli Lakay d. e. c. super decanatu Rokycanensi. Bartholomeus Ignatius Aquilegia solvit pro conf. super par. Strassinensem ad præ. domini de Lacanau.

6. III. Marcus Adamus Zizwadus cruciger solvit pro licentia administrandi in filiali Moravnicensi (Moravěves) ad præ. Christophori de Lobkowicz.

20. III. Samuel Sigismundus Schembalides accepit conf. pro par. Kischkenzi (Chýska) ad præ. Crispini suffraganei et abbatis Strahoviensis.

24. III. Melchior Leopoldus Hauptmon solvit pro conf. super par. Wilomicensem et Podleticensem ad præ. Christophori Bernar.li in Billenitz.

Samueli Bernardo Lapaczky d. e. c. super par. Meczlowiensem ad præ. Joannis Henrici de Bedeberg.

D. Visenteiner pro decanatu Smificensi accepit conf. et pro adjacentibus.

26. III. Thomas Palma accepit conf. super par. Piscinensi (Pístín) cum filiali Némčic ad præ. capitanei Frauenberg.

Joanni Venceslao Brandeysky d. e. pro par. Zahay cum filialibus Hurka et Nakrze conf. ad præ. supradicti.

28. III. Joachimus Franciscus Beckerus accepit conf. pro par. Arnsdorf et Rosendorf ad præ. Hieronymi baronis de Clary.

28. III. Godefridus Longenaur ord. s. Aug. pro decanatu Jöchnicensi cum adjacentibus accepit conf.

30. III. Sebastianus Zbraslawsky canonicus metropolitanæ ecclesiæ pro decanatu Clatoviensi.

(78. b.) 1. IV. Joannes Kladensky cruciger solvit pro par. Swinčanensi cum 2 filialibus.

Franciscus Ignatius Wilde pro Obergeorgenthal et filiali Niedergeorgenthal.

3. IV. Joannes Tiessinus pro par. Newiklow et 2 filialibus Maršowic et Ktečowic ad præ. Venceslai comitis de Vacinow.

Matheus Columbus seu Poczateczky accepit conf. super par. Kosowiensem et Hradecensem ad præ. Barbaræ comitissæ de Wrthy, comitissæ de Mrtinicz.

9. IV. Simoni Brosii Rödingeri super par. Muttersdorf ad præ. Jacobi Johannis Widersperg.

28. IV. Salomon Ries accepit conf. super par. Branna, Lomnicz et Starkenbach.

Laurentio Cornelio Joannidi d. e. c. super p. Ottaviensem præ. principe Eggenberk.

(79. a.) 5. V. Petrus Chlupaczek alumnus archiep. confirmatur super par. Habrensem præ. Albrechto Klusak.

8. V. Joachimo Friderico Albini d. e. c. super par. Tuschmicen. ad præ. P. rectoris Comotov. Paulo Blažejowsky d. e. c. super decanatu Giczinensi cum ecclesiis ad eam spectantibus præ. capitaneo Fleischman.

D. e. c. Venceslao Aloisio Claudio super decanatu Tynensi ad Moldavam cum pertinentiis.

11. V. Venceslaus Alexius Galli accepit conf. super par. Vodňany et filialem Chelčice præ. capitaneo Frauenbergensi.

12. V. Tobie Fritschero crucigero d. e. par. Rosmital.

12. V. confirmatum est Valentino Sebastiano Khalovio par. Schönfeldensi pro par. Lauterbach et filiali Fronensi.

Ludovicus Zembousky ord. min. convent. c. e. super par. Chotěboř præ. Helena Račínova de Nemyšle.

15. V. Mathie Stanislao Hejtmanek d. e. c. super par. Trebenicensi cum filiali Wilemska (recte Velemín) præ. abbatissa s. Georgii.

28. V. Martinus Zelenka ord. præm. accepit conf. super decanatu Litomyšl cum pertinentibus parochiis ad præ. principis de Lobkowitz.

(79. b.) 5. VI. Valentinus Tabernator c. e. super par. Smidariensem et filialem Veterobydžov. præ. capitaneo Volfgango Hopfengarten.

6. VI. Bartholomeo Eretino d. e. c. pro par. Zlaticensi præ. Casparo Georgio Petro de Kokofow.

Joannes Venceslaus Mündlent accepit conf. super par. Soběslav.

23. VI. Paulo Blažejowsky adjunctæ sunt ad decanatum Giczin par. Eisenstatt et filiales Radim et Pradlicz (Bradlec).

29. VI. Jacobo Zottinis d. e. c. pro decanatu Sobotecensi præ. comite Černín.

1. VII. Martinus Nicolaus Glauschius habet adjunctas 2 filiales Withostic et Libin.

8. VII. Joannes Brexelius accepit licentiam administrandi Horaždovicii.

15. VII. Theodorus Pienivoda Carmelita accepit conf. pro decanatu Teutobrodensi.

15 VIII. Stanislaus Przibilowicz carmelita super par. Mirovicen. præ. capitaneo Crumloviensi.

(80. a.) 16. IX. Venceslaus Palatsky accepit conf. super decanatu Piscensi.

24. X. Sebastianus Hawer accepit conf. pro par. Bohumilic. præ. Paulo Malowec de Chejnow.

11. XI. Martinus Nicolaus Glauschius accepit conf. super par. Libeticensem et par. Sobesak.

19. XI. Joanni Udalrico Caplicio d. e. c. pro decanatu Turnoviensi, Přepeř et Jenšovic.

(80. b.) 1. XII. Martinus Nicolaus Glauschius accepit conf. super par. Sobeseck, domina loci præsentante.

12. XII. Venceslao Coelestino canonico Pragensi d. e. c. super par. s. Stephani Majoris Neopragæ.

17. XII. Adalbertus Schram accepit conf. pro par. B. Mariæ Virg. in lacu.

30. XII. Paulus Halerz ord. crucig. cum rubea stella pro par. Desenensi? accepit confirmationem. (Dešenice.)

1649.

Anno 1649. 1. I. Franciscus Carolus Neutwigius solvit pro par. Albipolensi 15 fl.

22. I. Petrus Schirmer pro par. Lidicensi 6 fl.
 4. II. Mathias Stanislaus Hegtmanek pro par. Čistensi 6 fl.
 5. II. Casparus Godefridus Mayer pro p. Altenzetzlitz 9 fl. Matheus Wenceslaus Tichy pro par. Weyprwnicensi 6 fl.
 14. II. Georgius Sottner pro par. Volenicensi 6 fl.
 9. III. Franciscus Rana conventualis pro par. Seltz 6 fl.
 11. III. Thomas Topsala pro licentia administrandi in Culm 3 fl.
 15. III. Simon Petrus Simonides pro par. Bubovic. cum filialibus 9 fl.
 16. III. Casparus Clöselius pro par. Rokitnicensi 9 fl.
 9. IV. Ludovicus Zembowsky conventualis pro par. Hlinecensi 9 fl.
 10. IV. Paulus Adalbertus Blažiegowsky pro par. Schweidicensi 6 fl.
 21. IV. Michael Marquartus pro par. Schwatz 6 fl.
 27. IV. Joannis Caplitii pro par. Schwinczauensi taxa defalcata fuit ex taxa decanatus Turnoviensis, quam solvit et decanatum non obtinuit.
 Joannes Baptista Janowsky conventualis pro par. Wambergensi et filiali 9 fl.
 Joannes Hradeczky pro par. Gradlicensi 6 fl.
 28. IV. Georgius Braun cruciger pro par. Schaab.
 1. V. pro licentia administrandi in Bukowan a P. P. Soc. Jesu 3 fl.
 8. V. Joannes Caplicius pro par. Peczkensi defalcavit ut supra.
 12. V. pro par. Herzmano-Miesteczensi 6 fl.
 15. V. Daniel Neumann cruciger pro par. Culm et Königsberg 12 fl.
 18. V. Vitus Hortulus pro par. Trebenicensi cum filiali 9 fl.
 19. V. Casimirus Ratkowsky pro par. Benatecensi 3 fl.
 5. VI. Joannes Rudolphus Fabri pro par. Radnicensi. Andreas Wrbsky pro par. Elhenicensi 6 fl.
 Damianus Zinek ord. s. Benedicti pro par. Prostiborz 6 fl.
 Mathias Ebrlein ord. prædicat. pro par. Utwey (Utvina) 6 fl.
 Joannes Salomon Robean pro par. Pürles 6 fl.
 Adrianus Žak ord. præmon. pro par. Schönthalensi 6 fl.
 12. VI. Gallus Raab pro par. Zaborzi 6 fl.
 13. VI. Martinus Kemlick pro decanatu Horzouicensi cum filiali 12 fl.
 15. VI. Petrus Ignatius Procop ord. Cistere. pro par. Lomnicensi 6 fl.
 Georgius Graf pro par. Sobieslaviensi 15 fl.
 16. VI. Sebastianus Bartholomeus Crispinus decanus Horzovicensis pro mulcta 40 fl.
 Paulus Abner pro licentia administrandi in Schwinczan 3 fl.
 Daniel Franciscus Scala pro par. Rosicensi et Chrasstian.
 Felix Georgius Zeidler pro par. Reichenbergensi.
 19. VI. Mathias Hansky pro par. Markersdorf cum filiali.
 Martinus Gliczius pro par. Milschowecz (Milčoves).
 1. VII. Maxmilianus Fogger pro decanatu Fridland 90 fl.
 12. VII. Andreas Windisch pro par. Kumzatecensi 9 fl.
 Joannes Andreas Pfaffendorf pro par. Culmensi 6 fl.
 30. VII. Sebastianus Mislinsky Carmelita pro licentia administrandi in Zerhenicz 3 fl.
 9. VIII. Sebastianus Bartholomeus Crispinus pro decanatu Rokiczanensi et par. Mautensi 15 fl.
 13. VIII. Bartholomeus Pramer conventualis pro par. Stieknie cum filiali 9 fl.
 22. VIII. Thomas Juritius pro par. Sadska et Bohemobrodensi 12 fl.
 Franciscus Pasek conventualis pro par. Dehla 6 fl.

20. VIII. Octavianus Soler pro par. Königswaldensi et filiali Eylu. 9 fl.
 1. IX. Wenceslaus Brandegsky pro par. Hossingensi 6 fl.
 14. IX. Joachimus de Wallhaben pro par. Bidzowiensi 9 fl.
 18. IX. Sebastianus Zbraslawsky pro archidiaconatu Kuttenberg 15 fl.
 27. IX. Rafael Delaminez ord. præd. pro decanatu Piscensi 9 fl.
 1. X. Franciscus Mayer ord. præm. pro par. Kuttentplan et Neudorf.
 13. X. Adalbertus Schram pro decanatu Clattoviensi 9 fl.
 14. X. Martinus Richter pro par. Meinetschlag 6 fl.
 Martinus Kemlick pro decanatu Horzouicensi 9 fl.
 29. X. Michael Crusius administrator Strakonicensis 6 fl.

(Pokračování.)

Zápisy v městském archivě Kolínském.

Podává G. V. SVOBODA. (Pokračování.)

1742. (Bitva u Chotusic.)

Leden: 3. — Na ohlášení se těch v domě sirotkův Pekovských ubytovaných od artilerie vojenských klempířů dány těmto podušky. — 4. — U přítomnosti celého vzácného magistratu jednáno strany ucházení se k J. Exc. p. generalu Chewalier de Sax strany těch od karabinského regimentu vzatých a za nimi, jakož i za artilerii pozůstávajících 32 koní.

Téhož dne vysláni byli obecní starší k přehlídce komínů. — 5. P. Josef Burger, jakožto starší obce, učinil ohlášení strany toho na předměstí Kourimském stojícího stohu stou další žádostí, aby to, že on proto své ohlášení činí, by z toho stohu sena, dokud časy suché jsou, do stodol se svéztí daly, aby tak, byvše v Čechách veliké vojsko pro zachování celého měšťanstva jim se spotřebovati dáti mohlo, kdež pokudž by venku zůstati a na něj sněhy a deště přijíti měly, následovně skrze totož seno ve zkázu by přišlo a tu na měšťanstvo by jiná sena ze svého dávati muselo, by se naláhalo. A tak aby se to nestalo, by nařízeno bylo p. inspektorovi, by takové seno do dobrého místa zavezl a uklidil. — 8. Podle vykonané visitace, mají všichni, kteří komíny ve špatném stavu mají, býti vybídnuti, by je v pravý stav přivedli, a ti, kteří počnou variti, by též řádně slady na sladovny skládati nepominuli. — 11. U přítomnosti vzácného magistratu jednáno strany táce a jiných důležitostí vojenských, obzvláště za příčinou exekuce brandeburské. — Téhož dne navrátil se vyslaný k armádě souseď Pošva a oznámil, že koně od armády pustiti nechtějí. — Téhož dne u přítomnosti celého vzácného magistratu ohlášeno zálabským: „Sousedům Zál. přísně se nařizuje, aby ti, kteříkoliv tam koně mají, po pořádku jízdné koně pro Brandeburky dávali, začez ale, aby oni, kteří tak koně dají, zase náhradu užili, nejsouce povinni za všechny sousedy břemena nésti, tehdy má se na celou obec Zálabskou složená repartice k takové náhradě udělati. — Vdova Krátká složila podhlavnici pro tambora do domu radního p. Kmocha. — 18. Nařízeno p. inspektoru, by tabák, který židům pobral a spečetil, týž odpečetil a jim vrátil s doložením, by oni židé tabák ten jinde a ne zde prodávali a budoucně, když nějaký tabák mítí budou, u něho se opověděli. — 22. Páni mistři mydlářští předná-

šeli stížnost na řezníky zdejší, že prodali lůj mydláři kutnohorskému, aby jim to zapovězíno bylo; tito však prokázali, že než kutnohorskému mydláři lůj prodali, že jim vzkázal, zdali by oni ho spíše nekoupili, a proto pouze jim domluveno, by na přístě více z města neprodávali, nýbrž pro město forot nechali — 23. Jan Honys převzal k odevzdání v Benešově veškeré liquidace jak Lothringovského, tak saským vojskem vydané fourage. — 27. Od saské armády přimaširovalo sem z Německého Brodu několik ofi-círů, hejtmanů a kvartýrmistrů s musterofficíry a prostými, jak od rejtharstva, tak od infanterie, které v městě a na předměstí ubytováni byli. Na to ale vyzdvihnuce pro armádu něco peněz dne 28. a 29. Januar., jak ti komandýrovaní, tak též ti s kasou sem komandýrující do Litoměřic odmaširovali. — 31. Král. krajský úřad prostředkem prošlého mil. patentu naříditi ráčil, aby vojsku pruskému z každého usedlého po 4 zl. za měsíc december 1741 a januar. 1742 vyplaceno bylo, a dále, aby na to dána byla jedna várka z obecního sladu a to sice čistá na 25 sudů vyvařena a zmíněná daň zaplacená byla. Zase od král. úřadu krajského jménem sl. král. deputati milostivě nařizeno, aby král. město Kolín in ordinario na první dva miliony 1016 zl. 21 kr. 2 d., pak in extra ordinario 574 zl. 28 kr. složit nepominulo; a aby za tím účelem repartice vyhotovena a peníze zupominány byly.

Únor: 2. Odmaširovala zde ležící artilerie, od které zde pan lajtnant s některými comandýrujícími zůstal, čekaje na nemocné a comad. 3 companie s kterými a pontonem do Litoměřic odmaširovati má; pro ty nemocné aby okolní místa vozy se 4 koňmi odeslati hleděla. I odeslán po Josefu Vackovi patent, dle kterého Zásmuky dodati mají 6 vozů, Pašinka 2, Cerhenice 4, Radim 6, Kolín 5 a panství Kolínské 52 vozů. — Téhož dne vynalezeno bylo jisté prorocství z r. 1448 a 1360. — 3. Pan primator jako držitel saské pošty stěžoval sobě, že i Francouzi k němu přicházejí a chtějí koně, kteréž pro saskou poštu jsou určeni. I povolání někteří p. radní do radya po dlouhém domlouvání přemluvili mladého p. Jana Paroubka, by poštu francouzskou na se vzal. — 5. maširovalo tudy comando z Něm. Brodu s několika sty nemocnými; na to dne 6. sem z Čáslavě okolo 1000 nemocných přimaširovalo a přes noc tu zůstali a dne 7. dále k Litoměřicům odešli. — 9. Svolána schválně celá obec a tu přednášeny veškeré patenty došlé v těchto válečných časech. — 10. Z Čáslavě zdejším městem jelo do Prahy několik fůr s chlebem a moukou; doprovod činilo vojsko bavorské.

Téhož dne ohlásil se nějaký francouzský profiant komisař strany jednoho koně osedlaného; takový od p. Paroubka proti záplatě se měl vzíti, jelikož ale před tím komisař s Paroubkem se nepohodl, museli koně od p. Velicha vzíti. — 13. Na odeslané poručení od p. comandýrujícího z Rataje za příčinou odeslání pro francouzské vojsko 11 str. žita. poněvadž král. Kolín nemajíc žádných koní k odvezení, místo nich 27 zl. 30 kr. do týchž Rataj po Josefu Vackovi odeslal, kterýž to také pro snadnější expedýrování jeden memorial na p. Exc. generála v Pyšelích komandýrujícího, aby tak těch 8 fůr s 4 koňmi, které 14. neb 15. tam odeslány býti měly prominul, jak sebou do Pyšel vzal. — 16. Bylo držáno

sezení, v kterém oznámeno, že zbývá k expedýrování zpráva na král. úřad krajský stran Brandeburků, kteří na Zálabí jsouce einkvartýrováni, na sousedech peřiny, svíčky, dříví, vaření a 4 koně žádají, by od jiného panství pomoc na ně přišla. — 18. Po Kristianu Keystenhofrovi zasláno do Koceraď 74 zl. 26 kr. 4 a půl d. pro francouzské vojsko, které tam ubytováno jest. — 21. Ohlásil se francouzský profiantkommisař a oznámil poručení p. generála, že sem do města na noc 87 koní se zavazadly na vozích a s 5 dragouny přijede a pro které aby 10 str. ovsa a 87 otepí sena se zaopatřilo, rovněž dva koně jízdní k ránu a to ke kvartýru jeho u černého konička přivedli. Fourage se vydala a těch 5 mužů a to 3 ke Štikovům a 2 k Praxovům do marštále dáni byli. — 22. Ucházel se o zaplacení tovaryš kominický Antonín Špialgia od inspektorů židovských od vymetání restýrujícího prvního kvartálu, a to od 20. Aug. až 20. Novembris 1741 roku per 2 fl. 45 kr. I byl povolán Josef Saudek, kterýž dluh složil a mimo také za druhý kvartál zaplatil. — 24. V noci okolo jedné hodiny odebral se na onen svět bývalý radní pan Ondřej Strach. — 27. Přehlédnuty a spočteny za přítomnosti pánů komisarův byly veškeré pozůstalé peníze po Ondřeji Strachovi, které byly v pulpitě ve skrytém místě nalezeny.

Březn. 1. U přítomnosti vzácn. magistrátu a přítomnosti pánův starších obecních přečteny byly veškeré patenty vydané o nových i starých daních, při čemž upozorněno na skládání připadajícího obnosu na ty 2 miliony a konstatováno, že velmi málo peněz bylo složeno a že zbytky musí býti exequírovány. Dále stanoveno, by se na žádné předměti více pivo, krom na Zálabské, kde rozloženo jest comando Brandeburků, a tu pouze u Feita a také dále u zálabského rychtáře se šenkovati má a to pro vojáky po 4 kr. a pro sousedy po 4 kr. a 1 d. — 2. Bylo drženo zasedání a stanoveno, že zbývá k expedýrování: 1. comisse mezi pozůstalými Strachovskými, 2. comisse mezi zdejšími a Týneckým kramářem, a 3. com. mezi mladým Josefem Saudkem a Efraimem Pentlářem. Mezi pozůstalými Strachovskými konáno řízení úřední dne 3. března. — 5. Přišel k úřadu purkmistrovskému p. Fanta, důchodní zdejšího zámku, že on, jakožto na poručení sl. král. české komory přichází a od vzácného magistr. jistou recogniti za příčinou ucházení se ke dvoru v příčině mlýna Hrobského producírovanou, kterou tak on zase při týž král. komoře složití má, producírovanou míti žádá s tím dalším doložením, pokudž by se taková recognita ode dvora neproducírovala, že táž král. komora Česká v příčině toho dluhu na 3000 zl. se vztahujícího v exekuti pokračovati bude. — 8. U přítomnosti některých pánův čteno prošlé nařízení rytmistra D. Avila z Koutimě v příčině odvezení sena do Prahy, a to p. Welich 2 koně a 50 otepí, p. Šilhánek 2 koně a též 50 otepí, p. Petr Pokorný s pí Braunhofrovou 3 koně a 80 ot., p. Praxa s p. starým Findrou, král. pan rychtář s paní Kučerkou, p. Václav Čapek, p. Marius, p. Jindra s pí vdovou Paroubkovou, p. Pábíček s mladým Danielem Čapkem, pí Pekelářka s p. Tatenickým, každý 4 koně a 100 otepí a konečně p. Purger a pekař Wild 80 otepí — celkem 1010 otepí. — 9. K žádosti p. Václ. Čapka, jakožto staršího cechu mlynařského, jsa obeslaný

Jakub Saki. — 10. Dle snesení vzácn. magistrátu rovnány záležitosti občanů Zálabských ve příčině dodávání koňův pro vojsko brandeburské. — 16. Na prošlé poručení čáslavského p. kapitána francouzského bylo ubytováno 25 vojáků, kterým p. Tatenický 2 koně a Darebný vola dáti jest musel. — Téhož dne zaslána panu comandýrujícímu odpověď do Kouřimě v příčině dek a slamníků. Na exekuci přišli z Kouřima a to na město 3 chlapi franc. mužů a na zámek 6 chl. — 20. Při úradě purkmistrovském přihlásili se dva officíři od král. pruského infant. regimentu strany kvartýru, který by jak pro officíry, tak také pro 777 hlav se zaopatřil; načež ku král. úradu krajskému, jakož i ku král. vys. slavné král. deputati, jak se v té případnosti chovati má magistrát, do Prahy schvální posel poslán byl. — 21. Na odeslané psaní od hospodského z Plaňan nařzeno p. Paroubkovi „u černého koníčka“, aby ta kola, která jeho pacholeci na jméno urozeného p. Šperlinka, když s jistým generálem do Prahy jsou jeli, se byli vypůjčili, zase navrátil a jemu odeslal. Tu p. Paroubek konstatoval, že ne jeho pacholek, nýbrž pacholek p. ml. Čapka u Šrámků a obecní pacholek taková kola si vypůjčili. — 22. Dle odeslaného recepisu od p. komandýrujícího de Poles z Kouřimě strany odeslání fůr pro odvážení fourage do Prahy a to dnešního dne o 3. hod., aby tam ty fůry byly a to ze Třídvor 2 fůry a 9 ostatních sousedů po 1 fůře. — 27. Jeden p. kapitán od francouzského vojska s 20 nemocnými a s 20 zdravými, s 3 unterofficíry z Čáslavě sem přijeli, kterýž zde přes noc a na to dne 28. dále ku Praze odmaširoval. — 30. Ohlásil se jeden unterofficír od pruského curasseur regimentu strany quartýru pro 1 off. a 20 prostých, kterýmž po přehlídnutí míst vykázaný byly: 1 officíru u Štiků a prostý 1, 1 unterofficír u Vorlů a prostí 3, u Beránků 2, u Kryšpínů 4, u Honičků 4, u Praxů 2 a u Kučerů 2 prostí. — Téhož dne u přítomnosti vzácn. magistrátu žádal p. comandýrující lajtnant klíče od bran a tu jemu páni odvětili, že ačkoliv by je vzácný magistrát rád složil, ale poněvadž našemu králi a nyní císaři město věrnost skládalo; že takové klíče bez povolení vrchních vydati nemůže. Tu ale pan lajtnant prohlásil, že pokudž magistrát klíče ihned nesloží, že po 2 neb 3 companiích vojska sem pošle a sám takové klíče sobě vyzdvihne. Což pozorujíc vzácný magistrát, že by mohlo město velké nepřijemnosti a mrzutosti zažiti, takové klíče na stůl se položily a on když odcházeti měl a se poroučel, kaprál je se stolu vzal a celý ten příběh ihned sepsán a ku král. úradu krajskému po schválním poslu se odeslal. — 31. K šacování masa vysláni do krámů p. Pokorný s p. Dittmarem.

Duben: 1. Na odeslané připsání p. (tit.) hejtmana brandejského Antonína z Rosenvaldu, strany jisté Matějovi Skořepovi, poddanému panství přerovského a hospodáři ze vsi Selčánek při saské armádě a od Petra Rokůska z Telčic, jakožto také při týž armádě s obecními koňmi zdejšími se vynacházejícími jistému markytanu prodánu býti mající klisny, jsouce on Petr Rokůsek k úradu purkmistrovskému povoláný, a zdali takovou klisnu jest prodal examinovaný, načež ale on že žádnou klisnu markytánovi jest neprodal, aniž o tom, kam přijiti měla ví, odsouzejíce se krku svého a na dobré své svědomí berouc, vypověděl s tím dalším

doložením, že když on Skořepa za něj chlapa do služby jeho zaopatří a sjedná, jemu také outraty na vychování dá, s ním k témuž markytánu půjde, a do očí, že žádná pravda není, že by on tu klisnu jemu prodati neměl, mluvití chce. — Téhož dne žádal officír brandeburský, aby se mu několik tovaryšů krejčovských pro šiti colaru do Poděbrad zaopatřilo. — 4. Conferenti držána strany té brandeburské exekuce, která aby vyzdvihnuta býti mohla do Boleslavě J. M. panu Kolče obristovi se psalo. — 5. Ordinováno do Kouřimi k vyvážení fourage do Prahy 16 fůr s 30 koňmi; tři složili peníze. — 6. U přítomnosti vzácného magistrátu jednáno v příčině vzešlých útrat od vojenských exekventův pruských v č. 433 fl 11 kr., kteréžto útraty ku král. úřadu krajskému poslány se žádostí za sčekaní. — 9. Rovnána rozepře mezi feldčarem Budinem Římkem a bývalým šenkýřem voděradským. -- 10. Přijel za Labe J. Knížecí Milost p. Cropalt-Anhalt z Desau a žádal 6 koní do Týnce; prohlížel pak město a šance okolo města a oznámil vzácn. magistrátu, že sem regiment infant. o 2250 mužích ve čtvrtek přimaštruje; načež pak hned na to 39 mužů s lajtnantem se ve městě ubytovalo, o čemž ihned zpráva ku král. úřadu krajskému učiněna, by z míst okolních náležitá pomoc přišla. — Téhož dne několik mužů od infanterie regimentu Kallstein sem do města přišlo, kteří brány města obsadili a pro 130 mužů zase k ránu kvartýry od officírů přehlídouty byly a v brzku také do města 11 rejtharů s officírem a se 70 muži přišlo a v uvedených bytech se rozložili, kamž také sousedé příslušné podušky odvedli. — 11. Přišlo od p. purkrabího v Poděbradech připsání strany odeslání pekařův do Poděbrad pro pečení profiantního chleba pruskému vojsku; tu starší pekaři byli povoláni a jim nařizeno, by nějaké starší mistry a tovaryše tam odeslali. — Téhož dne dle nařízení p. hejtmána od pruského zde ubytovaného regimentu muselo 9 měšťanů se sousedy se zbraní k němu se do bytu dostaviti, by času nočního s nimi disponovati mohl a je na varty rozeslal, což také se stalo a museli každé 2 hodiny vartu na šancích vyměňovati. — Téhož dne pro svážení zásoby kamene a hlíny na opravu městských zdí dle nařízení p. komandýrujícího museli sousedé 12 fůr dáti. — 16. Odtáhlo ráno 100 mužů, ale hned odpoledne přitáhl sem batalion od prince z Bevern z něhož 5 kompanií v městě a 2 na Zálabí byly rozloženy. — 17. Dle poručení prince z Bevernů jakožto komandýrujícího vsudy, kde zapotřebí jest se vidělo, postaveny byly palisády, jakož i jeden kus u Horské a druhý u Pražské brány postaveny byly. — 18. Dle poručení téhož vyzdvihnuta varta z domu Šalandovského a dána do domu Pošvovského. — 19. Podle pčručení knížete z Bevernů, jakožto generála od infant. regimentu nařizeno všem p. měšťanům, jakož i sousedům na předměstí, aby všechnu svou zbraň, ku které každý cedulku svého jména připevnil, na rathous složiti hleděli; podle kteréhožto nařízení p. Dominik Tumlíš specificati složených zbraní vyhotoví a p. lajtnantovi odevzdá. — Téhož dne 7 fůr muselo býti dáno k vyvážení rumovních hromad na opravu městských zdí. Ty peníze v sumě 2870 zl. od král. krajsk. úřadu pro vojsko pruské pany komisary a to p. primatorem a p. Jindrou vyzdvihnuté, složeny byly dle snesení vzácn. magistrátu do domu pana

Jana Kratochvíla, inspektora, načež dne 20. byvše dle téhož snesení vzácn. magistrátu princů zde komandýrujícímu oznámením o tom, že k ruce té vedené exekuce tolik peněz tu leží, odpověď děl, jen aby je ležeti nechali, že on další rozhodnutí jim sdělí. — 24. Vypravení koně k vyvezení francouzského generála z Chrudimě do Plaňan. — 25. Pasírováno městem do K. Hory několik vozů s chlebem pro francouzské vojsko. Téhož dne jistý pán z Chlumce jakožto deputýrovaný od král. krajsk. úřadu Králohradeckého kraje ohlásil se k vyzdvižení jistých a ne 2778 zl. se vztahujících peněz a to z těch od král. kraj. úřadu kraje kouřimského sem zaslanych peněz 2870 zl., kteréž na poručení zde ležícího prince z Bevernů a dle snesení vzácn. magistrátu se mu odvedla. — 26. Do vsí na straně Zálabské přimaširovalo několik regimentů infanterie saského vojska, zůstalo přes noc a pak dále maširovalo. Městem projelo 7 regimentů kavalerie a dragonského a ve vsích na straně Zálabské se ubytovalo. — 30. Skrze toto město od král. pruského vojska dva regimenty grenadýrů, které do Čech z Brandeburku přimaširovaly, po přespání na straně Zálabské dále do Časlavě maširovaly. (Pokračování.)

Záznamy šlechtických rodů v matrikách Chroustovických.

Sebral *Václav Oliva*. (Pokračování.)

Kostel byl benedikován 25. července 1744 od Josefa hraběte Vratislava z Mitrovic, biskupa králohradeckého. Oltářů měl celkem pět: hlavní sv. Jakuba, na němž uchovávaly se ostatky mučedníků sv. Maxima a Kandida, posvěcené 15. října 1654, vedlejší Rodičky Boží Bolestné s ostatky sv. Pia, Severa, Justa, Irene, posvěcený 12. května 1753, jiný sv. Jana Nep. s ostatky sv. Severina, Restituta a Benedikta z r. 1751, jiný „Ecce homo“ s ostatky sv. Pia, Severina a Irene z r. 1751 a pátý sv. Terezie s ostatky sv. Pia a Coelestina ze dne 15. prosince 1654.

R. 1807 hlavní oltář popsán byl takto: „Jest kamenný, oddělený prostorem od zdí chrámových na všech stranách a na způsob mramoru natřený. Vedou k němu tři stupně. Nad oltářní mensou vznáší se dřevěná stavba jeho v barvě šedé, tu a tam červené na způsob mramoru upravené. Ozdoben jest řezbami pozlacenými a postřibřenými. Tabernakul jest rovněž dřevěný v téže barvě jako oltář, otáčivý a na tři části rozdělený, z nichž jedna jest barvy červené, druhá zelené a třetí fialové. K němu sklánějí se dva cherubové, po každé straně jeden, pozlacení a postřibření. Stejně vyzdobeny jsou po každé straně i dva svícny a dvě hlavy andělíčků v oblacích. Vedle oltáře snáší se dvojí záclona barvy červené, zavěšená na branách dřevěných, spojujících oltář se zdmi chrámovými. Na branách pak jsou sochy: sv. Antonína Pad. na straně evangelní a sv. Rocha na straně epistolní. U hlav těchto soch vznáší se andělíčková hlava v oblacích. Na zdi připevněna jest za oltářem řezba dřevěná barvy mramorové, v níž jest titulární obraz sv. Jakuba asi 8 stop vysoký, jehož rám jest pozlacen a silně ozdoben. Po stranách obrazu jsou vyřezáni dva cherubové, pod nimiž jsou dvě a nad nimi šestero v oblacích andělských hlaviček a dva andělé celí. Sošky tyto jsou částečně pozlacené. Nad

obrazem zcela nahofe jest Nejsvětější Trojice: Otce se zeměkouli, Syna s křížem a Ducha sv. s holubicí. Na oltáři podle svatostánku jsou dvě schránky ra způsob pyramid se svatými ostatky. Jsou pozlaceny a zaskleny. V jedné jsou ostatky sv. Desideria, v druhé sv. Joachima.⁴²⁾

Podobně byly popsány i oltáře vedlejší. Tu pak byly schránky s ostatky: sv. Coelestina (na oltáři sv. Jana Nep.), sv. Coelestiny (na oltáři bolestné R. B.), sv. Fortunáta, Longina, Otmara, Richarda, Urbana, Januaria a sv. mučedníků Thebejských (na oltáři Ecce homo). Na oltáři sv. Terezie ostatků nebylo. V roce 1894 pořízen byl nový oltář.⁴³⁾

Ve věži⁴⁴⁾ kostelní, podoby jehlancovité, bylo pět zvonů: největší, vážící 12 centů měl nápis: „Hæc campana fusa gloriæ sancti Jacobilargita est tolerantia, ex qua terræ nostræ fons effluet altæ pacis. Johann Georg Kühner gosz mich in Prag A. D. 1782. sub felicissimo Regiminis triumpho Illmi S. R. J. Com. D. D. Philippi Kynský de Chinitz et Tettau Equi Albæ Aquilæ et Ord. s. Stanislai Cæs. S. Maj. actu. cam. Inspec. Exerat. Pyrobolariorum Col. et Com. Inclit. Legi. Ant. Esterhasi“⁴⁵⁾. Pak byl vyryt znak Kinských. Druhý vážil 9 centů a 30 liber a byl zasvěcen sv. Václavu. Nápis jeho sestávající z gotických písmen se nedochoval. Třetí bez nápisu, vážící 1 cent a 50 liber zasvěcen byl úctě sv. Františka. Čtvrtý vážící 6 centů měl nápis: „Honoris ss. M. Laurentii et Floriani refusa sub parochia V. D. Antonio Škrochovský Arch. Epis. Vic. For. Adm. sub Illma ac Exclma D. D. Theresia conjuge Illmi ac Excelmi D. D. Leopoldi Kynsky supremi cæsarei venationum præfecti Domini in Chlumetz Ao. 1756 Alto Mautæ a Joanne Zeida“⁴⁶⁾ se znakem Kinských. Pátý „umíráček“ vážící 40 liber měl ietopočet 1750. V malé výšce nad presbytářem byl zvonek 60 liber bez nápisu.

Po ohni r. 1856 dány⁴⁷⁾ byly na věž roku 1858 pouze tři zvony nákladem kořete Maxmiliána z Thurn-Taxisu. První má nápis: „Hæc campana fusa gloriæ sancti Jacobi largita est tolerantia ex qua terræ nostræ

⁴²⁾ Hlavní oltář byl pozlacen r. 1847 za 100 zl. od Václava Procházky z České Třebové. Peníze darovala pí. patronka. R. 1852 opravena byla kazatelna od Vojtěcha Šlechty v Chrudimi za 120 zl., jež sešly se sbírkami.

⁴³⁾ R. 1893 sešlo se na dobrovolných přispěvcích z celé farnosti i z obcí mimofarních Brčekol, Synčan, Blížňovic, Mentoura a Lipce 500 zl. na pořízení nového postranného oltáře P. Marie Lurdské, který byl r. 1894 posvěcen.

⁴⁴⁾ Původní nátěr věží byl šedý. Ve vydání v roce 1744 je alespoň položka: „za pleyvaizovanou barvu na nové věže kostelní dáno 15 kr.“ a dále „za hrnce pro barvy k barvení nového kostela dáno 6 kr.“ Na věži byly hodiny „železné, které pro sešlost již nebyly k potřebě“, proto byly v roce 1808 sundány. Roku 1810 pořídil hrabě Kinský nové a krásné hodiny z Prahy od hodináře Heinricha. Když však Chroustovští hraběte rozhněvali, dal hodiny tyto z Chroustovic odnésti na kostel do Uherska, kdež byly, tuším, až do r. 1902.

⁴⁵⁾ T. j. „Tento zvon, ulitý ku slávě sv. Jakuba, byl pořízen z podnětu tolerance, z níž naší vlasti poplyne pramen ustavičného míru. Ulil mně Jan Jiří Kühner v Praze léta páně 1782 za slavné a šťastné vlády nejjasnějšího, svatě říše římské hraběte, pana a pana Filipa Kinského ze Vchynic a Tetové, rytíře bílého orla a řádu sv. Stanislava, Jeho Milosti císařské skutečného pol. inspektora při slavném pluku prvních dělostřelců hraběte Antonína Esterhazyho.“

⁴⁶⁾ T. j. „K úctě svatých mučedníků Vavřince a Floriána (byl jsem) ulit za faráře dp. Antonína Škrochovského, arcibiskupského správce vikariátního a za nejjasnější a vysokorodé paní a paní Terezie, manželky nejjasnějšího a vysokorodého pána a pana Leopolda Kinského, nejvyššího císařského lovčího, pána na Chlumci, roku 1756 ve Vysokém Mýtě od Jana Zejdy.“

⁴⁷⁾ Na opravě kostela pracovalo se nejvíce r. 1858, kdy byly pokryty věž i kostel a zavěšeny zvony. R. 1859 20. června spadl s věže při omítání zedník Josef Jeřábek a zabil se.

fons effluet altæ pacis! Hæc campana ao D. 1856 igne soluta refusa est ao D. 1858 sumptibus Patroni Ecclesiæ Celsissimi Principis Maxim. Car. de Thurn et Taxis.⁴⁸⁾ Druhý: „In honorem S. Laurentii et Floriani refusa 1750. Hæc campana igne soluta ao D. 1856 refusa est ao D. 1858 sumptibus Patroni Ecclesiæ Celsissimi Principis Maxim. Car. de Thurn et Taxis.“⁴⁹⁾ Na třetím se čte: „Hæc campana ao D. 1856 igne soluta refusa est ao D. 1858 sumptibus Patroni Ecclesiæ Celsissimi Principis Maxim. Car. de Thurn et Taxis. In honorem S. Francisci et Wenceslai.“⁵⁰⁾

Věž r. 1807 popsána byla takto: „Nalézá se v čele kostela, a jest celá zděná, dosti pevně stavěná, prostranná, formy čtyřúhelníkové. Okrasy její byly letos obnoveny a římsy upraveny. Nad věží bezprostředně nalézá se zvonice rovněž ve stavu dobrém. Pokryta jest šindelem r. 1800, jenž natřen jest červeně. Na vrcholi nalézá se železný kříž, přecházející v malou makovici, rovněž červeně natřenou. Téže barvy jest i malá vížka nad presbytářem. I ta opatřena jest menší makovicí a jednoduchým křížem.“

Chor pro zpěváky nalézá se nad vchodem kostelním. Na něm umístěny jsou varhany a nástroje hudební.

Kostel opatřen byl všemi kostelními potřebami. Měl monstranci „dovedně pracovanou a většinou pozlacenou“ vážící 2 libry 24 lotů, cibor postříbřenou a ozdobenou „drahokamy skleněnými“ vážící 24 lotů, kalich první třídy zároveň s patenou, pozlacený. Kupa na spodku byla ozdobena okrasou stříbrnou. Na noze nalézal se obraz sv. Jakuba ap. a znak rodů Kolovratův a „vyryt byl rok 1692.“ Vážil 31 lotů. Kalich „druhé třídy, bez všelikých okras“ vážil 20 lotů.

Kostel musil roku 1807 předměty tyto odevzdati nebo si vykoupiti, jak jasno z následující velmi zajímavé zprávy tehdejšího faráře Jos. Beránka: „Dle nejvyššího dvorního nařízení ze dne 16. listopadu 1807 ze stříbrných nádob zdejšího kostela byly do Prahy c. k. mincovně zaslány a tam příslušnému úřadu odevzdány: kalich bez pateny, relikviář sv. Jana Nep. a relikviář na způsob pacifikálu, jenž prve zbaven byl kamenů a ozdob jemně pracovaných, jež byly vyňaty z věnování a v archivě kostelním uchovány. Certifikát o odevzdání těchto věcí, vyhotovený příslušnou komisí pražskou uchovává se v kostelní kase zdejší. Obligace však důchodů komory dvorní na tři procenta k. m. a kapitál, který v 10 letech má býti zpět vrácen, se očekává. Ostatní tohoto kostela posvátné stříbrné nádoby veliké ceny, jako monstrance celá vzácná pro jemnou práci, noha cibore a nohy obou kalichů, po obdržení nutné k tomu licence u císař. král. komise toho času v Hradci Králové za 139 zl. 27 kr. ceny běžné jednak stříbrné, jednak zlaté dne 10. května 1810 byly vykoupeny a pečeti této komise označeny. Na sehnání peněz byla uspořádána, dříve v kostele ohlášená peněžní sbírka po farnosti, jež nad očekávání šťastně dopadla.“

⁴⁸⁾ T. j. „Tento zvon, ulitý ku slávě sv. Jakuba, byl pořízen z podnětu tolerance, z níž vlastní naší poplyne pramen ustavičného míru. Zvon tento leta Páně 1856 ohněm zkažený, byl přelit leta Páně 1858 nákladem kostelního patrona, nejjasnějšího knížete Maxmiliána Karla z Thurn-Taxisu.“

⁴⁹⁾ T. j. „K účtě svatých mučedníků Vavřince a Floriána byl jsem přelit r. 1750. Tento zvon, roku 1856 ohněm zkažený, byl přelit leta Páně 1858 nákladem kostelního patrona, nejjasnějšího knížete Maxmiliána Karla z Thurn-Taxisu.“

⁵⁰⁾ T. j. „Tento zvon, leta Páně 1856 ohněm zkažený, byl přelit leta Páně 1858 nákladem kostelního patrona, nejjasnějšího knížete Maxmiliána Karla z Thurn-Taxisu.“

Mimo to měl kostel všecka nutná paramenta⁵¹⁾ a bohoslužebné knihy, jako pět missálů (z r. 1636, 1661, 1690, 1731, 1735), dva misálky pro rekviem (z r. 1693 a 1753), agendu větší z r. 1731, česká evangelia z r. 1765 atd., tři prapory k processím (jeden s obrazem sv. Jana Křtitele a sv. Václava, druhý s obrazy Rodičky Boží a sv. Jana Nep., třetí s obrazem anděla strážce.⁵²⁾

Z obrazů a soch připomínají se: „Vzkříšení“, jež daroval r. 1811 urozený pán Karel Šťastný, důchodní panství Chroustovického, „i jindy často štědrý dárcce a dobrodinec“ kostela a obraz J. Krista na kříži na choře.

Socha Lurdské Rodičky Boží, nejsvětějšího srdce Páně, obrazy srdce P. Ježíše a P. Marie, socha srdce P. Marie, obraz Rodičky Boží Pomocné atd. byly do kostela dány v době novější.⁵³⁾

* * *

V zámecké, kapli konají se služby Boží (dle fundační listiny) dvakrátě týdně. Kaple tato byla založena od hraběte Kolovrata a ke cti sv. tého Františka Seraf. od biskupa králohradeckého vysvěcena. Později, za času biskupa Haje, titul sv. Františka Seraf. byl při novém svěcení dne 4. října 1785 zaměněn v titul povýšení sv. kříže, ježto na oltáři pěkný kříž se nalézal.⁵⁴⁾

⁵¹⁾ Menší i větší dary různého druhu pro kostel uvádí „P. k. III.“ na str. 422—416. Mezi většími dárci se jmenují: rodina Hájkova, nájemce chroustovického dvora, Františka Popelkova, hospodyně p. faráře Bezděka, slečna Illingova, pi. Nedbalová, Šisanová z Turova a j.

⁵²⁾ Literácký chor pořídil některá paramenta, jako r. 1846 velum atd.

⁵³⁾ Tak na př. r. 1900 dal mistr obuvnický Koblížek do kostela Jesulátka, jež „stalo se základem belléna.“ R. 1901 byly k Jesulátku přikoupeny sochy sv. Josefa a P. Marie, dvou pastýřů atd., r. 1902 sochy sv. tří králů, r. 1908 sošky oveček, volka a oslika, r. 1910 sošky osob přinášejících dary a p. Celkem stál tento „belléna“ přes 800 K, ale sošky jeho jsou velmi zdařilé, umělecké a působí libezným dojmem. Socha srdce P. Marie pořizena byla r. 1910 a stála přes 400 K. Téhož roku pořizeno bylo do kostela různých bohoslužebných předmětů v ceně přes 350 K a umělých květin za 100 K. Pořebné obnosy vesměs sešly se sbírkami obětovných farníků. Před tím r. 1893 obdržel chrám Páně darem od pí. Vrátilové koberec za 17 zl., r. 1909 missál atd. Kaplan Jan Oliva daroval r. 1907 sochy sv. Josefa, sv. Václava a relief sv. Terezie, r. 1908 reliefy sv. Augustína, sv. Martina atd.

⁵⁴⁾ Zámecká kaple byla opravena r. 1871 a 1872. Dne 30. června 1872 vysvětil ji ke cti povýšení sv. kříže farář J. Bezděk. V hrobce oltářního kamene nalezena byla tehdy listina pergamenová tohoto obsahu: „MDCCLXXXV die 4 mensis Octobris Ego Joannes Leopoldus ab Hay episcopus Reginae-Hradecensis consecravit capellam et altare hoc in honorem s. Crucis et reliquias sanctorum Martyrum Clari et Casti in eo inclusi et singulis Christi fidelibus hodie unum annum et in die anniversario consecrationis hujusmodi ipsam visitantibus 40 dies de vera indulgentia, in forma Ecclesiae consueta, concessi.“*) Nová listina v oltář vložena zní: „Anno MDCCCLXVIII die 28. mensis Julii Ego Carolus Borromaeus Hanl, ep. R. Hradecensis altare hoc portatile consecravit et reliquias sanctorum Bonifacii et Maximi-Martyrum in eo inclusi.“**)

*) T. j. „Dne 5. října 1785 já Jan Leopold Hay, biskup králohradecký, posvětil jsem tuto kapli a oltář ke cti sv. kříže a ostatky svatých mučedníků Klára a Kasta v oltáři jejím jsem zapečetil. Všem věřícím dnešního dne udělil jsem odpustky jednoho roku a těm, kdo ve výroční den posvěcení tuto kapli navštíví, odpustky 40 dnů tak, jak církev uděluje.“

**) T. j. „Dne 28. července 1367 já Karel Bor. Hanl, biskup králohradecký, tento přenosný oltář jsem posvětil a v něm ostatky sv. Bonifáce a Maxima mučedníků jsem zapečetil.“

Oltář zámecké kaple jest sice jednoduše, ale přece krásně z mramoru vybudován. Po jeho obou stranách na stěně jsou dva obrazy totiž sv. Filipa a Jakuba. V kapli jest několik stolic a na straně evangelní zvláštní stolice v oddělené místnosti pro vrchnost. Kaple má též svůj kalich, dva missály a dva ornáty se vším potřebným příslušenstvím ke mši sv.

* * *

Vedle kostela v Chroustovicích na náměstí jest socha Rodičky Boží. Stávala tam od nepamětných dob. R. 1804 při vichřici byla sražena a rozbita. Proto obec postavila téhož roku sochu novou kamennou, prostor ohradila plotem a ozdobila čtyřmi stromy. Jí náleží povinnost udržovati vše v dobrém stavu.

Doleji uprostřed náměstí jest sv. kříž, postavený r. 1836 z dobrovolných příspěvků občanů chroustovických, a z daru knížete Maxmiliána z Thurn-Taxisu.

U osady sluší ještě připomenouti sochu nejsvětější Trojice⁵⁶⁾ na silnici k Luži, kam se každoročně odpoledne o témže svátku vodí procesí,⁵⁶⁾ a kříž s obrazem sv. Václava uprostřed polí mezi Ostrovem, Chroustovicemi a Bezinami.

* * *

Ve šťastných dobách otce vlasti, Karla IV., kdy po celém království Českém s jediným jazykem spojovala se u všech i jediná víra, již přinesli sv. apoštolové Cyrill a Methoděj a pro niž tak horlil nejslavnější kníže sv. Václav, najisto i v Chroustovicích katoličtí kněží i vštěpovali víru tu do srdcí svých světců.⁵⁷⁾ Proto, ač na poč. XV. stol. husitismus dobře polovinu národa od katol. církve oderval, v Chroustovicích přece zůstávali kněží katoličtí a celé okolí zůstalo katolickým. Teprve v roce 1420, kdy Táborové navštívili Chroustovice a pravdě nejspíše, ježto činili tak všude, kamkoliv přišli, kostel vypálili, faru vydrancovali a katolického kněze, nespasil-li se útekem, bez milosrdenství zabili, Chroustovice a celé okolí násilím k husitismu byly strženy. Od té doby dostala se duchovní správa nejprve do rukou kněží husitských či utrakvistů a po nich do rukou pastorů lutheránských. Z těchto připomínají se v Chroustovicích alespoň dva, totiž: Jan Achilles a Václav Bruncvík Miletínský.

Jan Achilles, rodák berounský a český bohoslovecký spisovatel, vyznávač kalicha či utrakvista, farářoval v Chroustovicích do roku 1589, kdy stal se děkanem v Pacově. V které době do Chroustovic přišel, není známo, ale dle zvyku doby tehdejší, asi nedávno před tím,

⁵⁶⁾ Kdy socha tato postavena byla, nelze určit, ale r. 1733 již se připomíná, neboť při vypsání polí di farář, že táhnou se za panským dvorem „od silnice, kterou se jde k Mostu za poklonou a obrazem Sv. Trojice“.

⁵⁶⁾ Dne 26. ledna 1891 učinili Karel Šnajdr, kamenický tovaryš a sochař Dušánek sbírku po Chroustovicích na opravu sochy N. Trojice a sebrali 116 zl. Sochař Dušánek za to zhotovil slušnou, nynější sochu z kamene. Müller, u něhož se nestavili, ač žid, vzkázal, že dá také, a dal 2 zl. jako jiní zámožní sousedé, Beranová, israelitka dala 1 zl. Model objednan byl z Hořic od sochařské školy. Socha byla posvěcena 24. května 1891.

⁵⁷⁾ Z nejstarších katolických kněží připomínají se r. 1370 Simeon, kněz z Chroustovic, který ustanoven byl za faráře do Nové Vrchlavě, dále r. 1374 Zdech, farář z Chroustovic, jako svědek Víta, faráře z Chocně při smlouvě jeho s Nyčkem z Vys. Mýta a r. 1391 Bedřich, farář z Chroustovic, který byl přesazen ke kostelu sv. Petra na předměstí v Hradci Králové. (Lib. con. V. r. 1390).

buď v roce 1588 nebo 1587. Před tím byl kaplanem v Chrudimi a farářem v Rosicích u Chrasti.⁵⁸⁾

Václav Brunecvík Miletínský, sepsal v Chroustovicích a vydal k novému roku 1607 „kázání o zemětřesení, kteréž se stalo leta doblhajícího 1606 ve čtvrtek v ochtáb sv. Ondřeje“ v 8° o 28 listech, vytištěné v Litomyšli u Andresa Gaudence, kdež píše: „Tak i leta pomíjejícího a k svému konci doblhajícího 1606 ve čtvrtek, jmenovitě ochtáb sv. Ondřeje, apoštola Páně (6. prosince), v tomto království českém a v kraji vysokomýtském — a mám za to, že i jinde — okolo hodiny jedenmezcitné (asi o 1¹/₂ odpol.) hrozné, děsitedlné a strašlivé zemětřesení se stalo a z sebe jakýs neobyčejný hřmot a rumplování, jako by množství panstva na několika krytých vozých klusem jelo, vydalo a podobně, až mnozí lidé u nás v městysi Chroustovicích z domů svých, nevěduce, co se děje, vyběhali; tak rumlovalo, štercovalo a třáslo to.“ Kniha jest věnována rychtáři, purkmistru a senátorům vysokomýtským. Podruhé připomíná se tento Brunecvík jako farář chroustovický r. 1608 („správce církevní v Chroustovicích“) při svatbě Jiříka Sequenidesa Chotěbořského, správce církevního v městečku Luži, jako svědek. Byl ženat a švagrem kněze Václava Nigrina Rosického, jenž se r. 1617 oženil s Annou Hladíkovou z městečka Chroustovic. Setrval tedy Brunecvík v Chroustovicích najisto od r. 1606 do 1618, ba snad až do r. 1623, kdy fara chroustovická byla připojena k Luži.

Z katolických farářů po bitvě na Bílé hoře výslovně připomínají se: Jan Mikuláš ze řádu kazatelského „pro tunc parochu chroustovicensis et lužensis“ v r. 1628 dne 24. prosince, dále Jan Mikuláš Kozmínský dne 27. července 1631 a Burkhardt Kordík Kladrubský, benediktin, dne 28. října 1633, kteří bydlili v Luži a obstarávali faru chroustovickou.

Znova zřízena byla v Chroustovicích fara r. 1665. Farářem stal se tu František Švec, jak svědčí nápis na nejstarší matrice z téhož roku: „*Matrica Ecclesiae Chroustovicensis et filiarum eique: Radhošť et Uhersko, procurata sub R. D. Francisco Szeutinani, pro tunc parochu Chroustovicensi* *). P. Švec pobyl v Chroustovicích od ledna 1665 do 10. dubna 1666, kdy přišel jeho nástupce Matěj Špalek, jenž působil v Chroustovicích do 20. května 1670. Po Špalkovi byl farářem do 25. ledna 1676 Martin Bernard Vítek, jak svědčí matrika I. 18. slovy: „*Existente pro tunc (r. 1671) parochu Chroustovicium R. D. Martino Bernardo Wítek, qui 20. Maii anni præcedentis R. Dno Mathiæ Špalek successit* **). Zemřel v Chroustovicích uvedeného dne 25. ledna 1676. V matrice úmrtí I. 258 čteme: „25. ledna 1676 úmřel jest dvojčetihodný pan Páter Martin Vítek, farář z městys Chroustovic, svátostmi všemi zaopatřený. Pohřben jest a odpočívá v chrámu Páně chroustovském“, a na str. 33. „*Post abitum ex hac vita Patris Martini Wítek, parochi Chroustovicensis, qui mortuus est 25. Januarii (1676) successit in ejus locum ad*

⁵⁸⁾ Byl miláčkem tehdejšího majitele panství Diviše Slavaty z Chlumu a Košumberka.

*) T. j. „Matrika kostela chroustovického a jeho filiálek: Radhoště a Uherska, pořizená za dp. Františka Ševce, tehdejšího faráře chroustovického.“

***) T. j. „Tehdy (r. 1671) byl farářem v Chroustovicích dp. Martin Bernard Vítek, který 20. května předešlého roku (1670) nastoupil po Matějovi Špalkovi.“

eandem parochiam P. Thomas Wenceslaus Dvořák 21. Februarii.“^{***)}

Po Dvořákovi, který farářoval v Chroustovicích od 21. února 1676 do sv. Jiří 1679, kdy stal se farářem v Rychnově, přišel Vavřinec z Oličů, který spravoval faru do 24. dubna 1683. Matr. I. 41. píše: „Post abitum Admodum R. Dni Thomæ Dvorzak ad parochiam Rychnoviensem successit in locum ejus ad festum s. Georgii P. Laurentius „Ollitzer“ a na str. 59 dodává: „Post abitum Adm. Rdi Nobilis et doctissimi Dni P. Laurentii Ollitzer ex parochia Chroustovicensi ad parochiam Trojovicensem successit in ejus locum Adm. R. et doctissimus Dns Pater Joannes Josef Božan die 24. Aprilis anno 1683. Prior tandem capucinus factus postquam 20 annos in religione vixisset pie obiit 2. Februarii 1728⁵⁹⁾ Šlechtic z Oličů byl tedy v Trojovicích farářem asi do r. 1707, načež vstoupil do řádu kapucinského (asi v blízké Chrudimi) a tam zemřel roku 1728.⁶⁰⁾

Jan Josef Božan byl farářem v Chroustovicích 33 let. Zemřel 1. července 1716. V matrice II. fol. 386 čteme: „1. Julii. Prvního dne měsíce července ve středu právě ten den před svátkem navštívení nejsvětější Rodičky Boží ráno po půl desáté hodině německé, dokonal život svůj v Pánu dvojí cti hodný a vysoce učený kněz pan Jan Josef Božan, rodem z města Frýdku, na pomezích Moravských a Slezských ležícím, bývalý někdy farář v kraji Plzeňském totiž v Ouboči blíže Domažlic, pak od leta 1683 ode dne 24. Aprilis do roku běžícího 1719 přeustavičně 33 leta 2 měsíce a 1 týhoden dobře zasloužilý a meritirovaný farář v městys v Chroustovicích všema svátostmi církevníma zaopatřený věku svého počítající 72 letům, u přítomnosti 14 duchovních v kryptě kostelní sv. Jakuba Apoštola Páně v Chroustovicích dne 3 Julii pohřbený. Pán Bůh dejž mu a všech věrných umřelých dušem lehké odpocinutí a slavné z mrtvých vstání. Mortem ejus præcesserunt 2 signa: 1num, die 12. Junii die dominica in magna pulsatione matutina decidit cor ex magna campana immediate tendendo recta linea deorsum, acsi illud studio et data opera aliquis dimitteret. 2dum. In festo] s. Joannis, ubi ille in octava ejus est demortuus postea, legenti missam de illo Sancto sub Evangelio extincta est candela a semetipsa. Fumum emisit sat diu post tunc a semetipsa iterum reaccensa. Ita testor P. Franciscus Leopoldus Felix pro tempore Chroustovicii existens“⁶¹⁾).

***) T. j. „Po vykročení z tohoto života P. Martina Vitka, faráře chroustovického, jenž zemřel 25. ledna 1678., nastoupil po něm jako farář P. Tomáš Václav Dvořák 21. února.“

⁵⁹⁾ T. j. „Po odchodu vdp. Tomáše Dvořáka za faráře do Rychnova (n. Kn.) nastoupil po něm o sv. Jiří P. Vavřinec Olič a „Po odchodu šlechtice a veleučeného vdp. P. Vavřince Oliče z Chroustovic za faráře do Trojovic nastoupil po něm vdp. a veleučený kněz Jan Josef Božan, dne 24. dubna r. 1683. Dřívější (farář Olič) vstoupil do řádu kapucinského a když po 20 let v klášteře vytrval, umřel 2. února 1728.“

⁶⁰⁾ Farář Vítek měl za hospodyní jakousi Kateřinu, a farář Olič sestru Annu či „pannu Aničku, pana pátera chroustovského sestru“, jak praví matrika.

⁶¹⁾ T. j. „Smrt jeho předcházela dvě znamení. První bylo, že dne 12. června v neděli, když z rána vyzvánělo se všemi zvony, utrhlo se srdce u velkého zvonu a přímo sletělo až dolů, jako by je byl někdo schválně spustil. Druhé bylo, že o svátku sv. Jana (Křtitele), v jehož oktávě Božan zemřel, když na ten den četl mši sv. o témže světcí, při evangeliu shasla sama sebou svíčka. Čoučila dosti dlouho a pak zase sama začala hořeti. Tak svědčím já P. František Leopold Felix, jenž tehdy v Chroustovicích jsem byl.“

Božan⁶²⁾ vydal jako farář chroustovický zpěvník: „Nebeský slaviček“, jehož vytištění se dočkal.⁶³⁾ Velikým přítelstvem byl mu hrabě Špork, jenž uvedl do Čech svobodné zednáře. Možno tedy souditi, že

⁶²⁾ Svátek (Česko-Mor. kr. VII. 237.) nazývá jej chybně Brozanem a Ottův sl. (XII. 417) Božekem!

⁶³⁾ Kancionál Božanův byla „jediná kniha česká“, „český jedináček“, již hrabě Špork svým nákladem byl vydal, jak svědčí Josef Svátek v Česko-mor. kronice VII. 237. Jeden exemplář její chová se v kůru literáckém při kostele chroustovickém posud. Byl sem darován a roku 1736 od kteréhosi jesuity P. Františka revidován, jak svědčí nápis na prvním titulním listě: „Exhibitum in parochia Chroustovicensi 1736. P. Franc. S. J.“

Titul knihy jest: „Slaviček rajský na stromě života slávu Tvorci Svému prozpěvující, to jest: Kancionál anebo: Kniha písební, rozličné nábožné písně s mnohým spasitedlným přemýšlováním obsahující netoliko žákům kostelním při službách církevních k pohodlí, ale také jednomu každému k potěšení a prospěchu duchovnímu odjinud po rozdílně sebraná a spořádaná od dvojí cti hodného kněze Jana Josefa Božana, faráře chroustovského. S povolením duchovní vrchnosti. Vytištěno v Hradci Králové nad Labem u Václava Tybely, 1719“. Kancionál jest věnován: „Františkovi Antonínovi svatě římské říše hraběti z Šporků, dědičnému Pánu na Lysy, Konojedech, Kradlici a Heřmanicích (Hradišti) J. C. K. M. skutečné tajné radě, komorníka a královskému mistodržícímu v království českém, Pánu a Pánu a patronu milostivému.“ Ve věnování poučuje Božan o názvu a nákladu kancionálu, ovšem způsobem své doby. Praví: „Já tuto knihu obsahující v sobě rozličné pobožné chvály Boží a písně slavičkem rajským jsem nazval, dobře o tom věda, že jako zpěv slavička mezi zpěvy jiných pláčekův tak píseň chvály Boží mezi jinými písněmi nejvýbornější Bohu, nebešťanům i dobrým lidem nejlépeznější jest. Toho slavička jsem já z sebraných odjinud vajec, pracovitým seděním, zahříváním lásky a žádostí obecné pobožnosti z skořábky k životu vyvedl, ale tak ne pernatého, že na světlo vylítnouti nemůže, nýbrž v tom hnízde, kde se vyléhl, mezi domácími stěny vězeti, smutnou zimu tak dlouho trpěti musí, dokavadž potěšitedlné jaro od milostivého dohrovince se neukáže, dokavadž štědrost Patrona křídel jemu nedodá, aby k světlu vylítnouti, veřejně se viděti i slyšeti dále mohl... Tohož já s sebou samým pod pláště milostivé protekce uvrhuji poníženě prosí, aby Vaše... Excellenci nad tímto plodem práce mé, již v sešlosti věku vynaložené ochrannou ruku držeti a od zinačení chrániti ráčila...“ V předmluvě pak k „pobožnému čtenáři“ zvláště zajímavá slova: „Ačkoliv pak tato léta na kancionály v Čechách se nedostatku nevidí, neb teprv před málo lety zase jeden od dědictví svato Václavského vydán byl, nic méně pevně se důvěřuji, že tento za zbytečný se zdáti nebude, jakožto který netoliko text a noty pro zpěváky, ale taky bas pro varhaníky místem i víceji hlasů ukazuje tak, že plnému kůru k pořádnému a dobře zvuknému zpěvu sloužití může. Ukazuje také kantorům a jiným žákům, jak podle rozličného času a rozličných slavností i při mši svaté i při nešpotech i letaních a jakýchkoliv v církvi svaté katolické obyčejných ceremoniích se chovati, jaké písně zpívati mají, což v jiných kancionálech jsem až posavad nenalezl. K tomu přidána má velmi spasitedlná přemýšlování o tajemstvích svaté víry jako o vtělení, narození, umučení Páně... Co v této knize se nachází nic mého není mimo spořádání věcí odjinud porozdílně sebraných a dílem z latiny v češtinu uvedených. Pročež... bude-li se ti co v ni líbiti... připiš Bohu, který mně již v sešlosti věku jak k začetí tak k dokonání toho kancionálu i chuti i síly dodal...“ Kancionál má aprobaci arcibiskupskou od Jana Fricka, faráře v Oujezdě a generál. vikáře Daniele Josefa, biskupa. Obsahuje kromě předmluv 843 stran velkého formátu, pak „Poznamenání podle abecedy všech písní tohoto kancionálu...“ tituly „rozmínání, písní a sacrum“ a posléze veršovanou „omluvu strany errát (chyb) a pochybnosti proměnných některých liter“, ježto „nikdá růže bez některého součku neroste“. Poněvadž „přemýšlování“ jsou vlastní, byť odjinud jako na př. z latiny upravenou prací Božanovou (kázání), poznáváme z nich i mnohý kulturní rys povahy lidu chroustovického v jeho době. Byl tedy Božan muž vzdělaný, pilný, pobožný, dobrý kazatel i zpěvák, ale pokladu nenahromadil, slovem byl lidumil, jak doba Šporkova v Čechách žádala. Z té také asi příčiny došel on „ponížený kaplan“ milosti u hraběte Šporka, jehož svým patronem častěji nazývá.

i farář Božan⁶⁴⁾ tím směrem se nesl.⁶⁵⁾ Domácnost vedla mu po mnohá léta Zuzana Kvítkova, která přemnohým dětem v Chroustovicích kmotrovstvím sloužila a také zde zemřela. Po ní Mariana Vitáskova.

Jan František Herman, nový farář chroustovický byl pražskou konsistofí konfirmován 22. srpna 1716 a potrval v Chroustovicích do 4. dubna 1726, kdy odešel za děkana do Jaroměře. Matr. II. 50. píše: „Anno 1716 a die 22. Augusti successit pie defuncto Joanni Božan P. Joannes Herman in beneficium Chroustovicense.“⁶⁶⁾ Následoval farář Martin Vávra, rodák podlažický, který se i v Chroustovicích jako první kaplan za faráře Hermana připomíná. Působil pak tu Vávra od května 1717 do konce června 1723. Po té odešel do Vídně za vychovatele mladého knížete Petra de Capece ke dvoru markraběte de Roffrano, načež stal se 20. dubna r. 1726 farářem. Zemřel v Chroustovicích 19. února 1731. Příslušné záznamy z matrik jsou: „Successit hic (dne 30. června 1723) P. Ignatius Havlík in capellanatu Chroustovicensi P. Martino Joanni Vávra Viennam ad aulam Excellentissimi Dni Dni marchionis de Roffrano principis de Capece veluti ejusdem junioris principis Petri instituto instructori, abiturienti.“⁶⁷⁾ (II. 102) „Dne 20. Aprilis (1726) post abitum Admodum Rdi Dni Joannis Herman in decanatum Jaromierensem beneficio Chroustovicensi successit Adm. Rdus et Præcellens Dnus Martinus Vávra, Bohemus Chrastensis“⁶⁸⁾. (II. 122.) „Dne 19. Februarii odebral se na věčnost všema svátostmi zaopatřený a život svůj v Pánu dokonal po 3 hodinách v poledne dvojí cti hodný a vysoce učený kněz pan Martin Jan Vávra, rodem z Podlažic u města Chrasti, bývalý opatrný pastýř a farář chroustovický 5 let bez 4 neděl, stáří věku svého 41 rok. Též u přítomnosti 24 duchovních osob v kryptě kostelní sv. Jakuba Apoštola Páně v Chroustovicích pohřbený dne 22. Februarii 1731. Requiescat in sancta pace!“⁶⁹⁾, (II. 437.)

Dne 21. června 1731 nastoupil v Chroustovicích za faráře Jindřicha Františka Kohouta a spravoval farnost do konce října 1739, až odešel za děkana do Jaroměře. Sám píše: „Anno 1731 adivi beneficium Chroustovicense die 21. Junnii ego Henricus Fr. Kohout“⁷⁰⁾ a později je při-

⁶⁴⁾ Zajímavým pro duševní názory Božanovy je vlastnoruční jeho zápis 6. června 1703: „nata est Anna Maria, inter octavam et nonam horam matutinam die Mercurii in signo piscium“ t. j. narodila se Anna Marie mezi osmou a devátou hodinou ranní ve znamení ryb.

⁶⁵⁾ Alespoň Vančura v překladě Denisova díla: „Čechy . . .“ píše o něm: „Literatuře české zavděčil se hrabě Špork jenom krásným vydáním katolického kancionálu: „Slaviček . . .“ sestaveným od Jana Jos. Božana, faráře v Chroustovicích, jenž písně vybíral s větším vkusem než Koniáš v pověstné své „Cytaře“, vyhýbaje se zejména výkvětům „mučirenské“ obraznosti veršů a kázání jesuitských“, při čem dovolává se „Dějin české literatury“ II. č. 1. str. 126. od Jaroslava Vlčka. Slova evangelíka Vančury a realisty Vlčka nasvědčují zajisté názoru mému.

⁶⁶⁾ T. j. „R. 1716 ode dne 22. srpna nastoupil po v Pánu zesnulém Janu Božanovi na faru chroustovickou Jan Herman.“

⁶⁷⁾ T. j. „Nastoupil tu (v Chroustovicích) Ignác Havlík jako kaplan po Mart. Vávrovi, jenž odebral se do Vídně ke dvoru nejjasnějšího pana markraběte de Roffrano, knížete de Capece, ježto byl ustanoven vychovatelem mladého knížete Petra.“

⁶⁸⁾ T. j. „Dne 20. dub. 1726 po odchodu vdp. Jana Hermana za děkana do Jaroměře, na faru chroustovickou nastoupil vdp. Martin Vávra, Čech, rodilý od Chrasti.“

⁶⁹⁾ T. j. „Pohřben byl 22. února 1731. Odpočtevejž ve svatém pokoji!“

⁷⁰⁾ T. j. „Roku 1731 nastoupil jsem faru v Chroustovicích dne 21. června já Jindřich Fr. Kohout.“

psáno: „successivit Dno Joanni Herman, decano Jaromierensi“⁷¹⁾ (II. 172.) ●

Antonín Škrochovský farářoval v Chroustovicích 41 let od 27. října 1739 do 13. května 1780. Byl doktorem filosofie a bakalářem bohosloví, osobním děkanem a arcibiskupským vikářem. Pocházel z Hradce Králové. Odešel do výslužby ke sv. Karlu v Praze. Matrika II. 501 píše: „Ego Antonius Martinus Škrochovský veni ad hoc beneficium ao 1739 die 16. Octobris . . . Ego Georgius Střítecký dum ao 1780 die 20. Maii post abitum aut potius promotionem ad domum bene meritorum S. Caroli Pragae Eximii Dni Antonii Škrochovský antecessoris mei ex Krounensi beneficio domini Richenburgensis ad hocce Chroustovicense venissem.“⁷²⁾ Po 36 let kaplanoval u Škrochovského Jan Svoboda (1740 až 1776.)

Jiří Střítecký⁷³⁾ spravoval farnost chroustovickou do sv. Václava r. 1792. Tu odešel⁷⁴⁾ s výslovným svolením patrona, jak tehdy se vyžadovalo, do výslužby do Prahy s pensí 300 zl., jež mu čtvrtletně vyplácel ustanovený administrátor Antonín Šimák.⁷⁵⁾ Střítecký byl osobním děkanem. Zemřel v Praze počátkem dubna r. 1802. Po něm stal se nejprve se svolením patrona administrátorem a pak farářem Antonín Šimák, ale dlouho beneficia neužíval.⁷⁶⁾

Dne 1. ledna 1805 nastoupil⁷⁷⁾ do Chroustovic za faráře Václava Hansvencle, který již v roce 1814 zemřel tak, že nový farář Josef Beránek nastoupil 23. dubna 1815 a setrval tu s některými přestávkami pro duševní chorobu do 9. května 1829, kdy zaměnil faru Chroustovickou⁷⁸⁾ za Jásenou u Josefova s Janem Groegrem. Farář Groeger byl rodák z Hradce Králové. Zemřel v Chroustovicích 21. ledna 1845.⁷⁹⁾

⁷¹⁾ T. j. „Nastoupil po vdp. děkanovi Janu Hermanovi do Jaroměře.“

⁷²⁾ T. j. „Já Antonín Martin Škrochovský přišel jsem na faru tuto dne 16 října 1739 . . . Já Jiří Střítecký přišel jsem na tuto chroustovickou faru z fary Krounské na panství rychmburském dne 20. května 1780, když můj předchůdce, vdp. Dr. Antonín Škrochovský odešel či spíše byl povýšen do Prahy do domu vysloužilých kněží u sv. Karla.“

⁷³⁾ „Farář Jiří Střítecký, píše biskup Haye r. 1782 ve zprávě o visitaci kraje chrudimského, jest tak, jak z rukou přírody vyšel, nejlepší duše na Božím světě. Nevinný ve svých mravech, nezištný vůči svým farníkům, pravdivý a spravedlivý ke všem lidem. Jeho jméno je doposud v Rychmburce, kde před 18 lety administroval, nejplněji žehnáno. Učený ovšem není, neschází mu však na zdravém lidském rozumu a potřebných vědomostech. Miluje a koná všechny své povinnosti s nejlepší vůlí, žije se všemi svými farníky v nejupřímnější snášlivosti, všem lidem slouží dle své možnosti a jest proto ve svém farním obvodu od katolíků i protestantů za přítele považován.“

⁷⁴⁾ Jiří Střítecký vysvěcen byl r. 1753 v Praze, kaplanoval ve Svatce a v Krouně, r. 1763 stal se administrátorem v Rychmburce, 20. září 1780 farářem v Krouně a 28. dubna 1781 farářem v Chroustovicích, kdež 20. září 1782 byl instalován.

⁷⁵⁾ Dne 22. dubna 1802 ustanovuje konsistoř administrátorem Antonína Šimáka s platem 25 zl. měsíčně a nařizuje, aby kaplanovi dal to, co týž posud za živobytí děkanova měl.

⁷⁶⁾ Zemřel 1804. Pocházel z diecese litoměřické z osady Birgšteinu. Dne 4. listopadu 1803 konsistoř dává mu dovolení za příčinou urovnání záležitostí rodinných. Byl vysvěcen r. 1785 v Hradci Králové od biskupa Haye.

⁷⁷⁾ R. 1812 připomíná se v Chroustovicích pensista František Rothanzl, farář svratecký.

⁷⁸⁾ „Josef Beránek zaměnil z rozkazu J. Milosti pana hraběte Kolovrata biskupa králohradeckého faru s Janem Groegrem, farářem v Jáseně a to 1. května 1829 a tam 19. března 1830 zemřel.“

⁷⁹⁾ Farář Groeger byl pochován dne 23. ledna 1845 na hřbitově chroustovickém.

František Müller, rodák z Rychnova n. Kn., byl 12 let kaplanem a 19 let farářem v Luži, odkudž 10. července 1845⁸⁰⁾ přistěhoval se⁸⁰⁾ do Chroustovic, a tu zemřel 13. května 1864.

Josef Bezděk nastoupil po Müllerovi 18. února 1865⁸¹⁾ a byl v Chroustovicích farářem do listopadu 1889. Kaplanoval v Chroustovicích 15 let (od 5./5 1839 do 6./11. 1856), pak byl tu administrátorem do 17. března 1857 a pak byl 8 let farářem v Uhersku do 19. listop. 1889.

Augustin Richter nar. 3/2. 1843 v Rychnově byl od 30. května 1866 kaplanem chroustovickým, pak od r. 1883 farářem krounským po 6 let a uherským po 1 $\frac{1}{2}$ r. Přistěhoval se do Chroustovic 17. května a instalován byl 10. srpna 1890.⁸²⁾

Mezi faráři chroustovickými,⁸³⁾ soudíme li již dle toho, co z kusých zpráv seznati se dalo, byli přemnozí muži vzácní a vynikající, kteří po sobě zanechali stkvělou památku. O třech víme, že na svůj věk dobře vládli pérem a literárně jejich díla vždy v písemnictví českém připomínati se budou; jeden byl šlechticem, jeden doktorem bohosloví a filosofie a všickni věrní plnitelé zákona Božského,⁸⁴⁾ stateční hlasatelé evangelia a uslechtilí lidumilové, jimž láska k bližnímu vedle lásky k Bohu a Církvi byla prvním příkazem života.

K chroustovické farnosti hned po zrušení far v Uhersku⁸⁵⁾ a v Radhošti náležely kostely obou těchto osad jako filiálky. Ovšem pro jednoho kněze byla to námaha veliká, ale nebylo vyhnouti, ježto ve válečných a neupravených dobách tehdejších nedostatek duchovenstva byl veliký.⁸⁶⁾ Se vzrůstem obyvatelstva nesnáze kněží rostly víc a více. To asi bylo příčinou, že osady farnosti Uherské i s kostelem nějaký čas náležely k Rovni. Alespoň matrika I. 242 má poznámku: „Notandum, quod

⁸⁰⁾ Dne 18. října 1863 slavil Müller sekundici a byl jmenován děkanem. Pohřben byl na hřbitově chroustovickém 16. května 1864.

⁸¹⁾ P. Bezděk se přistěhoval 15. února a instalován byl 19. března 1865; sekundici slavil 29. července 1888.

⁸²⁾ Aug. Richter dne 13. února 1868 za příčinou onemocnění Viléma Helvicha byl přesazen za kaplana do Hlinska, [odkudž 7. dubna 1870 zase do Chroustovic se vrátil; 16. srpna 1872 stal se administrátorem v Újezdě u Chocně; dne 5. března 1873 se vrátil opětně do Chroustovic. Čtyřicetileté kněžství slavil o pouťi sv. Jakuba 1906.

⁸³⁾ V nejstarších dobách každý z farářů mívval pečeť svou vlastní. Některé z nich se zachovaly na starých inventářích. Tak nejstarší farář Hermana z r. 1716 má dole sv. Jakuba zcela tak, jak je znak městečka, a nad ním nad mnohými okrasami a „camfrnochy“ písmena J. F. H. V. O., což asi značí Joannes Franciscus Herman (Vetero Olešnicensis?) Farář V. Hansvencl měl anděla opírajícího se o kotvu a hledícího na keř růžový se slovy nahoře: „Studeo meliora“ t. j. Pracuji pro lepší budoucnost.

⁸⁴⁾ Pamětní kniha III. 103. líčí práce duchovenstva chroustovického slovy: „že všickni chroustovičtí kněží byli horlivými a pilnými pracovníky na vinici Páně, dokazuje správný pořádek ve vedení duchovní správy, chvályhodné vlastnosti farníků, zvláště jejich zbožnost, pokoje milovnost, návštěva služeb Božích, pořádanost v domácnostech, pozornost při kázání a křesť. cvičení.“

⁸⁵⁾ Uhersko nebylo vždy farností a kostel nebyl farním. Alespoň ve starých památkách se píše pouze „capella publica cum populo in pago Uhersko“ anebo „capella commendata“ (Sr. Matr. D. 1.).

⁸⁶⁾ Služby Boží konaly se v nich vždy čtvrtou nedělí. Konával je v pozdějších dobách vždy kaplan a dostával za to od faráře od těchto kostelů celou štolu, kteráž byla jeho platem či tak zvanou štancí. Farář bral od nich desátek a jiné obvyklé dávky. Když pak v Radhošti a Uhersku lokální kaplani ustanovení byli v roce 1780 a 1782, musil farář kaplanovi štanci platiti ze svých příjmů. Proto poznamenal farář Groeger, že „farnost chroustovická dvou kněží nepotřebuje, protože jeden zcela pohodlně obstarati ji může, ježto osady jsou blízko a na rovině.“

hoc anno 1707 denuo ecclesie parochiali Chroustovicensi adjuncta fuerit, tqm iam ~~has~~ filialis ecclesia Uhercensis, quæ nescio quo fato anno 1677 sub R. D. Thoma Wenceslao Dvořák abalienata fuit a Chroustovicensi et in commendam data R. D. Wenceslao Turnovský curato Rounensi, quod si reipsa filialis fuit veluti id titulus præsentis matricæ portendit, videtur, id fieri non debuit. Confirmat filialem fuisse, ipsa noviter data Adm. Rdo Dno Joanni Francisco Herman pro beneficio Chroustovicensi consistorialis confirmatio, quæ sub dato Pragæ in cancellaria archiepiscopali anno 1716 die 22. Augusti ita in terminis habuit: vacante igitur ecclesia parochiali Chroustovicensi cum filialibus, nempe Radhostensi et Uhercensi per obitum P. Joannis Josefi Božan etc. et ulterius interpositis: te P. trem Joannem Herman ad præfatam ecclesiam parochialem chroustovicensem cum filialibus Radhostensi et Uhercko etc.⁸⁷⁾ „Jakmile však počet duchovních vzrostl, dáu byl do Chroustovic kaplan a Uhercko znova jako filiálka sem připojeno, ač nestalo-li se odtržení k Rovni pouze soukromou úmluvou mezi dotčenými faráři z příčin zcela osobních na př. pro nemoc faráře Dvořáka a p.

Z kaplanů⁸⁸⁾ připominají se v Chroustovicích: Martin Vávra, jak již uvedeno, od května 1717 do června 1723, Ignác Havlík, z Král. Hradce v červenci 1723., který zase v srpnu do Hradce se navrátil, Antonín Malý od září 1723 do 20. dubna 1726, kdy odešel za kaplana do Jaroměře k faráři Hermanovi zároveň při jeho z Chroustovic odjezdu, Václav Kříž od května 1726 do července téhož roku, Antonín Navrátil od srpna 1726 do konce r. 1730,⁸⁹⁾ Daniel Kötzling od 1731 do 1732 (v březnu 1731 byl administrátorem po faráři Vávrovi), Jakub Sýček od roku 1732 do 1733, Jan Brzo od 1734 do 1739, J. Vojta (jenž po far. Kohoutovi byl admin.) v r. 1739, Jan Svoboda od 1740 do konce dubna 1776, František Rothanzl od 1. června 1776 do 19. srpna 1782, až nastoupil lokali v Uhercku,⁹⁰⁾ Jos. Štěrba od 20. září 1782 do 16. února 1785, Bernard Kozák od 16. března 1785 do 25. ledna 1786, Antonín Šimák od 6. března 1786 do 1. dubna 1802, Jan Horník od 4. října 1792 do 22. října 1796, Václav Dvořák od 29. října 1796 do 1. ledna 1805 (administroval koncem r. 1804), Václav Hájek od 10. srpna 1808 do 2. prosince 1809, Jan Böhm od 15./2. 1810 — 27./7. 1811, zase Václav Hájek do 27./4. 1813, František Müller do ledna 1816, Václav

⁸⁷⁾ T. j. „Poznamenati dlužno, že tohoto roku 1707. opětně k faře chroustovické připojena byla filiálka v Uhercku, jež ač nevím proč, roku 1677 za vdp. Tomáše Dvořáka od Chroustovic byla odtržena a dána jako komendátní kostel faráři rovenskému dp. Václavu Turnovskému. Bylo-li Uhercko opravdu filiálkou chroustovickou, jak jasno z nápisu této matricy, zdá se, že nemusilo se to státi. Že bylo vskutku filiálkou (chroustovickou), potvrzuje nedávná konsistorní konfirmace (stvrzení), daná na faru chroustovickou dp. Janu Františku Hermanovi, jež dne 22. srpna 1716 byla vyhotovená v arcibiskupské kanceláři v Praze a di: Poněvadž tedy uprázdnila se smrtí P. Jana Josefa Božana fara v Chroustovicích s filiálkami v Radhošti a v Uhercku atd. a připojeno jest: Tebe kněze Jana Hermana (ustanovujeme) ku zničené chroustovické faře s filiálkami v Radhošti a v Uhercku . . .“

⁸⁸⁾ Kaplan dle smlouvy z r. 1790 dostával mimo stravu od faráře 60 zl., dále 6 kr. od zápisu křesťanského a kopulačního a 6 kr. za úvod šestinedělek. To byl celý jeho příjem.

⁸⁹⁾ Ant. Navrátil zemřel 4. března 1730. Churavěl od června 1727. V nemoci vypomáhali mu kapucíni z Chrudimě: P. Matěj Čada, P. Roman Glas, P. Kašpar, P. Pius, P. Pantaleon.

⁹⁰⁾ Rothanzla nazývá Hay lidumilným knězem

Šimek od 6./5. 1816—18./9. 1822 (v té době též několikrát administrativně za nemocného faráře Beránka), Karel Typlt od 7./7. 1817 do 9./2. 1818, František Vejda od 21./3. 1818—1./4. 1819, Antonín Vamberra několik neděl v únoru a březnu 1821, Alois Tomek od 18./9. 1822 do 17./10. 1824, Josef Ferdinand Uličný od 28./11. 1824—1./8. 1829, J. Maryška od 20/9. 1829—15./9. 1836, Ignác Prchal od 22./2. 1837—7./2. 1839, Jos. Bezděk od 16/6. 1841—18./11. 1856 (administrativně⁹¹⁾ od 21./1. 1845—25./6. 1845), J. Vlach od 18./11. 1856—18./4. 1857, Otto Danielis (29./4. 1857—1./9. 1859), Hugo Jiroušek (1./9. 1859—21./7. 1863), Vilém Helvich⁹²⁾ od 21./7. 1863—8./2. 1865 (od 13./5. 1864 administrativně), Augustin Richter (30./5. 1866—1869), Josef Štursa,⁹³⁾ Ant. Svatoš,⁹⁴⁾ zase⁹⁵⁾ A. Richter (do 1883), Václav Strnad, (1883—do února 1888), Fr. Rybysár⁹⁶⁾ (10./10. 1886—1890), Štěpán Dvořák 9./5. 1888—1892 (administrativně, pak zase kaplanoval), Vojt. Balcar (1892—1893), Fr. Mimra (1893—1895), Jan Oliva (1895—1.11. 1908) a Václav Oliva od 1. listopadu 1908.

* * *

Někteří z těchto mladých nadšenců odpočívají na hřbitově Chroustovicím uprostřed oveček, jimž kázali a milosti Boží rozdávali. Věky přeletěly přes hroby jejich a těla rozpadla se v prach a popel. Památka vymizela, ba ani jméno známo nezůstalo a přece by toho zasluhovali. Uvažme jen na pť., že kaplan Jan Svoboda po celých 36 let v Chroustovicích působil, považme, kolikrát tam slovo Boží za tu dobu hlásal, kolik nemocných, třeba i v noci za nepohody a krutých bouří zaopatřil, kolik duším ve zpovědnici navrátil klid a mír, kolik tisíc mší sv. Bohu obětoval, kolik zesnulých nábožně pohřbil, dítek křtem svatým do církve uvedl a co modliteb za tu dobu za celou farnost Bohu přednesl! Ten v Chroustovicích kaplanoval nejdéle; i můžeme říci, že téměř s osadou svou srostl, znal všechny poměry, cítil její bolesti i radosti. Uvažme, že působil tu v době, kdy do srdcí mnohých vedraly se blud a poblouznění, jimž v dějinách nenývá rovných, v době, kdy krutá robota doléhala tíhou nemilosrdnou na poddané, kdy protivensství a nespravedlnost bouřily lid až ke vzpourám a sociál. nepořádkům, a představme si, co asi v srdci toho kněze, kaplana, již starce nejméně šedesátiletého na jednom a též působišti, v těch dobách se odehrálo. Kéž by tedy potomci zachovali alespoň jméno kněze, který tak dlouho jejich předky vzdělával, v blahé paměti!

* * *

⁹¹⁾ Při administraci byl tu kaplanem novosvěcenec z Holic Václ. Dudych.

⁹²⁾ Helvich, rodák z Kuklen (10./3. 1840), slavil primici svou v Chroustovicích dne 26. července 1863.

⁹³⁾ Štursa byl nar. 23. května 1845 v Říkovicích u Litomyšle a vysvěcen 25. července 1869. Do Chroustovic přišel v srpnu, ale podlehl plicnímu neduhu 28. března 1870. Pochován jest na starém hřbitově. „Byl kněz přednostní rozumu a srdce opatřen.“

⁹⁴⁾ Dne 21. února 1870 těžce onemocněl farář Josef Bezděk a i kaplan Štursa stonal. Poslán byl do Chroustovic na výpomoc kaplan vysokomýtský Ant. Svatoš, který tu proděl po několik neděl.

⁹⁵⁾ Prozatímním kaplanem od 16. srpna 1872 do 5. března 1873 byl novosvěcenec Josef Váško.

⁹⁶⁾ Poněvadž vikář a osobní děkan Josef Bezděk stále churavěl, vyžádal si druhého (osobního) kaplana.

Missie konaly se ve farnosti chroustovické pravděpodobně vícekrát, ač doklady máme pouze v době naší. Není neodůvodněnou domněnka, že hned po bitvě Bělohorské, kdy členové *Tovaryšstva Ježíšova* na Košumberce a v okolí missionarili, též v Chroustovicích vřru katolickou hlásali a lutherány, kteří ve farnosti bydlili, do katolické církve uvedli.

Z pozdějších dob konána byla tu missie kol r. 1726 a 1730. Ale spoň v matrikách přichází jména řeholníkův jako P. Rainera Neumana, františkána, P. Placida Felixe, dominikána (1728), P. Tadeáše Schmuttermajera a P. Domin. Bizata, jesuitů a p., to však dělo se jen tehdy, kdy missionáři udělovali věřícím sv. svátosti. Pozdější doba, od druhé polovice XVIII. stol.⁹⁷⁾ až do druhé polovice XIX. stol. missiím nepřála.

V r. 1899 konali v Chroustovicích missie členové řádu dominikánského a to P. Bruno Bárta, jako představený missie, P. Markolín Kubíček a P. Jindřich Saip. Zpráva o nich podána byla v „Růži dominikánské“ ročníku XII. Z farnosti přijalo tehdy 1372 osob svaté svátosti a průvody mládenců, družiček a při posvěcení sv. kříže čítaly hojné zástupy lidu. Missie trvala od 18. do 27. února.

Renovace této misie konala se v r. 1900 zase od P. Bárty, P. Markol. Kubíčka a P. Saipa. Trvala od 11. do 19. března. Sváté svátosti přijalo 1600 duší. Proto pravdu má zpráva „Růže dominikánské“, když říká: „Obnova sv. missie nejen vyrovnala se úplně missii, ale ještě daleko ji předčila. Účastenství bylo jak na kázáních tak na stavových cvičeních větší než loni. Loni ženy se málo vyznamenaly, proto letos se všemožně přičinily, aby se nedaly od jiných stavů zahanbiti. Tím způsobem povstalo mezi pannami, mládenci, ženami a muži slechetné závodění, každý stav chtěl se při společném sv. přijímání co možno vyznamenati Nad jiné však výmluvným důkazem zdařilé obnovy jest to, že po kázání růžencovém velice dojemném a poučném dalo se 418 věřících slavně přijmouti do bratrstva růžencového . . .“

* * *

Farnosti Uherská a Radhoštská setrvaly při kostele Chroustovickém až do r. 1782, kdy při Uherské kapli byl zřízen lokální kaplan, a r. 1787, kdy uvedena v život místní kaplanka v Radhošti. Stalo se tak na návrh biskupa Haye,⁹⁸⁾ který v r. 1782 navrhoval vládě: „Ve vsi Uhersku jest místní kaplan nanejvýš potřebný. Zřízení jeho jest již usneseno; může býti z uherského, ze 17.000 zl. spočívajícího zádušního kapitálu pohodlně udržován. Jenom se ještě očekává potvrzení zřízení této kaplanky od veledůstojné pražské konsistoře. Také Radhoštská, od Chroustovic 1¹/₂ hodiny vzdálená obec prosí o místního kaplana“. Tímto se duchovenstvu chroustovickému značně v pracích ulevilo. Více však ještě než kněžím ulevilo se farníkům, kteří od této doby nemusili ke službám Božím v neděli a ve svátek konati dvě až i tři hodiny cesty.

* * *

⁹⁷⁾ R. 1730 dne 28. července dlel tu Frant. Fleischer, jesuita, apoštolský missionář.

⁹⁸⁾ Dle nařízení vládního štolu z těchto farností „velkou“ měl dostávat farář chroustovský. I uzavřena smlouva 9. dubna 1807 tak, že z Uherska lokalista Jan Leder dával ročně 12 zl. 10 kr. a radhoštský 15 zl. 18 kr. Malá štola zůstala lokalistům.

Život náboženský během století nejen v Chroustovicích, ale i v okolí se značně měnil, než nicméně vždy jevil se duchem nad obyčej konservativním a Bohu oddaným. Toto svědectví dle toho, co z věků minulých sebrati jsem mohl, ač je toho velice málo, vydati musím. V době od r. 1420 až do 1623 tedy po celých dvě stě let sice celé okolí z dobré poloviny obyvatelstva hlásilo se z počátku k utrakvismu, později od druhé polovice XVI. stol. i k lutheranismu, ale nebylo to přece jeho vnitřní přesvědčení, jako spíše násilí svědomí, připravené od vrchností poddaným. Násilím v r. 1420 odvedeni byli chroustovičtí od katol. církve, ne sice všickni, ale mnozí násilím byli udržováni při husitismu a od husitismu zase byli násilím uvedeni do protestantství. Ale i tehdy asi polovina obyvatelstva hlásila se ke katolictví, ač byla velice zastrašena a bojácna, tak že vystoupiti s požadavky svými na veřejnost se neodvažovala. Bylo to rozprášené stádečko bez pastýře. Teprve když počátkem století XVII. počali Jesuité působiti v okolí Košumberském, docházeli na hrad a shromažďovali katolíky vůkolní k přijetí sv. svátostí a ke mši sv., docházeli mnozí z Chroustovic potají k nim a čerpali posilu pro svou, po otčích zděděnou víru. Ba Jesuité odvážili se i kroku rozhodného. V době, kdy lutheranský predikant v kostele byl pánem, přicházeli občas do Chroustovic a po domích katolíky vyhledávali, o pravdách sv. víry je poučovali a mši sv. jim sloužili. Od té doby víra katolická znova jakoby oživila. Chroustovičtí s radostí opouštěli luteránství, v němž se jim nikdy nelíbilo, a vraceli se k víře cyrilometodějské. Konečně nadešel r. 1623, kdy chroustovičtí zbavení predikanta, dle vůle panovníkovy veřejně mohli zase katolictví vyznávali. V jediném roce všickni stali se katolíky.

Nového vznětu dostalo se na Chroustovicku katol. víře zřízením fary r. 1665. Všecko úsilí vypuzených predikantů, kteří z Pruska do Čech i do okolí Chroustovic častěji docházeli, potkávalo se s naprostým nezdařením. Ba ani protestantské knihy sem donášené nenalézaly hojných čtenářů a následovníků. Ve farnosti našli se sice jeden, dva, snad i více lidí, kteří potají rádi měli nekatolické knihy, v nich čítali a zášť v srdci svém proti katolictví živili, ale vše to přece objevovalo se jen pořádku. Teprve, když vrchnost úžeji a úžeji poddané poutala, jejich povinnosti utulovala, neb je i bezprávně ukládala, utiskovaní počali pošihávati jinam, zvláště když znamenali, že kněz, který tehdy zcela závisel na milosti svého patrona, je poslušným služebníkem vrchnosti. Tím vyvíjela se v některých nenávist i proti knězi. Proto začali se kostelu, knězi vyhýbati, sami u sebe hloubati, vírou, o níž se domnívali, že poddanství jejich podporuje, pohrdati a jen a jen pro sebe žíti. To bylo jako semeno, z něhož později vypučelo to, co nazývá se v dějinách krajiny chroustovické *marokánstvem* a *adamitstvím*, ač Chroustovice samé zůstaly obojího ušetřeny.

Jisto jest, že kol roku 1700 počalo na Chroustovicku zapustěti hlubší kořeny mocné hnutí náboženské, jež v přímém bylo odporu s katolictvím. Příčiny toho byly rozličné. Nejdůležitější ovšem sluší hledati v tom, že lidu pro rozsáhlost farností, pro nehojnost duchovenstva, vhodných škol a učitelů, pro stálé nepokoje válečné nedostávalo se dostatečného poučení ve věcech náboženských. Mimo to kacířství před bitvou bělohorskou po delší dobu opanovalo srdce lidská a přešlo v krev; nerado tedy ustupovalo pravdě. Tajní nekatolíci ustavičně byli posilováni evangelickými katelety a knihami z ciziny. Kazatelé přicházeli z krajín německých v dobách nočních, shromažďovali své přívržence, jim kázali, večerí Páně podávali, v bludu utvrzovali. A co nedokázali tito, podařilo se knihám evan-

gelickým, jež v nesmírném počtu přes hranice do Čech tajně byly dováženy. Katoličtí knězi buď o tomto nevěděli, anebo věděli-li, nemohli působiti tak, jak by bylo bývalo žádoucí.

Chroustovicko totiž do bitvy bělohorské patřilo horlivému lutheránovi s přibarvením silně kalvínským. Proto nejsme daleko pravdy, že v době, kdy lutheránští páni Chroustovice měli, což trvalo dobrých 80 let, katolické náboženství po celém panství zvláště bylo hubeno. Stalo se tedy takto rejdištěm lutheránských pastorů. Tito, když roku 1623 panství přešlo do rukou katolických, nemohli ovšem zapomenouti na dřívější doby a zde tajně stále po celý čas XVII. století působili. Mimo to pro celé panství byla jediná katolická fara — a to ještě teprve od r. 1665 — s jedním knězem, špatně dotovaným, a jedinou školou v Chroustovicích. Lidé měli do chrámu Páně až tři i více hodin cesty. Tím stávalo se, že celé osady po dlouhou dobu zůstávaly bez náboženského a školního vyučování. Na nemalou váhu padá, že i panské úřednictvo v srdci bylo proti katolické víře a odpor proti ní tajně podporovalo. Pan panství byl sice rozhodný katolík, ale zaneprázdněn jsa ve službách císařských a zemských, musil vše ponechati úřednictvu, jež samo ještě před nedávnem bylo lutherským. Proto zcela nic nezaráží, že koncem století XVII. a počátkem XVIII. Chroustovicko bylo sypkou, z níž občas vybuchla zášť proti katolictví, jež nabyla koncem XVIII. stol. tvářnosti opravdu povážlivé.

Katoličtí knězi v Chroustovicích pracovali do úpadu, ale na všecko nestačili. „Přemýšlování“ faráře Božana, uveřejněná v jeho „Slavíčku rajském“ jsou toho nejlepším důkazem. V nich vidíme, jak tento výtečný kazatel vystupuje proti názorům nekatolickým o neposkvrněném počtu Rodičky Boží, o úctě svatých, o mši sv., přijímání pod jednou způsobou a p., důkaz to, že tehdy v jeho farnosti byli lidé, kteří o těchto kusech po katolicku nevěřili, a že farář dobře si toho byl vědom. V tehdejší literatuře nenalézáme věcí podobných.

Pamětní kniha píše o tom: „Sekta nynějších náboženských blouznivců povstala ze sekty Adamitů a Sodomitů, jež již od r. 1700 ve farnosti chroustovické se zahnsdily. Sekta Adamitův byla státu, náboženství a mravnosti volice nebezpečna, ježto protivila se jak světským tak duchovním rozkazům; přívrženci její byli vzdorovití, ke vzpourám nakloněni, k přijetí pravé víry zatvrzelí a jejich častěji v roce konané noční schůzky pfirozenosti odporující. K potlačení této sekty užily politické úřady všeho možného; při výslechu byli adamité bití, zalařování a vůdcové jich v žalářích držáni.“

Škoda, že farní archiv více nám o těchto sektařích ze stol. XVIII. pověděti nedovede, ježto listiny sem spadající se ztratily. Teprve z roku 1783 ze dne 24. dubna⁹⁹⁾ máme „konsignací těch na panství odkrytých deistů, kteří dle nejvyššího rozkazu ze dne 10. února 1783, že tato sekta trpěna nebude, při ní neústupně setrvávají a těch, kdož k jinému náboženství se přistupují se přihlásili.“ Konsignace sama má čtyři rubriky: „jméno a osadu deistův“ těch, kdož „při deismu setrvají“, „přistoupili ke katolictví“ a „přistoupili k helvetství“. Těch, kteří setrvají bylo 112 (v Týnisku: 15, v Žicce 2, Mravně 4, Trusnově 3, Ostrově 2, Stradouni 30, Turově 4, Uhersku 8, Mentouře 20, Jenšovicích 20 a v Lozicích 4); kteří se navrátili ke katolictví 16 (ve Stradouni 10, a v Turově 6).

⁹⁹⁾ Byla ustanovena k odkrytí jich komise, jež sepsala v r. 1783 zvláštní o tom protokol.

a těch, kteří se navrátili k helvetství 3 a to v Jenšovicích. Vidíme, že nejvíce deistů bylo ve Stradouni 40, Tynisku 15, Mentouře 20, Jenšovicích 23, Turově 10 a v Uhersku 8. Do těchto cifer počítány byly pouze osoby od 15 let; malé děti se tu neuvádějí. Byla tu tedy adamitů slušná řada.

Ještě počátkem XIX. stol. píše o nich farář Groeger: „Když v roce 1801 byl jsem kaplanem v Kutné Hoře, přivedeno bylo více Adamitů, hlavně z okolí čáslavského z panství Žehušického do Kutné Hory, kdež rozkázal je tehdejší krajský hejtman Schmeltzer veřejně od vojákův potrestati, ale v tvářích jejich nepozoroval jsem ani nejmenší náklonnosti k obrácení. Než přece ustavičnou domluvou pana krajského hejtmana Schmeltzera počet jich se zmenšil. Noční schůzky byly zakázány, adamité nebyli již pro veřejné blaho ani tak nebezpečni.“ Adamity farnosti ehroustovické charakterisuje¹⁰⁰⁾ takto: „1. náboženství blouznivci chovají se zcela klidně, 2. daně odvádějí jak světské tak duchovní vrchnosti zcela ochotně a v určeném čase, 3. chudým prokazují mnohá dobrodíní, nenechají nikoho bez almužny odejít, 4. nepijí, nehrají, protože společnosti se vyhýbají; poněm se netáží a k otázkám velmi zřídka odpovídají, 5. velice zřídka, alespoň v době pětiletého zde pobytu neznám případu, že by fanatička byla poklesla, ba ani fanatik nepřivedl k pádu osobu, hlásící se k náboženství tolerovanému, 6. někteří přijali katolictví a mnohé z nich mohu uvést, kteří jako vzorní křesťané se chovají. Při mém příchodu bylo jich 67, nyní jejich pouze 38. Takovýchto vlastností zřídka shledáváme u ostatních tolerovaných sekt, ježto podporováni pastorem jsou hrubí, nechtějí dávky odváděti, sváří se a hádají s katolíky o víru a proto jsou i nebezpečnější fanatikův, obracejí se velice zřídka a i ti, kdož se navrátili, vyžadují stále bedlivého dozoru duchovního správce.“

Do církve katolické vrátilo se za faráře Groegra a to roku 1829 pět, 1830 osm, 1831 jeden, 1832 šest, 1833 čtyři, 1834 tři, 1835 dvacet, 1836 šest, 1837 osm, 1838 třinácte, 1839 jeden, 1840 čtyři, 1841 jedenáct a 1842 pět náboženských blouznivců.¹⁰¹⁾ (Pokračování.)

Mikšovicova kronika Lounska.

(Od 17. prosince 1620 do 22. prosince 1621.)

(Pokračování.)

[1620.] V pátek (17. prosince) d. moudrosti Boží páni kommisari tři zde v Lounech zase raddu osadili. A ty osoby které l. 1618 skrze pana Matesa Prekla p. hofrychtýře voleni byli na ouřad konšelský a starší obecní dosadili a povinnosti k ouřadům svým J. M. C. císaři Ferdinandovi učinili. Potom i obec též povinnost J. M. C. činila.

Víno drahý, pivo drahý. T. l. v sobotu (19. prosince) na zejtří u Tomáše Černých pana rytmistra víno po 2 českých l. 1620 zrostlé šenkovali a piva řídkého konev u Anny Listopadky za 2 český prodávali.

¹⁰⁰⁾ Katol. odpadlo r. 1815 1 — 1817 3 — 1818 1 — 1819 1 — 1820 2 — 1821 3 — 1822 1 — 1823 3 — 1824 7 — 1825 3 — 1826 5 — 1827 10. 1828 10 osob.

¹⁰¹⁾ Dne 14. prosince 1843 připomínala konsistoř, aby se zprávy o náboženských blouznivcích zasílaly vždy do konce roku.

L. P. 1621 v sobotu po Novém Letě (2. ledna) nějaký forman přivezl do Loun 2 sudy Chomútovského piva. S povolením p. purg-mistra, pándv koupil to pivo Jan Sadílek a hned jej šenkoval, každéj židlík za 1 gr. míš. dával.

T. l. v pátek po 3 králích (8. ledna) přivezl opět forman Chomútovského piva do Loun 4 sudy. Koupil jej Jan Sadílek a šenkoval židlík každý za 1 gr. míš.

T. l. v n. devítník (7. února) urozená paní Anna Táborová Selmická z Citova umřela, potom v pondělí na zejtrí po nešpoře pochována u sv. Petra.

T. l. ve čtvrtek post Invocavit (4. března) v noci na pátek umřel Jan Kloud řemesla soukenického člověk letitý, potom v týž pátek pochován u Matky Boží. (Pro jeho služby náklad na pohřeb z pokladnice p(áni) soukeníci učinili.

T. l. v neděli smrtedlnou (28. března) od času vzdání města nejprvnější raní kázání začalo kázáno býti.

T. l. v neděli květnou (4. dubna) kněz Jan náš v Lounech o velký kázání v vornátě sloužil a mnohej na podivu byl.

T. l. v pondělí po sv. Filipu a Jakubu (3. května) v noci na středu (!) v domě Korandovským pustým nějaká zeď se zbotila a při tom i marštal a na ní komora vinařova, v domě Zigmunda Kocorovského též se obořila, vinaře s pacholkem a koněm do smrti udávila.

T. l. v pátek po n. křížové (21. května) přijelo sem do m. Luna formanů vozů 30 a kár 25, kteří zboží z Lipska z jarmarku do Prahy kupcům i židům vezli. Potomně v pondělí po n. Exaudi odsud z m. Luna do Prahy vyjeli majíce při sobě 30 mušketýrů a 5 rejtharů k vyprovázení. Nad hájem Vlčickým náci rejthari okolo 60 na ně vyskočili. Tři vozy a 2 káry s zhožím židovským z těch jiných vozů sobě vymísili a všecko to zboží z těch vozů pobrali a vydrancovali, jednoho mušketýra a tři mušketýři jednoho rejthara zabili, jiných pak vozů s pokojem nechali jeti.

T. l. v pondělí po Božím vstoupení (24. května) rytmistr p. Antonín Gradyn s svými rejthary odsud z m. Luna odjel v 19 hodin, zdržoval se zde od vzdání města.

T. l. v sobotu po neděli křížové (22. května) mráz dosti hrubý v pondělí, v neděli Exaudi opět druhý mráz oba dosti hrubí byli, kteřížto na vinicích předních Hoblickejch i jinejch místy hrubou škodu učinili.

T. l. v středu u Vigilií sv. Jana Křtitele (23. června) před samým nešpořem strhl se znamenitý vítr. Vartýři, kteří v žatecké bráně vartovali, měli oheň pro lundy a okolo toho ohně slámu a seno na čemž někteří ve dne, když své varty odbyli, spávali. Vítr ten oheň rozházel, od něhož ta sláma i seno se zapálilo. Z toho oheň vzešel, který sotva sousedi, kteří se sem sběhli, uhasili.

T. l. a d. krupobití velké spadlo na vinice Hoblické místy jako rež velký a k Chrabercům jako půl vejce slepičího tak že na vinicích i na obilí místy znamenitou škodu zdělalo.

T. l. v středu po sv. Markýtě (14. července) umřela Zuzana Kurovic Řehoře Zhorskýho Kladrubského m., žena počestná na zejtrí ve čtvrtek po nešpoře u sv. Petra pochována.

T. l. ve čtvrtek d. pam. sv. ap. rozeslání (15. července) 12 kusův strelby na kolesách k nám do m. Luna z m. Žatce přivezli. Potom na zejtrí ráno ji do Slaného přivezli.

Před tím asi tejděn zde v m. Luna víno r. jminulého zrostlé sud za 100 kop mš. jiní vejš za 200 nebo 300 prodávali.

T. l. v pondělí po rozeslání sv. ap. (19. července) přišli do m. Luna z Žatce před večerem práporce mušketýrů, jichž bylo přes 300. Potom ráno v úterý hnuli se všickni a k Slanému šli.

T. l. v outerý po sv. Anně (27. července) okolo 21. hodiny Urbanovi Chomútovskému kus předku domu nad velkými dveřmi domovními se zbořilo a veliký pád a hřmot učinilo.

Potom na zejtrí ráno k ůň téhož Urbana jedno pachole někdejšího vinaře jeho do smrti usmejkal. To potomně opět na zejtrí ve čtvrtek po 13 hodině u sv. Petra pochováno.

T. l. ve čtvrtek před proměněním Pána Krista (5. srpna) v noci na pátek od vzdání města pověžní ponocní hlásni počali se zase znovu v noci po hodinách ohlašovati.

T. l. v pátek d. pam. proměnění Pána Krista (6. srpna) Kateřina Václava Hejtmanka manželka jela na koni rejtharsky na sedle fraucimorském přes popluží s manželem svým na vinice.

T. l. v pátek po sv. Bartoloměji (27. srpna) Urban Chomútovský zase v tom domu zbořeném grunty dal zakládati a zase stavěti počal.

T. l. v pondělí po Narození P. Marie (13. září) ouředníci načali drahý víno v rathouze Rejnský, kteréhožto žejdlík za 15 kr. mš. šenkovali.

T. l. v pondělí po sv. Alžbětě (22. listopadu) Jan Dlouhej načal nejprv drahý víno nový léta 1621 zrostlý, který nejdražejí po 6 grejcařích šenkováno bylo a on načal po půl osmu krejcaru. A hned potom v následující čtvrtek Jiřík Rak jinak Putníčka po též sumě také načal.

T. l. v outerý d. sv. Ondřeje (30. listopadu) ženil se Matyáš trubač Salpicus rodem z m. Litoměřic, pojal sobě za manželku Justinu po Karolovi Pacovským zůstalou vdovu, však t. d. k stavu manželství nebyli potvrzeni, potom teprva na zejtrí v středu odáni byli.

T. l. ve čtvrtek po sv. Mikuláši (9. prosince) v noci na pátek po druhé hodině na noc vezli víno z Mostu na devíti vozích pánním Jezuitům do koleje jejich. Od jednoho vozu, v kterémž čtyř koně byli dva přední dva u samé huti do příkopu, že tmavá noc byla upadli. Avšak k tomu divným způsobem nádobí pozbyli a těm koňům žádná škoda není učiněna. Potom okolo šesté hodiny beze škody jsou vyvedeni a do hospody, kde jiní koně stáli, přivedeni.

T. l. v středu po sv. Tomáši (22. pros.) zvon od Matky Boží, který Jan Rezler z Čišic podle odkazu nebožky Anny Vinklmanky tety jeho k témuž záduší jej způsobil a v m. Rakovně slíti dal, v městě u velikého kostela provazy velkými na věž jej vytáhli a potom na zejtrí se všemi zvonili. Druhý tedy zvon, který z věže spuštěn byl odtud z m. Luna na místě onoho k Matce Boží a ve

čtvrtek po smrtedlné neděli 1. 1622. z města od velikého kostela jiný zvon k Matce Boží na místě prvního odvezli.

T. pak r. 1621. plný všech zářav, těžkostí, zármutkův a nevypravitedlných nad pamět lidskou obtížností, berní velikých a vši zářavy času plných na všech všudy věcech drahoty nikdy neslýchané nemírně jsme pocejtili. To vše pro hříchy naše. Dříví, obuv, vaření a všecky jiné věci dvojnásobně, trojnásobně se prodávalo, berynk který nyní toho času za 3 č. gr. se prodává, přede třima lety za 6 malých peněz větší se kupoval. Křofmež tedy hněv Buozí pokáním, budeme od Buoha daření smilováním. (Pokračován.) *)

Proč se stal Vilém Slavata z Chlumu a Košumberka z českého bratra katolíkem.

Jeho vlastní důvody vysvětlivkami doprovází *František Teplý*.

Jan Adam Slavata synu Vilémovi.

Na hradě Pražském 1597, 22. Julii.

. . . z povinnosti otcovský pomínouti sem toho nemohl, Tebe otcovský napomenouti, aby na Všemohoucího Pána Boha pamatoval a od poznalé pravdy, s níž jsi ode mne a od paní matere tvý jedný i druhý,**) ano i od správců tvejh veden byl, neodstoupoval, nástrojům těm, kteří by tebe od poznalý pravdy svěsti a duši tvý zle a přehrozně ublížiti chtěli, žádnou mírou se svěsti nedal a hřichu proti Duchu Svatýmu, kterej na věky odpuštěn nebude, se jeho nedopustil. Ach, milej Vilíme, co ty mi k těmto starostem mejm přehroznou a velikou starost činíš a mne ty dřívěji času do hrobu přivedeš. Domníval sem se, že ty mimo jinší děti mé mne k starosti mé (k) všelikému potěšení budeš a tuto se již, nastojte, jináče nachází! Všudy zde v Praze i jinde v Čechách ten hlas jde, že si od poznalé pravdy odstoupil a těm nešlechterným nástrojům dábelským Jesuiterům se svýsti dal, což jestliže to tak jest a že si to učinil, přeběda tobě a kýž si raději, jak si se narodil, v koupeli****) umřel, nežli sem toho na tobě dočkati měl, že si od poznalý pravdy odstoupil.

Vezmi sobě příklad hroznejz Františka Spiry †) co jest a v jaký zoufalství upadl, když jest od poznalý pravdy odstoupil, měj tuto sobě vejstrahu hroznou, ode mne otce tvýho danou — nezavozuj, pro Bůh tebe prosím, duše svý pro nějakou světskou libost, nezarmucujíc mne otce tvýho, paní matere tvý, bratří a sester a jinejh množství přátel tvejh, nedopouštěj na tebe zlořečení hroznýho — s pláče mtobě z veliké, srdečné žalosti toto psaní

*) Nedopatřením při lámání tato stať, vysázená již dřívě, zůstala ležeti a místo ní vložena nově vysázená část do sešitu předešlého. Laskavý čtenář pozná tuto zářadu ihned, jakmile se podívá na podřizený nápis. Zde stojí: Od 17. prosince 1620 do 22. prosince 1621, v předešlém sešitě (1. 2.) však: Od 1. ledna 1622 do 5. dubna 1623.

) Vlastní matka Vilémova — Dorota Kurcpachova, nevlastní Sibylla z Mansfeldu. — *) t. j. při křtu. — †) Nenalezl jsem, kdo by to byl.

[] Vysvětlivky vydavatele, () vlastní samého Slavaty.

píši — pamatuj na Pána Stvořitele, Spasitele a Vykupitele svého, co si jemu hned při křtu slíbil, jak při něm státi a v něho samého věřiti a své spasení v něm samým (a ne v ustanovením lidským) že zakládati budeš. Strhneš-li se pak jeho a budeš chtíti se jinam vobrátniti, co tobě z toho pojde, to ty potom (se) svou věčnou škodou a pozdě již poznáš. Nebo já před všemohoucí, blahoslavenou Trojicí se vosvědčuji, že tebou a tvejm zavedením vinen bejti v ničemž nechci. Protož mi oznam a samou jistou pravdou bez všelijakého okolkování, mně po naschvalním poslu napiš, mám-li tomu věřiti, jakej hlas o tobě, že si od poznalé pravdy vodstoupil . . .

Syn Vilém Slavata otci Adamovi . . .

2. dne Augusti 1597.

Vaše Milost, můj nejmilejší pane otče!

Z toho laskavého a právě otcovského napomenutí, abych na všemohoucího pána Boha a při tom na duši svou a spasení její pamatoval, Vaší Mti z toho velice služebně a synovsky děkuji, poněvadž jistě velikou a právě velikou otcovskou náchylnost a lásku VMti ke mně z toho poznati mohu, vedúc a napomínajíc mne k tomu, nad čez nic vzácnějšího a potřebnějšího člověku na tom světě býti nemá a nemůže, poněvadž jak duši svou jeden na tomto světě opatří, tak potom na onom světě na věčnosti účasten toho bude.

Kdež pak toho dokládati račte, že v Praze a jinde v Čechách o mně ten hlas jde, že bych já od poznalý pravdy odstoupiti a skrze to hříchu proti Duchu sv. dopustili se měl; i zachovějz mne toho všemohoucí Bože můj, abych já se takového hříchu, z kteréhož nikda jeden dostatečného pokání činiti a kterýž na věčnosti jednomu odpuštěn býti nemůže, dopustiti měl, čehož že není, Vaši Mti skrze toto psaní z takového omylu bohda vyvésti chci . . .

Ráčíte mi dáleji v tom psaní poroučeti, abych VMti jistou pravdu beze všeho okolkování ihned oznámil, jestliže předce v tom náboženství, v kterým v mladosti vychován jsem, stojím čili jiného něčeho přidržeti se chci: i abyste mou upřímnost synovskou k VMti poznati ráčili, tak učiním a VMti teď o tom, co nejkratší moci bude, oznámím.

Obcujíc já teď od několika let, jak byvši po ty čtyry leta ve Vlaších, jak prve půl druhého léta, jsouc v tovaryšství pana ujce*) mýho nejmilejšího pana Joachyma z Hradce, a na větším díle v Praze, tak i teď přijevši ze Vlach, pravím obcujíc já mezi mnohými rozdílnými národy a při tom mezi rozdílnými vírami aneb náboženstvím, častokrát při mnohých příčinách disputace a rozepře o náboženství jsem slýchal (ač sám já jsouc proto v náboženství mým od správcův svých nemálo vyučen, častý rozepře s odporými stranami sem míval) každý jak nejlépe viděl, svou stranu zastával, aby pak dostatečnými argumenty přinucen byl, druhým ustoupiti nechtěl. J přemýšloval jsem to u sebe, že možný není, aby všickni praví býti měli a že není**) jen jedna víra, skrze kterouž jeden spasení dosá-

*) Jáchym Oldřich byl polobratránec

***) má býti: je jen jedna Vilémův. —

hnouti má. A ačkoli slyšíc od katolických tak podstatný argumenta proti mému náboženství vésti, Bůh to ví, že častokrát velice mnou to hnulo a nemálo dubius (pochybný) v náboženství svým býti jsem musil. A ve dne i v noci mnohdykrát to jsem u sebe rozjímal a na to přemýšloval — však nic méně nikdy (!) jsem to sobě v mysli dostatečně nechtěl připustiti, předce [jako] Johannes*) in eodem (v jedné šíře) chtějíc zustávati, podle toho jít však ustavičně pána Boha srdečně za to jsem žádal, jestliže v pravý víře mně ráčil dáti poznání, aby mně také milostivě až do konce ráčil dáti v tom setrvati: pakli že bych v čem bloudil a na omylích postaven byl, aby mne skrze Ducha sv. svého milostivě lepší pravdou osvitil a v ní poznání dáti ráčil.

V tom sem tak několik let pořád zůstával a nikdy mysl svou dokonce na ničem jistým ustanoviti jsem nechtěl. Naposledy pak myslíce čím déleji odkládati budu, tím (u) větším nebezpečenství zůstávati musím, nejsouc jeden na tom světě životem svým žádný hodiny bezpečen a ačkoli víra jest dar Boží, však poněvadž Bůh všemohoucí obyčejně ve všech svých činech prostředků užívati ráčí, chce také, aby každý sám o to se staral a při jeho Božské milosti to vyhledával.

Si quidem non cogit nolentem sed ducit volentem (poněvadž nenutí nechtícího, ale vede chtícího). A učíc já se také z mladosti své až do této chvíle některým potřebným věcem zkusil jsem toho, že chtíc jeden něčeho nabýti a něčemu se dobře naučiti, že netoliko skrze slyšení, ale skrze mnohá čtení k tomu přijíti můž; pročež slyšíc prve nemálo o tom, chtěl jsem také skrze čtení víceji o tom přezvědět a na to sem se také teď od některého času vydal a až posavád ještě v tom continuji (trvám).

Poněvadž pak pravdu VMti oznámiti mám, jakž v tom mý zdání jest, tehdy Bůh ví, z dobrým svědomím, jiného v tom nepoznávám, než že catholická římská víra ta pravá, starodávni od Krista Pána a potom od apoštolův vzata a až do těchto časův v jistotě beze všeho kacířství zachovaná víra a církev jest. Jaký podstatný a dostatečný příčiny a argumenta mně k tomu přivedly, abych tomu věřil, pro krátkost psaní, nechci nyníčko o tom mnoho vypisovati, jsouc toho oumyslu božda časem svým něco šířeji o tom zprávu dáti. Toliko to VMti k soudu zdravému navrci chci, vědouc to o VMti dobře, že jsouc rozumný pán, víceji v jednom prstu (tak jak se říká) rozumu a soudu, nežli já ve všem těle míti račte.

Račte toliko jen VMti, můj nejmilejší pane otče, bedlivě na počátek jak catholický víry tak všech jiných sekt a náboženství se vohlédnouti, v pravdě jiného neráčíte naleznouti, než že catholická víra, církev [crkew] od apoštolův až do tohoto času vždycky posloupně šla a zachována jest.

Že za apoštolův, za prvotní crkve tak mnoho ustanovení crkevních, jako nyníčko se nacházejí, nebylo, proto také crkev

*) Němčanský (viz Ottův N. Slovník XVIII, 65.); spíše Jan Jaffet (l. c. XII. 1003) učitel Vilémův, oba ve styku se Slavaty.

zfalšovaná není, aby čistotu svou prvotní proto porušiti a ztratiti měla; neb nebylo možný prvotně hned všecko to naříditi, poněvadž také těžce by jim to hned z počátku snéstí přišlo, než časem svým crkev s dobrým uvážením a vnuknutím Ducha sv., co jest zapotřebného kdy viděla, to také nařizovala a ustano[vo]vala, kterýž že každý křesťan nejináče než jako slova božího poslouchati a jí se spravovati má, kdo o tom pochybuje? pravíc zjevně Kristus Pán o tom, že kdo jí neposlouchá, ten že za pohana a zjevného hříšníka držán býti má. A ta všecka ustanovení že z slova božího vzata, z něho původ svůj mají a ničemu na odpor že nejsou, dostatečně se to prokazuje, než aby jaký nový učení o podstatných artikulech víry křesťanské v nynější církvi katolické rozdílný nežli v první crkvi za starodávna bylo, to se nikoliv neprokáže.

To tak pilně u [sebe] VMt uvažujíc, račte také na počátek všech jiných sekt pohlídnouti. V pravdě račte naleznouti, že přede dvěma sty lety žádný naprosto z těch sekt nebylo, poněvadž nikdy se nenalezne, aby před Husitem (sic!), Lutherem, Calvinem etc. jeden učitel nějaký byl, který by ve všem všudy s těmito sektáři se srovnával. To sice se nachází, že častokrát někteří učitelé bejvali, kteří některý tyto artikule také zastávají chtěli, ale vždycky každý z nich od katolický crkve přemožen a za kacíře vyhlášen jest byl.

Jak pak těchto nových sektářů učení jejich trvá, zřetelně se to ukazuje, že v málo několika letech vždycky se mění a jeden po druhým přicházejíc, mají svobodu psáti a učiti co chce, chtějí za moudřejšího a učenějšího držán býti, vždycky nebo něco přidá anebo ujme: ovšem pak patrně se poznává, jaká veliká nesvornost mezi těmi novými sektáři jest. Každý chce učenější nežli druhý býti a tak velice mezi sebou se haní, jse (! sic) potupují a proti sobě píší, že by pak žádný učitel katolický proti jejím bludům nepsal, tehdy dosti mají činiti, aby každý bludy své zastávajíc, naposledy na tom se snéstí mohli, aby nějaká svornost mezi nimi býti mohla. Než to jistě veliká věc jest a očitě sám častokrát jsem to vídal, že jakkoliv veliká (o mnohý podstatný artikul víry) rozepře a nesvornost mezi nimi jest; však jestliže kdy jaká disputací s některým katolickým se děje, tehdy hned všickni, jako by svorni byli, proti němu povstanou a jeho argumenty svými přemoci chtějí, z čehož zřetelně poznávají račte, že všech těch nových sektářů jiný úmysl není, než pravou, starodávni, apoštolskou a katolickou crkev potlačiti, tak aby potom svobodněji, jedenkaždý jak se jemu vidí, učiti a sobě jak chce provozovati mohl.

Račte také na počátek těch všech novoných sektářů se vohlídnouti, jakým způsobem od katolické crkve jsou odpadli a své bludy učiti počali. Jistě všech velice zlý počátek račte naleznouti a téměř všech také velice zlý skončení životův jejich. Soudíc tehdy jeden počátek těch sektářů s jakým svědomím a s jakou bezpečností může se jeden na takový základ bezpečiti a tomu věřiti, že on sám Duchem sv. byl osvícen a písmo svaté lépeji nežli všickni jiní, kteří před ním a za jeho času byli, vykládati a jim rozuměti uměl, na svůj hlavě a na svým rozumu všecko zakládajíc a všechny jiný učitele křesťanské (jichž takový počet tak vzácných, rozum-

ných a učených po všem křesťanstvu bylo) za bludné a neumělé pro sua autoritate (sám o svej ujmě) odsuzujíc a do konce potupujíc. Jistě ještě že na takový jedný hlavě a na takovým zlým, bludným základu není dobře se bezpečiti a svý spasení v takovým nedovodným učení zakládati, poněvadž kde základ dobrý není tu také ovšem žádný stavení dobrý vzdělati nemůže.

Račte také při tom těchto vlastností a znamení pravý církve, po kterýchž poznána bejti má, posouditi, vědouc dobře, že pravá církev vyvolených Božích má býti jedna, svatá a obecná. Který crkvi tehdy tyto vlastnosti připsáni [sic] a vlastně dány bejti mohou?

Jistě crkev těch sektářův, kteří od katolický víry odpadli, jedna slouti nemůže, poněvadž velice nesvorní mezi sebou jsou a velký rozepře o podstatny artykule víry křesťanské mezi sebou mají.

Hlavu také anebo pastýře jednoho, skrze což obzvláštní jednota se poznává, tolikéž žádného mezi sebou nemají, takže jako ovce rozptýlené bloudí a co se jim vidí, činí a učí. Catholicá pak crkev že ona tu vlastnost právě má, kdo o tom spravedlivě může pochybovati, poněvadž jedním pastýřem spravována a řízena jsouc, jednosvorně po všech krajinách kdekoliv jest, jednu víru drží a káže, ani v jednom artykuli víry nejsou sobě nikdy odporna.

Svatost pak aby crkvi těch sektářů přivlastněna býti měla, nikoliv se toho také nenalézá neb od počátku jejich, když [kdež] jest se kdo mezi nimi našel, aby tak svatě život svůj vedl tak aby za svatého držán spravedlivě býti mohl? Aníž také o žádným z nich neslyšeti, aby kdy jaký zázraky a divy činiti měli, jimížby svatost svou potvrzovali mohli; nýbrž hříchové a nedostatkové mnohý [mnozí] při nich se nacházejí. A obzvláště pak [z]řetelně to viděti, že všickni ti sektáři těchto dvou hříchův se dopouštějí, totiž: nepobožnosti k svým předkům a rodičům a rouhání proti Pánu Bohu.

Nepobožnosti, protože všechny své předky, kterýkoliv před nimi byli, za bludné, neumělé (pravíc o nich, že jsou bloudili a tý pravdě, kterou oni učí, nerozuměli) a při tom také za nevěřícího a podle tého [toho] hodný věčného zatracení, poněvadž bez pravý víry žádný člověk spasen býti nemůže, drží, soudí a potupují. — Rouhání proti Pánu Bohu se dopouštějí, že jeho jako za nepravdomluvného mají, poněvadž Bůh slíbil skrze svý proroky, že pravda boží má všem známa býti a Kristus Pán majíc z tohoto světa odjíti, slíbil, že chce Dacha sv. crkvi poslati a že chce s ní až do skončení světa zůstati, což poněvadž žádný z těch sektářův crkev svou od apoštolův až do tohoto času poslušně přivésti nemůže (neb, jak jsem nahoře dotekl, žádný z nich nemůže to dokázati, aby kdo před ním ve všech artykulích s ním se srovnávali) tehdy jistě to chtějí dokázati, že se těm slovům Kristovým za dosti nestalo. A podle toho Boha ukrutným činí, jakoby málo, toliko některým osobám pravdu svou zjeviti chtěl, kterýby účastný smrti a krve Kristovy býti mohli. Anobrž za nespravedlivého jeho Božskou milost držeti musí, že jest tak mnoho mučedlníkův dopustil, krev svou pro víru křesťanskou vylíti a jim

pravdu svou nezjeviti, poněvadž jistá věc jest, že všickni ti jinou víru nedrželi než tuto katolickou, římskou, která až podnes trvá. Katholická pak církev že za svatou držána býti má, snadno se to poznati může, poněvadž zjevně se to ví, jak mnoho sv. lidí v ní se po všechny časy nacházelo, kteří potom smrtí a mučednictvím svým to prokázali, jak mnoho divův a zázrakův činili a ještě až posavád častokrát činí, ďábly vymítají (což ještě až posavád žádný z těch sektářův dovésti nemohli) a jiný divy činí.

Nepobožností proti rodičům a předkům svým se [ne]dopouštějí, držíc a věříc o nich to, že jim tu pravou víru od apoštolův ji nabyvši v jistotě a poslušně až do toho času zachovali a jim ji přivedli. Pánu Bohu se nerouhají, nýbrž jeho sv. Milost za pravdomluvného, milosrdného a spravedlivého drží, silně tomu důvěrujíc, že jest slibům svým za dosti ráčil učiniti, pravdu svou v čistotě všem národům zjeviti a těm, kteří krev svou pro ni vyli, jim hojnou odplatu za to dáti.

Třetí znamení církve totiž, že má býti obecná, tolikéž církvím těch nynějších sektářův nikoliv dáti se nemůže; neb vidíme dobře, v kterých krajinách toliko učení jejich se rozmáhá a že každého toho sektáře učení v obzvláštních toliko některých krajinách se rozmohla.

Katholická pak církev že jest obecná, vidí se neb zjevna věc jest, že v kterýchkoli krajinách víra křesťanská se počala a pohanství jest vyhlazeno, že první počátek katolický víry jest byl. A ta víra jak jednou kde počata jest, tak ještě bez proměny trvá, a po všech krajinách vsudy rozšířena jest, kromě že některý krajiny Turek sobě podmanil. A zde v Evropě že tyto sekty některý povstaly, však nic méně na to místo v východních krajinách povstává a tam se rozširuje. Ale poněvadž [j]sem napřed dotekl, že v tomto psaní mém nechci široce toho vykládati, proč mi se katolická, římská ta víra a církev lepší nežli jiný náboženství a všechny jiný sekty vidí býti a za pravější že ji poznávám, nechci tehdy víceji slov nyníčky o tom činiti. —

Z toho tehdy VMt, můj nejmilejší pane otče, račte moci poznati, jestli já od poznalý pravdy odstoupiti a skrze to hříchu proti Duchu svatému dopustiti se míním, poněvadž nic víceji žádostiv nejsem než bludův zanechajíc pravdu poznati a jí se přidržeti, vědouc o tom dobře, že jsouce v bludích a [z]čtetělně pravdu znajíc a nechtíti ji přijíti, než zoumyslně předce proti svému svědomí v bludích trvati, že tolikéž zjevné jest proti milosrdenství Božímu hřešiti a hříchu proti Duchu svatému se dopustiti.

Kdež pak v psaní VMti toho dokládati račte, abych na to, k čemu od VMti mého nejmilejšího pana otce, její Milosti dobré a svaté paměti paní mateří mé nejmilejší a potom od správcův mých veden a vyučován z mladosti jsem byl, pamatoval: i jistě nemohu jináč z dobrým svědomím říci, než že jak od VMti tak od nich k pobožnosti a ke všem dobrým cnostem s pilností veden a napomínán jsem byl a dejž Bože, abych tak život svůj spravovati mohl, jak od nich jsem vyučován byl. Že pak k náboženství svému všelijak mne přidrželi, za zlý jim v tom nemám, poněvadž

co za nejlepšího drželi a podle čeho spasení svý zakládali, k tomu mne také vedli. Jestliže kterému z nich Pan Bůh lepší poznání dáti ráčí, naději se, že tolikež v tom tak horliví i horlivější budou.

Od tyto pak tolikéž paní máteře mé nejmilejší*) k náboženství mému nemohl jsem tak horlivě veden býti, poněvadž já sem nikdy s ní v náboženství zároveň nesmyslil [= nesmýšlel!], následujíc její Mt učení Lutherovo a já Waldenských aneb Calvinových — neb bratři Boleslavští a Calvin ve všem podstatným spolu [se] srovnávají. — A jaký rozdíl veliký o mnohý artykule mezi těmi dvěma sektami jest, račte dobře věděti: že mnozí Luterani raději k katolický nežli k kalvincký víře přistupují.

Že jste o mne tu naději jmíti ráčili, že mne mimo jiný děti VMti [k] potěšení míti ráčíte, díka Bohu naději se, že jsem až posavad tak se chovati hleděl, že k žádnému zármutku a ovšem ku posměchu VMti neb rodu mému žádnú příčinu zomysla sem nedal a na potomní čas s pomoci Boží tolikéž tak se chovati hleděti budu, abyste ze mně jestliže ne větší aspoň tak veliký jako z jiných dětí VMti potěšení jmíti ráčili.

Že byste byli raději mně to vinšovati ráčili, abych dítětem jsouc v koupeli zahynul nežli věku tohoto dočeka: i já bych byl téměř sobě toho přál. Nebo tehdaž jako nevinátka beze všech smrtedlných hříchův z tohoto světa do oné věčné radosti bych se [byl] odebral. Ale poněvadž soudové Boží divní a nevypravitedlní jsou a vůle boží v tom nebyla, kdo proti tomu (býti) může.

Ráčte mne napomínati, abych na slib svůj, který sem při křtu svatém učinil, totiž že v Kristu Pánu samém spasení své zakládati budu, pamatoval; i nedejž mi toho Bože, abych jináče učinil.

A jistě žádný katolický ten neučí i nepíše ani k tomu se nepřizná, aby v svatých neb stvořených věcech a ovšem v ustanoveních lidských spasení své zakládati měl. Než poněvadž nic bez prostředků se neděje, jak jiný věci rozumný bejti mají, o tom kdo žádostiv toho jest, snadno se doptati může.

Abych já pak z nějakého návodu, oumysla, někomu k libosti a pro nějakou světskou libost náboženství své změnití a jiné přijítí a tím duši svou zavéstí měl, nikoliv toho, můj nejmilejší pane otče, abych tak lehkomyšlný bejti měl, věřiti neračte. Nýbrž že toho není, to před všemohoucím Pánem Bohem a přede vší blahoslavenou Trojicí osvědčuji. Než že zjevné bludy a pravdu poznajíc, abych bludův zanechal a pravdy se přidržel, mý svědomí mne k tomu vede a přinucuje.

A k tomu neničko teprve přiveden jsem; ale od několika let již v takový pochybnosti jsouc a všemohoucího Boha za osvětlení prosíc a žádajíc, nyníčko aspoň s pomocí Boží na něčem jistým ustanoviti, mysl svou spokojiti a resolvirovati se míním. Nechť tehdy mluví kdo co chce: jsouc já svědomím

*) macechy.

svým jist a lépeji nežli kdo jiný, proč co činím věděti mohoucí nic na jiný stíhavý řeči dbáti nechci.

A od Jesuitův abych sveden býti měl, tomu jistě odpírám. Neb já sem jak sem živ s nimi (nemnoho conversíroval), v jejich kollejiích nebejval a malý rozprávky a ovšem řídký hádky o náboženství s nimi míval. A VMti prosím, nač by mne aneb koho-koliv jiného oni svěsti měli! Zdali oni jaký nový učení nežli to, který prve nežli jejich ordo (řád) se počal, všudy mezi katolickými držáno bylo a učí a svým učením ve všech artykulích se všemi ve všech krajinách, kteří toliko jen katholitští se nazývají, se nersrovnávají? Než toliko ten rozdíl jest, že v jejich řádu učenější muži nežli v jiných ordiních se nacházejí.

Že bych pak ve svém náboženství stálý býti měl a o ničem nepochyboval, věříc, že v ničem blouditi nemohu — kdybych někde samotně bydlel a o ničem jiném žádné rozepře neslyšel, mohlo by se to státi. Ale obcujíc mezi rozličnými národy, mezi rozličnými náboženstvími, vždy na to mysliti musím. Poněvadž jen jedna víra pravá a jedna crkev býti musí, jestliže já v tý postavený jsem čili já bloudím a jiného lepšího něco se nachází [toho se přidržeti mám], neb sice kdyby každý v svém náboženství stále měl trvati, tehdy žádný pohan, žid, novokřtěnec a jaký-koliv kacír nemusel by se obrátiti a tak víra křestanská nikda by rozmahána býti nemohla.

Že bych pak poznajíc pravdu a ji přijmouc, tím jak VMt mého nejmilejšího pana otce tak jiný pány a přátele svý zarmoutiti a uraziti měl, nenaději se toho, poněvadž nic neslušného a neobyčejného, nenáležitého a nepoctivého, co by mé poctivosti a rodu mému na ujmě býti mělo, před sebe neberu. Račte dobře věděti, že víra jest dar Boží, a že ne vždycky od rodičův a přátel se nabejvá a že v duchovních věcech více Boha nežli lidí poslouchati sluší.

Příklady jinde jich nehledajíc v naší krajině v Čechách před rukama máme, že ne všickni v jednom rodu jednoho náboženství jsou a že každodenně mnozí jiného náboženství jsou, k katolický víře se navracují.*) Jak Pán Bůh koho osvítiti ráčí, toho se také každý přidržeti má.

Abych já pak rozumnější nežli VMt a všickni moji přátelé (kteří toho náboženství jsou) býti a tím VMti potupovati chtěl, není a nemůže to při mně býti. (Kdo vroucně a srdečně Pána Boha za něco, co by k duši jeho spasení dobrému bylo, žádá, časem svým to také dostává.) A nesmýšlím také o VMti ani o žádným z přátel mých, aby o předcích našich, kteří před sty lety a ovšem daleji před tím živi byli, o nichž jistá věc jest, že jsou pravou, catholicou víru všickni ti drželi, něco zlého smysliti a je také potupovati měli! Než to toliko učiním, ustavičně všemohoucího Pana boha na svých modlitbách srdečně žádati budu, aby VMt a všechny přátele mé Duchem sv. osvítiti a to, co by

*) Althan, Lichtenstejn, známí spisovatelé Sixt, Hájek a j. v.

VMti k spasení nejužitečnějšího bylo, milostivě poznati dáti ráčil. A jisté kdo tluče, bejvá mu otevřeno a kdo prosí, bývá mu dáno.*)

Ráčíte mi příklad Františka Spiry přivozovati, jak jest on v hrozný zoufalství upadl, když jest od poznalý pravdy odstoupil. I pamatuji, že jsem jednou tu historii četl, ale nedobře se mohu pamatovati, jakýho jest on náboženství byl a od jaký poznalý pravdy odstoupil. Buď jak buď, bludy vidouc je zavrci a pravdu poznajíce ji přijíti, jistě k žádnýmu to zoufání než k velikému potěšení duše a svědomí každého člověka býti to musí. Než jestližeby jeden lehkomyšlně pro nějakou libost světskou nedobře to prve rozsoudíc, jestliže jedno lepší nežli druhé jest, něco takovýho učinil, nepochybuji, že Pán Bůh jeho také hodně trestati ráčí, takže potom nevěduc se na čem ustanoviti, zoufati sobě musí.

To snad mnohdykrát se přihází, že jsouc jeden jinýho náboženství a navrátíc se k katolické víře mnohý neštěstí jeho potom potkávají. Ale to se stává buď pro tuto dotčenou příčinu, buďže Pán Bůh člověka, jestliže stálý bude, zkusiti chce; aneb zdali člověk vejstupky a hříchy svými častokráte velikýho trestání od Pána Boha nezasluhuje? A k tomu také neštěstí zde na tomto světě a trestání Boží, zdalíž není veliký znamení milosti a lásky Boží a ne Jeho hněvu a zuřivosti? A protož já s pomoci Boží zoufalství se nebojím, štěstí pak neb neštěstí jakýkoliv na tomto světě mne potká, dej se ve všem vůle Boží, mejmi hříchy a vejstupky mnohem víceji neštěstí a trestání Božího nežli štěstí zasloužic já sobě.

Račte se můj nejmilostivější pane otče osvědčovati, že ným zavedením vinný nikoliv chtíti býti neráčíte. I ovšem tak jest; než mým spasením příčincou bohda konečně býti ráčíte.

A jisté Bůh všemohoucí VMti to v srdce dal, že jste mne v ta místa dáti ráčili, kdež netoliko tělesně něco zkusiti a něčemu potřebnému naučiti sem se mohl. Ale, což jest více, duchovně že jsem pravdu a pravú víru, skrze niž bohda spášen budu, nabyl. Já silně doufám, že všemohoucí Pán Bůh z duchem svým svatým VMt ještě osvítiti ráčí a tuto pravdu lepeji nežli já poznati a tím k starodávný apoštolské víře a crkvi (která téměř za 1500 let v jistotě a posloupně vedena a zachována jest a kterou všickni předkové naši drželi a v ni životy svý skona[vše] nepochybně život věčný obdrží) se zase obrátiti a připojiti a z hříchův svých zde v tomto světě pokání činíc a z nich kněžím a poslům Božím rádně svěceným a vyslaným (poněvadž mimo tyto žádným jiným ta věc dána není) skroušeně se zpovídajíc odpuštění a rozhrěšení jich rádně zde dostati a k voný [= oné] potom slávě potvrzení toho vzíti ráčíte podle Krista Pána připovědi, že cožkoliv od takových zde na světě rozvázáno bude že to i tam v nebe[s]ích rozvázáno býti má.**)

A to VMti pokoj dobrého svědomí (kterýž jak jeden dostati má, kdož se nikdy žádnýmu pořádnému knězi nezpovídal a od něho rozhrěšení nevezal?) zde na tomto světě ve všech VMti

*) sv. Matouš 7, 8.

**) sv. Matouš 16, 19.

neštěstích mnohem víceji nežli všelijaký bohatství a štěstí za poštěnění sloužiti bude.

Příliš dlouho tímto psaním svým VMti zaneprazdňuji. Služebně prosím, že mi to laskavě vážiti ráčíte, neb podle poručení VMti chtěl jsem gruntovní správu o tom všem VMti dáti s tím pak se vším, ačkoli již [z]řetědně, co bludného a co pravého jest, poznávám: avšak ještě až posavad já sem žádný služebnosti církevní od catholických neužíval a to proto, že nechci tak sprosta k tomu přistoupiti: než prve to dobře poznati a na tom dostatečně se utvrditi. Že jsem až posavad v bloudích [sic!] byl a že bloudy zavrci a v patrný pravdě, skrze niž spasení duše mý dojiti mám, přistoupiti tak abych jednou ji přijmouc v ní stále až do smrti spomocí Boží setrvati mohl a v tom se dobře utvrdíc, potom bohda služebnosti církevních náležitě užívati chci.

A i toho úmyslu jsem, popřeje-li mi Pán Bůh zdraví a maličko abych trochu lepší chvíli míti mohl, tehdy chci v krátký spis to uvésti, za jakými příčinami já sem náboženství své změnil a catholickou víru přijal. A to potom některým přátelům svým chci communicovati (ukázati), tak aby vědomo bylo, jestliže sem to z lechkomyslnosti a pro nějakou světskou libost — jakž nyníčko vobyčejně vůbec lidi říkají — učinil. Kdo pak tomu věřiti chtíti nebude, to na jeho vůli jest: když já jen [s] svědomím svým jist budu. Coetera curo nihil.

Toto jsem tak VMti napospěch napsal, neb jsouc zde každodenně hosti a vždycky sem i tam jezdic, sotva tento den k tomu obrati jsem mohl, že jsem trochu pokoje užil a VMti zase odpověď dáti mohl. A nemohouc již pro krátkost času přepsati a k tomu taky poněvadž mý zlý písmo sotva VMt vyčísti moci ráčíte, dal sem to písaři přísežnému*) pána z Hradce přepsati. A jistě žeť jsem je žádným jiným neukazoval a žádný člověk ani slova co bych tuto psáti měl, mně neradíc, než z své hlavy toliko jsem to psal, co mně svědomí mý vokazovalo. Buď jak buď služebně toliko prosím, že mi to již milostivě vážiti a k mý horlivosti na dobrou stranu vykládati ráčíte.

S tím VMti otcovský lásce, o kterýž silnou naději mám, že bohda do smrti k sobě zachovám, služebně a poslušně poručena se činím. Datum jak v listě 2. dne Augusti Anno 1597.

*

Služby své se vším poslušenstvím synovským!

Jak sem v předešlým mým psaním VMti psal, že jest pan z Rožmberka**) ráčil mi psáti a poručiti, abych k jeho Milost na Krumlov přijel: i tak jsem podlí poručení JMti učinil a byvše tam až do šestého dne, včerejšího dne sem odtud zase přijel. JMt jistě laskavě, přívětivě a přátelsky ráčil se ke mně ukazovati. A jeden den ráno ráčil mne dáti do svého pokoje zavolati, kdež

*) Náš originál psán skutečně rukou písaře hradeckého Adama Čecha staršího.

**) Petr Vok.

toliko JMt pán sám a bratr Jan,*) který na Cestíně býval, přítomni byli.

Ráčil mi předně psaní od VMti k přečtení podati a potom jestliže to tak jest že bych prvnější mé náboženství opustiti a k catholické víře přistoupiti měl, mne se ptáti.

Já jsem upřímně JMti v tom se odevzdal, že jsem až posaváde od žádného catholickýho nepřijímal ani žádnýmu se nezpo- vídal; než poněvadž vidím, jak nyníčky mnohé náboženství neto- liko v světě ale zde v naší vlasti v Čechách jest a že nemůže jen jedno toliko pravý, v kterýmž jeden spasení věčného dojiti může, býti, že jsem v velikou pochybnost vešel, jestliže to, v kterým já narozen a vychován jsem, to pravý jest čili některý jiný. A trvajíc v takový pochybnosti od několika let, že jsem se na to aspoň jednou [rozhodnul], zda-li bych to s pomocí všemohoucího Pána Boha a skrze vnuknutí Ducha Jeho sv. vyhledati a potom na něčem jistým a bezpečným ustanoviti se mohl. Příčiny který mně k tý pochybnosti dány jsou, skrze kterýž abych pravdu vyhledával a v ní se ustanovil, vzbuzen jsem, JMti pánu také jsem oznámil tak, jakž jsem i předešle VMti také o tom psal.

To tak oznamujíc, bratr Jan na odpor mně se postavil, chtějíc mne k tomu vésti, abych já na osoby a životy těchto učitelův, který nový sekty počali, ač jsouc catholickými od nich odstoupili, proti nim psali a nový učení zarazili, se neohlídal, než toliko na jejich učení, čemu učí, jestliže s Písmy svatými a s učení apoštolův lépeji učení jejich nežli catholických se srovnává a tak abych ex doctrina ecclesiam et non ex ecclesia doctrinam judicioval (z učení církev a ne z církve učení soudil). Čemuž já jsem nikoliv povoliti nemohl, poněvadž taková cesta velice těžka a nesnadna k pravému poznání pravdy býti se mi zdá. Neb [z]řet- tedlně to se nalézá, že žádný kacífství, žádná sekta nikdy nepo- vstala ani ještě mezi tak mnohými žádná se nenachází, aby svý učení — by pak nejbludnější bylo — v Písmích svatých neza- kládal[a] a z něho je potvrditi a dokázati nechtěl[a]. Anobř sám ďábel hlava a původ všech těch kacífův a bludařův, chtíc Spa- sítele našeho, hlavu pravýho a spasitedlného učení pokoušeti, Písma sv. užíval.**)

Co pak divnýho býti má, že uředlníci jeho náměstky a uče- dlníky Kristovy touž braní potlačiti chtějí a je na potvrzení svejch bludův proti pravdě užívají!

A zdaliž Písma sv. tak prosta a zřetedlna jsou, aby nejspro- stější jim bez učitelův a vykladačův vyrozuměti mohl? Zřetedlně contrarium (naproti tomu) se spatřuje, poněvadž každý z těch sektářův na svou stranu je vésti, jim bludy svý zastavovati a lé- peji jemu nežli druhý a nežli všickni jiní — jakožto ten který po- čátek svýho učení jest — rozuměti chce.

Jak tedy člověk spasení svýho žádostivý a jeho vyhledávající mezi tak mnohými a rozdílnými učenými pravý od bludnýho roze- znati může? Jistě velice těžké. Než věříc jedenkaždý křesťan, že jedna církev pravá všech vyvolených božích jest a naučíc se

*) Jaffet t. č. správce jednoty bratrské v Horázdovicích.

**) psáno: užívali. Mat. 4, 3.

z Pisma sv., že ta*) nikdy blouditi nemůže a že ji jako slova Božího poslouchati se má, jistě všelijak to vyhledávati bude, při kterým učení taková církev se nachází. A tak *ex ecclesia doctrinam et non ex doctrina ecclesiam metietur* (z církve učení a ne z učení církve měřiti bude). A tím způsobem mnohem spíšeji s pomocí Boží k pravému poznání každý přijíti moci bude, vědouc o jistých znameních, která pravá církev jmiti má. A při který je nalezne, k tý se také v celý důvěrnosti připojí a do smrti při ní jakožto při pravý zustává; zvláště pak vědouc, že pravá církev tyto tři vlastnosti konečně míti má, totiž:

antiquitatem (starožitnost), *ubiquitatem* (všeobecnost) et *consensionem* (a jednomyslnost), aby vždycky a ne nyníčky teprva, všudy a ne v některých toliko krajinách, ode všech a ne od některý částky toliko držána, zachována a spatřována byla. Kterýžto vlastnosti že zřetelně při catholický, římský víře a církvi [že] nacházím a spatřuji, nechci v tomto psaní o tom šířeji vypisovati, poněvadž v předešlým mým psaní něco jsem VMti navrhl.

O těch a některých jiných artikulích s bratrem Janem víceji než dvě hodiny při přítomnosti JMti pána — nechci říci disputiroval (hádal), neb bylo toliko *familiare colloquium* (přátelský rozmlouvání) aniž má profesí není, abych já se z theologem disputirovati měl — jsem rozmlouval. A nechtíc JMti další zaneprázdnění činiti, na závěrku bratr Jan — jakožto ten, který mně všeho dobrého přeje — pobožný a jistě otcovský napomenutí mně učinil, zvláště pak abych na tyto dvě věci pamatoval: předně, abych nic z oumyslu z nějakýho návodu, někomu k libosti a pro nějakou světskou libost v tyto tak veliký věci ne- učinil, než Pánu Bohu se poručil, jeho za osvětlení žádal a co jeho sv. milost mne v srdce také vnuknutí ráčí, to přijal a toho se přidržel a dobře to nejprve při sobě uvážil, že bludy zavrci a pravdu přijíti chci.

Druhé, abych na čtvrtý přikázání Boží pamatoval, rodiče své ctil a je zomysla nezarmucoval. Na kterýžto napomenutí ja sem připověděl pamatovati a bohda to učiniti chci.

A tu hned při přítomnosti jeho a JMti pána já jsem se v tom osvědčoval, že jakoukoliv resolucí učiním, to že pro samou duši svou a její spasení učiniti chci, jakž Bůh všemohoucí, Spasitel všech srdcí o tom nejlépe věděti ráčí. A jestliže se jináče stane, Bůh jest spravedlivý, nechci se proklinati a mnoho kladeb na sebe žádati. Jeho božská milost dobře mne ráčí najíti a věděti, jak spravedlivě trestati. A já bych nebyl hoden, abych člověkem byl a rozam sobě od Pána Boha daný měl, abych pro světský dobrý duši své uškoditi a věčný dobrý stratiti chtěl, abych to neměl rozsuzovati a pomijitedlný, od věčně budoucího neuměl rozsouditi.

Ale dosti o tom! Nechť mluví kdo co chtějí, svědomí dobré dosti jednomu za potěšení sloužiti může.

Než to snad mohlo by se bylo státi, že kdybych já byl bohatý pán aneb naději měl k nějakému velikému nápadu, že bych byl snad nemnoho na nábo-

*) Mat. 28, 20.

ženství tak se vohlídal a jeho následoval; než zůstával bych tak v tom, v čem jsem se narodil, majíc v světských věcech dosti svého oblíbení. Ale nemajíc já k bohatství žádnou naději a vidouc jak v catholický víře mnohý příčiny jsou, že jeden by pak nic svého neměl, život svůj poctivě vychovati může, zvláště vrchnost má,*) jsouc také v té víře postavena i to mně také příčinu dali, abych já to vyhledával, jestliže ta víra dobra a lepší nežli má jest.

Než vyhledávajíc, kdybych to našel, že mé náboženství lepší nežli catholické a nežli všech jiných jest a předce pro to světský dobrý bludy bych chtěl přijíti a pravdy [se] spustiti, jistě lechkomyslný a Boha nebojící člověk býti bych musil. Ale toho že při mne se nenajde, před trůnem Božím z toho odpovídati chci. V pravdě raději bych byl do smrti žebrákem, nežli abych pro světský dobrý — kterýž dnes jest a zejtra může nebýti, jsou život a byt náš na tomto světě nejistý — duši svý, škoditi a ji zatratiti měl.

A tak jistě já mám všemohoucímu Pánu Bohu z čeho děkovati, že mne skrze takový příčiny k pravému poznání přivesti ráčil. Divný a rozdílný prostředky svrchovaná Jeho moc míti ráci skrze kterýž své vyvolené k pravému poznání sebe samého a svý pravdy přivozuje. A z toho se poznává, jak hluboký a nespitateľný jsou soudové jeho.

A v pravdě já jsem to u sebe přemýšľoval, aby vždy všemu světu zjevné bylo, že já tu nic pro světskou libost nečiním, že bych skoro duchovním chtěl býti a do toho řádu se dáti, který by nejchudší a nejnuznější byl. Ale rozsuzujíc zase to, abych zomysla v něco se nedal a se nezavázal, co bych potom snést a zachovati snad nemohl, nechtěl sem v tom ještě resoltvírovati; než časem svým všecko se státi může, ničeho se odpovídati nechci.

Druhému napomenutí bratra Jana tolikéž jsem se ozval, že na ně pamatovati chci. A nedejž mi toho Bože, abych já zomysla VMti rodiče mí neuctiti a je zarmoutiti chtěl! Neb kdybych to učinil, jakého bych požehnání božih na tom světě očekávati mohl? Ale věduc VMti dobře, že víra jest dar Boží a že ne vždycky jeden ji od rodičův a od přátel svých nabývá a myslíc já na to hrozný pověděni Krista Pána, jenž dí: Kdo sobě víceji otce svého nebo matku váží nežli mne, není mne hoden*) — a soudíc to, že jak žádný pro žádnou světskou libost pravdu opustiti a blui dův se přidržeti nemá, tak taky žádný pro rodiče svý aneb pro kterýhokoliv člověka na tom světě bludy držeti a pravdu nechtít přijíti nemá.

A tak poněvadž já duši svou miluji a cokoliv tuto učiním pro její dobrý a pro její spasení to učiniti chci, že mi také na tu stranu, jako bych VMti neuctiti a zarmoutiti chtěl, to vykládaji neračte, služebně VMt prosím.

*) Vilém miní asi cisaře; leč mohl míti na paměti i p. Adama z Hradce, jemuž sloužil za hospodářského úředníka.

Četl jsem v psaní tom, který ste Jeho Mtí panu z Rozmbergka poslati ráčili, že se ohlašovati račte, jestliže od poznalý pravdy odstoupím, že se ke mně, abych VMti syn býti měl, znáti chtíti neračte a ráčili ste mi v prvnějším psaní VMti také napomenouti, abych zlořečení hrozného na sebe nedopouštěl, tím snad rozumějíc, že VMt místo požehnání otcovského ráčili byste chtíti mne zlořečiti.

I sám to poznávám, pokudž by tak bylo, že bych od poznalý pravdy zoumysla odstoupil, že bych toto všecko zasloužil; ale bludy poznajíc, je zavrci a pravdu vidouc ji přijíti a tím duše svý spasení zachovati chtějíc, jestliže tím náhou nepoctivost VMti aneb rodu mýmu činím a zlořečení otcovského na sebe dopouštím, VMt jakožto rozumný a soudný pán račte to moci dobře rozvažovati.

A že to tak jest, že mý náboženství, v kterým jsem narozen a vychován, jest bludný a catholická víra, kterou přijíti chci, že jest pravá, s pomocí Boží dostatečnými argumenty VMti i každému to dokázati chci. A jestliže já v tom dokázání nedostatečný jsem a mně věřiti chtíti neráčíte, račte Písma a knihy mnohých učěných lidí čísti a za osvícení Pána Boha prosíc, že pravdu pravím, račte to vyhledati. Račte učěného některého theologa v VMti náboženství, k kterému velkou důvěrnost míti račte, sobě vybrati a z catholického náboženství račte tolikéž jednoho vzíti, nechť o některý artikule, zvláště de vera ecclesia (o pravý církvi) — v kterýž jestliže jeden není, tehdy v pravdě spasen býti nemůže — spolu disputují. A tu snadno skrze osvícení Boží račte moci pravdu od bludův poznati.

Proč rodičové naši od té víry, v který naši předkové a jejich rodičové byli, odstoupili a jiný náboženství přijali, proto snad že se jim toto lepší nežli druhý zdálo. Avšak proto rod svůj předce ve vsí poctivosti zachovali a nám jej přinesli a neslyšíme o tom, aby rodičové jejich jim zlořečiti měli. Pročež tehdy já, že náboženství rodičův mých opustiti a jiný, protože za lepší je býti poznávám, přijíti chci, zasloužiti tím mám, abych rodu mýho slavného a poctivého, v kterýmž z úsudku božlho narozen jsem, zbaven býti měl a nemohl jeho užívati a za syna VMti se nazývati a ovšem pak zlořečení otcovského na sebe dopustiti?

Ráčte VMt, můj nejmilejší pane otče, bedlivě to u VMti uvažovati a proti uložení Božímu a vůli jeho svaté tak nečiniti a mne zoumysla — nic lotrovského, nenáležitýho a nepoctivýho já se nedopustivše — od rodu mého neodcizovati a místo požehnání otcovského zlořečení na mne nevyhlévat.

Což té důvěrnosti k VMti sem, poněvadž já vždycky ve všem poslušně, náležitě a synovsky k VMti jsem se chovati hleděl a ještě s pomocí Boží chovati budu. Že také tak učiniti ráčíte, VMt za to služebně a synovsky žádám a prosím. A silnou nadějí ku Pánu bohu mám, že jeho božská milost Vaši Milost Duchem svým svatým tolikéž osvititi a tuto pravdu lépeji nežli mně poznati dáti ráčí a tak že na mne jestliže ne víceji aspoň tak hrubě jako na jiný děti VMti laskaví býti račte.

*) Mat. 10, 37 a 19, 29.

Toto jsem VMti tak na pospěch napsati chtěl. Neb včera z Krumlova jsem přijel a dnes po stole s pánem z Hradce tam zase pojedu, takže jen toto ráno chvíli jsem měl, toto VMti napsati. Což pro krátkost času ani přepsati jsem nemohl. A poněvadž také VMt psaní mý nevelmi dobře čísti moci ráčí, dal sem to přísežnému písati pana z Hradce přepsati.*)

Služebně prosím, poněvadž dobrým oumyslem a z horlivosti to činím, abyste poznati ráčili, že nic zoumysla bez dobrého uvážení před sebe vzíti nechci. Abych VMti také poněkud k tomu ponuknouti a vzbuditi mohl, že mi to laskavě vážití ráčíte — však všickni dobře činiti a věřiti máme, nadějí se skrze to oné věčné slávy užiti, nic méně ne pro tu odplatu ale pro samou lásku a milování Boží to učiniti, povinnovati jsme také tuto tolikéž.

S tím lásce VMti otcovský poslušně a synovsky poručena se činím. Datum na Hluboký 10. Augusti Anno 1597.

Druhé psaní pana Adama Slavaty, které jest panu Vilémovi, synu svému, učinil.

Vilíme, synu někdy mně velice milý, již pak mne nyní převelmi zarmucující!

Aby na duši a víře pravé zdravější býti mohl, tohož ustavičně a slzavě na Pánu Bohu žádati nepřestávám.

Psaní tvé a omluvu tvou, proč [j]si k římskému náboženství přistoupil, sem přečtší porozuměl.

I na věky bych se toho do tebe nenadal, domnívajice se, že ty nyní v letech svých dospělejších k mému velikému potěšení, k starosti mi budeš a při tom pravým a jistým náboženstvím, v němž [j]si z mladosti tvý veden a vychován byl, stále trvati a žádnému od poznalé pravdy se svísti nedáš.

Ale nastojte tuto mimo s tebe potěšení veliká žalost a přesrdečný zármutek, který nyní skrze tebe a pro tebe mne potkává, snášeti musím. Lépejiť by bylo se tobě na tento svět nenaroditi nežli od poznalé pravdy odstoupiti. Ty nyníčky pro mladost tvou, co [j]si učinil, poznati toho nemůžeš, ale poznáš potom časem svým své duši [s] hroznou a na věky nenabytou škodou.

Nebo ačkoli v ta místa, kdež rozdílné náboženství od toho, v němž [j]si předešle vychován a vyučen byl, tebe sem poslal; ale domníval sem se podle mnohého tvého zakazování a připovídání, věřice tomu, že [j]si tak dobře v víře vtý, v níž si veden byl, utvrzen a upevněn, že se nikoli žádným způsobem od poznalé pravdy odvésti nedáš, nýbrž v ní do smrti své setrváš.

Ale když si mně měl nejlepší ovoce pobožnosti své vydati, tak si splaněl a nejhorší strom zlej učiněn, ktereyž přehorké a všeho zármutku plné srdci mému ovoce vydáváš. A nebylo by mi toho tak líto, aby mně nejprudší jed píti dal a tím mne votrávil, rád bych tobě to mile odpustil, nežli abych s tebe toho dočekati měl, že si od poznalé pravdy odstoupil.

*) vide str. 29. orig.

Však netoliko já sám, ale jiní otcové a přátelé v ta místa, kde si ty tam byl, také syny a přátele své posílají; ale proto ne-scísnej počet se jich zase k rodičům a přátelům svejím navracují k velikému otcům a přátelům svejím ku potěšení a od poznalé a jednou nabyté pravdy žádným způsobem se svísti nedají, nežli v tom stále stojí, co jest jim milej Bůh dal poznati a raději by hrdla a životy své ztratili, nežli by od poznalé pravdy se svísti dali.

Ach, kž sem já to taky s tebe k mému potěšení dočekal! Milej synu, věř mi toho jistotně, že žádné krůpěje krve v mém těle není, aby přehořce zavedení tvýho nepocítilo a toho srdečně s pláčem nezelel, že sem tebe kdy v ta místa, kdes tam byl, poslal. Bych to věděl, čeho sem nyní s tebe dočekal, na věky bych tebe v ta místa [ne]poslal!

Nebo že si k římskému náboženství přistoupil, to tam; ale aby [?] já k náboženství katolickému přistoupiti a od bludův odstoupiti měl, ničímž mi toho neukazuješ. Z mladosti tvé učil si se symbolum apostolicum (víru apoštolní).*) Věřím crkev obecnou a tak ne římskou, kteráž toliko z částky a k tomu zavedená crkev jest. A toho nejprve s té obecné víry křesťanské dokaží obecná katolická říká: Věřím v Boha Otce, Syna i Ducha sv. Římané pak věří také v svaté a svěťice nebo k nim volají, je za své orodovníky a přímlyvce mají, k nim se postí, kostely, kaply, oltáře jim stavějí a je za své patrony mají, což jest proti zjevnému slovu Božímu a Písmům svatejím.

Víra katolická věří, že Kristus jednou trpěl a za nás umřel a na kříži obětován jest — Římané pak každodenně Krista Pána ve mši obětují, za živé a mrtvé.

Víra obecná katolická věří zde hříhův odpuštění a po smrti život věčný — Římané o svém spasení učí pochybovati a vedou po smrti do očistce a do pekla. S toho posuď, máš li katolickou víru? Svatý Pavel Galatům píše,*) když oni jako ty nyní od poznalé pravdy odstoupili, řka jim: O nemoudří Galatští, i kdo jest vás potěšil, abyste od pravdy odstoupili a jinde vašeho ospravedlnění nežli v Kristu hledali! Však podle lidského kšaftu, kdo chce děditi, nemusí k němu co přidávati ani od něho odnímati. A protož hled, Viléme, čeho se chytáš! Napomíná tě v témž místě sv. Pavel**) ze by anděl z nebe jiné evangelium kázal, aby mu nevěřil! Ty pak vědomě proti svému svědomí od kšaftu Páně spustíš a jej zrušíš i kterakž tehdy ty nebohý k tomu dědictví právo jmiti budeš?

I povázic toho sám při sobě, bylo-li jest těch a takovejch bludův v oné staré katolické crkvi, kteráž za času Krista Pána a svatých apoštolův byla — vydávali jsou oni jaké své dekrety a spisy k věření tomu, co by bylo proti Kristu Pánu a jeho předrahému zasloužení a proti Písmům svatejím — sloužili jsou jináčeji velebnými svátctvími, nežli Syn Boží ustanovil — vedli jsou posluchače svý, aby svatý a svěťice za přímlyvce a orodovníky svý jměli, k nim ve všech potřebách svejch a ne [ke] Kristu Pánu se utíkali?

*) Gal. 3, 1. Citat není správný.

**) l. c. 1, 8.

Item učili-li jsou, aby lidé o svém spasení pochybovali a jinde očistění svého nežli v Kristu Pánu a vylití předražené Krvi jeho sobě vyhledávali a vymejšleli a na skutcích svých své spasení zakládali? Nikoli se toho v té první pravý starý katolický crkvi, kteráž byla za času Krista Pána a svatých apoštolův jeho nenajde, aby tak, jak již toho doloženo, to učili a o tom jak tato nynější římská crkev — a ne ta crkev k nimž jest sv. Pavel do Říma psal — smejšleli. Protož z oznámených příčin tato nynější římská crkev i koliv se s pravdou chlubití a toho s písem svatých prokázati nemůže, že by ona tou crkví pravou bejti měla, kteráž za času svatých apoštolův byla a od samého Krista Pána počátek svůj má.

Drobné zprávy a posudky.

Záhadná písmena. Podává *A. D.* — Probíraje se za jistým účelem dějinami Velehradu a pročítaje některé starší i novější popisy, často setkal jsem se se záhadnými písmeny ve znaku řádu oo. cisterciáků, kteří na Velehradě od r. 1198 téměř pět století bydleli. Znak ten viděti nejenom v knihách bratry řádovými sepsaných, ale hlavně na obrazech malovaných P. Christianem Hirschmentzlem († na Velehradě 26. II. 1703) a ex-jesuitou Ignácem Josefem Raabem, jenž ještě po zrušení řádu na Velehradě bydlil a r. 1787 v stáří 74 let zemřel.

Tak na př. na obraze, jenž představuje Velehrad Královský na levé straně viděti znak opatství, to jest řádu cisterciáckého (z r. 1202) kříž s písmeny MORS a na štítku moravskou orlici.

A právě tato často zde se opakující písmena MORS podala podnět k rozmanitým výkladům. Řádu jich sebral F. S. Pluskal v německém díle o Velehradě v článku „Das Wappenzeichen des Stiftes“. Poněvadž Velehrad jest jako palladium Marie Panny, (hlavní kostel zasvěcen ke cti Bohorodičky nanebevzaté), písmena MORS mohla by znamenati: „Maria omnium sanctorum regina“ — Maria všech svatých královna. Někomu by se mohlo zdáti divným, že kostel na Velehradě nebyl zasvěcen sv. vě ro-zvěstům Cyrillu a Methoději; když se zakládal, nebyli posud za svaté prohlášení. To se stalo později r. 1349 za olomouckého biskupa Jana VII.

Poněvadž písmena s křížem cisterciáckým rovnoramenným jsou ve-spojení, lze připustiti jiný výklad: „Mors in cruce Mundo Omni Restituit Salutem“ — Smrt v kříži celému světu přineslo spasení.

Písmena ta měla prý býti mnichům jako krátkou pobídkou pamato-vati na smrt. Písmena nutno sloučiti v jedno slovo: Mors — smrt. V jiném klášteře mniši se pozdravovali slovy: „Memento mori“. Pamatuj na smrt. Zde měli stále na očích: Mors — smrt.

Než i k jiným ctnostem slovo to napomínalo, znamenajíc: „Memor Obedientiæ Reverentiæque Sis!“ — Pamětliv buď poslušnosti a ucti-vosti nebo „Memor Obedientiæ Restorationisque Sis!“ — Pamětliv buď poslušnosti a posilnění. Lze vyložiti o posilnění duchovním i tělesném. Tak snad vykládal představený členům, vyžaduje od nich poslušnost v řádě nutnou. Ale o tom posilnění tělesném přidali si bratři buď pro sebe nebo pro četné hosty, kteří tu zhusta pohostinství docházeli.

„Monasterium Omnibus Refugium Sacrosanctum“. — Klášter pro-všechny svatým útočištěm, jak skutečně dříve bývalo, že ani světská moc nesměla vyrvati toho, kdo se do kláštera utekl.

Slovo to má i žertovný výklad, jak jej asi bratři vymyslili ve veselé hodince bez ohledu na minulost a dějiny velehradského kláštera a řádu vůbec.

„Modice Oportet Repellere Sitim“ — Stučí žízeň mírně uhasiti. Ten výklad by se hodil nejspíše na klášterní pivovar nebo vinné sklepy.

„Modica Omnino Recreatio Sana“ — „Jenom mírné požívání jest zdravé.“

Jan Vychodil v „Popise velehradských památností“ vysvětluje MORS jako Morimoud — mateřský klášter. Podobně i Karel Slavík v „Průvodci po Velehradě a okolí“.

První řeholníci přivoláni byli markrabím Vladislavem Jindřichem, bratrem Přemysla Otakara I, z Plaz na Plzeňsku, kdež byl klášter podle vzoru kláštera morimoudského ve Francii. Velehradský klášter pocházel tedy z linie morimoudské a měl ve znaku mimo jiné čtvero písmen: MORS. Třeba tedy původně mniši byli cizího původu, později pocházeli většinou z Čech, z Moravy (z Uh. Hradiště), Vyzovic ve Slezsku, Chorvatska, Polska atd. Filip Zury narozený ve Vídni, vychovaný v Kroměříži, žádal na Velehrad do kláštera, ale nebyl hned přijat, poněvadž jako Vídeňan neznal českého jazyka, „bez jehož znalosti žádný do kláštera přijat býti nemůže“. Teprve když se česky naučil, byl přijat.

Nejsprávnější bude asi význam poslední, na původ řádu upozorňující, když se písmenům tím tak čestného místa ve znaku vedle cisterciáckého kříže dostalo.

Nad křížem tím ještě často viděti šest začátečních písmen v jedné řadě a to IMAWPP. Vykládají se: „In Memoriam Antiqui Velehradi Posuere Posterit“. Na památku starého Velehradu vystavěli potomci. Tím se naznačuje Velehrad starý za říše velkomoravské jako sídlo knížat a králů: Mojmíra, Rostislava, Svatopluka a Velehrad nový za založení kláštera. S tím souhlasil by druhý výklad: „In Memoriam Antecessorum Velehradensium Posuerunt Patres“. Na památku předchůdci velehradští postavili duchovní. Nebo „Josephus Maly Abbas Velehradensis Posuit Patronus“. — Josef Malý, velehradský opat a ochrance postavil. Poukazovaly by na tohoto opata (1725—1748) provedené stavby při klášteře. Že však písmen těch užíváno při znaku, zdají se býti původu staršího a významu širšího, poukazující na založení Velehradu nového na rumech rozkotaného Velehradu starého, královského.

Bratrstvo sv. panny Barbory v Litoměřicích. — V dubnu r. 1653 utvořilo se při děkanském chrámě v Litoměřicích bratrstvo sv. panny Barbory, které bullou papeže Lucence X. bylo potvrzeno; datum bully není udáno. První členové nového bratrstva zapsáni 27. dubna 1653, jiní dne 22. června téhož roku, kdy učiněn zápis o představenstvu bratrstva. Rektorem bratrstva zvolen Daniel František Jarek, apošt. proto-notář a starší kanovník u sv. Štěpána v Litoměřicích; assistenty zvoleni oba městští radní Adam Dvorský a Jan Votík; konsultory učiněni Štěpán Bohdalovský, Kašpar Teypel, Kristof Mincer, Viktorin Schermer, Jan Schermer, Jan Schmit; sekretářem zvolen Václav Heřman Klatovský mladší, sakristány byli Mikuláš Menšík a Vít Kroupa; nemocné navštěvovali Bartoloměj Křtěna, Ondřej Pichl, Anna Srnová a Alžběta Růžičková. Za r. 1653 přihlásilo se celkem 139 členů z Litoměřic a z přifařených obcí; jen několik členů bylo přespolních jako na př. Petr de Busi, farář v Libčevsi a v Měrunicích. Členové zapisováni v abecedním pořádku dle křestních jmen, tak že při písmeně A zapsány jsou samé Anny a Alžběty, při L samé Ludmily; kromě pěti duchovních, kteří se

zapsali latinsky, jsou všichni členové z r. 1653 zapsáni česky; mezi členy tohoto nového bratrstva byli Daniel František Hesselius, kapit. děkan u sv. Štěpána, městský děkan Tobiáš Březina, P. Karel, kvardián kapucínů, P. Cyrill, český kazatel u kapucínů a jiní členové klášterů kapucínského a minoritského z Litoměřic. V pozdějších letech přistupující členové zapisování obyčejně při obnovení představenstva bratrstva, které se dalo obyčejně o svátku sv. Barbory, někdy též o svátku sv. Josefa, nebo sv. apoštolů Petra a Pavla. Členové zapisování i v dalších letech česky, ojediněle i latinsky, vyjímaje leta 1686 a násl., kdy zapisování latinsky, později zase česky. První německý zápis učiněn r. 1669 při písmeně J. V století 18. se ovšem německé a latinské zápisy množí, českých ubývá. Zajímavý je zápis o obnovení bratrstva 1. ledna r. 1739, který nalézáme na předním listě bratrského zápisníku; je v jazyku českém a zní: „Obnovení veleslavného bratrstva pod titulem sv. Panny Barbory, mučednice Boží a obzvláštní patronky tohoto král. kraj. města Litoměřic nad Labem, jenž se stalo dne 1. januaru leta Páně 1739 pod Václavem Grünerem, děkanem a rodičem zdejší. František Hynek Biener, A. A. L. L., Phiae et Medicinæ doktor, městský rychtář, fysikus kraje, rektor bratrstva. Vicerektor Jan Michael Grolupper, emer. rytmistr a primas litoměřický. Assistenti: Kašpar Karel Fix, senior radní a vysloužilý konsistorní sekretář; Oktavian Broggio, městský radní. Consultores: Jan Jiří Schmidt, m. radní, Jan z Wiltheimu, m. radní, František Meysner, m. radní. Martin Petr Tröschel, m. radní, Jan de Benedictis, m. radní, Jan Křištof Heintz, radní a výběrčí nad ungeltem, Štěpan Pfeifer, m. radní František Leyssner, m. radní, Antonín Kunert, m. radní a výběrčí zemských berní, Ignác Karel Kučera, primas práva šestisoudského, assesor. Antonín Bohumír Schmidt, práva šestisoudského assessor. Sekretář: Štěpán Wölfel, starší městský syndikus, Jan Jiří Poláček, mladší syndikus, vicesekretář. bratr: František Rudolf Scharff, mladší městský rychtář. Nemocné navštěvující: František Zelený, Matěj Horžanovský, paní Kateřina Křečkova a Alžběta Tomšová“. Toho dne přistoupilo k bratrstvu několik nových členů, kteří zapsáni jsou dílem česky, dílem německy. Ještě po r. 1739 vyskytují se ve spolkové knize četné zápisy české, po r. 1764 mizí však úplně; r. 1772 stal se poslední český zápis člena z Libochovic pocházejícího, všechny ostatní daly se latinsko-německy. Bratrstvo těšilo se až do svého zrušení příznavitelským litoměřického a okolního; ještě r. 1777 vstoupila do bratrstva Františka, dceruška krajského hejtmana Wolfganga barona ze Schönau. Poslední členkyně přistoupila 29. června 1784, jmenovala se Terezie Breuerová. — Z děkanského archivu litoměřického podává Jos. V. Bouchal.

První vojenské matriky v severních Čechách. Ke konci své vlády koupila císařovna Marie Terezie od hraběnky Anzy Esthery Ogilvyové zámek a panství zahofanské u Litoměřic. V zámku umístil císař Josef II. tereziánský voj. špitál, jehož část se nalézala též v císařském zámku ploškovickém a v zrušeném klášteře doxanském. Vojenskými kuráty byli r. 1781 kapucín P. Kazimír a po něm minorita P. Tomáš Michálek. Pro špitál vedeny zvláštní vojenské matriky, které jsou nyní přivázaný k civilním matrikám zahofanským; z těchto vojenských matrik patrně, jak veliká úmrtnost panovala mezi vojíny budujícími pevnost tereziánskou. Zemřelo r. 1781 padesát sedm vojáků, r. 1782 sto jeden r. 1783 dvě stě šestnáct a r. 1784 třicet dva vojáci.

Jos. V. Bouchal.

Sadská. Popis dějepisný, mistopisný a statistický. Sepsal Vojtěch Jelínek, děkan v Sadské. Čistý výnos věnován bude chudému kostelu sv. Apolináře a městskému museu v Sadské Tiskem biskupské knihtiskárny v Hradci Králové 1912. Nákladem vlastním. — Monografie českých měst a obcí se utěšeně množí. Město Sadská může se nyní pochlubit důkladným spisem, který podává zevrubné dějiny města, jindy nenepatrného, nyní známého svými lázněmi a rozsáhlým drůbežnictvím. Za starodávna však nejednou město vyniklo: tak za Vladislava I. odbýval se tu zemský sněm, sídlil tu po jistou dobu dvůr královský, bývala tu kollegiální kapitola (probošt, děkan a 9 kanovníků), která byla pak přeložena do Prahy k sv. Apolináři. Mezi děkany byl tu Arnošt z Pardubic, potomní proslavený arcibiskup pražský. Do dob husitských bydlili v Sadské po zrušení kollegiální kapitoly kanovníci řeholní. Duchovní pastýři, farjáři a později děkanové, uvádějí se v knize od XVII. stol. zároveň se životopisem jejich. V městě vždy zapisovaly důležité události, mnohé i z okolí, zvláště na panství Poděbradském, z čehož spisovatel pilně čerpal a doložil spisy příslušných listin. Z dalšího popisu uvádíme pojednání o hřbitově, o jmění zádušním a farním, o školství, o komunikaci, o akciovém pivovaru a o některých jiných význačných budovách, (museum, založené mladším z bratří Paroubků, lázně z r. 1721, hotely, villy), o podruzích, o robotě, o mincích a berních zemských, o drahotě, o selském povstání a j. Z místopisů a ze statistiky jsou tu též mnohé věci zajímavé, zvláště o jmění sousedů sadských. V dodatku stručně pojednává vdp. spisovatel o přifařených obcích: Hradištsku, Kersku, Kopanika, Pistech, Třebestovicích a Zvěřinku. Na konci připojen potřebný abecední ukazovatel osob a míst. Spis objemný, čítající 318 stran veliké osmerky, opatřen jest četnými (37) pěknými obrázky na křídovaném papíře a mapkou Sadské s okolím. Mnohé údaje historické zajímají budou nejen rodáky sadské, ale historika a milovníka historie vůbec. Kniha tato jest obohacením české historie monografistické, slouží spisovateli ke cti a městu Sadské ke chloubě. Nemůžeme pomlčet, co sám p. děkan Jelínek v předmluvě uvádí, že předchůdce jeho prvoděkan Adolf Pažout, jemuž nápomocen byl bratr jeho Julius, archivář v Praze, bohatý materiál k tomuto spisu snesl s pílí mravenčí, jehož on mohl ke svému spisu použiti. — Dílo toto doporučuje se samo i svým obsahem i účelem, jemuž věnován čistý výtěžek.

Dr. M. Kovář.

OBSAH ROČNÍKU XIII.

	Strana.
Jos. V. Bouchal: Z farních matrik dlažkovických	93
Dr. M. Kovář: Mikšovicova kronika Lounská. (Pokračování)	88, 202
— † Professor Josef Vávra	84
Dr. Mich. Navrátil: Dějiny farní osady Kondrace pod Blaníkem. (Pokračování)	80, 156
Václav Oliva: Chroustovice. (Pokračování)	48, 186
Adolf Patera: Bohemica různých knihoven (Pokrač.)	146
Dr. Ant. Podlaha: Dějiny koleje jezuitských v Čechách a na Moravě od 1654 až do jich zrušení. (Pokrač.)	57
— Třetí díl rukopisného sborníku Evermonda Jiřího Kosetického. (Pokračování)	138
Dr. Kar. Řehák: Konvent augustiniánů poustevníků v Domažlicích od svého založení až do počátku 19 století. (Pokrač.)	1, 113
G. V. Svoboda: Zápisky v městském archivě Kolínském. (Pokrač.)	181
Fr. Štědrý: Stavivo k podrobné historii církevní v Čechách. (Pokrač.)	76, 176
Fr. Teplý: Proč se stal Vilém Slavata z Chlumu a Košumberka z čes. bratra katolíkem	204
Drobné zprávy a posudky	109, 221